

ПРОГРАМА

ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2014-2020 г.

юни, 2014 г.

1. НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ	7
2. ДЪРЖАВА-ЧЛЕНКА	7
2.1. Географски район, покрит от програмата	7
2.2. Класификация на региона	7
3. ПРЕДВАРИТЕЛНАТА ОЦЕНКА	7
3.1. Описание на процеса	7
3.2. Преглед на препоръките	7
4. SWOT АНАЛИЗ И ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА НУЖДИТЕ	8
4.1. SWOT анализ.....	8
4.1.1. Общо описание.....	8
4.1.2. Силни страни	16
4.1.3. Слаби страни	17
4.1.4. Възможности	18
4.1.5. Заплахи	19
4.1.6. Индикатори за контекст	19
4.2. Идентифициране на потребностите	21
5. ОПИСАНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА	31
5.1. Обосновка на избраните потребности, които са адресирани от ПРСР и избора на цели, приоритети и приоритетни области, на база SWOT анализа и оценката на нуждите....	31
5.2. Комбинация и обосновка на мерките.....	35
5.3 Описание как ще бъдат адресирани хоризонталните приоритети.....	46
5.4. Описание на предприетите мерки за осигуряване на достатъчен консултантски капацитет относно нормативните изисквания и иновационните дейности.....	47
6. ОЦЕНКА НА ПРЕДВАРИТЕЛНИТЕ УСЛОВИЯ	49
6.1. Приложими предварителни условия и оценка на тяхното изпълнение.....	49
6.2. Тематични предварителни условия, които не са изпълнени или са частично изпълнени към момента.....	104
7. РАМКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО	125
8. ОПИСАНИЕ НА ВСЯКА ИЗБРАНА МЯРКА	127
8.1. Общи условия, приложими за повече от една мярка	127
8.2. Мерки.....	128
Мярка 1 Трансфер на знания и действия по осведомяване	128
Обосновка на мярката.....	128
Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения	131
Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване	133
Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства	135
Мярка 2 Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството.....	142
Подмярка: 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги	145
Подмярка 2.2 Създаване на консултантски услуги.....	150
МЯРКА 4 „ИНВЕСТИЦИИ В МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ“	154
Обосновка на мярката.....	154
Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	157
Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“.....	165
Подмярка 4.3 „Инвестиции в инфраструктура“	171
Подмярка 4.4 „Непроизводствени инвестиции“	175
Мярка 6 Развитие на стопанства и предприятия	186
Подмярка 6.1 Стартова помощ за млади земеделски производители	188
Подмярка 6.2 Стартова помощ за неземеделски дейности	192

Подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“	194
Подмярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“	196
Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“	203
Обосновка на мярката.....	203
Подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия	206
Подмярка 7.3. Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрене и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство	209
Подмярка 7.4. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на основни услуги на местно равнище за населението в селските райони, включително за отдиш и културни дейности, както и на съответната инфраструктура.....	211
Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдиш, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура.....	213
Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата, ландшафта в селските райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на екологичната информираност	216
Мярка 8 Инвестиции в горски територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите.....	222
ПРАВНО ОСНОВАНИЕ	222
Обосновка на мярката.....	222
Подмярка 8.1. Залесяване и поддръжка.....	222
Подмярка 8.3. Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития.....	225
Подмярка 8.4. Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития.....	226
Подмярка 8.5. Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми	228
Подмярка 8.6. Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти	230
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	232
Мярка 10. Агроекология и климат	237
Подмярка 10.1. Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат;.....	238
Подмярка 10.2. Опазване на застрашени от изчезване местни породи и сортове, важни за селското стопанство.	245
Мярка 11. Биологично земеделие.....	249
Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за ха ИЗП.....	250
Подмярка 11.1 Плащания за поддържане на биологично земеделие за ха ИЗП	251
Мярка 12 Плащания по натура 2000 и рамковата директива за водите.....	255
Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000	256
Подмярка 12.2. Компенсаторни плащания за гори в Натура 2000.....	257
Подмярка 12.3. Компенсаторни плащания за земеделски площи в речен басейн с план за управление	258
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения.....	260
13.1 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в планински райони.....	261
13.2 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения.....	262
Мярка 14 „Хуманно отношение към животните“	266
Подмярка 14.1 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор Птицевъдство“..	269

Подмярка 14.2 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор Свиневъдство“ ..	270
Подмярка 14.3 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ЕПЖ“	271
Подмярка 14.4 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ДПЖ“	273
Подмярка 14.5 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор коневъдство“	276
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	280
Подмярка 15.1. Плащания за горски екологични ангажименти	281
Подмярка 15.2. Подпомагане за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси	283
Мярка 16 Сътрудничество.....	285
Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост	286
16.2. Подкрепа за пилотни проекти и за развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии	289
Подмярка 16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари. Подкрепа за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на късите вериги на доставки и местните пазари.....	291
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР.....	296
Обосновка на мярката.....	296
Подмярка 19.1. Помощ за подготвителни дейности	298
Подмярка 19.2. Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие	300
Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи.....	302
Подмярка 19.4. Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие	303
9. ПЛАН ЗА ОЦЕНКИ.....	308
9.1. Задачи и цели на Плана за оценка	309
9.2. Управление и координация.....	309
9.3. Темати и дейности за оценка	312
9.4. Дани и информация	314
9.5. График.....	316
9.6. Комуникации.....	317
9.7. Ресурси.....	318
10. ФИНАНСОВ ПЛАН.....	320
10.1. Годишни вноски от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, планирани в евро.....	320
10.2. Финансов план по мерки и вид операции със специфично процентно участие на ЕЗФРСР (в евро, общ период 2014-2020).....	320
11. ИНДИКАТОРЕН ПЛАН.....	321
Планът за индикаторите е представен в приложение към програмата	321
12. ДОПЪЛНИТЕЛНО НАЦИОНАЛНО ФИНАНСИРАНЕ	321
Допълнително национално финансиране не се предвижда.	321
13. ЕЛЕМЕНТИ, НЕОБХОДИМИ ЗА ОЦЕНКА НА ДЪРЖАВНАТА ПОМОЩ.....	321
14. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОПЪЛВАНЕТО	323
14.1. Допълване с мерките, финансирани от другите инструменти на общата селскостопанска политика	323
14.2. Допълване с мерките на европейските структурни и инвестиционни фондове..	324
15. ОРГАНИЗИРАНЕ НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ПРОГРАМАТА.....	326

15.1. Определяне на всички органи и обобщено описание на структурата за управление и контрол	327
15.2. Комитет по наблюдение	330
15.3. Информираност и публичност	332
15.4. Механизми за съгласуваност между дейностите, предвидени по линия на стратегиите за местно развитие, мярка „Сътрудничество“ и мярка „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“	339
15.5. Гарантиране на ефективно, ефикасно и координирано прилагане на ЕЗФРСР и дейности за постигане намаляването на административната тежест на бенефициентите	340
15.6. Техническа помощ	343
16. Действия за въвличане на партньорите	346
17. НАЦИОНАЛНА СЕЛСКА МРЕЖА	350
18. ОЦЕНКА НА ПРЕДВАРИТЕЛНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРОВЕРЯЕМОСТ, КОНТРОЛИРУЕМОСТ И РИСК ОТ ГРЕШКИ.....	356
19. ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ	356
20. ТЕМАТИЧНА ПОДПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ - 2014-2020	359
1. SWOT анализ и индентификация на потребностите	359
1.1 SWOT анализ.....	359
1.1.1. Подробно описание на състоянието на малките земеделски стопанства	359
1.1.1.1.Национална дефиниция на малко земеделско стопанство.....	359
1.1.1.2. Брой и териториално разпределение на малките стопанства	359
1.1.1.3 Използвана земеделска площ и общ стандартен производствен обем в малките стопанства	361
1.1.1.4 Специализация и икономическо състояние на малките стопанства.....	361
1.1.1.5 Работна сила в малките земеделски стопанства	367
1.1.1.6 Пазарна ориентация и достъп до пазарите на малките стопанства	369
1.1.1.7Инвестиции и достъп до външно финансиране	371
1.1.1.8 Достъп до информация, консултантски услуги и трансфер на иновации.....	372
1.1.1.9 Поуки от подпомагането на малките стопанства през периода 2007-2013.....	373
1.1.2 Силни страни	375
1.1.3 Слаби страни.....	376
Пазарни позиции и вертикалното и хоризонтално коопериране	376
3. Трансфер на знания и иновации.....	377
1.1.4 Възможности	377
1.1.5 Заплахи.....	377
1.1.6 Индикатори на контекста	378
20.1.2 Оценка на потребностите.....	379
1.2.1 Оценка на потребностите за трансфер на знания и иновации	379
1.2.2 Оценка на потребностите, свързани с подобряване на икономическите резултати, реструктуриране и модернизирането на малките стопанства	380
1.2.3 Оценка на потребностите за коопериране и по-добро интегриране на малките стопанства в хранителната верига.....	381
20.1.3. ОПИСАНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА	381
2.1 Обосновка на избраните цели, приоритети и фокусни области	381
2.2.1 Цели и приоритети на подпрограмата	381
2.2.2 Логика на интервенциите	384
2.2 Избор, комбинация и обосновка на предлаганите мерки във всяка фокусна област	386
2.3 Описание на адресирането на хоризонтални приоритети	389
2.4 Таблица на логиката на интервенция.....	390
3. ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ	391
4. ОПИСАНИЕ НА ВСЯКА ЕДНА ОТ ИЗБРАНИТЕ МЕРКИ.....	392
4.1 Описание на общите условия, прилагани към повече от една мярка	392

Списък на съкращенията

БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВПС	Висока природна стойност
ГРЕ	Годишна работна единица
ДПП	Добри производствени практики
ДФЗ	Държавен фонд „Земеделие“
ЕЗФГ	Европейският земеделски фонд за гарантиране
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
КН	Комитет за наблюдение
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИГ	Местна инициативна група
МКЗГЕ	Министерска конференция по защита на горите в Европа
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МСП	Малки и средни предприятия
НИРД	Научно-изследователската и развойната дейност
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
НУЗ	Нитратно уязвими зони
ОСП	Обща селскостопанска политика
ПЗС	Преброяване на земеделските стопанства
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСПВ	Пречиствателни станции за питейни води
ПУРБ	План за управление на речните басейни
РА	Разплащателната агенция
САПАРД	Специална програма за присъединяване в областта на земеделието и селските райони
СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СЗЗ	Специални защитени зони
СМР	Стратегия за местно развитие
СПО	Стандартна производствена единица
СПС	Стандарт за покупателната способност
УО	Управляващ орган
ХВП	Хранително-вкусова промишленост

1. Наименование на програмата за развитие на селските райони

Програма за развитие на селските райони на Република България - 2014-2020 (ПРСР 2014-2020)

2. Държава-членка

Република България

2.1. Географски район, покрит от програмата

Програмата ще се прилага на цялата територия на Република България

2.2. Класификация на региона

Всички региони, покрити от Програмата, попадат в класификацията като по-слабо развити

3. Предварителната оценка

Предварителната оценка ще бъде допълнена на по-късен етап.

3.1. Описание на процеса

3.2. Преглед на препоръките

4. SWOT анализ и идентифициране на нуждите

4.1. SWOT анализ

4.1.1. Общо описание

Република България заема територия от 110,9 хил. кв.км, като в края на 2012 г. има население от 7,28 млн. души. През 2012 г. БВП е 39,7 млрд. евро. По паритет на покупателната способност, БВП на глава от населението е 47% от този в ЕС-27.

След десетилетие на бърз икономически растеж, през 2009 г. икономиката на България навлезе в рецесия, и БВП отбеляза спад от 5,5%. През периода 2010-2012 г. икономиката се възстановява бавно, и растежът на БВП е нисък - между 0,4% и 1,8%.

Рецесията води до значителен спад на заетостта (от 71% през 2008 г. до 63% през 2012 г.), като най-засегнати са групите с по-нисък образователен статус и квалификация. Равнището на безработица се удвоява (от 5.6% през 2008 г., до 12,3% през 2012 г.).

Рецесията се отразява неблагоприятно на публичните финанси, но България успява да запази стабилност - като през 2012 г. бюджетният дефицит в отношение към БВП е 0,8%, а публичният дълг – 18,5%. Намаляването на дефицита се постига чрез ограничаване на публичните разходи, включително инвестициите, които спадат от 5,2% от БВП през 2007 г. на 3,4% през 2012 г.

Социално-икономическо положение в селските райони

През 2012 г., предимно селските райони, определени по европейската типология на „градски-селски“ райони на ниво област (NUTS 3), заемат 54% от територията на България и 37% от населението. Според националната дефиниция, селските райони се определят на ниво община (LAU 2) и включват територията на 231 общини, в които най-голямото населено място има население до 30 000 души. Селските райони заемат 81% от територията и 39% от населението на България.

В селските райони на България има гъста мрежа от малки градове (1382 бр.), които предоставят основните услуги на населението, от които 90 имат по-голямо функционално значение за организиране на територията, тъй като осигуряват по-голям обхват на услугите и/или обслужват населението на повече от една община.

През периода 2007-2012 г., продължава спадът на броя и гъстотата на населението, и се увеличава рискът от обезлюдяване на значителни територии в селските райони, като най-засегнати са рядко населените територии (селата и най-малките градове). През периода 2007-2012 г., населението на предимно селските райони намалява с 8%, което е значително по-високо от средното за страната (5%). Около 70% от спада на населението се дължи на отрицателния естествен прираст, а останалите 30% - на миграция. Миграцията расте до 2010 г., но през 2011 г. намалява до 2,8 на хиляда души, поради влошените условия във всички региони на страната.

В България като цяло протича процес на застаряване на населението, а в селските райони проблемите са още по-остри. През 2012 г., само 14% от населението в предимно селските райони е на възраст под 15 г., а 20% е над 65 г. Населението в трудоспособна възраст абсолютно и относително намалява.

Образователният статус на работната сила в селските райони се подобрява, но делът на хората с по-високо образование е много по-нисък от средния за страната, тъй като икономиката не създава работни места и възможности за професионално развитие на хората с по-високо образование.

Икономиката на селските райони е силно засегната от рецесията. Нивото на заетост в групата 20-64 г. намалява до 60%, а безработица нараства до 14.4% (2012 г.). Увеличаването на безработицата води до загуба на умения и квалификация на работната сила и влияе негативно на икономическата активност в селските райони.

Икономическото развитие на селските райони, измерено чрез БВП на глава от населението е сред най-ниските в ЕС (29% от средното за ЕС), поради непълно използване на работната сила, структурни проблеми на икономиката, и по-ниска производителност. Селските райони продължават да изостават в икономическото си развитие от градските райони в страната.

Гъстотата на фирмите, инвестициите и производителността на труда в селската икономика са ниски. Икономиката на селските райони е с ниска степен на диверсификация. В първичния сектор се създава много висок дял от добавената стойност и заетостта (съответно 11%, и 32% в селските райони). Развитието на неземеделските сектори се спира от по-лошите инвестиционни възможности, по-високия инвестиционен риск и разходи, ниските доходи и високата бедност, по-ниското качество на работната сила и публичната инфраструктура, достъпа до информация, обучение, консултации и кредит.

Индустриалният сектор създава около една трета от добавена стойност и заетостта в селските райони (37% от БДС и 27% от заетостта). В много от районите индустрията е слабо интегрирана с местната икономика и се развива на база на оползотворяване на предимството на по-ниската цена на труда. Слабо е развитието на секторите, които добавят стойност към произвежданите първични продукти или оползотворяват други местни ресурси.

Секторът на услугите създава около половината от добавена стойност в предимно селските райони (52%) и има значително по-малък дял в заетостта (40%). Преобладаващият дял от заетостта в услугите се пада на публичните услуги, търговията, хотелиерството, ресторантьорството и транспорта.

Селските територии имат голям потенциал за развитие на устойчив туризъм чрез опазване и експониране на природното и културно наследство. Около 40% от всички общини в селските райони имат относително добро туристическо развитие, като използват ресурсите на територията за развитие на културен, природолюбителски, балнеолечебен и селски туризъм. Като цяло потенциалът не се използва напълно, поради слабото развитие на регионални туристически продукти, неразвити публично-частни партньорства, недобра туристическа инфраструктура и достъпност на част от териториите, неразвити атракции и наличие на обучен и квалифициран персонал.

В България делът на населението, живеещо в риск от бедност или социална изолация е висок (49% през 2012 г.) като най-засегнати са слабо населените територии на селските райони (61%). По-високият риск от бедност в селските райони се дължи на по-ниска заетост на трудоспособното население, по-висока безработица, по-ниска образователна степен на населението и по-ниски доходи. Рискът от бедност и социална изолация е по-висок при ромския етнос и дългосрочно безработните, възрастното население и хората с увреждания.

Рецесията се отразява негативно на приходите на местните власти и възможностите им да осигуряват основни услуги за населението, да инвестират в поддържане на инфраструктурата и развитието на услугите.

В селските райони има добре развита мрежа от детски градини, училища и здравни заведения, читалища, но състоянието на инфраструктурата и оборудването в две-трети от тях е влошено.

Достъпът до социални услуги в общността за уязвими групи в селските общини се подобрява, но капацитетът е крайно недостатъчен, а потенциалът за развитие на иновации в социалните услуги все още не се използва. По-трудния достъп до основни услуги влошава качеството на живот в селските райони и допринася за миграцията, особено на младите жители на селските райони.

Пътната мрежа в селските райони е относително добре развита, но не е добре поддържана. Общинските пътища, които обслужват комуникациите между населените места и общинския център, са 19,4 хил. км, като две-трети от тях се нуждаят от рехабилитация.

Водоснабдителната и канализационна мрежа в селските райони надхвърля 40 хил. км. Недостатъчните инвестиции в обновяване на мрежата и разработване на нови водоизточници води до чести повреди и големи загуби на вода и увеличаване на броя на населените места и населението, засегнати от проблеми с осигуряването на вода за питейно-битови нужди. Друг значителен проблем е липсата на подходящо пречистване на отпадните води, отчасти поради неразвитата канализационна мрежа, особено в селата.

Достъп до стандартна широколентова мрежа е осигурен за почти всички домакинства в селските райони (99%), но в слабо населените селски райони само 60% от домакинствата имат достъп до фиксирана широколентова мрежа, спрямо 90% средно за страната. Проникването на широколентов интернет в селските райони нараства значително през последните години, но остава нисък – само 37% от домакинствата в предимно селските райони имат абонамент за интернет, което е свързано със сравнително ниската компютърна грамотност на населението и ограничените доходи. Използването на интернет от бизнеса и домакинствата за електронна търговия, интернет банкиране, информация и обучение е далеч от потенциално възможното.

В преобладаваща част от селските територии са запазени връзките в местните общности, но готовността и капацитетът им за участие в дългосрочни многосекторни партньорства са недостатъчни и неравномерно развити. В последните години се наблюдава активизиране на дейността на читалищата и неправителствени организации, насочени към опазване на наследството и устойчиво развитие. Чрез изпълнение на проекти по различни програми е постигната определена промяна в нагласите на местните общности и е натрупан опит в планиране и реализиране на местни инициативи за развитие.

С подкрепата на ПРСР 35 МИГ прилагат стратегии за местно развитие в 25% от територията на селските райони. В резултат на интервенциите по ПРСР на местно и национално ниво е постигнат съществен напредък в изграждане на капацитет за подпомагане на воденото от общностите местно развитие, като експерти, ресурси (наръчници, примери на добри практика, и др.) и мрежи за сътрудничество.

Селско и горско стопанство и хранително-вкусова промишленост

През 2012 г. БДС, създадена в *селското стопанство*¹ е 2 056,9 млрд.евро, което е 6% от общото за България. През 2007-2012г. БДС в постоянни цени нараства с 12,1%, но има много големи годишни колебания, като през четири години от периода е отбелязан спад. Броят на заетите в селското стопанство намалява, но секторът продължава да има много висок дял в заетостта в България (18,3% от работните места).

Производителността на труда, измерена с БДС на една годишна работна единица (ГРЕ) е много ниска – средно за 2010-2012 г. е 3 825,9 евро, което е само 26% от ЕС-27. Наблюдава се подобрене с 5 п.п. спрямо 2005-2007 г.

През 2012 г. *използваната земеделска площ* (ИЗП) е 5,12 млн. ха, което е 46,1% от територията на страната. Обработваемата земя е 3,3 млн.ха (64% от ИЗП), постоянно затревените площи - 1,65 млн.ха (32,1%), а трайните насаждения - 159,1 хил.ха (3,1%). През периода 2007-2012 г.

¹Растениевъдство и животновъдство, ловно стопанство и свързаните с тях услуги.

обработваемата земя нараства с 8%, а постоянно затревените площи и трайните насаждения намаляват, съответно с 10% и 19%.

В България има значителна раздробеност на поземлената собственост и земята, като средният размер на един земеделски имот е около 0,5 ха. Пазарът за наемане на земя е относително добре развит и има законодателно уредени механизми за доброволни споразумения между стопаните, което води до комасация на ползването на земята. Раздробеността на земята затруднява главно дългосрочните инвестиции в подобрения на земята, трайни насаждения и инфраструктурата.

По данни от преброяването през 2010 г. *броят на земеделските стопанства* е 370,5 хил., като в сравнение с 2007 г. те са намалели с 25%, главно поради голям спад на стопанствата с ИЗП до 5 ха.

Земеделската структура е биполарна. Делът на стопанствата с по-малко от 5 ха ИЗП е много висок (91%) от всички, но те имат много малък дял в ИЗП (5,2%) и стандартния производствен обем (8,7%). През 2007-2012г. има благоприятна тенденция за нарастване на средния земеделски и икономически размер на стопанствата, но се наблюдава и нарастваща концентрация на земята в най-големите стопанства с над 100 ха, които през 2010 г. стопанисват 82,4% от земята. Броят на стопанства с размер от 5 до 50 ха расте бързо, но се запазва относително ниският дял на тези стопанства в ИЗП (7,9%).

През периода 2007-2012г. се наблюдават значителни промени в *отрасловата структура на земеделието*. Делът на растениевъдството в бруtnата добавена стойност нараства от 56% през 2007 г. на 69% през 2012 г. и съответно делът на животновъдството спада. През периода стойността на крайната продукция в растениевъдството нараства по текущи цени с 70,7%, докато в животновъдството е отбелязан лек спад – 2,3%.

В структурата на ИЗП преобладават зърнените и техническите (предимно маслодайни) култури, като техният дял непрекъснато нараства, достигайки 58% през 2012 г., поради стимулите по ОСП и растежа на международните пазари.

През периода 2007-2012 г. има постоянен спад на площите с трайни насаждения, докато площите със зеленчуци са стабилизирани, но на много ниско ниво (24,8 хил. ха.). Делът на зеленчуците в стойността на крайната продукция от отрасъл земеделие намалява от 16% през 2007 г. до едва 3% през 2012 г., а на плодовете - от 7% на 4%.

През 2007-2012г. продължава спадът на всички видове селскостопански животни, (говеда, свине, овце, кози, свине и птици), главно поради намаление на животните в малките стопанства. Това води до намаляване на продукцията в животновъдството през периода 2007-2012, като през последните години се наблюдава известно стабилизиране. Като цяло преструктурирането на животновъдството още не е завършено. Малките стопанства, особено в млечното животновъдство продължават да имат проблеми с приспособяване към стандартите на Общността. Благоприятно е, че в животновъдството се формира устойчив дял на динамични стопанства, които инвестират в нови технологии, подобрения на генофонда и условията за отглеждане на животните, включително в хуманно отношение към животните.

Биологичното производство бележи значителен растеж през периода 2007-2012 г. През 2012 г. сертифицираните площи са 11 974 ха (ръст с 43% спрямо 2007 г.), а площите в преход към биологично земеделие през 2012 г. са 27 164 ха (ръст над 5 пъти спрямо 2007 г.). Нараства и броят на животните, отглеждани с методите на биологичното земеделие. Производството е ориентирано предимно към експорт, поради слабо развитие на пазара в България.

Преобладаваща част от стопанствата в България се характеризират с ниско земеделско разнообразие, като структурата им е сведена до отглеждането на 1-2 култури. Много малък дял от стопанствата развиват неземеделски дейности.

В България има слаби хоризонтални и вертикални връзки в *хранителната верига*. Участието на земеделските стопани в групи и организации на производители е много ограничено. Голяма част от земеделските производители, особено в растениевъдството, нямат предварително сключени търговски договори. В България са слабо развити схемите за директни продажби, маркетинг на местни продукти и е неразвита пазарната инфраструктура, като пазарите на производители са едва 10 в цялата страна.

През 2010 г. постоянната *работна сила в земеделието* е 738,9 хил. лица, от които 321,2 хил. жени, а вложеният труд се равнява на 406,5 хил. ГРЕ. От вложения труд в земеделието 83% е на семейна работна сила. Преструктурирането на стопанствата и производството води до голям спад на постоянната работната сила през периода 2007-2010 г. (-22%).

Близо две-трети от управителите на стопанствата са на възраст над 55 г. Броят на управителите на стопанствата на възраст до 35 г. нараства, но през 2010 г. те са само 6,9% от всички. Преобладаващата част (96,6%) от управителите на стопанства имат само практически опит в земеделието, но нямат специализирано земеделско образование. Освен това те имат недостатъчно знания в управлението на стопанствата, включително управлението на риска. Едва 5% от земеделските производители застраховат своята продукция и няма развити специализирани механизми за застраховане от природни или пазарни рискове.

През 2012 г. *бруто образуването на основен капитал* в селското стопанство е едва 11% от брутната добавена стойност, а нето образуването е отрицателно през периода 2009-2012 г. През периода 2007-2012 г. около 45% от инвестициите са насочени към машини и оборудване. Средно за периода 36% от инвестициите са за трайни насаждения, но има ясна тенденция на спад, като през 2012 стойността на инвестициите в трайни насаждения е с 25% по-ниска отколкото през 2007 г. Нисък дял имат инвестициите в сгради и животни, като и при тях има тенденция към спад.

Проучванията показват, че *инвестициите в нови продукти и технологии* са ниски, а стопанства като цяло са недостатъчно заинтересовани да въвеждат иновации, поради риска, ниското си технологично ниво, несигурността на пазарите и цените, цената и достъпа до кредит.

След 2007 г. търговските банки разнообразяват продуктите, насочени към земеделието и се увеличава броят и стойността на отпуснатите кредити. Въпреки това достъпът до кредит в земеделието остава по-труден, особено на малките и средни стопанства, които не могат да предложат подходящи обезпечения.

През 2012 г. БДС *хранително-вкусовата промишленост* е 1 304,5 млн. евро. Тя допринася за 3,8% от БДС и 3,4% от заетостта в България. През периода 2007-2012г. БДС в постоянни цени нараства с 34%, като растежът се ускорява през последните години.

В сектора на производство на храни преобладават микро-фирмите, но над 50% от добавената стойност се създава от средните фирми, а около 25% в големите фирми. Развити са всички под-сектори като над 10% дял в добавена стойност имат производството на хляб и тестени изделия и месо и месни изделия.

През 2007-2012 е отбелязан много голям ръст на производителността на труда в хранително-вкусовата промишленост - 90%. Въпреки това тя остава ниска 11 658 евро на зает (18% от ЕС-28), поради незавършена модернизация и използването на икономически неефективни технологии и оборудване, недостиг на квалифицирани кадри с опит в технологиите и иновациите. Конкурентоспособността на индустрията се спъва и от неефективността на веригата за доставка на суровини, зависимостта на част от секторите от вносни суровини и висока енергоемкост на производството.

През 2007-2012 г. има благоприятна тенденция за увеличаване на иновациите в продуктите и технологиите в хранителната промишленост. Част от фирмите укрепват и развиват връзки с

научните звена и се ориентират към пазарите на качествени и функционални храни. Въпреки това инвестициите в иновации остават ниски – под 1% от печалбата на фирмите.

През периода 2007-2012 г. *външнотърговския оборот* със селскостопански продукти показва постоянен растеж, като нараства 2,25 пъти и достига до 5 669 млн. евро през 2012г. Износът на селскостопански продукти се е увеличил 2,75 пъти. Търговското салдо на търговията със селскостопански стоки през всички години на периода е положително, с изключение на 2007 г.

През периода 2008-2012 г. се наблюдава висок растеж на износа на хранителната индустрия - общо за периода 82%, като растежът на износа изпреварва значително растежа на вноса, който е 39%.

България разполага със значителен потенциал за осъществяване на *научно-изследователска и развойна дейност* в селското стопанство, горското стопанство и хранителните технологии, съсредоточен в структурите на Селскостопанска академия и университетите. Създадени са и специализирани структури, предоставящи научно-развойно обслужване на бизнеса, но като цяло има слаба обвързаност на науката и бизнеса.

От 1999 г. към МЗХ е създадена НССЗ, която е единствената специализирана публична консултантска организация, с опит и изграден капацитет. През 2007-2013 г. частните консултантски организации извършват дейности основно по подготовка на бизнес планове и проекти по инвестиционните мерки от ПРСР, като се развива, макар и бавно консултантския капацитет в областта на биологичното производство и преработка.

Горските територии на България заемат 4,1 млн. ха или 37,4% от територията на страната. Горите са 3,8 млн.ха, или 91% от горските територии. Горите с основно дърводобивна функция заемат 61,7% от горските територии. Основната част от горите са собственост на държавата (74,5%) и на общините (12%). Делът на частните гори е само 11%, като средно на един собственик се падат 0.8 ха.

Общият запас на дървесина за дърводобив е 644,8 куб. м, от които 42,2% са съсредоточени в защитните и рекреационните гори и в защитените територии. Средният запас на 1 ха е 172 куб. метра, като се има тенденция на увеличаване на запаса от дървесина на един хектар. Средният годишен прираст на дървесина на хектар се увеличава от 14,1 млн. куб. м на 14,4 млн. куб. м.

Горското стопанство има нисък дял в добавената стойност (0,4%) и заетостта (0.6%) в България (2012г.). През периода 2006-2010 г. има значителен ръст в БДС в сектора и много висок растеж на производителността на труда (23,4% годишно), главно поради увеличаване на дърводобива и намаляване на заетостта. Производителността на труда в сектора остава ниска, поради използване на остарялото оборудване и влошена инфраструктура. Инвестициите в сектора са много ниски, като брутообразуването на основен капитал е само 7,4% от добавената стойност (2010г.).

Околна среда/климат

България се нарежда на трето място сред държавите членки в ЕС по богатото си *биоразнообразие*. Защитените територии обхващат 5,3% от територията на страната, а зоните от Натура 2000 – 33,4%, но и извън тях се срещат земеделски земи и гори с висока природна стойност. 12 типа екосистеми и ландшафти са определени като уникални и представителни за биоразнообразието в България.

Общата площ на зоните от Натура 2000 е 4,05 млн. ха, от които 56,5% са горски екосистеми, 32,3% - земеделските, и 11,2% други площи. Броят на защитените зони по Директива 2009/147/ЕО е 119, (118 са с издадени заповеди за обявяване). Зоните по Директива 92/43/ЕО са 234. Заповедите за обявяване за тях трябва да бъдат издадени до края на 2014 г. Основният проблем на земите в Натура 2000 е, че повечето от земеделските стопани се стремят земите им

да станат избираеми за подпомагане по СЕПП, което води до премахване на храсти, дървета, а в някои случаи и цялостно разораване на ценни местообитания. Освен това има недостиг от инвестиции в заграждения за пасищни животни, нискооборотни косачки, изграждане на водоеми и т.н. както и специфични знания и умения за прилагането на природосъобразни дейности.

Трайното намаляване на постоянно затревените площи, повечето от които са полу-естествени, също представлява заплаха за опазване на биоразнообразието. За периода 2005-2012 г. птиците, обитаващи земеделски земи намаляват с 11%, а тези на горските местообитания се изменят незначително. Основна причина за негативната тенденция, е промяната в естествените тревни местообитания - пасища и ливади, които са основно местообитание на видовете.

Общата площ на физическите блокове обработваемите земи с потенциално *ВПС* са 504,6 хил.ха, трайните насаждения – 59 хил.ха, семейните градини – 73,7 хил.ха, пасищата, мерите и ливадите – 809,5 хил.ха, смесеното земеползване – 279,1 хил.ха, храсти и затревени територии – 738,9 хил.ха (2012г.). През 2013 г. от затревените площи са заявени за подпомагане по мярка 214 едва 7% (48 хил. ха², а от обработваемите земи – едва 2% (14,1 хил. ха) основно поради проблеми с допустимостта на тези земи.

В България през 1984 г. са описани 33 аборигенни форми, като 8 от тях са изчезнали, а за 8 няма сведения, тъй като тези породи не се контролират от развъдни организации. Подпомагани от ПРСР са 22 автохтонни породи.

България се отличава с относително значими пресни *водни ресурси*, но неравномерно разпределени на територията на страната и във времето, което води до недостиг на вода в определени райони, който ще се задълбочава от очакваните климатични промени. Наблюдава се тенденция за подобряване на качеството на повърхностните води, но въпреки това все още има водни тела в риск, посочени в разработените от басейновите дирекции планове за управление на речните басейни (ПУРБ).

Общата площ на *нитратно уязвимите зони*, определена през 2010 г е 34,5% от територията на страната и 69% от площите със селскостопанско предназначение и включва три основни географски части: Северна, Южна и Югозападна България. Първоначално определените зони през 2004 г. (59 хил. км.²) са намалени с около 21 хил. км.² - територии, заети от гори, водни площи, високо урбанизирани индустриални и други територии с неселскостопанско предназначение.

През 2012 г. е направена предварителната оценка на риска от наводнения за всеки речен басейн. Много от съществуващите съоръжения за защита от вредното въздействие на водите се нуждаят от ремонт и профилактика.

Значителна част от *почвите* в България са засегнати в различна степен от деградационни процеси, които включват всички видове на проявление на почвена ерозия, киселяване, засоляване, замърсяване, разрушаване и т.н., което намалява на способността на почвите за поглъщане на водорода и увеличаване на парниковите газове от неподходящи земеделски дейности. Основната причина за процесите на почвена деградация е практиката за нискотехнологична сеитба – небалансирано използване на торове и ниско количество органични торове, намален брой на почвените обработки, неефективни практики за растителна защита, и т.н. Свърхизпасването на пасищата и отъпкването на затревени площи в близост до населените места, което с особена сила важи за общинските мери, също води до ерозия на почвата и загуба на почвено плодородие.

През 2009 г. *емисиите парникови газове* от сектор „Селско стопанство“ са 10.4% от общите емисии в България, като основен източник са земеделските почви (56%). В последните години

² Данните обхващат само заявените площи по подмярка „поддържане на затревени площи с ВПС”

данните показват, че количеството на употребените минерални торове непрекъснато нараства, нарастват и площите (до 2009 г.), третираны с минерални торове, главно с едностранно азотно торене. Животновъдството допринася за 41% от емисиите, свързани с биологична ферментация (22%) и управлението на оборски тор (19%), като се наблюдава тенденция на спад на емисиите, главно поради намаляване на броя на животните в страната.

Поглъщането на парникови газове в сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ компенсира между 11,4%-19,9% от общите емисии на парникови газове в България. С най-голяма роля за поглъщането и складирането на въглерод (94-95% от общото поглъщане за сектора) са териториите, заети от гори.

По отношение на приспособяването към изменението в климата, очакваното повишение на температурите в България в резултат на промените в климата е от 0,7 до 1,8°C към 2020 г., от 1,6 до 3,1°C към 2050 г. и от 2,9 до 4,1°C към 2080 г. Промените в климата ще наложат допълнително напояване на културите през сухите месеци на вегетативния период (юни - септември), за да се компенсира липсата на влага в почвата.

Необлагодетелстваните райони в България са определени през 2007 г. Планинските райони обхващат 38,2% от територията на страната и 16,6% от ИЗП. Другите необлагодетелствани райони обхващат 9,8% от ИЗП, като се очаква през 2017 г. след предефиниране на обхвата им те да са 12-14% от територията на страната. До края на същия период ще бъдат дефинирани и райони със специфични ограничения.

В края на 2011 г. дялът на произведената *енергия от възобновяеми източници* в брутното крайно потребление на енергия на България достига 13,8% при заложена цел от 16% към края на 2020 г. Най-голям дял в производството на енергия от ВЕИ се пада на енергията от биомаса и възобновяеми отпадъци. Данните за 2010-2011 г. относно производството и потреблението на възобновяема енергия в селското и горското стопанство показват, че по-голямата част от произведената възобновяема енергия е с произход горското стопанство, докато заради повишения енергиен интензитет на технологиите за отглеждане на селскостопанска продукция, в реалността, основният дял от крайното потребление на енергия се пада на селското стопанство.

Горите със защитни и специални функции заемат 38,3% от горските територии, като през периода 2006-2010 г. този дял е нараснал с 6,4% пункта, основно в категорията защитени природни територии (защитени местности и ландшафти и природни паркове).

Горските територии, включени в европейската екологична мрежа Натура 2000, са 57% от общата горска площ. По данни на ИАГ за 2010 г. общата площ на защитните гори е 518,7 ха, което е 12,5% от общата площ на горските територии в България.

Най-сериозен рисков фактор за горите продължават да са горските пожари, които водят и до увеличаване на емисиите от парникови газове. За последните 6 години са възникнали 3 624 горски пожара, които са засегнали 61,5 хил.ха горски територии.

4.1.2. Силни страни

Социално-икономическо положение в селските райони

- Запазена богата природна среда, предлагаща привлекателни среда за живот;
- Територии с уникален характер и неусвоен потенциал за развитие на туризма, съчетаващи природни и културни ценности;
- Добре изградена мрежа от малки градски центрове, сравнително равномерно разположени на територията на страната, осигуряващи основни услуги за населението;
- Добре развита мрежа от детски градини и училища, осигуряващи основни публични услуги за населението.
- Изградена пътна и водоснабдителна инфраструктура;
- Съхранени традиционни занаяти, услуги и технологии за преработка на храни, които създават заетост и допълнителни доходи в селските райони;
- Съхранени местни общности, културни традиции и активизиране на читалищата и неправителствените организации;
- Създаден капацитет (знания, опит, ресурси, мрежи) за подпомагане на инициативи за местно развитие по подхода ЛИДЕР - на национално ниво и в част от територията от селските райони.
- Натрупан опит в прилагане на подхода Лидер на една четвърт от територията на селските райони.

Селско и горско стопанство и хранително-вкусова промишленост

- Благоприятен агро-екологичен потенциал за развитие отглеждане на различни земеделски култури;
- Бързо развиващ се сектор на биологичното земеделие;
- Високи изисквания на българските потребители към качеството на храните и предпочитание към местните храни;
- Нарастващ брой земеделски стопанства и фирми от хранителната промишленост, ориентирани фирмените си стратегии към качество и иновации;
- Консолидирана и частично модернизирана хранителна промишленост;
- Увеличена експортна ориентация на производството;
- Достъп до пазарите на ЕС, традиционно присъствие на пазарите в Русия, ОНД и Близкия Изток;
- Развита система за аграрно образование, наука и съветнически услуги;
- Изградена базисна инфраструктура за напояване и отводняване, включително брой и обем на язовири;
- Традиции в създаването и отглеждането на гори, дърводобива и горската промишленост;

Околна среда/климат

- Богато биоразнообразие и разнообразен ландшафт;
- Зоните с най-богато и ценно биоразнообразие са защитени от националното законодателство - зоните от Натура 2000 обхващат една трета от територията на страната;
- Наличие на адаптирани към местните условия местни породи и растителни видове;
- Голям дял на полуестествени затревени площи, благоприятстващи развитието на пасищно животновъдство;
- Постепенно развитие на биологичното земеделие;

- Тенденция в подобряване на качеството на водите;
- Опит в защитата от ерозия и положителна тенденция за ограничаване на ветровата и водна ерозия; полезащитни пояси;
- Голям дял на горските територии, които допринасят за предотвратяване на промените в климата;
- Добро здравословно състояние на горските екосистеми;
- Инвентаризирани горски територии.
- Устойчиво управление на горите.

4.1.3. Слаби страни

Социално-икономическо положение в селските райони

- Намаляване и застаряване на населението, миграция, особено на младо и високо образовано население;
- Намаляване на гъстотата на населението и риск от обезлюдяване на част от териториите;
- Слаба икономическа активност, ниска степен на предприемачество;
- Ниска степен на диверсификация и на добавяне на стойност в селската икономика;
- Неразвити туристически атракции и инфраструктура;
- Намаляване на работната сила, по-нисък образователен статус на работната сила, риск от загуба на квалификация и умения поради дългосрочна безработица;
- Висок риск от бедност и социално изключване;
- Сравнително ниско качество на социалните услуги в селските райони;
- Лошо състояние на изградената техническа инфраструктура и ниска енергийна ефективност на публичните обекти;
- Непълно покритие на територията на селските райони с фиксирана широколентова инфраструктура и ниско използване информационните и комуникационни технологии от населението и бизнеса;
- Недостатъчно развит капацитет на местните общности за включване и управление на инициативи за местно развитие;

Селско и горско стопанство и хранително-вкусова промишленост

- Поляризирана структура на стопанствата;
- Неблагоприятна възрастова и образователна структура на управителите на стопанствата и заетите в земеделието;
- Незавършено преструктуриране и модернизация на малките стопанства;
- Тенденция на спад на традиционно отглежданите земеделски култури в България в т.ч. месо, мляко, плодове и зеленчуци;
- Раздробена собственост върху земята и горите, които са частна собственост;
- Слаба диверсификация на стопанската дейност в земеделските стопанства;
- Амортизирано оборудване и морално остарели технологии в част от земеделските стопанства и в горското стопанство;
- Ниска производителност на труда в селското и горското стопанство, и хранително-вкусовата промишленост;
- Ниска инвестиционна активност, недостатъчни инвестиции в технологична модернизация и иновации в селското и горско стопанство и преработващата промишленост;
- Силна зависимост от вноса на суровини в някои подотрасли на хранително-вкусовата промишленост (основно месна, млечна и консервна);

- Неблагоприятна структура на износа и вноса на селскостопански стоки - непреработените земеделски продукти преобладават в износа, а преработените във вноса;
- Слаби вертикални връзки, коопериране и сътрудничество в хранителната верига;
- Слабо коопериране между земеделските стопани и слаби пазарни позиции, включително и поради нелоялна конкуренция от вносна продукция и злоупотреба с пазарна сила на посредници;
- Стари технологии и съоръжения в хидромелиоративната инфраструктура извън стопанствата и лошо поддържане и ползване на инфраструктурата; проблеми в стопанисването и използването на хидромелиоративните съоръжения;
- Слаба организация за трансфера на знания в земеделието, ХВП и горското стопанство; недостатъчно ефективна връзка между научно-изследователските и образователни институти и бизнеса;
- Неразвити механизми за управление на риска;
- Ограничен достъп до кредит и външно финансиране, особено за малките и средни стопанства.

Околна среда/климат

- Унищожение на ценни полу-естествени местообитания посредством разораване, строителна дейност и използване на синтетични торове и химикали;
- Неефективно използване на природните ресурси, включително свръх експлоатиране; замърсявания, нарушен воден баланс;
- Големи площи, изправени пред загуба на многофункционалността на почвите вследствие водна и ветрова ерозия; намаляване на хумусния слой на почвата; засоляване, киселяване и механично унищожение на почвите;
- Монокултурни производствени модели;
- Недостатъчна осведоменост на земеделските стопани относно природната стойност на земята и устойчивото земеползване и промените в климата;
- Недостатъчна гъстота и незадоволително състояние на горската пътна мрежа;
- Недостатъчно интегриране на дейностите по запазване на биологичното разнообразие с горското планиране и със стопанисването на горите;
- Недостиг на инвестиции в непродуктивни инвестиции, свързани с прилагането на екологосъобразни практики;
- Ниска степен на ползване на алтернативни източници на енергия;
- Недостатъчни инвестиции в мерки за предотвратяване на пожари и природни бедствия;
- Недостатъчен капацитет за осигуряване на консултантски услуги за опазване на околната среда и екосистемите и адаптиране към климатичните промени.

4.1.4. Възможности

- Разширяване на пазарите и нарастване на потребителско търсене на хранителни продукти, с гарантирано качество и произход, местни продукти, както и биологични продукти и продукти, произведени при високи стандарти на опазване на околната среда и хуманното отношение към животните.
- Повишено търсене на културно-исторически, спа и балнеологичен, приключенски, еко и селски туризъм;
- Развитие на технологиите в областта на зелената икономика, включително ВЕИ;
- Развитие на иновациите в областта на социалните услуги;
- Развитие на екосистемните услуги;
- Улеснен достъп до нови знания, технологии и практики вследствие членството в Европейския съюз;

- Ново отношение на обществото към мултифункционалната роля на земеделците и горите, и тяхната роля за опазване на околната среда и създаването на нови производствени цикли.
- Повишаване на търсенето на селскостопански продукти на международните пазари;
- Повишаване ролята на местните общности за развитие на селските райони; засилване на капацитета и увеличаване на територията за прилагане на дейности свързани с воденото от общностите местно развитие, чрез подхода ЛИДЕР.

4.1.5. Заплахи

- Нисък икономически растеж в страната, особено с ефект върху заетостта и квалификацията и бедността;
- Продължаващ ефект на икономическата криза в останалите страни-членки на ЕС, които са основни търговски партньори в стокообмена със стоки на аграрния сектор и ХВП, което може да доведе до понижено търсене;
- Увеличаване на териториалните различия в качеството на живот и доходите, ускоряващи вътрешната и външна миграция на населението на селските райони;
- Загуба на квалифицирана работна ръка и недостиг на работна сила, поради неконкурентно заплащане на труда;
- Нарастващата роля на транснационалните компании в хранителната верига;
- Нарастване на цените на използваните ресурси и материали (земя, труд, горива и др.) при производството и преработката на земеделски и горски продукти;
- Циклични спадове и големи колебания в цените на селскостопанските стоки.
- Увеличаване на замърсяването в следствие на интензивно земеделие, производствени дейности, транспорт и туризъм;
- Глобалната промяна на климата, попадане на страната в зона на засушаване и рискове, свързани с природни бедствия (т.е. наводнения, злополуки, пожари, суша);

4.1.6. Индикатори за контекст

4.1.6.1. Структурирана таблица съдържаща данни за общите и специфичните за програмата показатели за контекст

1. Социално-икономическо състояние и положение в селските райони	Стойност	Единица	Година	Коментари (източник...)
1 <i>Население</i>				
Общо	7 327 224.0	жители	2012	-
Селски райони	37.5	% от общото	2012	-
Междинни райони	44.8	% от общото	2012	-
Градски райони	17.7	% от общото	2012	-
	100.0			
2 <i>Възрастова структура</i>				
общо < 15 години	13.4	% от общото население	2012	-
общо 15 - 64 години	67.8	% от общото население	2012	-
общо > 64 години	18.8	% от общото население	2012	-
	100.0			
в селски райони <15 години	13.3	% от общото население	2012	-
в селски райони 15 - 64 години	66.7	% от общото население	2012	-
в селски райони > 64 години	20.0	% от общото население	2012	-
	100.0			
3 <i>Територия</i>				

I. Социално-икономическо състояние и положение в селските райони		Стойност	Единица	Година	Коментари (източник...)
	Общо	110 899.7	км ²	2012	-
	Селски райони	53.6	% от общата площ	2012	-
	Междинни райони <i>check total %</i>	45.2	% от общата площ	2012	-
	Градски райони <i>100.0</i>	1.2	% от общата площ	2012	-
4	Гъстота на населението				
	Общо	67.5	жители / км ²	2011	-
	Селски райони	47.2	жители / км ²	2011	-
5	*Коефициент на заетост				
	общо (15-64 години)	58.5	%	2011	-
	мъже (15-64 години)	60.9	%	2011	-
	жени (15-64 години)	56.2	%	2011	-
	в селски райони (слабо населени) (15-64 години)	53.8	%	2011	-
	общо (20-64 години)	63.9	%	2011	-
	мъже (20-64 години)	66.6	%	2011	-
	жени (20-64 години)	61.2	%	2011	-
6	Процент на самостоятелна заетост (самонаети лица)				
	общо (15-64 години)	10.8	%	2011	-
7	Ниво на безработица				
	общо (15-74 години)	12.2	%	2012	-
	младежи (15-24 години)	27.9	%	2012	-
	селски райони (слабо населени) (15-74 години)	13.7	%	2011	-
	младежи (15-24 години)	30.1	%	2011	-
8	*Икономическо развитие				
	Общо	46.0	Индекс PPS (EU-27 = 100)	2011	-
	Селски райони	27.8	Индекс PPS (EU-27 = 100)	2010	-
9	*Ниво на бедност				
	Общо	49.1	% от общото население	2011	-
	Селски райони (слабо населени)	57.7	% от общото население	2011	-
10	Структура на икономиката (БДС)				
	Общо	34 074.0	млн. евро	2012	-
	Първичен сектор	6.4	% от общите средства	2012	-
	Вторичен сектор <i>check total %</i>	30.4	% от общите средства	2012	-
	Третичен сектор <i>100.0</i>	63.2	% от общите средства	2012	-
	Селски райони	24.5	% от общите средства	2010	-
	Междинни райони <i>check total %</i>	35.4	% от общите средства	2010	-
	Градски райони <i>100.0</i>	40.2	% от общите средства	2010	-
11	Структура на заетостта				

I. Социално-икономическо състояние и положение в селските райони		Стойност	Единица	Година	Коментари (източник...)
	Общо	3 281.9	1000 души	2012	-
	Първичен сектор	19.4	% от общия брой	2012	-
	Вторичен сектор	25.7	% от общия брой	2012	-
	Третичен сектор	54.8	% от общия брой	2012	-
	Селски райони	33.0	% от общия брой	2009	-
	Междинни райони	42.2	% от общия брой	2009	-
	Градски райони	24.8	% от общия брой	2009	-
12	Производителност на труда по икономически сектори				
	Общо	10 382.4	евро/човек	2012	-
	Първичен сектор	3 417.6	евро/човек	2012	-
	Вторичен сектор	12 253.6	евро/човек	2012	-
	Третичен сектор	11 973.1	евро/човек	2012	-
	Селски райони	6 135.2	евро/човек	2009	-
	Междинни райони	6 828.3	евро/човек	2009	-
	Градски райони	12 707.4	евро/човек	2009	-

4.2. Идентифициране на потребностите

4.2.1. Оценка на потребностите за всеки приоритет и приоритетна област и трите пресечни теми (околна среда, смекчаване на изменението на климата и адаптиране, иновации)

4.2.1.1. Потребности по Приоритет 1: Стимулиране на трансфера на знания и иновациите в областта на селското и горското стопанство и селските райони

Приоритетна област 1А - Стимулиране на иновациите, сътрудничеството и развитието на базата от знания в селските райони

- **Повишаване на осведомеността (1А-1)[всички ПО]**

За насърчаване на иновациите е необходимо производителите и другите заинтересовани лица да са информирани за иновациите в продуктите, процесите и технологиите и техните предимства.

Основните групи заинтересовани лица трябва да познават структурата за НИРД в България, и да са наясно със сферите на иновационна дейност на конкретните научно-развойни звена, с механизмите и процедурите за възлагане на конкретни поръчки за организационни и технически решения на конкретни проблеми и предизвикателства.

Специално в областта на земеделието е необходимо да се повиши информираността на стопаните относно всички приоритетни области на Приоритет 4 и Приоритет 5, включително, относно ценностите на биоразнообразието и стъпките, които могат да предприемат за неговото опазване и устойчиво използване (ПО 4А), за устойчивото управление на земите в речните басейни (ПО 4Б), за икономическите и екологични възможности и ползи от техники за ефективно използване на ресурсите (ПО 5Б), както и относно конкретните иновации

допринасящи за намаляване приноса и адаптиране на стопанствата към промените в климата (ПО 5Г).

За оживяването на икономиката на селските райони е необходимо стимулиране на предприемачеството, а това изисква добрата информираност относно възможностите на зелената икономика и ИКТ-базираните бизнес решения *(Тази потребност се адресира от ОПРЧР)*.

Приоритетна област 1Б - Укрепване на връзките между селското стопанство, производството на храни, горското стопанство и научноизследователската дейност и иновациите; включително с цел подобряване на екологичното управление и екологичните показатели

- **Подобряване на организацията за трансфер на знания и иновации(1Б-1)[2А,3А, 4А-В, 5А-Д]**

За насърчаване на иновациите е необходимо е да се осигури взаимодействие между организациите работещи в създаването или трансфера на иновации, и крайните потребители на информацията – земеделски и горски стопани, преработватели, МИГ, браншови организации, местни власти и др. Необходимо е да се подsigури механизъм за поръчване на конкретни решения на местни проблеми, включително такива свързани с постигане целите на ОСР и ОСП на ниво стопанство. За целите на международния обмен на информация, знания и конкретни технически решения е необходимо създаване на *организация за участие в ЕПИ*, включително чрез създаването и регламентиране дейността на *оперативни групи*, включващи земеделски и горски стопани, преработватели, МИГ, браншови организации, организации осъществяващи научно-развойна дейност в България.

- **Подобряване на капацитета на участниците в организацията за трансфер на знания и иновации(1Б-2)**

Необходимо е подобряване на техническото обезпечаване дейността на научно-развойните звена участващи в оперативните групи *(Тази потребност се адресира от ОПНОИР)*

Приоритетна област 1В - Поощряване на ученето през целия живот и професионалното обучение в секторите на селското и горското стопанство

- **Повишаване квалификацията и управленските умения(1В-1)[всички ПО]**

За успешното икономическо представяне на земеделските и горските стопанства е необходимо управителите им да са наясно с модерните технологии в съответните производства, както и с изисквания на европейското и национално законодателство в стопанската им дейност. Тези знания са ключова предпоставка за успешните интервенции в рамките на ПО 2А, ПО2Б.

Необходими са и по-добри знания и умения за скъсяване на веригата на доставки до крайните им клиенти (ПО 3А), включително чрез участието им в групи и организации на производителите, както и за по-умело управление на финансовите потоци на стопанствата, включително чрез участието им в схеми за управлението на риска (ПО 3Б).

На земеделските стопани са необходими и практически умения относно устойчивото стопанисване на земеделски земи в съответствие с потребностите на всички приоритетни области на Приоритет 4 и Приоритет 5, включително за устойчивото управление на земите в речните басейни (ПО 4Б), за икономическите и екологични възможности и ползи от техники за ефективно използване на ресурсите (ПО 5Б), както и относно конкретните иновации допринасящи за намаляване приноса и адаптиране на стопанствата към промените в климата (ПО 5Г).

Стопаните на гори също трябва да притежават необходимия минимум от знания и умения за адресиране на потребностите по Приоритет 5 на ПРСР, особено на потребностите на ПО 5В (принос на ВЕИ за биоикономиката) и ПО 5Д (поглъщането на CO₂).

Потребности има и за повишаване на знанията и управленските умения в хранителната промишленост, а също и на предприемачите и заетите в неземеделски дейности в селската икономика. *(Тези потребности се адресират от ОПРЧР).*

4.2.1.2. Потребности по Приоритет 2: Повишаване на жизнеспособността на земеделските стопанства и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички региони, и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите

Приоритетна област 2А - Подобряване на икономическите резултати на всички стопанства и улесняване на реструктурирането и модернизирането на стопанствата, особено с оглед на увеличаването на пазарното участие и ориентация и на разнообразяването в селското стопанство

- **Повишаване на конкурентоспособността на стопанства в секторите мляко, месо, плодове и зеленчуци и етерично-маслени и лекарствени култури(2А-1)[3А, 6А, 6Б, ОС]**

В секторите месо, мляко, плодове и зеленчуци, въпреки благоприятния агроекологичен потенциал и традиции, производството расте бавно или спада поради проблеми в производствените структури, забавена модернизация и ниска хоризонтална и вертикална интеграция и влошено състояние или неразвита на публична инфраструктурата, която ги обслужва. Секторите са изправени пред различни предизвикателства, свързани с климатичните промени, промени на европейската политика (мляко) и увеличена конкуренция на вътрешния и международните пазари. Развитието на тези първични сектори е важно и за конкурентоспособността на вертикално свързаните сектори, а и за запазването на работните места в селските райони.

- **Повишаване на жизнеспособността на малките земеделски стопанства (2А-2)[3А,4А,6А,6Б, ОС]**

Малките земеделски стопанства имат ниска производителност и високи разходи поради неефективен размер, неподходяща специализация и/или недостиг или остарял физически капитал и технологии, а също и знания и умения. Те имат също неразвити пазари и слаби пазарни позиции. Реструктурирането и развитието на малките стопанства е забавено, поради техните ограничени ресурси. Те имат потенциал за развитие, ако се адресират проблемите, които ограничават тяхното развитие и се възползват от благоприятните възможности, идентифицирани в SWOT анализа за развитието на пазарите за качествени и местни храни, туристически услуги и отдых. Малките земеделски стопанства са много важни за намаляване на риска за обезлюдяване на селските райони, доколкото създават доходи и заетост за местните жители. Те имат важен принос за опазване на природната среда и ландшафта и предотвратяване на изоставянето на земята в необлагодетелствани райони.

- **Ускоряване на модернизацията и технологичното обновление на земеделските стопанства (2А-3)[3А]**

Въпреки значителната модернизация на земеделските стопанства, осъществена през последните години, остарелите технологии и оборудване продължават да влияят негативно на производителността и ефективността на стопанствата, което влошава тяхната конкурентоспособност, а и възможности за инвестиции в развитие и иновации. Модернизацията и технологичното обновление на стопанствата е необходима, за да се

подобри тяхната текуща конкурентоспособност, а и за да се разширят възможностите им за инвестиции в иновации, качество и продукти с добавена стойност.

- **Разнообразяване на земеделските и неземеделски дейности в стопанствата (2А-4)[3Б,4В,6А]**

Ниската диверсификация на дейностите на земеделските стопанства увеличава риска и колебанията в доходите на стопанствата, което намалява тяхната жизнеспособност. Освен това то оказва неблагоприятен натиск върху екосистемите, свързани със земеделието. Това определя необходимостта от разнообразяване на земеделските и неземеделските дейности на стопанствата.

- **Подобряване на достъпа до външни финансови средства (2А-5)**

SWOT анализът идентифицира като проблем затрудненият достъп до външни финансови ресурси, поради липса на развити финансови инструменти, подходящи за спецификата на земеделските стопанства. Този проблем води до намаляване на възможностите за инвестиции в модернизация и иновации в продуктите, процесите и технологиите. Това изисква развитието на специални финансови инструменти за облекчаване на достъпа на земеделските производители до външни финансови ресурси.

- **Ускоряване на процеса на комасация на земята (2А-6)**

Раздробеността на собствеността и земята намалява стимулите за дългосрочни инвестиции, поради което е необходимо да се ускори процеса на комасация.

- **Възстановяване и реконструкция на хидромелиоративната инфраструктура извън стопанствата(2А-7) [4Б, 5А]**

Съществуващата хидромелиоративна инфраструктура е остаряла, голяма част от нея е в лошо състояние, което води до значителни загуби на вода, ограничава достъпа или търсенето на вода за напояване, което от своя страна повишава разходите за производство и намалява на производителността в земеделските стопанства. Климатичните промени се очаква да доведат до повишени изисквания за напояване и отводняване. Това определя необходимостта от модернизация на хидромелиоративните системи и съоръжения извън стопанствата, което да е съгласувано със стратегията с Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор.

Приоритетна област 2Б - Улесняване на навлизането на земеделски стопани с подходяща квалификация в селскостопанския сектор, и по-специално приемствеността между поколенията

- **Увеличаване на броя и развитие на стопанствата на млади земеделски стопани с подходяща квалификация (2Б-1)**

Броят на младите земеделски стопани расте, но е все още недостатъчен за осигуряване на гладка смяна на поколенията в земеделието, а също и за намаляване на структурните проблеми, свързани с ниския дял на управителите на стопанства със земеделско образование и ниската инвестиционна активност. Навлизането на млади земеделски стопани в земеделието се спира главно от недостига на собствен капитал за започване на земеделска дейност и инвестиции за развитие на стопанството, което определя необходимостта от целенасочена публична подкрепа.4.2.1.3. Потребности по Приоритет 3: Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство

Приоритетна област 3А - Подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-добро им интегриране в селскостопанската и хранителната верига посредством схеми за качество, добавяне на стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи на производителите и организации и междубраншови организации

- **Укрепване на връзките между земеделски стопани, преработватели и търговци (3А-1)**

Кооперирането между земеделски стопани, преработватели и търговци е слабо, поради липса на традиции, раздробеност на производството, липса на подходящи форми и стимули за изграждане на дългосрочни партньорства. Този проблем е пречка за дългосрочното планиране, увеличава риска и намалява стимулите за инвестиции. Той е пречка и за въвеждане на иновации по цялата верига на първично производство и преработка. Поради това е необходимо насърчаване на създаването и развитието на дългосрочни партньорства в хранителната верига, насочени към осигуряване на качество и стабилност на доставките, развитие на пазарите и иновации в продуктите, процесите и технологиите.

- **Повишаване на кооперирането между земеделските производители (3А-2)**

Подобряването на кооперирането между земеделските стопанства е необходимо, за да се подобрят техните пазарни позиции, да се повиши тяхната производителност чрез оптимално използване на ресурсите, а и за да могат по-добре да се възползват от възникващи пазарни възможности. Адресирането на тази потребност изисква насърчаване на създаването на групи и организации на производители, и други форми на сътрудничество за съвместно предлагане на пазара, съхранение и преработка на продукцията.

- **Ускоряване на иновациите и технологичното обновление в хранителната промишленост (3А-3)**

SWOT анализът показва благоприятна тенденция за ориентация на фирмите от хранителната промишленост към иновации в продуктите и технологиите и експорт. Една от идентифицираните слабости на сектора, която ограничава развитието на тази благоприятна тенденция е ниското технологично ниво на част от фирмите и високите инвестиционни разходи за въвеждане на иновации. Националната Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014-2020 г. определя хранителната промишленост като приоритетен сектор с потенциал да развие конкурентни предимства на база иновации. Тези фактори определят необходимостта от подпомагане на инвестициите в иновациите и технологичното обновление в хранителната промишленост.

- **Увеличаване на предлагането на продукти с висока добавена стойност и качество(3А-4)**

Развитието на конкурентни предимства на база качество, произход на продукта и добавена стойност, свързана със спазване на високи стандарти на опазване на природната среда и хуманно отношение на животните, е необходимо, за да се повиши конкурентоспособността на производителите и за да се възползват те от разширяващи се пазари. Тази потребност се адресира в Програмата с различни методи – насърчаване на участието в европейски и регионални схеми за сертифициране на качеството, подкрепа за прилагане на стандарти за хуманно отношение към животните, надхвърлящи минималните изискуемите.

- **Увеличаване на пазара и подобряване на маркетинга на местни храни (3А-5)**

Пазарът на местни храни в България е неразвит, въпреки изразените предпочитания на потребителите към тях. Местните храни се предлагат предимно по неформални канали, тъй като не са развити схеми за доброволно сертифициране на продукти и храни и подходяща пазарна инфраструктура. Развитието на пазарите на местни храни е благоприятна възможност, позволяваща да се адресират идентифицираните в SWOT анализа проблеми със слабата

пазарна сила на земеделските стопанства, особено на малките, и да се осигури достатъчно предлагане на качествени храни на българските потребители.

Приоритетна област 3Б - Подпомагане на управлението на риска на стопанствата

- **Подобряване на управлението на риска в земеделските стопанства (3Б-1)**

Основните производствени рискове в земеделието са свързани със засушаване, наводнение, измръзване на посевите и градушки, а в животновъдството – разпространение на заразни болести. В областта на управлението на риска проблем са недостатъчните умения и знания на земеделските стопани, а също липсата на специализирани инструменти за компенсиране на стопаните за икономически загуби, причинени от природни рискове.

4.2.1.4. Потребности по Приоритет 4: Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство

Приоритетна област 4А - Възстановяване, опазване и укрепване на биологичното разнообразие, включително в зони по Натура 2000 и в зони с природни или други специфични ограничения и земеделие с висока природна стойност, както и на състоянието на европейските ландшафти

- **Съхранение на дела на полу-естествените тревни местообитания с висока природна стойност (4А-1)**

Полу-естествените затревени площи са една от най-ценните екосистеми в селскостопанския ландшафт в България, и са един от поглътителите на въглероден диоксид (CO₂), но върху тях се оказва натиск, водещ до намаляване на биоразнообразието. Необходимо е да се осигури съхранението на традиционните екстензивни земеделски практики и екстензивното пасищно отглеждане на животните, което да предотврати изоставянето на затревените площи и тяхното захрастяване в планинските райони, и разораването на затревените площи и превръщането им в обработваеми земи в близост до населените места и равнинните райони.

- **Съхранение и възстановяване на ценните местообитания и видове в местата по Натура 2000 (4А-2)**

България е на второ място в ЕС по процент от националната територия, която е включена в европейската екологична мрежа Натура 2000 (33,34%), но към настоящия момент са издадени заповеди за обявяване само на защитените зони за опазване на птиците. Необходимо е да се съхранят ценните местообитания и видове, чрез увеличаването на познанията на земеделските и горските стопани относно ценните местообитания и видове и необходимостта от спазването на изискванията и препоръките в заповедите за обявяване на защитените зони и планове им за управление, разработване и прилагане на пилотни и демонстрационни проекти за въвеждане природосъобразни практики за опазване на биологичното разнообразие в земите с висока природна стойност и зоните от Натура 2000. За спазване на някои от забраните в местата от Натура 2000 са необходими и специфични инвестиции, свързани с опазването на биоразнообразието в тях (заграждения за пасищни животни, нискооборотни косачки, изграждане на водоеми и т.н.), както и специфични съвети по отношение на прилагането на природосъобразни дейности.

- **Съхранение на дела на горите с висока консервационна стойност (4А-3)**

За опазване на богатото биоразнообразие в горите е необходимо съхранение на горите с висока природна стойност чрез специфични мерки и екстензивен подход при тяхното използване чрез въвеждането на плащания за екосистемни услуги и увеличаването на дела на сертифицираните гори.

- **Съхранение на генетичните ресурси(4А-4)**

За опазването на генофонда в България е необходимо е да се съхранят застрашените от изчезване местни породи животни и растителни видове.

- **Подпомагане на земеделието в райони с природни ограничения (4А-5)**

Земеделските стопанства в планински райони и други райони със съществени природни ограничения са поставени в сравнително неблагоприятно положение, тъй като имат по-ниска производителност и по-високи разходи. Това създава риск за оттегляне на стопанствата от земеделието, което заплашва жизнеспособността на селските общности, изоставяне на земеделските земи, водещо до загуба на биоразнообразието в тях

Приоритетна област 4Б - Подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите

- **Предотвратяване и намаляване на замърсяването от селското стопанство (4Б-1)**

За намаляването на дифузното и точковото замърсяване от селското стопанство са необходими изграждането на безопасни съоръжения за съхранение на оборски тор и инвестиции в подходяща техника за прилагането на добрите земеделски практики.

- **Увеличаване на дела на биологичното производство (4Б-2) [4А, 4В, 3А]**

Увеличаването на дела на биологичното производство чрез насърчаването на биологично растениевъдство, пчеларство и животновъдство и преходът към този начин на производство ще доведе до намаляване на използване на минерални торове и пестициди и намаляване на замърсяванията на водите.

Приоритетна област 4.В - Предотвратяване на ерозията на почвите и подобряване на управлението им

- **Съхранение и увеличаване на почвеното плодородие (4В-1)**

За да се ограничат деградационните процеси на почвата (включително почвената ерозия) е необходимо да се повишат знанията на земеделските производители по проблемите за управление на почвите, прилагане на екологосъобразни методи, предотвратяващи деградация на почвата, а също и да се насърчат иновациите и инвестициите в техники и технологии за прилагане на екологосъобразни практики.

При извършване на дейности в горите трябва да се използва техника щадяща почвите и намаляваща риска от тяхната ерозия.

- **Възстановяване и поддържане на полезащитните горски пояси и извършване на противоерозионни залесявания(4В-2)**

Полезащитните пояси предотвратяват почвената ерозия на едни от най-плодородните земеделски земи в България, но не са добре поддържани и са разположени в зони, които са най-уязвими на климатичните промени. Необходимо е там където те са деградирали да се презалесят, а където са в процес на деградация да се предприемат дейности по тяхната поддръжка.

- **Залесяване на ерозирали и застрашени от ерозия изоставени земеделски земи извън горските територии (4В-3)**

Изоставените земеделски земи в повечето случаи са нископлодородни и залесяването е начин за предпазването им от ерозия и пълна деградация.

4.1.2.5. Потребности по Приоритет 5: Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горското стопанство

Приоритетна област 5.А - Повишаване на ефективността при потреблението на вода в

селското стопанство

- **Въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии в стопанствата (5А-1) [3А, Климат]**

Въвеждането на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии в стопанствата е важно условие за подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата като стопански ресурс и за понижаване на разходите на стопанствата. За въвеждането на тези технологии е особено важно да се повиши осведомеността за икономическите и екологични възможности и ползи от хидромелиоративните системи за ефективно използване на водните ресурси и да се подпомогнат инвестициите за тяхното изграждане.

Приоритетна област 5.Б - Повишаване на ефективността при потреблението на енергия в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост

- **Повишаване на енергийната ефективност 5Б (5В-1)[2А, 6А, 6В и климат]**

За повишаване на енергийната ефективност е необходимо въвеждането на енергоспестяващи технологии при производство и преработката на селскостопанска продукция.

Приоритетна област 5.В - Улесняване на доставките и използването на възобновяеми източници на енергия, на странични продукти, отпадъци и остатъци и други нехранителни суровини за целите на биоикономиката

- **Изграждане на нови и реконструкция на съществуващи мощности за преработка на вторични продукти, отпадъци остатъци и други суровини в био енергия (5В-1)**
- **Увеличаване на площите с бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия (5В-2)**

Увеличаване на площите (извън защитените територии и местата по Натура 2000) с дървесни и храстови видове за производство на енергия, е необходимо, за да се намали натиска върху горите и да се стимулира използването на ВЕИ.

- **Разработване на добри практики за създаване и управление на интензивните горски култури за добив на биомаса и за определяне норми за остатъци от биомаса след сечта (5В-3)**

Необходимо е да се разработят и създадат добри практики по отношение оползотворяването на продукта на интензивните култури. Те в най-голяма степен намаляват натиска върху горите по отношение нуждата от дървесина.

Приоритетна област 5.Г - Намаляване на емисиите на парникови газове и амоняк от селското стопанство

- **Изпълнение на дейностите на Третия национален план действие по изменение на климата за намаляване на емисиите от земеделски източници (5Г-1)**

За изпълнение на дейностите на Третия национален план действие по изменение на климата - 2020г.е необходимо насърчаване на използването на подходящи сеитбообороти, особено с азот-фиксиращи култури, насърчаването на екстензивното пасищно отглеждане на животните, техническото обезпечаване на земеделските стопанства за обработване на

почвата/стърнищата, биологичната рекултивация с характерни за района тревни видове на деградиралите земеделски земи. За намаляване на емисиите от животновъдния сектор е важно да се подобри съхранението и прилагането на оборски тор и въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор, например компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия.

Приоритетна област 5Д - Стимулиране на съхраняването и поглъщането на въглерода в сектора на селското и горското стопанство

- **Увеличаване лесистостта и възстановяване на горския потенциал (5Д-1)**

Необходимо е увеличаването на лесистостта и навременното възстановяване на горския потенциал, защото е доказано, че териториите, заети от гори, пасища и ливади най-добре съхраняват и поглъщат въглерода.

- **Въвеждане на подходящи системи за стопанисване на горските насаждения в аспекта на променящите се климатични условия(5Д-2)**

Необходимо е въвеждането на иновативни практики за устойчиво стопанисване на горите, отговарящи на новите предизвикателства, свързани с промените в климата. Освен прилагането на щадящи техники и технологии трябва да се направи преоценка на основните дървесни видове и да се дава приоритет на такива, които са по-сухоустойчиви.

- **Въвеждане на системи за ранно предупреждение за превенция на пожарите в горите (5Д-3)**

Въвеждането на системи за ранното предупреждение за превенция на пожари в горите ще даде възможност за бързото откриване и локализиране на пожарите, които нанасят най-големи материални и екологични щети.

- **Подобряване на устойчивото стопанисване на горите чрез увеличаване дела на отгледните сечи (5Д-4)**

Увеличаването на дела на отгледните сечи е необходимо, тъй като те подобряват механичната устойчивост на насажденията, подобряват защитните и специалните функции на горите, здравословното състояние и устойчивостта им, опазват на биологичното разнообразие и намаляват риска от възникване на пожари в горите.

4.2.1.6. Потребности по Приоритет 6: Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическо развитие в селските райони

Приоритетна област 6А - Улесняване на диверсификацията, създаването и развитието на малки предприятия, както и разкриването на работни места

- **Повишаване на инвестициите в неземеделските сектори на селските райони (6А-1)**

Един от основните проблеми в селските райони на България е слабото развитие и ниска динамика на неземеделските сектори на икономиката. Риск за съществуващия неземеделски бизнес е депресивното състояние на икономиката и ниското търсене на вътрешния и международните пазари. SWOT анализът показва неоползотворени съществуващи и нововъзникващи възможности за развитие на неземеделските сектори в областта на преработката на земеделски и горски продукти, оползотворяване на отпадъците, туризма, зелената икономика и услуги, информационните и комуникационни технологии, и др. Това определя насърчаването на инвестициите в неземеделски дейности като приоритетна потребност за Програмата.

- **Развитие на предприемачеството в селските райони (6А-2)**

Слабата предприемаческа активност в селските райони е пречка за оползотворяването на вътрешните ресурси на местната икономика (туризъм, преработката на земеделска и горска продукция, социално предприемачество, оползотворяване на отпадъците) и за засилване на вертикалните и хоризонтални връзки в икономиката. Затова е необходимо да се подпомага развитието на предприемаческите умения, да се насърчават бизнес инициативите на местните жители и да се подобрява бизнес средата в селските райони. Развитието на предприемачеството е също така успешен метод за увеличаване на заетостта на жените и интеграция на хората в риск от маргинализация. То е и приоритет на Националната стратегия за насърчаване развитието на малките и средните предприятия 2014-2020.

Приоритетна област 6Б - Стимулиране на местното развитие в селските райони

- **Подобряване на социалната инфраструктура (6Б-1) [6А]**

Основната социална инфраструктура (образование, здравеопазване, социални услуги, култура, отдых и спорт) в селските райони е изградена, но повече от 50% от инфраструктурата се нуждае от реконструкция и модернизация. Лошото състояние на инфраструктурата влошава качеството на услугите за местното население, което води до миграция, особено на младото и активно население на селските райони и затруднява интеграцията на уязвими групи, включително деца, застрашени от бедност, роми и хора с увреждания и самотни възрастни хора. Затова нуждата от подобряване на социалната инфраструктура е определена като приоритетна в рамките на Програмата. Част от потребностите ще се покриват от другите оперативни програми като демаркацията е детайлно представена в описанието на мерките.

- **Подобряване на техническата инфраструктура (6Б-2) [5А, 6А]**

Лошото състояние на част на пътната инфраструктурата, обслужваща селските райони, увеличава разходите на съществуващия бизнес и намалява стимулите за инвестиции. То затруднява и ежедневните пътувания на жителите, което води до намаляване на вътрешно-териториалната мобилност на работната сила (възможностите за работа в други населени места без смяна на местожителството) и достъпа до услуги.

Проблемите с амортизираната или неизградената ВИК мрежа, водят до проблеми с осигуряването на качествена питейна вода на част от териториите, загуби на вода и замърсявания. Това определя потребността от инвестиции във ВИК мрежата, съответстващи на приоритетите на Стратегията за развитие на отрасъл „Водоснабдяване и канализация”. За опазване на околната среда и ресурсна ефективност е необходимо развитие на публичната инфраструктурата, свързана с оползотворяване на отпадъците от земеделското производство.

Част от потребностите ще се покриват от другите оперативни програми като демаркацията е детайлно представена в описанието на мерките.

- **Подобряване на туристическата инфраструктурата (6Б-3) [6А]**

Оползотворяването на туристическия потенциал на селските райони изисква подобряване и развитие на техническата инфраструктура, естетизиране на средата в туристическите зони, и развитие на туристически атракции от обща полза, които да привличат и задържат посетители в селските райони, като по този начин улесняват развитието на туристически бизнес, създаващ работни места и доходи за местното население.

- **Развитие на местния капацитет за устойчиво развитие (6Б-4) [1А, 6А]**

Преминаването на местните общности и икономики към по-устойчиви модели на управление и функциониране изисква наличието на достатъчно познания и умения за устойчиво развитие, като предпоставка за предприемането на интегрирани инициативи за местно развитие. Местните заинтересовани лица трябва да имат достатъчно познания и умения за идентифициране и разработване на интегрирани и иновативни проекти с висока добавена стойност за местната икономика, качество на живота, или опазването на околната среда.

Опитът от други страни показва, че воденото от общностите местно развитие (BOMP) е успешен подход за социално-икономическо възстановяване, но изисква достатъчно развит местен капацитет и достатъчна ангажираност и активно участие на местните общности. Това от своя страна изисква постоянни усилия за увеличаване на капацитета на местните общности, чрез създаване и поддръжка на функционираща мрежа за обмен на информация за иновации и добри практики и изграждане на специализирани знания и умения за мобилизация на местните общности.

Приоритетна област 6В - Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии (ИКТ), използването и качеството им в селските райони

- **Осигуряване на достъп до фиксирана широколентова мрежа в селските територии без покритие (6В-1)**

Поради неспособността на нормалните пазарни механизми да осигурят частни инвестиции в по-слабо населените райони с ограничена покупателна способност на населението, е необходима публична подкрепа за развитие на широколентовата инфраструктура на районите, които попадат в „бялата” зона по класификацията на ревизираните насоки на ЕК за прилагане на държавна помощ във връзка с бързото разполагане на широколентови мрежи, и по-специално на мрежите за достъп от следващо поколение.

- **Повишаване на проникването и използването на интернет в селските райони (6В-2)**

Повишаване на проникването на широколентов достъп в селските райони е необходимо за да могат жителите и бизнеса да използват възможностите, които интернет предлага за интернет-базирани публични и частни услуги, включително такива, свързани с административното обслужване на населението, здравеопазването, образованието и социалните услуги. Повишаването на проникването изисква да се насърчават развитието на компютърна грамотност и умения на населението и работната сила, а също и на инвестициите за развитие на услугите (*Тази потребност се адресира от ОПРЧР*).

5. Описание на стратегията

5.1. Обосновка на избраните потребности, които са адресирани от ПРСР и избора на цели, приоритети и приоритетни области, на база SWOT анализа и оценката на нуждите

В съответствие с целите на политиката на ЕС за развитие на селските райони Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. има три цели:

1. Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското стопанство и хранителната промишленост.
2. Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурсите в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях.
3. Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социално включване и по-добро качество на живот.

Програмата е структурирана около пет тематични приоритета и петнадесет приоритетни области на политиката за развитие на селските райони. Освен това за постигане на специфичните цели на тематичните приоритети са програмирани интервенции, включващи стимулиране на иновациите и трансфер на знания и информация, като по този начин, тя

адресира всичките приоритети/приоритетни области на политиката за развитие на селските райони на Общността.

За планираните интервенции по цел 1 са отделени 20% от публичните разходи на Програмата, по втората – 45%, а по третата - 33%. При определянето на бюджета е отчетена приоритетността на потребностите, потенциалната ефективност и взаимната допълняемост на мерките, поуките от предишния програмен период, а също целите на Стратегията Европа 2020 и ОСП, и националните приоритети за тяхното изпълнение, определени в Споразумението за партньорство и други стратегически документи. При разпределянето на бюджета са оценени кръстосаните ефекти и е отчетено, че планираните интервенции по цел 2 и 3 имат силен и пряк принос за цел 1, тъй като допринасят за опазване и подобряване на ресурсите в земеделието, повишават ресурсната и енергийна ефективност, насърчават биологичното производство и инвестициите.

Първата цел на Програмата е насочена към осигуряване на устойчив и балансиран растеж на производството и преработката на селскостопански продукти. В рамките на тази цел Програмата ще адресира приоритетни потребности чрез мерки целящи:

- Развитие на устойчива структура на земеделското производство и жизнеспособни земеделски структури;
- Насърчаване на качеството, добавената стойност и иновациите в производството, преработката и маркетинга на селскостопански продукти;

Интервенциите по Приоритет 2 целят *повишаване на жизнеспособността и конкурентоспособността на стопанствата* чрез структурно приспособяване, повишаване на производителността и ефективността на производството.

В рамките ПО 2А приоритет се дава на модернизирането и технологичното обновление на земеделските стопанства (2А-4), а по ПО 2Б на привличането на млади земеделски стопани с подходяща квалификация (2Б-1). Програмата поставя цел за подпомагане на инвестициите в около **4700 земеделски стопанства и навлизането в земеделието на 1600 млади стопани**.

Потребността за подобряване на знанията и умения на управителите на земеделски стопанства и работната сила (1В-1) ще се адресира с мерки за осведомяване, обучение и консултации.

За постигане на целите по ПО 2А са приоритизирани и потребностите за подобряване на хидромелиоративна инфраструктура извън стопанствата (2А-7), като за целите на правилното насочване на ограничените ресурси ще се разработи Стратегия за развитие на хидромелиорациите.

С интервенциите за *насърчаване на организацията на хранителната верига и управлението на риска* по Приоритет 3 се цели укрепване на връзките в хранителната верига и насърчаване на кооперирането, насочено към постепенното изграждане на конкурентни предимства на база качество и добавена стойност на продуктите и иновации.

По този приоритет са приоритизирани потребностите за повишаване на вертикалната и хоризонтална интеграция в хранителната верига (3А-1&2) и се цели включването на **650 стопанства** в мерки за коопериране.

Друг приоритет е насърчаването на иновациите и технологичното обновление в хранителната промишленост (3А-3), който съответства на приоритетите на националната Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014-2020.

В рамките на цел 1 Програмата има два хоризонтални приоритета, за да се осигури адекватното адресиране на потребности, които изискват интервенции по различни ПО и мерки:

1. Повишаване на конкурентоспособността в секторите месо, мляко, плодове, зеленчуци, етерично-маслени култури и биологично производство (2А-1);

2. Преструктуриране и повишаване на жизнеспособността на малките стопанства (2А-2).

Първият хоризонтален приоритет ще се адресира чрез приоритизиране по мерките на Програмата, а вторият чрез тематична под-програма за малките стопанства.

За да се облекчат инвестициите в развитие на земеделските стопанства, а и за да се подпомогне достъпа до мерките по Програмата, се предвижда разработване и прилагане на финансови инструменти, облекчаващи на достъпа до външни финансови ресурси (2А-5).

Втората цел на програмата е насочена към опазване на екосистемите, осигуряване на устойчиво управление и използване на природните ресурси, предотвратяване и адаптиране към климатичните промени. В рамките на тази цел са програмирани интервенции по два приоритета.

По приоритет 4 се цели опазване на биоразнообразието и природните ресурси. Програмата цели да подпомогне дейности за опазване на биоразнообразието на **304 хил.ха** земеделска земя и **24,5 хил.ха** горски територии, а също опазване на почвеното плодородие и предотвратяване на ерозията на **100 хил.ха**, и подобряване на управлението на водите на **60 хил.ха** земеделски земи.

По приоритет 4А основната цел на Програмата е опазване на биоразнообразието, като при оценката на потребностите са отчетени цели 2 и 6 на Европейската стратегия за биоразнообразието – Европа 2020 и националните стратегически документи за нейното прилагане. По ПО 4А се адресират проблемите за съхранение на ценните местообитания и видове в земеделските и горските територии, включително местата по Натура 2000, като се насърчават земеделските и горските стопани да опазват биоразнообразието и да осигуряват публични екологични блага, които надхвърлят минимално изискуемите (4А-1&3) и да продължават земеделски дейности в райони с природни ограничения (4А-5). Адресирана е потребността за опазване на генетичното разнообразие в селското стопанство (4А-4).

По ПО 4Б се адресира потребността от намаляване на замърсяването на водите от селското стопанство (4Б-1) чрез подпомагане на инвестиции на стопанствата в съоръжения и оборудване и насърчаване на биологичното производство (4Б-2). В рамките на ПО 4В програмата цели опазване на почвените ресурси чрез подкрепа на инвестиции в оборудване и технологии за екологосъобразни практики и противоерозионни залесяване (4В-1,2,3).

По Приоритет 5 се цели насърчаване на ефективността на използване на ресурсите и подкрепа на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика. По този приоритет Програмата включва мерки, които адресират целите и приоритетите, поставени от Третия национален за действие по изменение на климата 2013-2020 г. за секторите селско стопанство, земеползване и горско стопанство и промишленост. Планирани са интервенции по пет приоритетни области.

В рамките на ПО 5А се цели адаптация към климатичните промени чрез и подпомагане на инвестиции във водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии (5А-1) в стопанствата на площ **56 хил.ха** земеделска земя.

В рамките на ПО 5Б се адресират потребностите за увеличаване на енергийната ефективност в земеделските стопанства и хранителната промишленост, като се цели насърчаване на инвестиции в енергийна ефективност на стойност **209 млн. евро**.

По ПО 5В се цели стимулиране на използването на ВЕИ, като приоритет е даден на подпомагане на инвестициите за производство на ВЕИ за собствено потребление чрез преработка на вторични продукти, отпадъци, остатъци и други суровини в био енергия (5В-1). Програмата ще насърчава също устойчивото производство на биомаса в горското стопанство (5В-2). Програмата цели инвестиции във ВЕИ на стойност **122 млн. евро**.

В рамките на ПО 5Г се цели намаляване на емисиите на парникови газове като приоритет е даден на инвестициите, в подобряване и съхранение на оборски тор и въвеждане на

нискowęглеродни практики за преработка на оборски тор в стопанства с **18 хил. ж.е.** Програмата ще насърчава и практики за устойчиво управление на обработваемите земи, които са основния източник на парникови газове в сектора.

В рамките на ПО 5Д се цели стимулиране на съхраняването и поглъщането на въглерод чрез мерки насочени към увеличаването на горския ресурс в страната и подобряване на неговото състояние и потенциал като основен поглътител на въглерод. В съответствие с Националната стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020 г. приоритет е даден на мерките залесяване, като се цели залесяване на **2 250 ха.**

По всички приоритети по цел 2 са планирани мерки за осведомяване, обучение, консултации, а също насърчаване на сътрудничеството за разработване на добри практики и иновации, които са от съществено значение за постигане на целите на Програмата.

Дейностите по цел 2 ще допринесат съществено за останалите цели на Програмата чрез създаваните екосистемни услуги и ползи, които подобряват ресурсите за земеделие и общественото благосъстояние.

Третата цел на Програмата е насочена към стимулиране на социално-икономическото развитие на селските райони. В рамките на тази цел се ще се подпомагат интервенции в три приоритетни области, които съвместно целят да развият икономическия потенциал, да съхранят демографския потенциал и да допринесат за социално включване на уязвими групи, като по този начин способстват за икономическо възстановяване и овладяване на процеса на обезлюдяване.

По ПО 6А се цели улесняване на диверсификация на икономиката в селските райони, чрез подпомагане на инвестиции в създаването и развитието на малки предприятия и разкриването на работни места, като по този начин се адресират приоритетните потребности за увеличаване на инвестициите в неземеделски дейности (6А-1) и развитие на предприемачеството в селските райони (6А-2).

Програмата ще подпомага инвестиции в развитие на неземеделски дейности, с приоритет към тези, оползотворяващи вътрешните ресурси на селските райони или възможностите, които разкрива развитието на новите технологии. Освен това ще се подпомага стартирането на нов бизнес, за насърчаване на предприемачеството и подпомагане приобщаването на уязвими групи. Програмата цели подпомагането на **2300 проекта** за развитие на неземеделските сектори на икономиката, водещи до създаването на най-малкото **2500 работни места.**

Интервенциите по ПО 6Б целят да укрепят териториалната конкурентоспособност на селските територии чрез подобряване на качеството на живот и условията за бизнес. По ПО 6Б са програмирани две групи интервенции.

Първата група адресира потребностите за подобряване на качеството на основните услуги за населението (6Б-1), техническата, производствена и туристическата инфраструктура (6Б-2&4) чрез подпомагане на инвестиции, които подобряват качеството на живот и достъпа до услуги на **1 900 хил. жители** на селските райони. Програмата ще подпомага инвестиции, определени като приоритетни на местно ниво, които имат пряк принос за подобряване социално-икономическото развитие на съответната територия. Приоритет ще се дава на интервенциите, създаващи ползи за по-голямо население и територия. Нуждите от подобряване на социалната и техническа инфраструктура в селските райони ще се адресират и по други оперативни програми, като демаркацията е детайлизирана в описанието на мерките.

Втората група мерки цели развитие и оползотворяване на социално-икономическия потенциал на селските райони чрез стимулиране на воденото от общностите местно развитие по подхода ЛИДЕР. Чрез дейността на Националната селска мрежа Програмата ще цели развитието на капацитет за устойчиво развитие (6Б-5) на цялата територия на селските райони. При наличие на минимален капацитет, ще се подпомогнат пряко местни инициативи за изграждане на

капацитет и подготовка на местни стратегии за развитие. Програмата ще финансира изпълнението на местни стратегии за развитие, които имат достатъчна зрялост и ясна добавена стойност за развитието на териториите, като цели подкрепата на **60 МИГ**, обхващащи 30 % от населението на селските райони. За да могат МИГ в стратегиите си да адресират адекватно най-важните проблеми на територията се планира прилагане и на многофондово финансиране за интегриране и допълване на интервенциите на регионалната, социалната и политиката за развитие на селските райони и за морско дело и рибарство.

По ПО 6В Програмата цели осигуряване на равен достъп на всички домакинства и бизнес от селските райони до широколентова мрежа в изпълнение на целите, поставени от Програмата в областта на цифровите технологии за Европа и националните стратегии за нейното прилагане. Програмата ще подпомогне само изграждането на инфраструктура за широколентов достъп от следващо поколение в “бялата зона” в населените места (6В-1), останалите потребности (6В-2) ще се подпомагат по другите програми.

Интервенциите по цел 3 допринасят за постигане на останалите цели на Програмата. Развитието на неземеделски дейности подпомага реструктурирането и жизнеспособността на земеделските стопанства (цел 1), като осигурява възможности за допълнителни доходи извън земеделието. Те също ще имат принос за цел 2 и хоризонталните приоритети за опазване на околната среда и климата, като подпомагат публични и частни инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и секторите на зелената икономика.

Предпоставка за ефективното постигане на Цел 3 е успешното прилагане на мерките по останалите оперативни програми, определени в Споразумението за партньорство - подобряване на бизнес средата, знанията и уменията на предприемачите и работната сила, включително за целите на новите сектори на местната зелена икономика и ИКТ и подобряването на социалната и техническа инфраструктура.

5.2. Комбинация и обосновка на мерките

5.2.1. *Повишаване на жизнеспособността на земеделските стопанства и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички региони и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите (Приоритетна област 2)*

5.2.1.1. *Подобряване на икономическите резултати на всички земеделски стопанства и улесняване на реструктурирането и модернизирането на стопанствата, особено с оглед увеличаването на пазарното участие и ориентация и на разнообразяването в селското стопанство (Приоритетна област 2А)*

5.2.1.1.1. *Избрани мерки по приоритетна област 2А*

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения “

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“

4.3 „Помощ за инвестиции в земеделска и горска инфраструктура“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

Тематична подпрограма за малки стопанства

5.2.1.1.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 2А

За постигане на целите на приоритетна област 2А са дефинирани 4 мерки. Две от мерките (М1 и М2) са насочени към повишаване квалификацията, знанията и уменията на земеделските стопани и заетите в земеделието и имат ключов принос за модернизацията на производствените практики и повишаване на производителността на труда, особено предвид липсата на земеделско образование на преобладаваща част от стопаните. Една от мерките (М16) е насочена към улесняване на трансфера на иновации и разработването на иновативни проекти, които са от съществено значение за повишаване на конкурентоспособността на земеделието.

В рамките на тази приоритетна област се предвижда подпомагане на инвестициите във физически капитал чрез М4.1 за целите на подобряване производителността на труда, качеството на продукцията, с приоритет към реструктуриране и растеж на секторите месо, мляко, плодове, зеленчуци, етерично-маслени култури и биологично производство.

Освен това една от под-мерките (М4.3) цели рехабилитацията и модернизацията на хидромелиоративните системи извън стопанствата, което е от ключово значение за повишаване на производителността и намаляване на разходите в част от изброените приоритетни сектори, а също допринася за повишаване на ефективността на използването на водите и адаптация към климатичните промени.

Целите на този приоритет се адресират и от тематична подпрограма за малките земеделски стопанства, която цели да подпомогне тяхното реструктуриране, устойчиво икономическо развитие и жизнеспособност. Програмата предвижда прилагането на три мерки (М2, М4, М6), за които ще могат да кандидатстват само малки земеделски стопанства при облекчени процедури и условия за прилагане, които са пропорционални на сравнително малкия размера на проектите.

5.2.1.2. Улесняване на навлизането на земеделски стопани с подходяща квалификация селскостопанския сектор, и по-специално приемствеността между поколенията (Приоритетна област 2Б)

5.2.1.2.1. Избрани мерки по приоритетна област 2Б

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи”

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“

Мярка 6 (чл. 19) „ Развитие на стопанството и стопанската дейност”

6.1 „Стартова помощ за млади земеделски производители“

6.4 „Помощ за инвестиции в неселскостопански дейности в селските райони“

5.2.1.2.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 2Б

В тази приоритетна област всички мерки целят да насърчат навлизането на млади земеделски стопани и да подпомогнат развитието на техните стопанства. Една от мерките (М6.1) цели да привлече и улесни навлизането на млади хора в земеделието, а две от мерките осигуряват инвестиционна подкрепа за развитие на земеделски (М4.1) и неземеделски дейности (М6.4) в стопанствата им. Освен това чрез М1 и М2 се осигурява достъп до обучение, информация и консултантски услуги, за повишаване на професионалните и управленски компетенции на младите стопани, които да повишават ефективността и устойчивостта на техните стопанства.

5.2.2. Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство (Приоритетна област 3)

5.2.2.1. Подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез подобро им интегриране в селскостопанската и хранителната верига посредством схеми за качество, които да добавят стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи на производителите и междубраншови организации (Приоритетна област 3А)

5.2.2.1.1. Избрани мерки по приоритетна област 3А

Мярка 1 (чл. 14) „Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 3 (чл. 16) „Схеми за качество за селскостопански продукти и храни”

3.1 „Помощ за ново участие в схеми на ЕС за качество“

3.2 „Помощ за нови участници в национални схеми за качество“

3.3 „Помощ за ново участие в доброволни схеми за сертифициране на селскостопански продукти“;

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи”

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“

4.2 „Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селско стопански продукти“

Мярка 7 (чл. 20) „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони”

7.2 „Помощ за инвестиции в дребна инфраструктура, включително инфраструктура за енергия от възобновяеми източници“ (инфраструктура за продажба за пазари за продажба на първична земеделска продукция, за организации и групи на производители);

Мярка 9 (чл. 27) „Създаване на групи и организации на производителите“

Мярка 14 (чл. 33) „Хуманно отношение към животните“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари

5.2.2.1.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 3А

Мерките по приоритетна област 3А целят да укрепят хоризонталната и вертикална интеграция на хранителната верига и да насърчат изграждането на конкурентни предимства на основа качество и добавена стойност на продуктите и иновации.

Чрез М16 ще се насърчава развитието на сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ, развитие на каналите за маркетинг на местни продукти и къси вериги за доставка. Чрез М9 ще се насърчи участието в групи и организации на производители на земеделските производители за подобряване на маркетинга и позициите на пазара. Интервенциите по М9 и М16 ще се допълват от М4, която ще подпомага инвестициите във физически активи в селското стопанство и преработващата промишленост за производство на продукти с висока добавена стойност, включително такива свързани с къси вериги на доставка, схеми за качество и базирани на иновации.

В съответствие с приоритетите на националната Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014-2020 чрез М4 ще се подпомагат също инвестициите в иновации и технологичното обновление на хранителната промишленост.

Насърчаването на производството на продукти с висока добавена стойност, включително такива свързани с прилагане на високи стандарти за опазване на околната среда и хуманното отношение към животните, пряко ще се подпомага по 2 мерки. Чрез М3.1 ще се насърчава участието в европейски схеми за качество на земеделските стопани. Чрез М13 ще се подпомагат производители за изпълнение на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към животните, които надхвърлят задължителните стандарти и изисквания, като по този начин ще се осигури последователност на националната политика, и се използват възможностите на развиващите се пазари, благодарение на политиката на Общността, насочена към насърчаване търсенето на продукти, произведени при високи стандарти за хуманно отношение към животните.

За подпомагане на достъпа до пазара и пазарните позиции на малките стопанства се ще се насърчава развитието и участието в схеми за маркетинг на местни и регионални продукти (М7.2 и М7.3). Чрез М7 ще се подкрепи развитието на инфраструктурата на пазари на производители, териториалното разположение, на които ще бъде съобразено с производствената структура и потенциал на пазара.

Чрез М1 и М2 ще се повишат знанията и практическите умения на земеделските производители за маркетинга на селскостопански продукти.

5.2.2.2. Подпомагане на превенцията и управлението на риска на стопанствата (Приоритетна област 3Б)

5.2.2.2.1. Избрани мерки по приоритетна област 3Б

Мярка 1 (чл. 14) „Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 17 (Чл. 36) „Управление на риска”

17.2 „Финансов принос за взаимоспомагателни фондове“

5.2.2.2.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 3Б

За адресиране на потребностите по тази приоритетна област са избрани мерки, насочени към повишаване на познанията и уменията на стопаните в управлението на риска и намаляване и компенсиране на загубите им при настъпване на рискови събития. Това ще се постига чрез М1 и М2, по които ще се подпомага обучение и консултиране за управление на риска в подбрани на основа оценка на потребностите сектори, райони и групи производители.

Чрез М17.2 ще се подпомагат се финансовите вноски във взаимоспомагателни фондове за компенсиране на земеделските стопани за икономически загуби, причинени от неблагоприятни климатични явления или от поява на болест по животните или по растенията, или от нашествие на вредители или екологичен инцидент. Под-мярката ще започне да се прилага след извършване на анализ на ползите и разходите и приложимостта, на основата на който ще се разработи механизмът за прилагане.

Принос към целите на тази приоритетна област имат и мерките планирани в другите приоритетни области, насочени към подобряване на връзките в хранителната верига и диверсификацията на стопанствата.

5.2.3. Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство (Приоритетна област 4)

5.2.3.1. Възстановяване, опазване и укрепване на биологичното разнообразие, включително в зони по Натура 2000 и в зони с природни или други специфични ограничения и земеделие с висока природна стойност, както и на състоянието на европейските ландшафти (Приоритетна област 4А)

5.2.3.1.1. Избрани мерки по приоритетна област 4А

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения

1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1. „Помощ за инвестиции в стопанствата“

4.4 „Помощ за инвестиции в непроизводителни дейности с екологична цел/увеличаване на привлекателността на райони с ВПС“

Мярка 8 (чл.21) “Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизнеспособността на горите”

8.3 „Помощ за разходи за превенция на щети по горите и възстановяване“

8.4 „Помощ за инвестиции в екологичната стойност/устойчивост на горските екосистеми“

Мярка 10 (чл. 28) “Агроекология и климат”

10.1 „Плащане на поети задължения за агроекология и климат за ха земеделска площ“

10.2 „Помощ за опазване на генетични ресурси в земеделието“

Мярка 11 (чл. 29) “Биологично земеделие”

11.1 „Плащания за преминаване към биоземеделие за ха ИЗП“

11.2 „Плащания за поддържане на биоземеделие за ха ИЗП“

Мярка 12 (чл. 30) “Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите”

12.1 „Компенсаторни плащания на ха за земеделски площи в Натура 2000“

12.2 „Компенсаторни плащания на ха за гори в Натура 2000“

Мярка 13 (чл. 31) “Плащания за райони с природни или други специфични ограничения”

13.1 „Компенсаторни плащания на ха ИЗП в планински райони“

13.2 „Компенсаторни плащания на ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения“

Мярка 15 (чл. 34) “Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите”

15.1 „Плащания за поети задължения за екологични услуги във връзка с горите за ха“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.3.1.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 4А

За адресиране на потребностите на приоритетна област 4А са избрани 3 вида мерки. Увеличаването на познанията на земеделските и горските стопани относно ценните местообитания и видове и необходимостта от тяхното опазване и специфичните съвети по отношение на прилагането на природосъобразни дейности ще се постигне в рамките на М1 и М2, а чрез разработване на иновационни проекти (М16) се цели въвеждането на природосъобразни практики за опазване на биологичното разнообразие в земите с висока природна стойност и зоните от Натура 2000. За опазването на биологичното разнообразие са необходими и специфични инвестиции, свързани с традиционните екстензивни земеделски практики (М4). Мерките за плащане на ха (М10, М12 и М13) са насочени към съхранението на традиционните екстензивни земеделски практики и екстензивното пасищно отглеждане на животните, особено в планинските райони, което да предотврати изоставянето на затревените

площи и тяхното захрастяване в планинските райони, и разораването на затревените площи и превръщането им в обработваеми земи в близост до населените места и равнинните райони.

Опазването на биоразнообразието в горите ще се осигури чрез прилагане на специфични мерки и екстензивен подход при тяхното използване и въвеждането на плащания за екосистемни услуги (M8 и M15).

5.2.3.2. Подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите (Приоритетна област 4Б)

5.2.3.2.1. Избрани мерки по приоритетна област 4Б

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.2 „Помощ за демонстрационни проекти/действия за осведомяване“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1. „Помощ за инвестиции в стопанствата“

4.4 „Помощ за инвестиции в непроизводителни дейности с екологична цел/увеличаване на привлекателността на райони с ВПС“

Мярка 10 (чл. 28) “Агроекология и климат”

10.1 „Плащане на поети задължения за агроекология и климат за ха земеделска площ“ (само за торове, пестициди и води, нитратна директива)

Мярка 11 (чл. 29) “Биологично земеделие”

11.1 „Плащания за преминаване към биоземеделие за ха ИЗП“

11.2 „Плащания за поддържане на биоземеделие за ха ИЗП“

Мярка 12 (чл. 30) “Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите”

12.3 „Компенсаторни плащания на ха за земеделски площи в речни басейни с план за управление“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за сформирание и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.3.2.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 4Б

Мерките по приоритетна област 4Б целят да насърчат прилагането на методите на биологичното производство и преминаването към него, както и прилагането на добри земеделски практики за предотвратяване на замърсяването на водите (M10 и M11). Инвестициите за правилното съхранение и използване на животински отпадъци (M4) ще намалят дифузното и точково замърсяване на водите от земеделски източници. Особено важно е повишаването на знанията и осведомеността на земеделските стопани относно новите проблемите за управление на речните басейни, прилагането на иновативните техники и технологии за възстановяване на влажни и буферни зони (M1, M2 и M16).

Планирането и изпълнението на опазващи, поддържащи и възстановителни дейности в 33 от мрежата Натура 2000, попадащи в обхвата на Рамковата директива за водите, ще подпомогне и прилагането на Плана за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (M12).

5.2.3.3. Предотвратяване на ерозията на почвите и подобряване на управлението им (Приоритетна област 4В)

5.2.3.3.1. Избрани мерки по приоритетна област 4В

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Помощ за обучение/придобиване на умения“

1.2 „Помощ за демонстрационни проекти/действия за осведомяване“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1. „Помощ за инвестиции в стопанствата“

Мярка 8 (чл. 21) „Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизнеспособността на горите“

8.1.1. Помощ за залесяване/създаване на гористи местности

8.1.2. Помощ за залесяване /поддържане на гористи местности

Мярка 10 (чл. 28) „Агроекология и климат“

10.1 „Плащане на поети задължения за агроекология и климат за ха земеделска площ“

Мярка 11 (чл. 29) „Биологично земеделие“

11.1 „Плащания за преминаване към биоземеделие за ха ИЗП“

11.2 „Плащания за поддържане на биоземеделие за ха ИЗП“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.3.3.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 4В

Избраните мерки по приоритетна област 4В са насочени към прилагането на дейности свързани с устойчивото управление на почвите (М10), изграждане и поддържане на ветрозащитни пояси в земеделските земи и залесяване на ерозирали и застрашени от ерозия изоставени земеделски земи (М8.1.1. и М8.1.2). Повишаване на знанията на земеделските производители, консултиране и обучение за проблемите за управление на почвите ще доведе до прилагане на екологосъобразни методи, предотвратяващи бъдещата деградация на почвите (М1, М2 и М16). Използването на машини и технологии за подходящи за намаляване на ерозията на почвата също ще доведе до предотвратяване на деградацията на почвите (М4).

5.2.4. Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горското стопанство (Приоритетна област 5)

5.2.4.1. Повишаване на ефективността на потреблението на водата в земеделието (Приоритетна област 5А)

5.2.4.1.1. Избрани мерки по приоритетна област 5А

Мярка 1 (чл. 14) „Трансфер на знания и действия за осведомяване“

1.1 „Помощ за обучение/придобиване на умения“

1.2 „Помощ за демонстрационни проекти/действия за осведомяване“

1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“;

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“

4.3 „Помощ за инвестиции в земеделска и горска инфраструктура“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.4.1.2 Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 5А

Мерките по тази приоритетна област са насочени към подобряване на хидромелиоративната инфраструктура, включително поливна техника и технология в земеделските стопанства чрез реконструкция и модернизация и въвеждане на ефективно управление на системите, насърчаване на ефективното използване на водата, особено при чувствителните земеделски

култури, каквито са зеленчуците и овощните насаждения (М4 и М16). Липсата на познания и информация за новите технологии и ефективното ползване на водните ресурси и хидромелиоративните системи и предоставянето на съвети за тях е от съществено значение за постигане на целите по този приоритет (М1 и М2).

Всички мерки, по тази приоритетна област ще бъдат съобразени с политиките и стратегическите документи на Общността, РДВ и ще съответстват на ПУРБ.

5.2.4.2. Приоритетна област 5Б - Повишаване на ефективността на потреблението на енергия в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост

5.2.4.2.1. Избрани мерки по приоритетна област 5Б

Мярка 1 (чл. 14) „Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Помощ за обучение/придобиване на умения“

1.2 „Помощ за демонстрационни проекти/действия за осведомяване“

1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“

4.2 „Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селскостопански продукти“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1 „Подкрепа за формиране и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.4.2.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 5Б

Мерките по тази приоритетна област целят въвеждането на енергоспестяващи технологии при производството и преработката на селскостопанска продукция и предлагането ѝ на пазара (М4 и М16). Повишаването на осведомеността и достъпа до консултации за икономическите и екологични възможности и ползи от техники за ефективно използване на ресурсите ще се постигне чрез прилагането на М1 и М2.

5.2.4.3. Приоритетна област 5В - Улесняване на доставките и използването на възобновяеми източници на енергия от странични продукти, отпадъци и остатъци и други нехранителни суровини за целите на биоикономиката

5.2.4.3.1. Избрани мерки по приоритетна област 5В

Мярка 1 (чл. 14) „Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Помощ за обучение/придобиване на умения“

1.3 „Помощ за обмен на опит“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“

4.2 „Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селскостопански продукти“

Мярка 6 (чл. 19) „Развитие на стопанството и стопанската дейност”

6.4 „Помощ за инвестиции в нестопански дейности“

Мярка 8 (чл. 21) „Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизнеспособността на горите”

8.7 Инвестиции в технологии за лесовъдство и преработка и търговия на горски продукти“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1.,Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.4.3.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 5В

Избраните мерки по тази приоритетна област са насочени към инвестициите за изграждане на нови и реконструкция на съществуващи производствени мощности за преработка на вторични продукти, отпадъци, остатъци и други суровини в био енергия в земеделските и горските стопанства и преработвателните предприятия, а също така и в общините и микро - предприятията в селските райони. Мерките ще подпомагат и инвестиции за улесняване на доставките и използване на възобновяеми източници на енергия от вторични продукти, отпадъци, остатъци и други нехранителни суровини за целите на биоикономиката (М4, М6, М8 и М16). Повишаването на осведомеността и достъпа до консултации за икономическите и екологични възможности и ползи от техники за ефективно използване на ресурсите е от съществено значение за постигане на целите на този приоритет (М1 и М2).

5.2.4.4. Приоритетна област 5Г - Намаляване на емисиите на парникови газове и амоняк от селското стопанство

5.2.4.4.1. Избрани мерки по приоритетна област 5Г

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Помощ за обучение/придобиване на умения“

1.2 „Помощ за демонстрационни проекти/действия за осведомяване“

1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“;

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“;

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.1 „Помощ за инвестиции в стопанството“;

Мярка 10 (чл. 28) “Агроекология и климат”

10.1 „Плащане на поети задължения за агроекология и климат за ха земеделска площ“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1.,Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.4.4.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 5Г

Мерките по тази приоритетна област са насочени от една страна към насърчаването на прилагането на агроекологични практики, свързани с използването на подходящи сеитбообороти, особено с азот-фиксиращи култури (М10), а от друга към техническото обезпечаване на земеделските стопанства за обработване на почвата/стърнищата, биологичната рекултивация с характерни за района тревни видове на деградираните земеделски земи (М4). За намаляване на емисиите от животновъдния сектор ще се осигури подкрепа за инвестиции, свързани със съхранението и прилагането на оборски тор и въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор (М4). Повишаването на знанията и консултиране на земеделските производители по отношение на технологии за обработване на почвата, като и обмяна на опит за технологии, техники и съоръжения за подобряване на съхранението на оборски тор (М1 и М2). Мярка 16 е насочена към въвеждането на новите практики и тяхното разпространение.

5.2.4.5. Стимулиране на съхраняването и поглъщането на въглерода в сектора на селското и горското стопанство (Приоритетна област 5Д)

5.2.4.5.1. Избрани мерки по приоритетна област 5Д

Мярка 1 (чл. 14) “Трансфер на знания и действия за осведомяване”

1.1 „Помощ за обучение/придобиване на умения“

1.2 „Помощ за демонстрационни проекти/действия за осведомяване“

Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги“

2.1 „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Мярка 8 (чл.21) "Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизненоспособността на горите"

8.1 „Помощ за залесяване/създаване на гористи местности“

8.2 „Помощ за залесяване/поддръжка на гористи местности“

8.5 „Предотвратяване и възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

8.6. „Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми“

Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество“

16.1, „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи на ЕПИ“

5.2.4.5.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 5Д

Мерките по тази приоритетна област са насочени към насърчаване създаването на нови гори, и тяхната поддръжка (М8), възстановяването на щети от горски пожари и тяхната превенция и правилното стопанисване на горите. Съвкупното прилагане на посочените дейности ще спомогне за разширяване и укрепване на горските територии, които имат най-голям значение за поглъщането и съхранението на въглерода. Мярка 16 е насочена към подкрепа за иновативни решения за въвеждане на интернирани агроекологични системи, включващи поглъщането на въглерод и устойчивостта на екосистемите.

5.2.5. Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони (Приоритет 6)

5.2.5.1. Улесняване на разнообразяването, създаването и развитието на малки предприятия и разкриването на работни места (Приоритетна област 6А)

5.2.5.1.1. Избрани мерки по приоритетна област 6А

Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи“

4.2 „Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селскостопански продукти“

Мярка 6 (чл. 19) „Развитие на стопанството и стопанската дейност“

6.2 „Стартова помощ за неселскостопански дейности в селски райони“

6.4 „Помощ за инвестиции в нестопански дейности“

Мярка 8 (чл. 21) "Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизненоспособността на горите"

8.5 „Помощ за инвестиции в технологии за лесовъдство и първична преработка/търговия“

5.2.5.1.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 6А

Чрез насърчаване на инвестициите в неземеделски дейности в стартиращ и съществуващ неземеделски бизнес в селските райони (М6.2 и М6.4) се цели разнообразяването на дейностите в икономиката на селските райони и насърчаване на предприемаческата активност на местните жители. В рамките на тези мерки ще се подпомагат инвестициите за развитие на неземеделски дейности, които водят до увеличаване на заетостта и доходите за населението на селските райони, допринасят за увеличаване достъпа и качеството на частните услуги за населението и бизнеса. В изпълнение на целите на стратегията ЕВРОПА 2020 и тематичните цели на Общата Стратегическа Рамка разнообразяването на икономиката ще се основава на оползотворяването на възможностите за развитие на зелената икономика, повишеното търсене на туристически услуги за селски, еко и културен туризъм, информационните и комуникационни технологии, а също в сектори на икономиката, които са определени като перспективни в Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014-2020.

Разнообразяването на икономиката на селските райони ще се постига и чрез подкрепа за инвестиции в преработка на земеделски продукти и предприятия, както и първичната преработка на продукти от горското стопанство (М4.2 и М8.5). По Програмата ще се насърчават инвестиции на сдружения на земеделски производители и териториални клъстери. При подпомагането на инвестициите ще се спазва демаркацията с останалите оперативни програми, която е детайлизирана в описанието на мерките.

5.2.5.2. Стимулиране на местното развитие в селските райони (Приоритетна област 6Б)

5.2.5.2.1. Избрани мерки по приоритетна област 6Б

Мярка 7 (чл. 20) "Основни услуги и обновяване на селата в селските райони"

7.2 „Помощ за инвестиции в дребна инфраструктура, вкл. инфраструктура за енергия от възобновяеми източници“;

7.4 „Помощи за инвестиции за местни основни услуги за селското население“;

7.5 „Помощ за инвестиции за инфраструктура за отдих/туризъм“;

7.6 „Помощ за изследвания/инвестиции в културното и природното наследство в селските райони, вкл. райони с ВПС“;

Мярка 19 (чл. 42-44) Водено от общностите местно развитие – подход ЛИДЕР

19.1 „Помощ за подготвителни дейности“;

19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие“;

19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“;

19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“.

5.2.5.1.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 6Б

По тази ПО са програмирани две групи мерки. В първата група са включени мерки за инвестиции в развитие на публичните социални услуги и малка техническа инфраструктура (М7.2, М7.4, М7.5, М7.6). Програмата ще подпомага инвестиции в селските райони, които адресират приоритетни за социално-икономическото развитие на съответната територия проблеми или приоритетни потребности, определени от националните секторни стратегии.

Втората група мерки е създаване и укрепване на местен капацитет за устойчиво развитие и разширяване на териториалния обхват на воденото от общностите местно развитие по подхода Лидер (М19). Това ще се постига чрез мерки за създаване на капацитет в местните общности за партньорства при разработването и изпълнението на стратегии за местно развитие на териториите от селските райони в цялата страна. В рамките на този приоритет ще се подпомага също и прилагане на стратегии за местно развитие, включително насърчаването на дейности за оживление на територията на МИГ и активиране на местните общности, развитие на транстериториално или международно сътрудничество.

5.2.5.3. Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии, използването и качеството им в селските райони (ПО 6В)

5.2.5.3.1. Избрани мерки по приоритетна област 6В

Мярка 7 (чл. 20) "Основни услуги и обновяване на селата в селските райони"

7.3 „Помощ за инвестиции в широколентова мрежи, включително услуги за електронното правителство“

5.2.5.3.2. Комбинация и обосновка на мерките по приоритетна област 6В

Програмата ще подпомогне чрез под-мярка 7.3 изграждането на фиксирана широколентова инфраструктура в селски райони без покритие. Изборът на районите за инвестиции и конкретните инвестиционни проекти ще се определят на основата на приоритетите на с Националната стратегия за развитие на широколентовия достъп и Националния план за широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение и при прилагане на обективни и публично оповестени критерии, включващи размер на населението и потенциални потребители, съществуваща и потенциална икономическа активност. По програмата ще се подпомага само изграждането на основната (backhaul) инфраструктура.

5.3 Описание как ще бъдат адресирани хоризонталните приоритети

Хоризонталните приоритети за опазване на околната среда, адаптацията към промените в климата и иновации са:

- *Пряко адресирани* по част от приоритетите на Програмата;
- *Интегрирани* при програмирането и прилагането на всички приоритети/ мерки по Програмата;

Приоритетите и приоритетните области, които пряко адресират хоризонталните приоритети, са описани подробно в Раздел 5.1-5.2 и резюмирани по-долу.

Приоритет	Описание
Околна среда	Планирани са мерки по всички приоритетни области на Приоритет 4, като към него са насочени 29.67% от средствата на Програмата, които допринасят за съхранение на биоразнообразието, устойчиво управление на водите и почвите. По ПО 6В са предвидени мерки за изграждане на ВИК инфраструктура, която ще има принос за по-устойчиво управление на водите; пътища и улична мрежа, които водят до подобряване на качеството на въздуха.
Климат	Програмирани са мерки по всички приоритетни области на Приоритет 5, на които се пада 15.31% от бюджета. Мерките целят повишаване на енергийната ефективност и насърчават производството на енергия от ВИ за собствено потребление, подобряване на управлението на водите и отпадъците, намаляване емисиите на парникови газове и задържането на въглерода. Всички планирани мерки по Приоритет 4 имат пряк принос за политиката за климата, като способстват за опазване на биоразнообразието, по-голяма ефективност при използване на водните ресурси и почвите.
Иновации	По цел 1 на Програмата, насърчаването на иновациите в производството, преработката и маркетинга на селскостопански групи е определено като обща цел, която се постига с взаимодопълващи се мерки за инвестиции в иновации, пренос на знания и сътрудничество. По всички приоритети на Програмата иновациите се насърчават пряко чрез програмиране на мерки за сътрудничество, включително и партньорства в рамките на ЕПИ, които са насочени към иновации в продуктите, технологиите и практиките. Принос към иновациите ще имат и мерките, целящи осведомяване, демонстрация на добри практики, обучение и консултации, които са планирани по всички приоритети на Програмата. По цел 3 (ПО 6В) Програмата допринася чрез осигуряване на достъп до широколентова инфраструктура в селски райони без покритие.

Програмата ще интегрира хоризонталните приоритети на всички етапи на прилагане чрез:

- *Повишаване на информираността* на целевите групи за иновациите и целите на политиките за околна среда и изменение на климата;
- *Стимулиране на разработването* на проекти, които интегрират хоризонталните приоритети;
- *Приоритизиране на проектите*, които добавят стойност като допринасят за хоризонталните приоритети;
- *Мониторинг и оценка* на приноса на прилаганите мерки за хоризонталните приоритети и своевременно предприемане на мерки за корекция, ако е необходимо.

В съответствие със принципите, заложи в Споразумението за партньорство, интегрирането на политиките в областта на околната среда и изменението на климата се координира стратегически на национално ниво. При програмирането и прилагане на Програмата се използват националните *Насоки за интеграция на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014 – 2020 г.* Националните насоки, определят областите на интеграция на политиките, групите критерии, които да бъдат прилагани при избора на мерки и проекти по всеки приоритет, а също количествени и качествени индикатори за мониторинг. Докладването и мониторингът на напредъка ще се осъществява на ниво Програма и на национално ниво.

5.4. Описание на предприетите мерки за осигуряване на достатъчен консултантски капацитет относно нормативните изисквания и иновационните дейности

За осигуряване на достатъчно консултантски капацитет относно нормативните изисквания и иновационни дейности се планират различни мерки и дейности. Ще се проведат обучения на служители на УО на ПРСР 2014-2020г. (Дирекция РСР), ДФЗ – РА, регионалните структури на МЗХ, НССЗ и БАБХ в т.ч.:

✓ провеждане на специално обучение на всички служители на УО на ПРСР 2014-2020г. (Дирекция РСР) и централно управление на ДФЗ - РА относно нормативните изисквания свързани с прилагането на програмата.

✓ провеждане на специално обучение на всички служители на Управляващия орган на ПРСР 2014-2020г. (Дирекция РСР) и централно управление на ДФЗ - РА относно същността на иновациите и тяхното приложение в земеделието.

✓ провеждане на обучения на регионалните структури на ДФЗ - РА относно нормативните изисквания свързани с прилагането на ПРСР 2014-2020г.

✓ провеждане на обучения на териториалните областни офиси на НССЗ, на областните дирекции „Земеделие” и общинските служби по земеделие относно нормативните изисквания свързани с прилагането на ПРСР 2014-2020г.

✓ провеждане на обучения на регионалните структури на БАБХ относно ролята на Агенцията и изискваните документи при кандидатстване по ПРСР 2014-2020г., за които тя е отговорна.

Други планирани дейности са:

✓ Опростяване на прилагането на ПРСР 2014-2020г., което подробно е описано в т. 15.5. „Гарантиране на ефективно, ефикасно и координирано прилагане на ЕЗФРСР и дейности за постигане намаляването на административната тежест на бенефициентите” на Програмата;

✓ Определяне на поне един експерт във всяка една регионална структура на ДФЗ-РА, който да отговаря за комуникацията с потенциалните бенефициенти по ПРСР 2014-2020г. и със съветническите и консултантски организации относно нормативните изисквания по Програмата и възможностите за подкрепа на иновации. При възникване на въпроси от страна на потенциалните бенефициенти и съветническите и консултантските организации във връзка с подготовката за кандидатстване по ПРСР 2014г. те ще ги задават на този експерт. Той ще

отговаря директно или ще организира своевременното изготвяне на отговорите. Така ще се опрости и улесни кандидатстването по Програмата, ще се намалят грешките по изготвянето на проектите и в крайна сметка ще се улесни нейното прилагане.

✓ Укрепване и засилване на капацитета на НССЗ чрез създаване на мобилни общински центрове за консултантски услуги чрез подмярка 2.2 „Създаване на консултантски услуги” във връзка с тематичната подпрограма за развитие на малките стопанства. Потенциалните бенефициенти по ПРСР ще могат във всеки един от териториалните областни офиси на НССЗ да получат консултации относно нормативните изисквания свързани с прилагането на ПРСР 2014-2020г. НССЗ ще подпомага и изграждането на административен капацитет на малките земеделски стопанства като ще предоставя консултации по отношение на целите и изисквания на мерките, необходими документи, подготовка на бизнес-план и процедури за прилагане на тематичната под-програма за малките стопанства. НССЗ ще организира в различни населени места информационни мероприятия (семинари, срещи дискусии, изнесени приемни), на които потенциалните бенефициенти по програмата ще бъдат запознати с нормативните изисквания свързани с нейното прилагане.

✓ Съобразявайки се със спецификата на селските райони, които включват много планински и труднодостъпни места, ще бъдат финансирани по техническа помощ на мобилни групи на колела, които ще имат задача да разпространяват информация за мерките от ПРСР в населени места със слаб информационен достъп. Тези групи ще се финансират по техническа помощ на ПРСР 2014-2020г. В тези групи ще участват представители на регионалните структури наДФЗ – РА, МЗХ, НССЗ и БАБХ.

✓ Освен горепосочените, Управляващият орган ще организира и други информационни дейности с цел да информира потенциалните бенефициенти за възможностите за финансиране по ПРСР (2014-2020) и да ги насърчи да се възползват от предоставеното подпомагане. Подробна информация е представена в т. 15.3. „Информираност и публичност” на Програмата.

По отношение на осигуряване на достатъчно консултантски капацитет относно иновациите се планират следните мерки и дейности:

Създаване на Координационно звено за иновации (КЗИ) по ПРСР 2014 – 2020 г.

КЗИ по ПРСР 2014 – 2020 г. се предвижда да бъде дирекция „Наука, образование и иновации” към МЗХ. Съгласно чл. 36 от Устройствения правилник на МЗХ, дирекцията изпълнява функции по:

- координиране на дейностите по обучение на земеделските производители;
- осъществяване на координация със Селскостопанската академия, НССЗ и висшите учебни заведения, подготвящи кадри в областта на земеделието и свързаните с него дейности;
- осъществяване на координация с научни организации и висши учебни заведения, като предоставя информация относно нововъведения и научни постижения в областта на земеделския сектор.

За укрепване на административния капацитет на КЗИ се планира да се извършват обучителни дейности на служителите в дирекцията. КЗИ се планира да извършва следните дейности:

- Изграждане и поддържане на електронна информационна система с база-данни за резултатите и постиженията в областта на иновациите в аграрния сектор.
- Организиране на национални представителни проучвания на нуждите от иновации в аграрния сектор по подсектори и направления – две проучвания, в началото и в края на програмния период (2015 г. и 2018 г.).
- Организиране на семинари, кръгли маси и открити дни по сектори и направления с цел подкрепа за прилагане на интерактивния иновационен модел в рамките на Европейското

партньорство за иновации (ЕПИ) за селскостопанска производителност и устойчивост – най-малко по две събития на година.

- Създаване и функциониране на Съвет за иновации в аграрния сектор към Министъра на земеделието и храните.

- Систематизиране и подготовка на публикации за иновационните решения, в резултат от научни изследвания и примери за реализирани партньорства по ЕПИ в рамките на Програмата и в държавите-членки на ЕС.

Информационните канали, които ще бъдат използвани от КЗИ за разпространение на резултатите от посочените дейности са следните:

- Специална рубрика за иновации на електронната страница на МЗХ и ПРСР, като за целта ще бъде изработено лого на иновационните процеси в отрасъла.

- Националната селска мрежа.

- Публикации в електронни и печатни специализирани медии.

- Отпечатване и публикуване на различни тематични информационни материали – книжки, брошури, дигитални и други печатни материали.

✓

Провеждане на съвместни дейности и мероприятия на НССЗ с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти с цел трансфер на знания и технологии от научните среди към земеделските стопани. Минимум 50 бр. годишно.

6. Оценка на предварителните условия

6.1. Приложими предварителни условия и оценка на тяхното изпълнение

Условия свързани с приоритети

Приоритет на ЕС за РСР/Тематична цел (ТЦ) на ОСР	Приложими предварителни условия по фокус области и мерки	Критерии	Оценка на изпълнението Да/Не	Референция към стратегиите, нормативните актове или други релевантни документи, членове или параграфи, допълнено с линк или друг достъп към пълния текст	Приоритетни области и мерки, за които е приложимо
Приоритет за РСР 1: насърчаване на организацията на хранителната верига, в т.ч. преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство ТЦ 5: насърчаване на адаптирането към изменението на климата, избягването и управлението на риска	3.1. Превенция и управление на риска: наличие на национални или регионални оценки на риска с оглед управлението на бедствия, като се отчита адаптирането към изменението на климата	Въведена е национална или регионална оценка на риска със следните елементи: - описание на процеса, методологията, методите и неопровержимите данни, използвани за оценка на риска, както и на основаните на риска критерии за определяне на приоритетите по отношение на инвестициите; - описание на сценарии с един риск и множество рискове; когато е уместно, отчитане на националните стратегии за адаптиране към изменението на климата	НЕ	Съществуват национални и областни оценки на риска в националния и областните планове за защита при бедствия, както и в Националната програма за защита при бедствия 2009 – 2013 г. http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=550 Национален план за защита при бедствия: Част 1 Защита при земетресение; Част 2 Защита при наводнение; Част 3 Външен аварийен план на АЕЦ “Козлодуй” http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=664	

				Областните планове за защита при бедствия са публикувани на интернет-страниците на областните администрации http://www.strategy.bg/Links.aspx?lang=bg-BG Предварителна оценка на риска от наводнения за Източноромански район http://www.bdi-br.org/details.php?p_id=243&id=276 Предварителна оценка на риска от наводнения в Западноромански район за басейново управление http://www.wabd.bg/bg/index.php?option=com_content&task=view&id=987&Itemid=72 Проект на предварителна оценка на риска от наводнения в Дунавски район за басейново управление http://www.bdi-dunav.org/uploads/content/files/upravlenie-na-vodite/upravlenie_na_riska_navodneniya/PORN/PFRA_BDDR_v1_03022012_2_Prot.pdf	Приоритетна област:ЗБ Мерки по член:18,24,36,37, 38,39
--	--	--	--	---	--

				Предварителна оценка на риска от наводнения в Черноморски район за басейново управление http://www.bsbd.org/UserFiles/File/Copy%20of%20BSBD_PFRA_v2.pdf Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях http://www.iag.bg/data/docs/Programa_ot_merki.pdf Наредба №8 за условията и реда за защита на горските територии от пожари, издадена от министъра на вътрешните работи и министъра на земеделието и храните, обн., ДВ, бр. 38 от 18.05.2012 г., в сила от 18.05.2012 г. http://www.nug.bg/docs/lang/1/cat/3/index Наредба № 6 за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Р България, издадена от Министерство на земеделието и горите, Обн. ДВ. бр.27 от 1 април 2004г., изм. ДВ. бр.80 от 7.10.2005 г. http://www.nug.bg/docs/lang/1/cat/3/index	
--	--	--	--	---	--

				Стратегия за опазване на горите от пожари /Приета на заседание на Колегиум на МЗГ от 09.12.2003 г./ http://www.farmer.bg/news_view.php?id=1905 Трети национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г. www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=760 Наредбата за условията, реда и органите за извършване на анализ, оценка и картографиране на рисковете от бедствия е приета от МС с Постановление № 264/25.10.2012 г. и е публикувана в ДВ бр. 84 от 02.11.2012 г. http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=682 В изпълнение на за условията, реда и органите за извършване на анализ, оценка и картографиране на рисковете от бедствия ще бъдат изготвени оценки и картографиране на: 1. сеизмичен риск; 2. риск от наводнение; 3. риск от ядрена или радиационна авария; 4. геоложки риск (свлачища, срутища, активни разломи и други геоложки процеси); 5. риск от горски пожари. На заседание на МС от 8 януари 2014 г. е прието ПМС за изменение и допълнение на Наредбата, Поради преобразуване на Министерството на регионалното развитие и благоустройството в Министерство на регионалното развитие (МРР) и създаването на Министерство на инвестиционното проектиране /МИП/, министърът на регионалното развитие и министърът на инвестиционното проектиране са	
--	--	--	--	--	--

				Наредбата за условията, реда и органите за извършване на анализ, оценка и картографиране на рисковете от бедствия е приета от МС с Постановление № 264/25.10.2012 г. и е публикувана в ДВ бр. 84 от 02.11.2012 г. http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=682 В изпълнение на за условията, реда и органите за извършване на анализ, оценка и картографиране на рисковете от бедствия ще бъдат изготвени оценки и картографиране на: 1. сеизмичен риск; 2. риск от наводнение; 3. риск от ядрена или радиационна авария; 4. геоложки риск (свлачища, срутища, активни разломи и други геоложки процеси); 5. риск от горски пожари. На заседание на МС от 8 януари 2014 г. е прието ПМС за изменение и допълнение на Наредбата, Поради преобразуване на Министерството на регионалното развитие и благоустройството в Министерство на регионалното развитие (МРР) и създаването на Министерство на инвестиционното проектиране /МИП/, министърът на регионалното развитие и министърът на инвестиционното проектиране са компетентните органи за извършване на анализ и оценка на сеизмичния и геоложкия риск. Също така сроковете за оценката и картографирането се удължават съответно до декември 2015 г. и до декември 2016 г. Постановлението за изменение и допълнение на Наредбата ще влезе в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник”. Съгласно чл. 6 “Управление на риска” т. а. от	
--	--	--	--	--	--

				на инвестиционното проектиране са компетентните органи за извършване на анализ и оценка на сеизмичния и геоложкия риск. Също така сроковете за оценката и картографирането се удължават съответно до декември 2015 г. и до декември 2016 г. Постановлението за изменение и допълнение на Наредбата ще влезе в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“. Съгласно чл. 6 “Управление на риска”, т. а от Решението на Европейския парламент и на Съвета за Механизма за гражданска защита на ЕС (Decision 1313/2013/EU), което влезе в сила от 1 януари 2014 г., се предвижда страните-членки да извършват оценки на риска на национално или на съответното целесъобразно поднационално равнище и предоставят на Комисията обобщен доклад за съответните им елементи в срок до 22 декември 2015 г., и на всеки три години след това. Първа стъпка за оценката и картографирането е изготвяне на методики за това. Изготвена Методика за оценка на заплахата и риска от наводнения http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=67 Оценката на риска от наводнения ще се извърши на ниво район за басейново управление за всеки район със значителен риск от наводнения, който е утвърден от Министъра на околната среда и водите. Ще даде информация най-малко за: 1. приблизителен брой на евентуално засегнати жители; 2. вид стопанска дейност в евентуално засегнатия район; 3. инсталациите по приложение № 4 към чл. 117 от Закона за опазване на околната среда, които могат да предизвикат допълнително замърсяване поради авария в случай на наводнение, и защитени зони по чл. 6 от Закона за биологичното разнообразие, за които съществува	
--	--	--	--	---	--

				и водите. Ще даде информация най-малко за: 1. приблизителен брой на евентуално засегнати жители; 2. вид стопанска дейност в евентуално засегнатия район; 3. инсталациите по приложение № 4 към чл. 117 от Закона за опазване на околната среда, които могат да предизвикат допълнително замърсяване поради авария в случай на наводнение, и защитени зони по чл. 6 от Закона за биологичното разнообразие, за които съществува възможност да бъдат засегнати; 4. други значителни източници на замърсяване, непосочени в т. 3 АЯР е разработила и разполага с база данни на обектите, използващи ядрена енергия и източници на йонизиращи лъчения. Съоръженията, обектите и дейностите са класифицирани в пет рискови категории. Оценката на радиационния риск и вида на съоръжението, категорията на радиоактивния източник, обекта или дейността, пораждащи риска, както и класа на аварийната обстановка са основата за планиране, определяне и прилагане на действията и мерките за ограничаване и ликвидиране на последиците от авария. Закон за безопасно използване на ядрената енергия http://www.bnra.bg/bg/documents/legislation/laws) Наредба за аварийно планиране и аварийна готовност за действие при ядрена или радиационна авария. Лицензиантите или титулярите на разрешение представят в АЯР анализи и оценки на ядрените съоръжения и обектите, използващи източници на йонизиращи лъчения от гледна точка на ядрената безопасност и радиационната защита, които се анализират от инспекторите на АЯР в хода на лицензионния режим и периодично.	
--	--	--	--	---	--

				(http://www.bnra.bg/bg/documents/legislation/laws) http://www.bnra.bg/bg/documents/legislation/regulations Лицензиантите или титулярите на разрешение представят в АЯР анализи и оценки на ядрените съоръжения и обектите, използващи източници на йонизиращи лъчения от гледна точка на ядрената безопасност и радиационната защита, които се анализират от инспекторите на АЯР в хода на лицензионния режим и периодически. Извършени са европейски стрес-тестов за оценка на запасите по безопасност на ядрените съоръжения, разположени на площадката на АЕЦ "Козлодуй". Въз основа на резултатите от стрес-тестове са определени национални мерки, които са описани в „Националния план за действие на Република България след стрес-тестовите“. http://www.bnra.bg/bg/facilities/stress-tests/kozloduy/action-plan-bg.pdf	
--	--	--	--	--	--

Приоритет за РСР 4: възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство Тематична цел 5: насърчаване на адаптирането към изменението на климата, избягването и управлението на риска 8. Тематична цел 6: съхраняване и	4.1 Добро земеделско и екологично състояние (ДЗЕС): на национално ниво са въведени стандарти за добро земеделско и екологично състояние на земята, посочени в дял VI, глава I от Регламент (ЕС) № 1306/2013	В националното законодателство са установени стандарти за ДЗЕС и те са посочени в програмите;	ДА	Националните стандарти за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние са одобрени със заповед на министъра на земеделието и храните РД 09-293/04.05.2007, последно изменени със заповед РД 09-93/07.02.2013 и ще бъдат посочени в ПРСР 2014-2020. Същите ще бъдат изменение от началото на 2015 г. http://www.mzh.government.bg/MZH/bg/ShortLinks/DZEU/NacionalniStandarti.aspx Националните стандарти за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние са отразени и в Анекс 5, Приложение 1 към мярка 214 от Програмата за развитие на селските райони.	Приоритетни области: 4А,4Б,4В, 5Г, 5Д Мерки по член: 28,29,30
---	--	--	-----------	---	---

опазване на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите	4.2 Минималните изисквания за употребата на торове и продукти за растителна защита на национално равнище са установени минималните изисквания за употребата на торове и продукти за растителна защита, посочени в дял III, глава I, член 28 от настоящия регламент	В програмите са указани минималните изисквания за употребата на торове и продукти за растителна защита, посочени в дял III, глава I от настоящия регламент	ДА	Правилата за добра земеделска практика са утвърдени със Заповед на № РД-09-799 от 11.08.2010 г. на министъра на земеделието и храните. Със съвместни заповеди Заповед № РД -141 от 07.03.2011 г. на министъра на земеделието и храните и Заповед № РД-189 от 24.03.2011 г.. на министъра на околната среда и водите е утвърдена Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони. http://www.mzh.government.bg/MZH/bg/ShortLinks/DobraZemedelskaPraktika.aspx Нормативната база, в която са указани правилата за минималните изисквания за употреба на торове и препарати за растителна защита, са: Наредба № 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници; в сила от 11.03.2008 г., ДВ. бр.27 от 11 Март 2008г., изм. ДВ. бр.97 от 9 Декември 2011г.	Приоритетни области: 4А,4Б,4В, 5Г, 5Д Мерки по член: 28,29
	4.3 Други приложими национални стандарти: за целите на дял III, глава I, член 28 от настоящия регламент са определени приложими задължителни национални стандарти	В програмите са указани приложимите задължителни национални стандарти;	-	Към момента няма други приложими национални задължителни стандарти освен тези по 4.1. и 4.2.	Приоритетни области: 4А,4Б,4В, 5Г, 5Д -

Приоритет за РСР 5: насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в секторите на селското стопанство и храните и в горския сектор Тематична цел 4: подпомагане на прехода към нисковъглеродна икономика във всички сектори ТЦ 6: Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност	5.1 Енергийна ефективност: Предприети са действия за насърчаване на икономически ефективни подобрения в ефективността на крайното потребление, както и икономически ефективни инвестиции в енергийна ефективност при строителството или санирането на сгради.	Мерките са: - Мерки, които да гарантират, че са въведени минималните изисквания във връзка с енергийните характеристики на сградите съгласно членове 3, 4 и 5 от Директива 2010/31/ЕС на Европейския парламент и на Съвета	НЕ	България е приела методология за изчисляване на енергийните характеристики на сградите, която е регламентирана в чл.15 от Закон за енергийната ефективност, обн. в ДВ 24, от 12.03.2013 г., както и в разпоредбите на Наредба № РД-16-1058 за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите на МИЕ и МРР и в разпоредбите на Наредба № 7 за енергийна ефективност, топлосъхранение и икономия на енергия в сгради на МИП, както и Приложение № 3 от Наредба № 7. http://www.mi.government.bg/bg/library/zakon-za-energiinata-efektivnost-506-c25-m258-4.html http://www.seea.government.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=9250&Itemid=227&lang=bg http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=465 Съгласно методологията за изчисляване на енергийните характеристики на сградите, последните са определят на базата на изчислената или премерена стойност на необходимата енергия за посрещане на енергийните нужди, свързани с типична консумация за сградата, която включва затопляне, охлаждане, вентилация, топла вода и осветление. Отразени са нуждите от отопление охлаждане, вентилация и топла вода за домакински цели и за осветление за жилищни сгради. Енергийните характеристики на една сграда се изразяват по прозрачен начин и включват индикатор за енергийната експлоатация и цифров индикатор за използването на първичната енергия. Методологията отчита аспектите, влияещи върху енергийните характеристики, както следва: Параметри на сградата и енергийните инсталации: отопление, подаване на топла вода, климатизици, вентилация, осветление, слънчеви	Приоритетни области: 5Б,6А, Мерки по член: 17,20
--	--	---	-----------	--	---

				отопление охлаждане, вентилация и топла вода за домакински цели и за осветление за нежилищни сгради. Енергийните характеристики на една сграда се изразяват по прозрачен начин и включват индикатор за енергийната експлоатация и цифров индикатор за използването на първичната енергия. Методологията отчита аспектите, влияещи върху енергийните характеристики, както следва: Параметри на сградата и енергийните инсталации: отопление, подаване на топла вода, климатици, вентилация, осветление, слънчеви системи и защита, вътрешни климатични условия и др.; Аспекти, които биха повлияли положително на енергийните характеристики: местно слънчево изложение, активни слънчеви системи, други отоплителни и електрически системи в базата на възобновяеми енергийни източници, електроенергия, произведена при комбинирано производство, системи за отопление/охлаждане на района или блока, естествено осветление и др. В ДВ бр. 93 от 25.10.2013 г. е обнародвана Наредба за допълнение на Наредба № 7 от 2004 г. за енергийна ефективност, топлосъхранение и икономия на енергия в сгради от министъра на инвестиционното проектиране.	
--	--	--	--	--	--

				Допълнението на наредбата включва изрична препратка към Делегирания регламент (ЕС) № 244/2012 на Комисията от 2012 г. за допълване на Директива 2010/31/ЕС чрез създаване на сравнителна методологична рамка за изчисляване на равнищата на оптимални разходи във връзка с минималните изисквания за енергийните характеристики на сградите и сградните компоненти(ОВ, L 81/18 от 21 март 2012 г.). Към наредбата са приложени таблица за съответствие с Директива 2010/31/ЕО и становище на Работна група 14 съгласно изискванията на Постановление № 85 на Министерския съвет от 2007 г. за координация по въпросите на ЕС. На основание чл. 5, параграф 2 от Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите и чл. 6 от Регламент 244/2012 на Комисията е разработен и представен в ЕК доклад „Изчисляване на оптимални по отношение на разходите равнища на минимални изисквания за енергийните характеристики на сградите в Република България“.	
--	--	--	--	--	--

				Докладът е разработен въз основа на резултатите от четири поредни и взаимнообвързани систематични анализа за сградния фонд в България, изготвени в рамките на проект № BG161PO001/5-01/2008/076 „Анализи, проучвания и актуализация на нормативни актове в подкрепа на ОПРР 2014–2020 г.”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007 – 2013 г. В процеса на изпълнение на проекта е извършено симулационно изследване чрез компютърни модели на подбрани еталонни сгради. С резултатите от проекта предстои да се актуализират нормативните актове в областта на енергийната ефективност за проектиране, изграждане и обновяване на сгради в съответствие с изискванията на Директива 2010/31/ЕС и на Регламент 244/2012 на Комисията.	
--	--	--	--	---	--

		- Мерки, необходими за въвеждане на система за сертифициране на енергийните характеристики на сградите съгласно член 11 от Директива 2010/31/ЕС.	ДА	В Раздел II от Закон за енергийната ефективност, обн. ДВ 24, 12.03.2013 г. е регламентирана системата за сертифициране на енергийните характеристики на сгради „Обследване за енергийна ефективност и сертифициране на сгради“, както и в Наредба №16-1594 от 13.11.2013 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради, с приложенията към нея. http://www.mi.government.bg/bg/librar/y/zakon-za-energiinata-efektivnost-506-c25-m258-4.html http://www.seea.government.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=9250&Itemid=227&lang=bg Съгласно цитираните нормативни актове, които регламентират системата за сертифициране на сградите, са налице сертификати за енергийните характеристики, за да може собствениците или наемателите на сграда или сградна част да сравняват и оценяват енергийните и характеристики; Сертификатите съдържат поне следната информация: енергийни характеристики на сградата, референтни стойности	
		-		като минимални изисквания за енергийните характеристики и препоръки за оптимални или ефективни по разход подобрения на енергийните характеристики на сградата или частта от сградата. Те също дават указание за това къде собственикът или наемателят може да получи по-подробна информация.	

		- Мерки за осигуряване на стратегическото планиране в областта на енергийната ефективност съгласно член 3 от Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета	ДА	Стратегическото планиране на енергийната ефективност е осъществено с Енергийната стратегия на Република България и Националната програма за реформи на Р България - актуализация от м. април 2013 г. http://www.mi.government.bg/files/user/uploads/files/epsp/22_energy_strategy2020_.pdf - стр.25 http://www.minfin.bg/bg/page/573-_-стр.36 България е определила национална индикативна цел за енергийна ефективност от 25 % повишаване на енергийната ефективност до 2020 г. съгласно изискванията на чл. 3 от Директива 2012/27ЕС. По отношение на жилищните сгради има действащи Национална жилищна стратегия и Национална програма за обновяване на жилищни сгради в Република България	
--	--	---	----	---	--

		- Мерки съгласно член 13 от Директива 2006/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (3) относно ефективността при крайното потребление на енергия и осъществяване на енергийни услуги, с цел да се осигури предоставянето на индивидуални измерителни уреди на крайните клиенти, доколкото това е технически възможно, разумно от финансова гледна точка и съразмерно на потенциалните икономии на енергия.	ДА	Нормативните актове, свързани с мерките по Член 13 на Директива 2006/32/ЕС са: Закон за енергетиката (ЗЕ) и Наредба № 16-334 за топлоснабдяването За ел. енергията – чл. 120 от ЗЕ; За централизираното топлоснабдяване – чл. 139, ал. 1; чл. 140, ал. 1; чл. 140а до чл. 145 и чл. 156 от ЗЕ; чл. 43; чл. 52, ал. от 1 до 5; чл. 62 и Методика за разпределение на топлинната енергия за сгради – етажна собственост, приложение към чл. 61 от Наредба № 16-334. http://www.mi.government.bg/bg/librariy/zakon-za-energetikata-256-c25-m258-2.html http://www.mi.government.bg/bg/librariy/naredba-16-334-ot-6-april-2007-g-za-toplosnabdyavaneto-404-c78-m260-3.html Отоплителните инсталации в многофамилните сгради с централно отопление на територията на България до 1995г. са изпълнявани изключително като двутръбни, вертикални. При тези инсталации, отоплителните тела от различни имоти, разположени във вертикала едни над други, се присъединяват към вертикални части от сградната инсталация. За този тип преобладаващи в страната сгради, единствената техническа възможност за отчитане на потребената в жилищата топлинна енергия и нейното разпределение е чрез монтиране на индивидуални разпределители на всяко отоплително тяло в многофамилната сграда. За новоизгражданите многофамилни сгради, значително преди въвеждането на изискванията на Директивата, в националната нормативна уредба е въведено изискването за проектиране и изграждане на хоризонтални отоплителни инсталации (Наредба №	
--	--	--	----	--	--

		-		При тези инсталации, отоплителните тела от различни имоти, разположени във вертикала едни над други, се присъединяват към вертикални части от сградната инсталация. За този тип преобладаващи в страната сгради, единствената техническа възможност за отчитане на потребената в жилищата топлинна енергия и нейното разпределение е чрез монтиране на индивидуални разпределители на всяко отоплително тяло в многофамилната сграда. За новоизгражданите многофамилни сгради, значително преди въвеждането на изискванията на Директивата, в националната нормативна уредба е въведено изискването за проектиране и изграждане на хоризонтални отоплителни инсталации (Наредба № 15 от 28.07.2005 г.) За този тип отоплителни инсталации, захранването на отоплителните тела за отделните имоти е с хоризонтални тръбопроводи, за всеки отделен имот и е налична техническата възможност за индивидуално измерване на потребената в отделния имот енергия за отопление на имота. Изискванията залегнали в Директива 2006/32/ЕС, включително по отношение на отчитането на индивидуалното потребление на топлинна енергия са доразвити и прецизирани с Директива 2012/27/ЕС.	
--	--	---	--	---	--

		-		В т. 12 от преамбюла на Директива 2012/27/ЕС е посочено, че следва да бъдат засилени разпоредбите на Директива 2004/8/ЕО от ноември 2004, относно насърчаване на комбинираното производство на енергия, основаващо се на търсенето на полезна топлинна енергия във вътрешния енергиен пазар и на Директива 2006/32/ЕО. В този смисъл, към настоящия момент, България е въвела в законодателството си именно онези „засилени” – прецизирани и детайлизирани изисквания на Директива 2012/27/ЕС. Регулаторната рамка относно фактурирането от дистрибуторите на енергия е в чл. 38 от Закона за енергийната ефективност (ЗЕЕ) http://www.mi.government.bg/bg/librariy/zakon-za-energiinata-efektivnost-506-c25-m258-4.html Разпоредбите свързани с общите условия на договорите, одобрени от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, са разписани вчл. 150, ал. 1 и чл. 149б от ЗЕ http://www.mi.government.bg/bg/librariy/zakon-za-energetikata-256-c25-m258-2.html	
--	--	---	--	--	--

	5.2. Воден сектор: Наличие на а) политика за определяне на цените на водата, която осигурява на потребителите подходящи стимули да използват водните ресурси ефективно, и б) адекватен принос на различните потребители на вода към възстановяването на разходите за водни услуги на равнище, определено в одобрения план за управление на речните басейни за инвестициите, подкрепени от програмите.	В подпомаганите от ЕЗФРСР сектори държавата членка е осигурила участието на различните видове ползване на водите във възстановяването на разходите за водни услуги от отрасъла в съответствие с член 9, параграф 1, първо тире от Рамковата директива за водите, като се отчита по целесъобразност социалното, екологичното и икономическото въздействие на това възстановяване, както и географските и климатичните условия в засегнатия(те) регион(и);	НЕ	Планове за управление на речните басейни http://www3.moew.government.bg/?show=top&cid=66&lang=bg Плановете са одобрени, влезли в сила и докладвани на ЕК на 22.03.2010 г. Закон за водите http://www3.moew.government.bg/files/file/Water/Legislation/Zakoni/ZAKON_za_vodite.pdf Тарифа за таксите за водовземане, ползване на воден обект и замърсяване http://www3.moew.government.bg/files/file/Water/Legislation/tarifi/Ttaksi_vodovz_polzv_zamyrs.pdf Тарифата въвежда такси за водовземане за различни цели, с което частично осигурява принос на водоползвателите към възстановяване на разходите за водни услуги и частично – принципа „замърсителя плаща. Законодателство в областта на водния сектор http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=40 Българското законодателство изисква задължително измерване на черпените и заустваните водни обеми (ЗВ, чл. 194, ал. 2 и чл. 194а).	Приоритетни области: 5А, Мерки по член: 17
				Плановете са одобрени, влезли в сила и докладвани на ЕК на 22.03.2010 г.	

	5.3. Енергия от ВЕИ: Предприети са мерки за насърчаване на производството и разпространението на възобновяеми енергийни източници	Въведени са прозрачни схеми за подкрепа, приоритетен достъп до мрежата или гарантиран достъп и приоритет при разпределението, както и публично оповестени стандартни правила за поемането и поделянето на разходите за техническо приспособяване, съвместими с член 14, параграф 1 и член 16, параграфи 2 и 3 от Директива 2009/28/ЕО.	ДА	чл. 52, чл. 54 от Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) (Обн. ДВ. бр. 35/03.05.2011 г., посл. изм. и доп. ДВ бр.68, от 02.08.2013 г.); http://www.mi.government.bg/bg/librari/zakon-za-energiyata-ot-vazobnovyaemi-iztochnici-167-c25-m258-1.html Наредба за набирането и предоставянето на информацията чрез Националната информационна система за потенциала, производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници в Република България (Обн. ДВ бр.39/22.05.2012 г.) http://www.seea.government.bg/documents/NAREDBA_RD16558_ot_8052012.pdf Държавата е въвела изискванията за прозрачни схеми за подпомагане. Изискването за предоставяне на информация на всички заинтересовани страни относно мерките за подпомагане е въведено в българското законодателство.	Приоритетни области: 5В, Мерки по член: 17
--	--	---	-----------	---	---

				чл. 18, ал. 1, чл. 24, т. 1, чл. 26, ал. 3, ал. 4, ал. 5 и чл. 30, ал. 6, ал. 7 на ЗЕВИ; чл. 50, чл. 52 от НАРЕДБА № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (обн., ДВ, бр. 33 от 5.04.2013 г.) Правила за управление на електроенергийната система (Обн. ДВ бр. 68/21.08.2007 г.) Правила за управление на електроразпределителните мрежи (Обн. ДВ бр. 66 от 14.08.2007 г.) http://www.dker.bg/files/DOWNLOAD/rule_el_15.pdf http://www.dker.bg/files/DOWNLOAD/rule_el_16.pdf Изискването за предоставяне на гарантиран достъп до електрическите мрежи и приоритет при диспечирание на електрическата енергия от възобновяеми източници са въведени в българското законодателство. чл. 22, чл. 23, чл. 27, чл. 29, чл. 52 на ЗЕВИ; чл. 30, чл. 31 на Закона за енергетиката (Обн. ДВ. бр. 107 от 9.12.2003, посл. изм. и доп. ДВ бр. 66 от 26.07.2013 г.)	
--	--	--	--	--	--

				НАРЕДБА № 1 от 18.03.2013 г. за регулиране на цените на електрическата енергия (Обн. ДВ бр. 33 от 05.04.2013 г.) http://www.mi.government.bg/bg/librar/y/zakon-za-energetikata-256-c25-m258-1.html Методика за компенсиране на разходите на обществения доставчик и крайните снабдители, произтичащи от наложени им задължения към обществото за изкупуване на електрическа енергия по преференциални цени от възобновяеми енергийни източници и от високоефективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия (Обн., ДВ, бр. 62 от 14.08.2012 г.) http://dker.bg/docsbg.php?d=8&subD=30 Държавата е изпълнила изискването за обществена достъпност на правилата за покриване и разпределяне на разходите, свързани с присъединяване към електрическите мрежи на енергийни обекти за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници	
		Държавата членка е приела национален план за действие в областта на енергията от ВЕИ в съответствие с член 4 от Директива 2009/28/ЕО	ДА	Националният План за действие за енергията от възобновяеми източници (НПДЕВИ) е приет от Министерския съвет на Република България на 09 януари 2013 http://www.mi.government.bg/files/user/uploads/files/eoos/plan_res_2013_.pdf	

Приоритет за РСР 6: насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони ТЦ 2: Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии и на тяхното използване и качество (цел във връзка с ширококоловите мрежи)	6.1. Инфраструктура за мрежи за достъп от следващо поколение (NGN): Наличие на национални или регионални планове за достъп от следващо поколение, които вземат под внимание регионалните дейности, за да се постигнат целите на Съюза във връзка с достъпа до високоскоростен Интернет, съсредоточавайки се върху областите, в които пазарът не осигурява отворена инфраструктура на приемлива цена и с качество, съответстващо на правилата на Съюза за конкуренцията и държавните помощи, и за предоставяне на достъпни услуги за уязвимите групи.	Въведен е национален или регионален план за достъп от следващо поколение, който включва: - план за инвестиции в инфраструктура въз основата на икономически анализ, който отчита съществуващата частна и публична инфраструктура и планираните инвестиции[...]; - модели за устойчиви инвестиции, които повишават конкуренцията и обезпечават достъп до отворени качествени инфраструктура и услуги на приемлива цена, които са готови за бъдещето; - мерки за стимулиране на частните инвестиции.	НЕ	Актуализирана Национална стратегия за ширококолов достъп 2012-2015 http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=773 Актуализираната стратегия беше приета от МС на 19.12.2012 г. Национален оперативен план за изпълнение на стратегическите цели за изграждане на ширококолов достъп в Република България http://www.mtgc.government.bg/upload/docs/NacionalenOperativePlan.pdf	Приоритетни области: 6В, Мерки по член: 20
--	---	---	-----------	--	--

Общи предварителни условия

Приложими предварителни условия за които са отговорни национални органи	Приложимо предварително условие Изпълнено: Да/Не/Частично	Критерии	Критерии изпълнен Да/Не	Референция към стратегиите, нормативните актове или други релевантни документи, членове или параграфи, допълнено с линк или друг достъп към пълния текст	Приоритетни области и мерки, за които е приложимо
1. Наличие на административен капацитет за въвеждането и прилагането на правото и политиката на Съюза за борба с дискриминацията в областта на европейските структурни и инвестиционни фондове	ДА	Уредба в съответствие с институционалната и правната рамка на държавите-членки за осигуряване на участието на органите, отговарящи за насърчаването на равното третиране на всички лица, през цялото време на подготовката и изпълнението на програмите, включително предоставянето на консултации по въпросите на равенството в рамките на дейностите, свързани с европейските структурни и инвестиционни фондове;	ДА	Комисия за защита от дискриминация -Законът за защита от дискриминация ((http://www.kzd-nondiscrimination.com/layout/index.php/layout-over-40-positions/normativni-dokumenti/zakon-za-zashtita-ot-diskriminacia)) напълно транспонира европейските директиви за равенство: 2000/43/ЕО, 78/200/ЕС, 75/117/ЕИО, 97/80/ЕО и 76/207/ЕИО, и гарантира защитата на всички граждани на територията на Република България срещу формите на дискриминация, като едновременно с това съдейства за предотвратяването на дискриминацията и утвърждава мерки за равенство във възможностите. Според разпоредбата на чл.40 от Закона за защита от дискриминация, през 2005 г. е създадена Комисия за защита от дискриминация, която е независим специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване на равенство във възможностите. Комисията осъществява контрол по прилагането и спазването на българските и международни антидискриминационни норми, уреждащи равенство в третирането, като за своята дейност тя се отчита пред върховния орган на законодателната власт – Народното събрание на Република България.	Приоритетни области: 6Б Мерки по член: LEADER

			Комисията за защита от дискриминация е акредитиран орган за защита правата на човека към ООН, със статут „Б”, във връзка с отговарянето на институцията на Парижките принципи -Като платформа за консултации и въвличане на органите отговорни за антидискриминацията, КЗД провежда ежегодно семинари с отговорни служители от централните държавни органи – МВР, МТСП, МК и др., от съдебната система – съдии и прокурори, териториалните общински администрации, както и с представители на медиите и НПО. -За улесняване на активното участие на КЗД в равнопоставеното отношение към всички хора при подготовката и прилагането на програми и дейности на ЕС, са приети и се прилагат Правила за производство пред КЗД. До края на 2013 г. ще бъде направено и изменение и допълнение на чл.9 от Закона за защита от дискриминация относно тежестта на доказване, което ще определи нови облекчени минимални изисквания за сезиране на КЗД с оглед прилагане на принципа на равно третиране и за предотвратяване на проявите на дискриминация.	
			Формата за осъществяване на консултации и въвличане е чрез участието в различните съгласувателни процедури съгласно УПМС и работни групи, като например РГ 13 „Социална политика и заетост” и т. н. Съгласно чл.5.,ал.4 на ПМС 5 от 18 януари 2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от Фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2014-2020 г. в състава на тематичните работни групи за разработване на програмите за новия програмен период задължително участват представители на КЗД и национално представителните организации на и за хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания; В допълнение в ПРСР през новия програмен период ще залегнат и ще бъдат съблюдавани хоризонталните принципи на равенство на половете и недискриминация.	

		Уредба за обучение на персонала на органите, които участват в управлението и контрола на европейските структурни и инвестиционни фондове, в областите на правото и политиката на Съюза за борба с дискриминацията.	ДА	- Този критерий се изпълнява на няколко равнища: чрез Плана за обучение на Учебния център на МТСП, проектните дейности на КЗД, които се осъществяват, дейностите на АХУ, Омбудсмана, НПО, социалните партньори и останалите заинтересовани страни, насочени към повишаване на осведомеността и капацитета в областта на законодателството и политиката за антидискриминацията.	
				- КЗД ежегодно провежда обучение по европейското законодателство и политика за антидискриминация чрез тематични семинари, на които като гост-лектори участват и представители на институции на ЕС. - Семинарните обучения обхващат широк кръг отговорни служители от централни държавни органи – МВР, МТСП, МОН, МК и др., териториалните общински администрации, както и представители на медиите и НПО. - В рамките на проектни дейности МТСП осъществява обучения по отношение на антидискриминационните политики и съответното законодателство. В това число се осъществяват обучения за социалните партньори, работодателските организации, структурите на АЗ, структурите на АСП, синдикатите, работодатели, НПО и т. н., като се цели реално въздействие и промяна върху пазара на труда в посока на намаляване на дискриминационни признаци. Друга сфера, в която работи МТСП е обучения за превенция на дискриминация в домовете за деца, лишени от родителски грижи. През 2014 г. предстои да се осъществят кръгли маси и посещения при работодатели за Югозападен и Източен регион, които имат за цел промяна на обществените нагласи и реализация на пазара на труда на младежи, които са в последната година на обучение в ДДЛРГ. През 2014 г. от МТСП ще бъде проведена и Национална кампания за повишаване на осведомеността и подобряване на обществената чувствителност по отношение на директиви на Съвета 2000/43/ЕС и 2000/78/ЕС.	

2. Наличие на административен капацитет за въвеждането и прилагането на правото и политиката на Съюза за равенството между половете в областта на европейските структурни и инвестиционни фондове	ДА	Уредба в съответствие с институционалната и правната рамка на държавите-членки за осигуряване на участието на органите, отговарящи за равенството между половете, през цялото време на подготовката и изпълнението на програмите, включително предоставянето на консултации по въпросите на равенството между половете в рамките на дейностите, свързани с европейските структурни и инвестиционни фондове;	ДА	Съгласно чл. 20 на Директива 2006/54/ЕК Комисията за защита от дискриминацията е определена за национален орган за равенство. -Законът за защита от дискриминация (в сила от 01.01.2004 г.) напълно транспонира европейските директиви за равенство: 2000/43/ЕО, 78/200/ЕС, 75/117/ЕИО, 97/80/ЕО и 76/207/ЕИО, и гарантира защитата на всички граждани на територията на Република България срещу формите на дискриминация, като едновременно с това съдейства за предотвратяването на дискриминацията и утвърждава мерки за равенство във възможностите. Според разпоредбата на чл.40 от Закона за защита от дискриминация, през 2005 г. е създадена Комисия за защита от дискриминация, която е независим специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване на равенство във възможностите. Комисията осъществява контрол по прилагането и спазването на българските и международни антидискриминационни норми, уреждащи равенство в третирането, като за своята дейност тя се отчита пред върховния орган на законодателната власт – Народното събрание на Република България. Комисията за защита от дискриминация е акредитиран орган за защита правата на човека към ООН, със статут „Б”, във връзка с отговарянето на институцията на Парижките принципи.	Приоритетни области:6А, 6Б Мерки по член: LEADER
---	----	---	----	--	--

				Държавната политика на Република България в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и недискриминацията по признак „пол“ е хоризонтална политика, която се координира от Министерството на труда и социалната политика на национално ниво. Постигнат е устойчив модел за сътрудничество между институциите, както и със социалните партньори и гражданското общество чрез участието им в Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет. Председател на този Съвет е министърът на труда и социалната политика. Стратегическият документ на българското правителство, определящ рамката на политиката е Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на половете за периода 2009 – 2015 г., която е приета в съответствие с изпълнение на препоръките на Съвета на Европа, стратегическите документи на Европейския съюз и принципите, залегнали в конвенциите на ООН за правата на човека и правата на жените. В изпълнение на този основен стратегически документ, всяка година Министерството на труда и социалната политика разработва годишни национални планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете като въвлича в процеса на консултация всички отговорни органи за прилагането на равенството между половете. Чрез Националните планове се цели обединяване на усилията на всички институции за изпълнение на мерки и дейности за постигане на равнопоставеност между жените и мъжете във всички сфери на икономическия, политическия и обществен живот. В изпълнение на ангажиментите на Република България към международни и европейски договори, по които е страна, както и приетия от МС с Решение № 438 от 25 юли 2013 г.	
--	--	--	--	---	--

				План за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за премахване на дискриминацията по отношение на жените, ще бъде разработен Закон за равенство между половете. Целта е да се създадат нормативни гаранции, свързани с мерките за осигуряване на равни възможности на жените и мъжете и да бъде укрепен институционалния механизъм/структури за провеждане на държавната политика в тази област. Планът за действие е разработен от Междуведомствена работна група с участието на представители на всички министерства, агенции, обществени органи, социални партньори, неправителствени организации, работещи в областта на равнопоставеността на половете и организации за защита на човешките права. В него са предвидени следните мерки в съответствие с отправените препоръки, като: - изработване на проект на Закон за равенство между половете; - укрепване на Националния механизъм за осигуряване на равнопоставеност на половете; - дейности за преодоляване на стереотипи по пол и дискриминационни практики; - тематични изследвания и анализи; на магистрати, разследващи полицаи, педагози и социални работници; дейности за насърчаване участието на жените в различни сфери на обществения живот и др.	
--	--	--	--	---	--

3. Наличие на административен капацитет за въвеждането и прилагането на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания в областта на европейските структурни и инвестиционни фондове в съответствие с Решение на Съвета 2010/48/ЕО	ДА	Уредба в съответствие с институционалната и правната рамка на държавите-членки за консултиране и осигуряване на участието на органите, отговарящи за защитата на правата на хората с увреждания, или представителни организации на хората с увреждания и други заинтересовани страни през цялото време на подготовката и изпълнението на програмите;	ДА	На 26.01.2012 г. Народното събрание на Република България прие Закон за ратификация на Конвенцията за правата на хората с увреждания, която е първият голям договор за човешки права на 21 век в областта на политиката за хората с увреждания. С Решение № 868 от 19 октомври 2012 г., Министерския съвет прие План за действие, съдържащ мерки за привеждане от Република България на нормативната уредба и политики в областта на хората с увреждания в съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания (2013-2014 г.) Планът за действие цели предприемане на реални стъпки за прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания: • Идентифициране на ключовите области, нуждаещи се от правна реформа и предприемане на последователни стъпки по въвеждане на изискванията на Конвенцията; • Определяне и въвеждане на координационен механизъм и механизъм за мониторинг по прилагането на конвенцията, с ясно определени функции, задачи и отговорности на ангажираните институции; • Изграждане на капацитет сред държавни служители и експерти от различни сфери за правилно прилагане разпоредбите на Конвенцията; • Широко популяризиране на принципите на Конвенцията сред обществеността и включване на гражданското общество в процеса на нейното прилагане; • Осигуряване на периодично актуализиране на дейностите по изпълнение на Конвенцията и мониторинг на прилагане разпоредбите на Конвенцията.	Приоритетни области: 6А, 6Б Мерки по член: 19, 20, 35* LEADER
---	-----------	---	-----------	---	---

		Уредба за обучение на персонала на органите, които участват в управлението и контрола на европейските структурни и инвестиционни фондове, в областите на приложимите право и политика на Съюза и на държавите-членки, включително достъпността и практическото прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, както е отразена в законодателството на Съюза и на държавите-членки, по целесъобразност;	ДА	В плана за действие, с оглед прилагане на чл. 8 от Конвенцията „Повишаване на общественото съзнание и промяна на нагласите по правата на хората с увреждания“ е заложена оперативна цел „Повишаване на капацитета на местната, областната и централната администрация и др. относно разпоредбите на Конвенцията на ООН“. В тази връзка са заложени семинари за служители на държавната администрация, правосъдната система, лекари и медицински специалисти, семинари за педагогически персонал, форми за хора с увреждания и пр. На 11-12 ноември 2013 г. в София се проведе Семинар с международно участие на тема „ Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН и План за действие за нейното прилагане. Осъществи се обмен на опит и добри практики в международен аспект и да се представи българския опит в прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН. Инициативата предостави възможност за повишаване на капацитета на представителите на администрацията относно тенденциите в политиката за хора с увреждания в контекста на прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания в Европа и ще осигури изпълнение на мерките в Двугодишния план за действие за прилагане на Конвенцията. Разшириха се знанията за националната институционална рамка за прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН – механизъм за координация, мониторинг и независим мониторинг; Проучи се и обмени чуждестранен опит в докладването пред Комитета на ООН за правата на хората с увреждания – принципи, подходи, източници на информация, начини за обработване на данни, анализи; Получи се изчерпателна информация за насоките за изготвяне на националните доклади, както и усвояване на практически знания и умения за подходите и техниките за изготвяне на националните доклади.	
--	--	---	-----------	--	--

		Уредба за осигуряване на мониторинг на изпълнението на член 9 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания във връзка с европейските структурни и инвестиционни фондове през цялото време на подготовката и изпълнението на програмите.	ДА	В плана за действие, с оглед прилагане на чл. 8 от Конвенцията „Повишаване на общественото съзнание и промяна на нагласите по правата на хората с увреждания“ е заложена оперативна цел „Повишаване на капацитета на местната, областната и централната администрация и др. относно разпоредбите на Конвенцията на ООН“. В тази връзка са заложени семинари за служители на държавната администрация, правосъдната система, лекари и медицински специалисти, семинари за педагогически персонал, форми за хора с увреждания и пр. На 11-12 ноември 2013 г. в София се проведе Семинар с международно участие на тема „Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН и План за действие за нейното прилагане. Осъществи се обмен на опит и добри практики в международен аспект и да се представи българския опит в прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН. Инициативата предостави възможност за повишаване на капацитета на представителите на администрацията относно тенденциите в политиката за хора с увреждания в контекста на прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания в Европа и ще осигури изпълнение на мерките в Двугодишния план за действие за прилагане на Конвенцията.	
				Разшириха се знанията за националната институционална рамка за прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН – механизъм за координация, мониторинг и независим мониторинг; Проучи се и обмени чуждестранен опит в докладването пред Комитета на ООН за правата на хората с увреждания – принципи, подходи, източници на информация, начини за обработване на данни, анализи; Получи се изчерпателна информация за насоките за изготвяне на националните доклади, както и усвояване на практически знания и умения за подходите и техниките за изготвяне на националните доклади.	

4. Наличие на уредба за ефективното прилагане на законодателството на Съюза за обществените поръчки в областта на европейските структурни и инвестиционни фондове.	ДА	Наличие на уредба за ефективното прилагане на законодателството на Съюза за обществените поръчки в областта на европейските структурни и инвестиционни фондове.	ДА	Съгласно българското законодателство всички процедурни правила за възлагане на обществени поръчки са въведени в Закона за обществените поръчки (ЗОП) и Правилника за прилагане на ЗОП (ППЗОП). http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=93.408251&_dad=portal&_schema=PORTAL Законодателството на ЕС в областта на обществените поръчки (Директиви 2004/18/ЕО, 2004/17/ЕО, Директиви 89/665/ЕИО, 92/13/ЕИО и 2007/66/ЕО и 2009/81/ЕО, както и регламентите, свързани с тяхното прилагане) е изцяло въведено в ЗОП. В периода 2004-2012 са констатирани чести промени в законодателството по обществени поръчки. Действащият ЗОП е приет през 2004 г. Оттогава до настоящия момент са направени пет значителни изменения в него. С три от тях са въведени приложимите европейски директиви (Директива 2004/17/ЕО и Директива 2004/18/ЕО, Директива 2007/66/ЕО, както и Директива 2009/81/ЕО), а с останалите две - предварителният контрол, осъществяван от АОП и приета правителствена Концепция за промени в законодателството по обществени поръчки. Освен тези изменения са направени редица промени, които обхващат отделни разпоредби на закона. В тази връзка, се предвижда въвеждане на пакета от нови директиви чрез изготвяне на изцяло нов закон, с който ще се опрости правната уредба и ще се избегне твърде детайлната регламентация, която не позволява гъвкавост при прилагането на разпоредбите спрямо разнородни поръчки.	Приоритетни области: 2А, 5А, 5Б, 5В, 6Б Мерки по член: 15, 17, 20, 21 (д), 35, LEADER
--	----	---	----	--	---

			Относно констатирани несъответствия на ЗОП с приложимите европейски директиви, свързани с изключенията от приложното поле, предвидени в чл. 4, т. 3, 7 и 8 от ЗОП, възможностите за изменение на договор за обществена поръчка, регламентирани в чл. 43 от ЗОП, и дефиницията на възложители в частта относно „публичноправна организация” са набелязани следните мерки: Със ЗИДЗОП, чието приемане от Народното събрание предстои, е предложено отпадане на текста от чл. 4, т. 3, в частта която не се съдържа в директивата, както и на т. 8. Във връзка с чл. 4, т. 7 от ЗОП, в законопроекта е предвидено нейното изменение. По отношение на чл. 43 от ЗОП - привеждането му в съответствие с практиката на СЕС е предвидено при въвеждане на новите директиви. Дотогава действието на посочената разпоредба се запазва, като се счита, че настоящата редакция е много по- рестриktivна и позволява изменение на договорите само в строго ограничени случаи. Дефинирането на публичноправната организация в ЗОП е в пълно съответствие с приложимите директиви. Публичноправните организации са изрично регламентирани в чл. 7, т. 3 от ЗОП, като понятието е дефинирано в § 1, т. 21 от ДР на ЗОП. По отношение на институционалната уредба – налице са няколко органа, които имат функции в областта на обществените поръчки. АОП - подпомага министъра на икономиката и енергетиката при осъществяване на политиката в областта на обществените поръчки, издава методически указания по ЗОП, осъществява предварителен контрол на определени процедури и др., АДФИ и Сметна палата, които извършват последващ контрол на изпълнението на възложените договори. УО на ОП, които също осъществяват контрол на процедурите за възлагане на обществени поръчки и дават указания на възложителите	
--	--	--	--	--

			– бенефициенти по оперативните програми. Наред с това, КЗК и ВАС - органи по обжалване, които разглеждат спорове по законосъобразността на процедурите за обществени поръчки. В тази връзка, ще се предприемат допълнителни мерки за уеднаквяване практиката по прилагане на закона на тези органи и координиране на техните дейности. По отношение на правната и институционалната уредба – има различни форми на контрол на всички етапи от възлагане на поръчките, вкл. и на етапа на тяхното изпълнение. С цел ефективно прилагане на законодателството, в ЗОП е предвидено осъществяване на предварителен контрол на процедури за възлагане на обществени поръчки, финансирани напълно или частично със средства от европейските фондове (чл. 19, ал. 2, т. 22 и чл. 20а от ЗОП). Този контрол се осъществява от Агенцията по обществени поръчки (АОП) от 2009 г., като с промените в ЗОП, в сила от 26.02.2012 г., е изменен изцяло неговия модел. При този модел е въведен и механизма на обратната връзка. При него се проследява изпълнението на направените препоръки, като за това се уведомяват органите за последващ контрол по ЗОП и органа, отговорен за управление и разходване на средствата по съответната оперативна програма. Със Закона за изменение и допълнение на ЗОП, приет на първо четене от Народното събрание, е предвидено разширяване на обхвата на предварителния контрол, осъществяван от АОП. Предвижда се АОП да осъществява и предварителен контрол върху процедурите за обществени поръчки за строителство на стойност, равна или по-висока от европейските	
--	--	--	--	--

			прагове, които се финансират със средства на национални бюджет. В Стратегията в областта на обществените поръчки ще бъдат разгледани обхвата и въпроси, свързани с оптимизиране на предварителния контрол на АОП и УО на ОП. На основание чл. 19, ал. 2, т. 1 от ЗОП изпълнителният директор на АОП издава общи методически указания по прилагане на закона и правилника за неговото прилагане. Когато тези указания се съгласуват с контролните органи по закона – Сметна палата и Агенцията за държавна финансова инспекция (АДФИ), те стават задължителни за тях при извършване на проверките им. Методическите указания се публикуват на Портала за обществени поръчки. Във всеки УО на ОП е предвиден ред за осъществяване на предварителен, текущ и последващ контрол, касаещ процедурите за възлагане на обществени поръчки. Предприети са мерки, които адресират основните видове грешки, установени при възлагане на обществените поръчки. Във всеки УО има определени служители, които имат в длъжностните си характеристики отговорности по въпросите на обществените поръчки. С Постановление № 134 на МС от 5.07.2010 г. е въведена Методология за определяне на финансови корекции, които се прилагат спрямо разходите, свързани с изпълнението на оперативните програми, съфинансирани от структурните инструменти на Европейския съюз, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство. Методологията регламентира методите на определяне на финансовите корекции за отделни или системни нередности, произтичащи от нарушения при	
--	--	--	---	--

				провеждане на процедури за избор на изпълнител по реда на ЗОП и ПМС № 69/2013 г. Също така Методологията въвежда основните видове нередности при възлагането на договорите, които подлежат на финансови корекции, като посочва и съответният конкретен размер в процентно изражение от стойността на съответния договор. Отговорните органи по прилагането на Методологията са договарящите органи (УО/МЗ) по оперативните програми, финансирани от СКФ, ПРСР, ОП „Рибарство“, както и одитните органи по СКФ, ЕЗФР и ЕФР. С Постановление № 18 на МС от 4.02.2003 г. е създаден Съвет за координация в борбата с правонарушенията, засягащи финансовите интереси на Европейския съюз. Постановлението регламентира състава на съвета, основните му функции, както и начините на взаимодействие с други държавни органи (НАП, разследващи и съдебни органи) и ОЛАФ. http://www.eufunds.bg/bg/page/119 С ПМС № 285 от 30.11.2009 г. е приета Наредба за определяне на процедурите за администриране на нередности по фондове, инструменти и програми, съфинансирани от Европейския съюз. С наредбата се уреждат процедурите за администриране на нередности по фондове, инструменти и програми, съфинансирани от Европейския съюз включително администриране на сигнали за нередности, администриране на нередности, което включва установяване, регистриране, докладване, корективни действия, последващото им проследяване и приключване, както и контрола върху прилагането на регламентираните с постановлението процедури свързани с администрирането на нередностите. http://www.eufunds.bg/bg/page/119	
--	--	--	--	---	--

				Указание на министъра на финансите - ДНФ 7/22.12.2010 г.е регламентиран процесът, свързан с отписването и възстановяването на недължимо платени и надплатени суми, както и на неправомерно получени или неправомерно усвоени средства по проекти, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз. Указанието е публикувано на: http://www.minfin.bg/bg/page/10?q=%D0%94%D0%9D%D0%A4 УО на ОП водят отчет за наложените финансови корекции при провеждане на процедури за обществени поръчки. Във всеки УО има определени служители, които имат в длъжностните си характеристики отговорности по въпросите на обществените поръчки. В чл. 123, ал. 1 от ЗОП е предвидено органите на АДФИ и Сметна палата да осъществяват последващ контрол върху възложените обществени поръчки. В ЗОП е уредена и административно наказателна част (чл. 127-чл. 133 от ЗОП). В нея са предвидени нарушения, за които на възложителите се налагат глоби или имуществени санкции. В Стратегията в областта на обществените поръчки ще бъдат включени мерки за осигуряване на ефективна санкционна система, свързана с осъществявания последващ контрол по ЗОП.	
--	--	--	--	--	--

				В ЗОП е уредено двуинстанционно производство по обжалване на решенията на възложителите, издадени във връзка с процедурите за възлагане на обществени поръчки. Предвидено е решенията да се обжалват пред Комисията за защита на конкуренцията, а като втора и окончателна инстанция пред Върховния административен съд. В ЗОП са въведени минималните срокове за обжалване, предвидени в Директива 2007/66/ЕО, а едномесечните срокове за разглеждане на спора и произнасяне на всяка от инстанциите са национално решение и са практически сведени до възможния минимум. По отношение на КЗК – няма забавяне при разглеждане на делата. По информация на ВАС делата се насрочват и разглеждат във възможно най-кратки срокове, свързани с приложението на чл. 122е, ал. 2 от ЗОП. В ЗОП е предвидена възможността за обявяване недействителност на сключения договор, както и за обезщетяване на вреди, претърпени в следствие на нарушения при провеждане на процедури за възлагане на обществени поръчки.	
--	--	--	--	--	--

		Уредба, гарантираща прозрачни процедури за възлагане на договори;	ДА	http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=93,408251&_dad=portal&_schema=PORTAL http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=93,1488254&_dad=portal&_schema=PORTAL&url=687474703A2F2F777772E616F702E62672F657365617263685F7070322E706870 http://www.aop.bg/fckedit2/user/File/bg/Normativna%20ba za/ZOP_15_02_2013.pdf http://www.aop.bg/fckedit2/user/File/bg/Normativna%20ba za/PPZOP_09032012.pdf http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=93,1&_dad=portal&_schema=PORTAL Извън обстоятелството, че приложимите европейски директиви са въведени в българското законодателство, в ЗОП са регламентирани редица допълнителни мерки и възможности насочени към осигуряване на по-висока степен на публичност и прозрачност. Част от тях са свързани със: възможността за привличане като членове на комисиите на външни лица, които са от списъка, поддържан от АОП, публичното отваряне както на офертите, така и на пликите с предложена цена, обявяването на оценките на офертите по другите показатели - при критерий "икономически най-изгодна оферта", ред за обжалване на процедурите, извършване на предварителен контрол и др.	
--	--	---	----	---	--

				Поръчките на стойности под праговете, за които се прилагат европейските директиви, се възлагат по ред, регламентиран в ЗОП (чл. 14, ал. 1 от ЗОП). Редът е аналогичен на този, уреден в европейските директиви, с някои облекчения. За възлагането на поръчките на много ниски стойности в ЗОП е уреден ред, който осигурява спазването на принципа за публичност и прозрачност (чл. 101а-101 ж от ЗОП). Съгласно този ред възложителите са длъжни да събират оферти като публикуват публични покани на Портала за обществени поръчки, който се поддържа от АОП. Осигурен е минимален срок за публичен достъп до поканата, който не може да бъде по-кратък от 7 дни. По този начин всички заинтересовани лица има възможност да се информират поръчките, които възложителите възнамеряват да възложат. Принципът на публичност и прозрачност се гарантира и от Регистъра на обществените поръчки (РОП), който се поддържа от Агенцията по обществени поръчки (чл. 21-22а от ЗОП). Регистърът е част от Портала за обществени поръчки и представлява единна електронна база данни, в която се съдържа информация за всички открити процедури за обществени поръчки, резултатите от тяхното възлагане и изпълнение. Освен задължителната информация съгласно европейските директиви и регламенти (обявление за ОП, информация за сключен договор и др.) в РОП се публикува и такава, която произтича от националните изисквания (информация за изпълнението на договора, решението за договаряне без обявление, информация за хода на производството по обжалване). На Портала на обществените поръчки се публикуват публични покани, въз основа на които възложителите събират оферти по реда на чл. 101а-101ж от ЗОП.	
--	--	--	--	---	--

				Възложителите имат възможност да предоставят чрез Портала за обществени поръчки документацията електронно, да разменят въпроси и отговори с участниците по електронен път и да публикуват разяснения. Чрез Портала за обществени поръчки е предоставена възможността за изцяло електронна форма на комуникация между участниците и възложителите, до етапа на подготовка и подаване на офертата. По отношение въвеждането на електронно възлагане на обществени поръчки – предвижда се до края на 2016 г. да се осигури изцяло електронна комуникация и електронно подаване на оферти от участниците в процедурата. За целта ще бъде извършено проучване на най-добрите европейски практики и ще бъде предложен модел, съобразен с националните условия.	
--	--	--	--	--	--

		Уредба за обучение на персонала, който участва в привеждането на европейските структурни и инвестиционни фондове в действие, и за разпространение на информация до този персонал;	ДА	Съгласно справки на АОП и УО на ОП се осигуряват редица подходящи обучения по различни теми за експертите от структурите на УО, свързани с ефективното прилагане на законодателството в областта на обществените поръчки, избягване на риска от налагане на финансови корекции и административно наказателни санкции при провеждане на процедурите по възлагане. Предвижда се при разработване на Стратегията за развитие на системата на обществените поръчки да се включат дейности, свързани с обучения на лицата, заети с подготовката и провеждането на процедури за обществени поръчки. Агенцията по обществени поръчки поддържа централизирана информационна система (Портал за обществени поръчки), която дава достъп до всички аспекти на обществените поръчки. Чрез него се предоставя информация за: • нормативната уредба в областта на обществените поръчки; • Регистъра на обществените поръчки (РОП); • издадените общи методически указания по прилагане на закона; • издадените практически указания, свързани с попълване на образци на документи, създаване на партида и уникален номер в РОП, изпращане на информация до агенцията и т.н.; • списъка на лицата, които възложителите могат да ползват като външни експерти; • публикуваните публични покани; • становищата от предварителния контрол върху процедури на договаряне без обявление; • друга информация.	
--	--	--	-----------	--	--

				Съгласно справка от УО на ОП чрез своите интернет страници предоставят на заинтересованите лица необходимата информация, вкл. и под формата на разработени документи, наръчници, указания, ръководства и др., в сферата на обществените поръчки. За всички оперативни програми, финансирани от Структурните и Кохезионния фонд, се използва единна информационна система за управление и наблюдение (ИСУН). Системата е реализирана изцяло като Интернет базирано приложение и съхранява пълна история за всички промени в данните и позволява генерирането на исторически справки, както и пълно проследяване на хронологична последователност от промените на записите, всеки от които съдържа доказателство за изпълнено действие в нея. В Държавен фонд „Земеделие” е разработена и функционира Интегрирана система за администриране и контрол (ИСАК). Достъпът, оперирането и съхранението на информацията в системата се прилага в съответствие с информационните политики на ДФЗ. Дирекция "Информация и системи за управление на средствата от ЕС" в администрацията на Министерски съвет поддържа Единен информационен портал, чрез който се предоставя информация за всички оперативни програми, образци на документи, обяви за набиране на проекти предложения и др.	
--	--	--	--	--	--

		Уредба, гарантираща административния капацитет за въвеждане и прилагане на правилата на Съюза за обществените поръчки.	ДА	http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=93.168247&_dad=portal&_schema=PORTAL Агенцията по обществени поръчки е създадена със Закона за обществените поръчки (обн. ДВ. бр. 28 от 2004 г., в сила от 01.10.2004 г.). Тя е юридическо лице със статут на изпълнителна агенция към министъра на икономиката и енергетиката и го подпомага при осъществяване на държавната политика в областта на обществените поръчки. Функциите на агенцията са разписани в чл. 19, ал. 2 от ЗОП. По-важните от тях са: • изготвяне на проекти на нормативни актове в областта на обществените поръчки за въвеждане на европейските директиви и регламенти и на националните правила; • оказване на методическа помощ чрез предоставяне на становища по запитвания на възложители; • издаване на общи методически указания по прилагане на ЗОП и ППЗОП; • осъществяване на предварителен контрол върху процедури за възлагане на обществени поръчки, финансирани напълно или частично със средства от европейските фондове; • осъществяване на предварителен контрол върху процедури на договаряне без обявление; • поддържане на Регистъра на обществените поръчки (РОП) и Портала за обществени поръчки и др.	
--	--	---	-----------	--	--

				Към настоящия момент, за да се обезпечи кадрово осъществяването на предварителния контрол, АОП изпълнява проект по ОПТП, по който са осигурени средства за 10 допълнителни щатни бройки. Предвидено е в проекта на Споразумение за партньорство АОП да бъде включена като конкретен бенефициент по ОПДУ с цел укрепване на административния капацитет на агенцията. В проекта на Стратегия за развитие на системата на обществените поръчки ще бъдат обхванати и въпросите, свързани с административното обезпечаване на агенцията. По отношение капацитета на възлагащите органи, като цяло в повечето от тях са изградени звена за управление на цикъла на обществени поръчки. Във всеки УО има определени служители, които имат в длъжностните си характеристики отговорности по въпросите на обществените поръчки. Осигуряват се подходящи обучения по различни теми Съгласно чл. 19, ал. 2, т. 1 и 2 от ЗОП Агенцията по обществени поръчки издава общи методически указания за уеднаквяване на практиката по прилагането на ЗОП и ППЗОП и оказва на методическа помощ на възложители чрез предоставяне на становища по техни запитвания. Методическите указания се публикуват на Портала за обществените поръчки. АОП поддържа със съдействието на професионалните сдружение и организации в съответния бранш списък на лица, които възложителите могат да ползват като външни експерти при подготовка и провеждане на процедури за обществени поръчки.	
--	--	--	--	---	--

				В Стратегията за развитие на обществените поръчки ще бъдат предвидени и други мерки за осигуряване на техническа помощ на лицата, които прилагат правилата за възлагане на обществени поръчки. Съгласно справка от УО на ОП чрез своите интернет страници предоставят на заинтересованите лица необходимата информация, вкл. и под формата на разработени документи, наръчници, указания, ръководства и др., в сферата на обществените поръчки.	
5. Наличие на уредба за ефективното прилагане на правилата на Съюза за държавните помощи в областта на европейските структурни и инвестиционни фондове.	ДА	Уредба за ефективното прилагане на правилата на Съюза за държавните помощи;	ДА	Национално законодателство във връзка с Държавните помощи е достъпно на: http://stateaid.minfin.bg/ 1. Закон за държавните помощи (ЗДП) – чл. 5, 7, 9, 11, 12, 13; (ПМС 86/2006 в сила от 1.1.2007, изм. ПМС 16/2008) 2. Правила за прилагане на ЗДП – процедури за уведомяване; (ПМС 26/2007, изм. ПМС 97/2007, ПМС 10/2009, ПМС 3/2010) 3. Процедура за осигуряване на прозрачност на финансовите взаимоотношения между държавните органи и органите за местно самоуправление и държавните и общинските предприятия и прозрачност в рамките на определените предприятия – транспонират на директива 2006/111(ЕС) (ПМС 99/2006, в сила от 1.1.2007)	Всички приоритетни области и мерки, по които се подпомагат дейности попадащи извън обхвата на чл. 42 от Договора

		Уредба за обучение на персонала, който участва в привеждането на европейските структурни и инвестиционни фондове в действие, и за разпространение на информация до този персонал;	ДА	Източници на специализирана информация: 1. http://stateaid.minfin.bg/ 2. http://minimis.minfin.bg/ 3. Сътрудничество с РГ 6 „Държавна помощ“ - ПМС 85/2007 4. http://www.minfin.bg/en/page/12 • Всички УО са преминали обучения по държавни помощи, в Школата за публични финанси към Министерството на финансите, а част от тях и в рамките на техническата помощ. Школата за публични към МФ (http://www.minfin.bg/bg/page/12) организира обучения по заявка в областта на държавните помощи няколко пъти годишно. Програмата за всяко обучение се формира съобразно целите и нуждите на обучавашите се. Обученията са безплатни. Поддържането на информация и осигуряването на публичност на държавните помощи се осъществява чрез 2 информационни канала: ○ общ - специализирана интернет страница на Отдел „Държавни помощи“ http://http://stateaid.minfin.bg/ и в рамките на РГ 6 към СЕВ. ○ тематично от страна на МФ, при необходимост и съобразно възникналите казуси като уведомяването се извършва чрез официална кореспонденция или по ел. поща, както и чрез системата за Въпроси и отговори на страницата на ОДП; • Системата за обмен на информация по държавни помощи на нивото на всеки администратор (УО) се осъществява съобразно спецификата на дейността му - например чрез вътрешни правила. •	
--	--	---	----	--	--

				Ф може да издаде тематични указания по азлични теми, имащи за цел да разяснят конкретна проблематика ъв релевантен УО (ОПРЧР, ОПОС, ОПРР, ОПРКБИ) има определени експерти, които имат в длъжностните си характеристики отговорности по въпросите на държавните помощи.	
--	--	--	--	---	--

		Уредба, гарантираща административния капацитет за въвеждане и прилагане на правилата на Съюза за държавните помощи.	ДА	Национално законодателство във връзка с Държавните помощи е достъпно на: http://stateaid.minfin.bg/ - Съгласно националната правна рамка МФ е националният орган, който отговаря за наблюдението, прозрачността и координацията на държавните помощи на национално, областно и общинско равнище, с изключение на схеми на помощ или индивидуални помощи в областта на земеделието и рибарството, където компетентността е на МЗХ. - От 1996 г МФ изгражда и поддържа капацитет в областта на държавните помощи. Дейността е обособена в самостоятелно звено в състава на дирекция „Финанси на реалния сектор“. Дейността на звеното е специализирана и ситуирането му в една структура със звената по ПЧП, концесиите, акционерни участия и публичното финансиране на реалния сектор и земеделието предполага по-широк поглед върху формите на възможна държавна намеса. Представители на звеното са членове на КН на ОП. - Компетенциите на МФ регламентират издаването на конкретни становища и предварителното съгласуване на мерки за помощ. В проект за изменение на на ЗДП се планира прецизиране на функциите на координационното звено чрез изготвяне на методически указания и предприемане на мерки за развитие на режима в областта на държавните помощи. - МФ има опит в издаването на публикации, ръководство и указания в полза на администраторите на помощ, в т.ч. УО. Извън регулярните становища на звеното по държавни помощи в МФ от 2007 се издават/актуализират и тематични насоки в полза на УО. Всички актуални национални ръководства и публикации на ЕС, които биха били полезни на администраторите се публикуват на специализирана интернет страница	
--	--	---	----	--	--

				на УО. Всички актуални национални ръководства и публикации на ЕС, които биха били полезни на администраторите се публикуват на специализирана интернет страница. В проект за изменение на ЗДП се предвижда и въвеждане на конкретно задължение за администраторите на помощ (в т.ч. УО на ОП) да изградят, поддържат и осигурят достатъчен капацитет за планиране, разработване, уведомяване, управление, докладване и контрол на предоставяните държавни и минимални помощи. Мерките за изпълнение на това се определят индивидуално от всеки администратор на помощ. Във релевантен УО (ОПРЧР, ОПОС, ОПРР, ОПРКБИ) има определени експерти, които имат в длъжностните си характеристики отговорности по въпросите на държавните помощи.	
6. Наличие на уредба за ефективното прилагане на законодателството на Съюза относно околната среда, свързано с ОВОС и СООС.	ДА	Уредба за ефективното прилагане на Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета (2) (ОВОС) и на Директива 2001/42/ЕО (3) (СООС);	ДА	Закон за опазване на околната среда (Обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., изм. и доп.); http://www3.moew.government.bg/files/file/Industry/Legislation/Zakoni/ZOOS.pdf Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (посл. изм. ДВ, бр. 94 от 30.11.2012 г.); http://www3.moew.government.bg/files/file/Legislation/Naredbi/NAREDBA_za_usloviqta_i_reda_za_izvyrsvane_na_ocenka_na_vyzdejstviето_vyrhu_okolnata_sreda_Zagl_izm_D.pdf	Приоритетни области: 2А, 5А, 5Б, 5В, 6Б Мерки по член: 15, 17, 20, 21(д), 35, LEADER
				Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка (посл. изм. ДВ, бр. 94 от 30.11.2012 г.). http://www3.moew.government.bg/files/file/Industry/Legislation/Naredbi/NAREDBA_za_usloviqta_i_reda_za_izvyrsvane_na_ekologicna_ocenka_na_planove_i_programi_Zagl_izm_DV_br_.pdf	

		Уредба за обучение на персонала, който участва в прилагането на директивите за ОВОС и СООС, и за разпространение на информация до този персонал;	ДА	http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=233 Писмо изх. № 05-08-7258/13.11.2013 г. на МОСВ, относно информация за данни на експертите по ОВОС и ЕО за създаване на електронна мрежа. Изпълнен JASPERS проект № 2012 155 BG MSE MSU, "Подкрепа за дирекция" Превантивна дейност "и отдел" Натура 2000 ", НСЗП в рамките на МОСВ, предвид изпълнение на общите предварителни ", по който е проведен семинар през месец март 2013 г. с участието на експертите по ОВОС и ЕО от 16-те РИОСВ, представители на JASPERS и на ЕК. По проекта са издадени 6 броя ръководства: за пътища, железопътни проекти, отпадъци, отпадъчни води, прилагане на чл. 7 от Директивата за ОВОС и Практическо ръководство за обучение по ОВОС и ЕО – ключови елементи, включително приложение със списък на решения на Съда на ЕС по ОВОС. Изготвените по проекта на JASPERS ръководства са публикувани на страницата на МОСВ на адреси, както следва:	
--	--	--	----	--	--

			http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=233 http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=233&lang=en Проведени са обучения, работни срещи, семинари. Изготвени са указания. Осигурен е достъп до указанията и издадените ръководства по електронен път и официална поща. Създадена е електронна мрежа на експертите по ОВОС и ЕО в системата на МОСВ, в т.ч. на регионално ниво, за обмяна на информация, опит и за разпространяване на информация и документация по електронен път. На страницата на МОСВ е публикувано указание относно прилагане на разпоредбите на чл. 2а от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, чл. 7а от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми и чл. 13, ал. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони за определяне на допустимостта на инвестиционни предложения, планове, програми и проекти спрямо забраните в Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници до 2020 г., произтичащи от Становище по екологична оценка № 1-2/2012 г. на министъра на околната среда и водите. http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=233	
--	--	--	--	--

		Уредба за осигуряване на достатъчен административен капацитет.	ДА	В 16-те РИОСВ, като компетентни органи по околна среда по процедурата по ОВОС и ЕО, има създадени структурни звена по ОВОС и ЕО с назначени експерти, чиито длъжностни характеристики включват координиране на процедурата по ОВОС и ЕО. http://www.moew.government.bg/?show=164 Проведени са обучения, работни срещи, консултации, семинари. Изготвени са указания. Осигурен е достъп до указанията и ръководствата по електронен път и официална поща. Своевременно са оповестени на страницата на МОСВ и РИОСВ методически указания и ръководства. Указанията и ръководствата са разпространени както на хартия, така и по създадената електронна мрежа на експертите по ОВОС и СЕО на национално и регионално ниво. Изготвените по проекта на JASPERS ръководства са разпространени до всички експерти по ОВОС и ЕО в системата на МОСВ и 16-те РИОСВ по създадената електронна мрежа. Указание относно определяне на допустимостта на инвестиционни предложения, планове, програми и проекти спрямо забраните в Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници до 2020 г., произтичащи от Становище по екологична оценка № 1-2/2012 г. на министъра на околната среда и водите, е разпространено до всички експерти по ОВОС и ЕО в системата на МОСВ и 16-те РИОСВ по създадената електронна мрежа.	
--	--	--	----	--	--

6.2. Тематични предварителни условия, които не са изпълнени или са частично изпълнени към момента

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
3.1. Превенция и управление на риска: наличие на национални или регионални оценки на риска с оглед управлението на бедствия, като се отчита адаптирането към изменението на климата	Введена е национална или регионална оценка на риска със следните елементи:	Действие 1. Приемане на Стратегия за намаляване на риска от бедствия. След проведено обществено обсъждане, проектът на Стратегията беше разгледан и одобрен от Консултативния съвет за подпомагане на Министерския съвет във формирането на държавната политика в областта на защитата при бедствия на своето заседание на 10 декември 2013 г. Предстои да бъде внесен за приемане от Министерския съвет. http://www.saveti.government.bg/web/cc_801/1 Действие 2. Приемане на Национална програма за защита при бедствия 2014-2018 г. Работата на междуведомствената група, създадена със заповед от май 2013 на министър-председателя е приключила и проектът на Национална програма за защита при бедствия е завършен. Разработен е и Годишния план за нейното изпълнение за 2014г. Националната програма е съгласувана и предстои да бъде внесена в Министерския съвет за приемане. Действие 3. Приемане на планове за управление на риска от наводнения, включително национален каталог от мерки и национални приоритети за управление на риска от наводнения.	Срок за Действие 1. Февруари 2014 г. Срок за Действие 2. Февруари 2014 г. Срок за Действие 3. Декември 2015 г.	МВР МВР МОСВ МВР

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		Междинни стъпки: • Определяне на Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) – определени 2013 г. • Изготвяне на карти на заплахата и риска от наводнения за всеки РЗПРН – юни 2014 г. • Изготвяне на национален каталог от мерки и национални приоритети за управление на риска от наводнения – април 2014 г. • Разработване на методика за анализ на разходите и ползите за целите на оценка мерките в планове за управление на риска от наводнения – юни 2014 г. • Определяне на целите и приоритетите за всеки РБУ, съгласуване с ПУРБ и разработване на проект на ПУРН – септември 2014 г. • Проект на програма от мерки за всеки РБУ – декември 2014 г. • Екологична оценка на ПУРН – март 2015 г. Действие 1. Изготвяне на методика за оценка на сеизмичния и геоложкия риск Действие 2. Изготвяне на методика за извършване на оценка на риска от горски пожари Действие 3. Изготвяне на методика за оценка на риска от	Срок за Действие 1. Октомври 2014 г. Срок за Действие 2. Декември 2014 г. Срок за Действие 3. Октомври 2014 г.	MPP МЗХ АЯР

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
	- Описание на процеса, методологията, методите и неуповителните данни, използвани за оценка на риска, както и на основаните на риска критерии за определяне на приоритетите по отношение на инвестициите;	ядрена и радиационна авария. Ще бъде направено и изменение в Наредбата за аварийно планиране и аварийна готовност за действие при ядрена или радиационна авария в срок до септември 2014 г. В измененията на наредбата ще залегнат новите препоръки на МААЕ, ВЕНРА и ЕС в областта на аварийното планиране. Планирано е надграждане на Националния регистър на източниците на йонизиращи лъчения (НРИЙЛ), включително визуализиране на данните в ГИС формат и предоставяне на контролиран достъп на външни организации (МВР, МЗ и др.) до регистъра – в срок до октомври 2014 г. Действие 4. Описание на основаните на риска критерии за определяне на приоритетите по отношение на инвестициите - в оценката на риска, изготвяна съгласно чл. 4, ал. 1 от Наредбата Действие 5. Определяне на ясни и координирани отговорности на различните държавни органи при реализирането на необходимите инвестиции в широк спектър от сектори; Действие 6. Картографиране на рисковете от бедствия.	Срок за Действие 4 Декември 2015 г. Срок за Действие 5 Декември 2015 г. Срок за Действие 6 Декември 2016 г.	МОСВ МРР МЗХ АЯР МВР МОСВ МРР МЗХ АЯР МВР МОСВ МРР МЗХ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
	- описание на сценарии с един риск и множество рискове; - когато е уместно, отчитане на националните стратегии за адаптиране към изменението на климата.	Действие 1. Описание на сценарии с един риск и множество рискове - в оценката на риска, изготвяна съгласно чл. 4, ал. 1 от Наредбата Действие 1. Изготвяне на Рамков документ „Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в българската икономика от климатичните промени“. Рамковият документ се осъществява по линия на техническа помощ. Проект TA-2012-KPOS-PP-85 Изпълнение на проучвания, анализи, стратегии във връзка с програмиране на оперативната програма в сектор „Околна среда“ за периода 2014 – 2020 г.	Срок за Действие 1 Декември 2015 г. Срок за Действие 1 Март 2014 г.	АЯР МВР МОСВ МРР МЗХ АЯР МОСВ
5.1 Енергийна ефективност: Предприети са действия за насърчаване на икономически ефективни подобрения в ефективността на крайното потребление, както и икономически ефективни инвестиции в енергийна	Мерки, които да гарантират, че са въведени минималните изисквания във връзка с енергийните характеристики на сградите съгласно членове 3, 4 и 5 от Директива 2010/31/ЕС на Европейския парламент и на Съвета (1).	Действие 1. Актуализиране на нормативните актове в областта на енергийната ефективност за проектиране, изграждане и обновяване на сгради в съответствие с изискванията на	Срок на Действие 1 Юни 2014	МИП

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
ефективност при строителството или санирането на сгради.		Директива 2010/31/Е и на Делегирания регламент (ЕС) № 244/2012. Актуализацията ще бъде осъществена с резултатите от проект BG161PO001-5.3.01-0076 „Анализи, проучвания и актуализация на нормативни актове в подкрепа на ОПРР 2014 - 2020“ по Оперативна програма „Регионално развитие 2007 – 2013.		
5.2. Воден сектор: Наличие на а) политика за определяне на цените на водата, която осигурява на потребителите подходящи стимули да използват водните ресурси ефективно, и б) адекватен принос на различните потребители на вода към възстановяването на разходите за водни услуги на равнище, определено в одобрения план за управление на речните басейни за инвестициите, подкрепени от програмите.	9. В подпомаганите от ЕЗФРСР сектори държавата членка е осигурила участието на различните видове ползване на водите във възстановяването на разходите за водни услуги от отрасъла в съответствие с член 9, параграф 1, първо тире от Рамковата директива за водите, като се отчита по целесъобразност социалното, екологичното и икономическото въздействие на това възстановяване, както и географските и климатичните условия в засегнатия(те) регион(и);	Извършен е икономическият анализ, описан в приложение III от директива 2000/60/ЕО. Този анализ установява какъв е приносът на всичките три сектора (домакинства, земеделие, и индустрия) в възстановяването на разходите за водни услуги, като се взема предвид възможно кръстосано субсидиране. Икономическият анализ е оценен е от ЕК като много подробен и добре структуриран, в съответствие с насоките на WATECO. http://ec.europa.eu/environment/water/participation/map_mc/map.htm Отправена е бележка от ЕК в оценката на ПУРБ: “Аспектите на изменението на климата не са разгледани пряко в икономическия анализ”. За покриване на изискванията ще бъдат извършени две действия. Предстои да бъдат обявени обществени поръчки за избор на консултанти, които да ги извършат. Действие 1. Изпълнение на национално проучване за осигуряване на необходимите данни за	Срок за Действие 1:	МОСВ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		изменение на климата и въздействието му върху водите Предвижда се да бъде кандидатствано за финансиране от Фонда за устойчиво развитие на регионите. Действие 2. Изготвяне на икономическия анализ на водоползването за периода 2007-2013, на който да се основават мерките и ценовата политика във вторите ПУРБ Предвижда се да бъде кандидатствано за финансиране от Фонда за устойчиво развитие на регионите. Прилагане на ценовата политика, упомената в член 9, параграф 1, първо тире от Директива 2000/60/ЕО, вкл.: Действие 3. Приемане на Наредба за нормите за водопотребление по чл.117а, ал.2 от Закона за водите Конкретните срокове за разработка и приемане на Наредбата, следва да бъдат обвързани с приемането на новата отраслова стратегия за ВиК от Министерски съвет. Стратегията е в процес на разработка в рамките на проект „Подкрепа на реформата в отрасъл ВиК“, изпълняван от Министерство на регионалното развитие със Световна банка по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“. Проектът на Стратегия е изготвен в периода март – септември 2013 г., в резултат на дискусии с широк кръг заинтересовани лица, в	декември 2015 г. Срок за Действие 2: декември 2015 г. Срок за Действие 3: юни 2014 г.	МОСВ МОСВ МРР МЗХ МИЕ МЗ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		рамките на публични събития, като част от Комуникационната програма на Световна банка към Стратегията и заседания на Консултативна работна група за приемане на разработката и изпълнението на Стратегията, създадена в началото на 2013 г. В работната група са включени представители на Министерство на регионалното развитие, Министерство на околната среда и водите, Министерство на икономиката и енергетиката, Министерство на здравеопазването, Министерство на земеделието и храните, Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, Националното сдружение на общините в Република България, Българска асоциация по водите, браншови синдикати и др. организации, като в периода на разработка на стратегията са проведени пет заседания на консултативната група. През м. септември и октомври 2013 г. се проведе обществено представяне и публична консултация на проекта на Стратегия с поредица от пет регионални обществени обсъждания в Бургас, Велико Търново, Враца и Пловдив и София. Проектът на стратегия е публикуван на интернет страницата на Министерството на регионалното развитие и Портала за обществени консултации към Министерския съвет, съгласно изискванията на разпоредбите на чл. 26 от Закона за нормативните актове и чл. 85 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация. През октомври 2013 г. документът беше изпратен междуведомственото съгласуване по чл. 32 от УПМСНА. В началото на 2014 г. МРР ще предприеме действия за създаването на междуведомствената работна група, изясняване		

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		на необходимите действия и започване на работата по осигуряване на необходимата информация в секторите извън ВиКЗ г. Действие 4. Приемане на ЗИД на Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги ДКЕВР разработи проект на ЗИД на ЗРВКУ и той е представен в МРР като вносител. Предложенията за изменение на ЗРВКУ са свързани с: ☐ Въвеждане на лицензионен режим; ☐ Регламентиране на процедура по одобряване в ДКЕВР на проекти на общи условия на договорите за предоставяне на В и К услуги от В и К операторите; ☐ Подобряване контролните правомощия на водния регулатор; ☐ Прецизиране на отделни текстове от ЗРВКУ ☐ Създаване на възможност цените да се предлагат по потребителски групи в зависимост от потребяваното количество вода и технологията на добиване и доставяне на водата, която включва въвеждането на двустепенна цена за потребителите - чл. 14, ал. 1 от ЗРВКУ. Конкретните срокове за приемане на ЗИД на ЗРВКУ, следва да бъдат обвързани с приемането на новата отраслова стратегия за ВиК от МС и направените в нея предвиждания за промени в приложими нормативни актове. Приемането на ЗИД на ЗРВКУ е в компетенциите на Народното събрание на Република България и МРР и ДКЕВР ще си сътрудничат в отделните етапи на одобрението	Срок за Действие 4: декември 2014 г.	МРР

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		му от НС като при нужда предоставят допълнителна информация и разяснения, участват в срещи на комисии и пр. • Със Закона за регулиране на ВиК услугите при определяне на цената се взема предвид социалната поносимост в съответните региони за ВиК сектора. За останалите сектори изискването ще бъде взето предвид при оразмеряването на таксите за водовземане, за ползване на воден обект и за замърсяване, което ще бъде икономически обосновано при изпълнение на действие 7. Действие 5. Въвеждане на различни цени на услугата водоснабдяване за абонатите, ползващи вода в рамките на нормите за водопотребление, и абонатите, надвишаващи тези норми. Ангажиментът ще бъде изпълнен след приемане на Наредба за нормите за водопотребление по чл.117а, ал.2 от Закона за водите Действие 6. Подготовка на изменение на Тарифата за таксите за водовземане, за ползване на воден обект и за замърсяване, с което: - да се определят по-високи такси, когато се надвишават нормите за водопотребление (с изключение на ВиК операторите); - да се определят различни такси за замърсяване за пречистена и за непречистена вода; - да се приведе тарифата в съответствие с промените в Закона за водите (Действие 8)	Срок за Действие 5: декември 2014 г. Срок за Действие 6: октомври 2014 г.	МОСВ ДКЕВР МОСВ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		Подготвено е предложение за начините на определяне на таксите, предвидени в разработения проект на ЗИД на ЗВ. В обществената поръчка за разработването на анализ на възстановяване на разходите е предвидено оразмеряване на таксите и съответната икономическа обосновка за това. Планира се таксата за замърсяване да се определя в повечето случаи на базата на товара замърсяващи вещества (измерено количество и концентрация на замърсители). За изпълнение на подкритерия е необходимо изпълнението на действие 2, действие 7 и действие 8. Действие 7. Разработване на Анализ за възстановяването на разходите – по наличните статистически данни - Обществената поръчка е обявена повторно. - В първите ПУРБ е въведен принципът на възстановяване на разходите за водни услуги за ВиК сектора. Отправена е бележка от ЕК в оценката на ПУРБ: “15.Възстановяването на разходите следва да е насочено към широк кръг водни услуги, включително преградни съоръжения, водовземане, съхранение, пречистване и разпределяне на повърхностни води, и събирането, пречистването и заустването на отпадъчни води, а също когато представляват „самообслужване“, например самостоятелно водовземане за селскостопански цели.	Срок за Действие 7: септември 2014 г.	МОСВ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		Възстановяването на разходите следва да бъде представено прозрачно за всички съответни сектори – ползватели, и екологичните и ресурсните разходи следва да са включени във възстановените разходи.....”. Анализът ще включва възможно най-широк кръг водни услуги, включително преградни съоръжения, водовземане за различни цели, съхранение, пречистване и разпределяне на повърхностни води, събирането, пречистването и заустването на отпадъчни води, самостоятелно питейно водоснабдяване, самостоятелно водоснабдяване в селското стопанство и индустрията и др. В анализа е предвидено включването на събирането на вода за производство на енергия и за други цели (промишлени, земеделски, питейни). Във връзка с гарантиране приноса на земеделието към екологичните разходи от дифузно замърсяване е предвидено във възстановяването на разходите да се включва животновъдството. Към настоящия момент България събира необходимите данни и обсъжда включване и на растениевъдството. Българското законодателство изисква задължително измерване на черпените и заустваните водни обеми (ЗВ, чл. 194, ал. 2 и чл. 194а), което спомага за определяне на приноса на различните водоползватели към възстановяването на разходите. Действие 8. Приемане на ЗИД на Закона за водите, с което да се въведат, прости и приложими механизми за определяне на таксата за замърсяване. Подготвен е проект на ЗИД на ЗВ, включващ и изпълнение на необходимите промени, свързани	Срок за Действие 8: юли 2014 г.	МОСВ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		с прилагане на принципа „замърсителя плаща” и осигуряване на ресурсните разходи и разходите за околна среда. В проекта е включено и въвеждане на такси за всички водни услуги (дейности които могат да въздействат значимо върху водите), идентифицирани в първите ПУРБ и за въвеждане на механизъм за определяне на ресурсните разходи и разходите за околна среда, които следва да се вземат предвид при оценката на възстановяването на разходите. Предстои изпращане на проекта за междуведомствено съгласуване по реда на УПМСА http://www3.moew.government.bg/?show=top&cid=569 Подпомагането по ПРСР обхваща следните основни направления, свързани с водни услуги: изграждане на водоснабдяване, канализация в селски райони под 2000 екв. жители, хидромелиорации. Относно изграждане на водоснабдяване, канализация в селски райони под 2000 екв. жители всички действия предвидени в плана за действие по ТПУ 6.1. са валидни и за сектора, подпомаган от ПРСР – селски райони под 2000 екв. жители. Относно хидромелиорации - предвидени са следните действия: Действие 1 Разработване на ЗИД на Закон за сдружения за напояване (ЗСН)	Срок за Действие 1: Юли 2014 г.	МЗХ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		1. Създаване на работна група-до края на декември 2013 г. 2. Представяне на проект на ЗИД на ЗСН-до края на февруари 2014 г. 3. Съгласуване на ЗИД в МС-до края на март 2014 г. 4. Изпращане ЗИД в НС –до края на месец април 2014 г. Действие 2. Разработване на Методика за определяне на цената на услугата за водоподаване за напояване. В Методиката ще бъдат определени начините за формиране на цената на водата за напояване за основните оператори на вода за напояване: ✓ Сдружения за напояване ✓ Напоителни системи ЕАД ✓ Земинвест ЕАД ✓ Други доставчици на вода По действие 2 е предвидено изготвяне на Стратегия за хидромелиорации с помощта на Световна банка. В заданието е включено изискване за разработване на проект на методика за определяне цената на водата за напояване, която следва да отговаря на изискванията на чл. 9, параграф 1 първо тире от Директива 2000/60/ЕО. Предстои подписване със Световната банка на Споразумение за консултантски услуги за укрепване конкурентоспособността на хидромелиоративния сектор и изготвяне на обща стратегия за хидромелиорации и защита от вредното въздействие на водите. 1. Разработване на проекта – методика -	Срок за Действие 2: Декември 2014 г.	МЗХ

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		октомври 2014 г. 2. Създаване на работна група за съгласуване и приемане на методиката – ноември 2014 3. Утвърждаване на Методика за определяне на цената на услугата за водоподаване за напояване - декември 2014 г.		
6. Инфраструктура за мрежи за достъп от следващо поколение (NGN): Наличие на национални или регионални планове за достъп от следващо поколение, които вземат под внимание регионалните дейности, за да се постигнат целите на Съюза във връзка с достъпа до високоскоростен Интернет, съсредоточавайки се върху областите, в които пазарът не осигурява отворена инфраструктура на приемлива цена и с качество, съответстващо на правилата на Съюза за конкуренцията и държавните помощи, и за предоставяне на достъпни услуги за уязвимите групи.	Въведен е национален или регионален план за достъп от следващо поколение, който включва: - план за инвестиции в инфраструктура въз основа на икономически анализ, който отчита съществуващата частна и публична инфраструктура и планираните инвестиции; - модели за устойчиви инвестиции, които повишават конкуренцията и обезпечават достъп до отворени качествени инфраструктура и услуги на приемлива цена, които са готови за бъдещето; - мерки за стимулиране на частните инвестиции.	Действие 1. Приемане на Национален план за инфраструктура за достъп от следващо поколение Избран е изпълнител за разработване на проект на Национален план за инфраструктура за достъп от следващо поколение (NGN), който е започнал работа по документа. Концепция на документа е представена на МТИТС и експерти на Министерството са отразили своите забележки. Предстоящи стъпки: • Проектът ще бъде предложен за обществено обсъждане на Обществения съвет в сектор информационни технологии и съобщения към министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията – МТИТС, януари 2014 г.; • Ще бъде стартирана процедура по междуправително обсъждане на Националния план за инфраструктура за достъп от следващо поколение (NGN) – МТИТС, февруари 2014 г. • В ОП „Иновации и конкурентоспособност”, ОП „Наука и образование за интелигентен растеж” и Програма за развитие на селските	Срок на Действие 1. Април 2014 г.	МТИТС

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		райони ще бъде включена препратка към Плана. Планира се провеждане на проучване, чиято цел е създаването на националната карта на наличната и планирана инфраструктура за високоскоростен и свръх-високоскоростен достъп до Интернет. Едновременно с това ще бъде създадена публична база данни с информация относно високоскоростния и свръх-високоскоростния Интернет в България – в това число проникване, цени, скорост на достъп и др. Събраните данни ще подпомогнат планирането на мерките за развитие на високоскоростен достъп до Интернет, най-вече в областите, изложени на риск от т.нар. „цифрово изключване”. Изготвеният икономически анализ, както и източниците и методиката, по която е изготвен ще бъдат приложение към подготовения Национален план за инфраструктура за достъп от следващо поколение (NGN). Към настоящия момент вече разполагаме с частична информация относно съществуващата инфраструктура, най-вече в определени райони – селски, отдалечени и слабо-населени, във връзка с реализацията на проект „Развитие на високоскоростен широколентов достъп в България посредством изграждането на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена ИКТ инфраструктура”. http://esmis.government.bg/page.php?c=88 Планът ще бъде оперативен. Той ще съдържа целевите стойности свързани с покритието и използването и индикаторите, позволяващи да се направи сравнение със съответните индикатори на Цифрова програма за Европа. В		

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		приетата Стратегия за широколентов достъп и Оперативния план за нейното изпълнение са ясно заложени цели, свързани с покритието и внедряването и индикаторите, позволяващи да се направи сравнение със съответните индикатори на Цифровия дневен ред за Европа (http://www.mtitc.government.bg/page.php?category=505&id=4580). Приетата Национална програма Цифрова България има за цел да дефинира параметрите (мерки, отговорни институции, срокове, бюджет) за развитие на информационното общество (ИО) в България и да подпомогне изпълнението на европейските направления и задачи, описани в Цифровата програма на Европа (ЦПЕ) по отношение на социалния и икономически потенциал на информационните и комуникационни технологии (ИКТ), както и Интернет. http://www.mtitc.government.bg/page.php?category=604&id=5985. Изпълнението на мерките, заложени в Национална програма Цифрова България се извършва два пъти годишно и актуални данни могат да бъдат намерени на http://www.mtitc.government.bg/page.php?category=604&id=6599. Планът ще съдържа списък с планираните инвестиции по време на програмния период (включително оценените разходи), с цел постигането на целите за високоскоростна връзка, предвидени за 2020 г. в Цифровата програма за Европа. В посоченото проучване ще бъде представена: -наличната информация за инвестиционните намерения за изграждане на високоскоростна и свръх-високоскоростна електронно-съобщителна инфраструктура с публични и		

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		частни капитали в краткосрочен и средносрочен план (2014-2020), предвидените за предлагане услуги, планираните финансови ресурси ; -карта и на планираните технологични решения и техните параметри, за които има необходимата информация; -наличната информация относно готовността на собствениците на съществуваща вече широколентова инфраструктура да я споделят или да предоставят пасивни елементи от нея за ползване от други оператори; при какви условия и на какви ценови нива. Подготвеният проект на Национален план за инфраструктура за достъп от следващо поколение (NGN) съдържа: • Детайлна информация за националните приоритети относно развитието на високоскоростен и свръх-високоскоростен достъп до Интернет • Информацията ще посочва приоритетите за развитието на широколентовия достъп от ново поколение, както и мерки и финансови инструменти за тяхното реализиране. • Детайлна информация за освобождаване на радиочестотен спектър, който в момента се ползва за целите на националната сигурност и военни нужди и предоставяне на възможност за развитие на безжични широколентови приложения стартирал през м. април 2013 г. с Решение на Министерски съвет. • Съгласуване на регионалните планове за развитие с националните стратегически цели и синхронизиране на приложимата законова и подзаконова нормативна уредба, с оглед осигуряване на съвместно ползване и разполагане на различните видове техническа		

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		инфраструктура, и съответно, намаляване на разходите при строително-монтажните работи и бързо изграждане на мрежи от следващо поколение. • Инвестиционни проекти за изграждане на ширококолов достъп в отдалечените, слабо-населени и селски райони, финансирани чрез новите оперативни програми, държавния бюджет и публично-частни партньорства в периода 2014-2020г. • Технологично обновяване и надграждане на съществуващи стари ширококолов мрежи с цел постигане на необходимите параметрите, осигуряващи възможност за предоставяне на нови, модерни електронни услуги със значително по-високи скорости в периода 2014 - 2020 г. • Поетапно изграждане на мрежи за ширококолов достъп от ново поколение (NGA) в периода 2015 -2020г. • Повишаване на ефективността на използване на фондовете на ЕС посредством ясно формулиране и планиране на ангажиментите на субектите в съобщителния сектор; разработване на нови ефективни финансови инструменти; повишаване ефективността при прилагането на правилата по държавните помощи чрез по-добра подготовка на централната, регионалната и местната администрация за работата с тази сложна материя, отчитайки спецификата на ИКТ сектора и прилагане на ефективни модели за публично-частно партньорство • Реализиране на регионални проекти за изграждане на безжичен ширококолов достъп в общините, в малки и средни предприятия, както и на високоскоростна свързаност на читалища, медицински заведения, кметства.		

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		Във връзка с осигуряване наличието на мерки за стимулиране на частните инвестиции, Планът ще съдържа: - Анализ и информация за прилагането на различни модели за публично-частно партньорство в Европа и света за изграждане и поддържане на мрежи за широколентов достъп от ново поколение. Представяне на приложими за България мерки за стимулиране на частните инвестиции и оптимизиране на инвестиционния процес при изграждане на високоскоростни и свръх-високоскоростни инфраструктури, (в т.ч. промяна на нормативната база, координиране на планирането, правила за съвместно използване на физическата инфраструктура и собственото оборудване, мерки за намаляване на разходите). Планът ще включва и индикативен график за прилагането на тези мерки. - Проучване на опита на други държави членки на ЕС във връзка с използването на ваучерни и други практики за стимулиране на разпространението на информационните и комуникационните технологии сред населението. Механизми за стимулиране на използването на ИКТ в системата на образованието и от бизнеса като предпоставка за бъдещо повишаване на цифровата грамотност, преодоляване на цифровото разделение и подобряване на характеристиките на работната сила и конкурентоспособността на икономиката, както и за оптимално използване на възможностите на съществуващите и предвидени за изграждане NGA мрежи. Подготвеният проект на Национален план за инфраструктура за достъп от следващо		

Приложими тематични предварителни условия, за които национални органи са отговорни и които не са изпълнени или са частично изпълнени	Неизпълнени критерии	Действия, които да се предприемат	Краен срок	Отговорни органи за изпълнение
		поколение (NGN) съдържа също анализ на европейските и националните регулации и директиви и представяне на индикативен график за разрешаване на хармонизираните от ЕК радио-честотни ленти за безжичен широколентов достъп в съответствие с Програмата за радио-спектрна политика на Европейската комисия		

7. Рамка на изпълнението

Приоритетна област	Индикатор и мерна единица (когато е приложимо)	Цели 2023	Корекция на допълненията	Междинен резултат 2018	Резултат
ЕЗФРСР		<i>a</i>	<i>b</i>	$(a-b) * \%$	$(a-b) * \%$
Приоритетна област 2: Повишаване на жизнеспособността на земеделските стопанства и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички региони и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите	Общо публични разходи по приоритетна област 2 (€)	328 612 318	0	35%	115 014 311.16
	Брой подпомогнати по ПРСР земеделски стопанства за инвестиции в реструктуриране и модернизиране (2А)	4 677	0	35%	1 636.95
	Брой подпомогнати по ПРСР земеделски стопанства за бизнес план за развитие/инвестиции за млади фермери (2Б)	1 630	0	35%	570.50
Приоритетна област 3: Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство	Общо публични разходи по приоритетна област 3 (€)	240 449 840	0	35%	84 157 444.11
	Брой подпомогнати по ПРСР земеделски стопанства за схеми за качество, местни пазари и къси вериги за доставка, и групи производители (3А)	620	0	35%	217.00
	Брой земеделски стопанства участващи в схеми за управление на риска (3Б)	0	0	25%	0.00
Приоритетна област 4: Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство	Общо публични разходи по приоритетна област 4 (€)	844 841 255	0	35%	295 694 439.11
	Земеделска земя по договори за управление допринасящи за биоразнообразието (ha) (4А)	304 000	0	35%	106 400.00
	Земеделска земя по договори за управление за подобряване управлението на водите (ha) (4Б)	60 000	0	35%	21 000.00
	Земеделска земя по договори за управление за подобряване на почвата и предотвратяване на почвената ерозия (ha) (4В)	100 000	0	35%	35 000.00
Приоритетна област 5: Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското	Общо публични разходи по приоритетна област 5 (€) минус общо публични разходи по приоритетна област (5Г)	390 861 427	0	35%	136 801 499.47
	Поливни площи преминали към по-ефективно напояване (ha) (5А)	0	0	20%	0.00
	Общо инвестиции за спестяване на енергия и енергийна ефективност (€) (5Б)	209 583 333	0	20%	41 916 666.60

стопанство, сектора на храните и горското стопанство	Общо инвестиции в производство на възстановяема енергия (€) (5Б)	122 315 340	0	20%	24 463 067.94
	Общо публични разходи по приоритетна област (5Г) „Намаляване на емисиите на парникови газове и амоняк от селското стопанство“	45 719 595	0	35%	16 001 858.25
	Земеделска и горска земя под управление за насърчаване поглъщането на въглероден диоксид / консервация (ha) (5Д)	2 260	0	35%	791.00
Приоритетна област 6: Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони	Общо публични разходи по приоритетна област 6 (€) минус общите публични разходи за ЛИДЕР	673 353 183	0	30%	202 005 955.03
	Брой подкрепени проекти за подобряване на основните услуги и инфраструктура в селските райони (6Б and 6В)	800	0	30%	240.00
	Общо публични разходи реализирани чрез ЛИДЕР (чл. 41-45) (6Б)	129 923 443	0	10%	12 992 344.30

8. Описание на всяка избрана мярка

8.1. Общи условия, приложими за повече от една мярка

Мерките ще се прилагат съгласно принципите и процедурите на Регламент (ЕС) №1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета (Регламент (ЕС) № 1305/2013). Допустимите разходи са съобразени с чл. 60 и чл. 61 от Регламент (ЕС) № 1305/2013. Авансови плащания са допустими, когато се подчиняват на условията на чл. 63 от Регламент (ЕС) № 1305/2013. Авансови плащания са допустими и за Местните инициативни групи при условията на чл. 42, параграф 2.

Условия за държавни помощи се прилагат съгласно чл. 81 от Регламент (ЕС) №1305/2013.

Когато се предоставя подпомагане за форми на сътрудничество между предприятията, са приложими правилата по силата на членове 206 – 210 от Регламент (ЕС) №1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 922/72, (ЕИО) № 234/79, (ЕО) № 1037/2001 и (ЕО) № 1234/2007 (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 487) (Регламент (ЕС) №1308/2013).

За целите на ПРСР България приема следното определение за „гора“, както следва: „гора“ означава земна площ, простираща се на повече от 0.1 ха, заета с горскодървесна растителност с височина по-голяма от 5 м, широчина на насаждението, измерена между стъблата на крайните дървета, не по-малко от 10 м и склопеност повече от 10%, или дървета, способни да достигнат тези прагове на място или площи, които в резултат на антропогенна дейност или естествени причини са временно обезлесени, но подлежат на възобновяване. От това определение се изключват земи, които са главно за земеделска употреба или урбанизирани територии.

В новият планов период се изисква, да се представи "информация от практическо значение от плана за управление на горите" или еквивалентен документ за тези стопанства, които надхвърлят границата от 0,5 ха. За България определянето на такъв праг е ненужен, защото Закона за горите задължава собствениците на гори от 2 до 50 ха да изработват горскостопански програми. Горите, собственост на физически лица, юридически лица и техни обединения, с обща площ до 2 ха се включват в изготвянето на горскостопанските планове на териториалните поделения на държавните предприятия. По такъв начин отпада и изискването за определяне на „еквивалентен инструмент“, защото практически всички гори в България имат планове за управление, които Закона за горите, според размера на площта, определя като „горскостопански планове“ - за горските територии над 50 ха, „горскостопански програми“ за горските територии от 2 до 50 ха, а изработването на горскостопанските планове за горските територии до 2 ха, се възлага едновременно с инвентаризацията на държавните горски територии.

За да отговарят на условия за допустимост, инвестиционните операции трябва да се предхождат от оценка на очакваното въздействие върху околната среда, когато инвестицията е вероятно да има отрицателни последици за околната среда. Допустимите разходи по отношение на инвестиционните операции трябва да отговарят

на изискванията на чл. 45, а по отношение на напояването – чл. 46 от Регламент (ЕС) №1305/2013.

ПРСР гарантира, че равенството между мъжете и жените и отчитането на социалните аспекти на пола се вземат под внимание и се насърчават през цялото време на изпълнението на програмата, включително по отношение на мониторинга, докладването и оценката.

Поетите разходи по отношение на правни задължения към бенефициенти през 2014 г. във връзка с мерките, посочени в чл. 1 от Регламент (ЕС) № 1310/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно определяне на някои преходни разпоредби във връзка с подпомагането на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), за изменение на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на ресурсите и тяхното разпределение за 2014 г. и за изменение на Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета и регламенти (ЕС) № 1307/2013, (ЕС) № 1306/2013 и (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета във връзка с прилагането им през 2014 г. (Регламент (ЕС) № 1310/2013), са допустими в съответствие на чл. 3 от същия регламент. Продължава прилагането на чл. 50а и чл. 51 от Регламент (ЕО) 1698/2005 до 31.12.2014 г. в съответствие с чл. 2 от Регламент (ЕС) № 1310/2013 и при условия на допустимост на разходите в съответствие с чл. 3 от същия регламент.

Две мерки ще бъдат прилагани на по-късен етап, след промяна в Програмата, чрез която ще се представят условията по тези мерки. Това се отнася за мярка 3 „Схеми за качество на селскостопански продукти и храни” и мярка 17 „Управление на риска”. За стартирането им е нужен допълнителен анализ и изграждане на административен капацитет.

8.2. Мерки

Мярка 1 Трансфер на знания и действия по осведомяване

Правно основание: Чл. 14 от Регламент (ЕС) № 1305/2013; чл. 6 от Регламент за изпълнение на Комисията

Обосновка на мярката

(интервенционна логика; принос към приоритетните области; цели)

Подкрепата се предоставя за обучение в областта на земеделието и горите за лица, ангажирани в сектора на селското стопанство и горското стопанство. Подпомагането обхваща дейности за професионално обучение и придобиване на умения, които ще включват курсове за обучение, семинари, демонстрационни дейности и посещения на земеделски стопанства за краткосрочен обмен на опит. Подпомагането по мярката не включва курсове за инструктиране или обучение, които са част от стандартни програми или системи за обучение за средни или висши училища.

Мярката ще се прилага със следните подмерки:

Професионално обучение и придобиване на умения;

Демонстрационни дейности и действия по осведомяване;

Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства.

Мярката допринася основно към реализирането на **приоритетна област 1В**. На основата на определените нужди мярката допринася чрез съответните подмерки и дейности за приоритетни области 2А, 2Б, 3А, 3Б, 4А, 4Б, 4В, 5А, 5Б, 5В, 5Г, 5Д. **В изпълнение на стратегията мярката допринася за постигане на цел 1 и цел 2 и за трите хоризонтални приоритета чрез предвидените дейности по подмерки по приоритетни области както следва:**

По 2А – чрез **подмярка 1.1.** с дейности курсове за обучение с продължителност 30 часа, курсове за обучение с продължителност 150 часа и специализирани курсове с продължителност 100 часа за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника. *В учебната програма на курсовете се включват минимум 10% от часовете по въпросите на смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него;* чрез **подмярка 1.2.** с демонстрационни дейности с приоритет на темите за въвеждане на иновации в производствените практики;

По 2Б – чрез **подмярка 1.1.** с дейности курсове за обучение с продължителност 150 часа и специализирани курсове с продължителност 100 часа за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника. *В учебната програма на курсовете се включват минимум 10% от часовете по въпросите на смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него.*

По 3А – чрез **подмярка 1.1.** с дейности семинари с продължителност 8 или 18 часа за обучение с приоритет на темите свързани с къси вериги на доставки и създаване на групи и организации на производители;

По 3Б – чрез **подмярка 1.1.** с дейности курсове с продължителност 30 часа и семинари с продължителност 8 или 18 часа за обучение с приоритет на темите свързани с основни рискове в земеделието, методите за превенция и за управление на риска;

По 4А - чрез **подмярка 1.1.** с дейности семинари с продължителност 18 часа с приоритет на темите свързани с опазване и укрепване на биологичното разнообразие, включително в зони по Натура 2000, и земеделие с висока природна стойност; чрез **подмярка 1.3.** с дейности посещения на стопанства с приоритет на темите свързани с обмяна на опит при биологичното земеделие;

По 4Б - чрез **подмярка 1.2.** с демонстрационни дейности с приоритет на темите свързани с представяне на добри практики или изградени съоръжения по подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите;

По 4В – чрез **подмярка 1.1.** с дейности курсове с продължителност 30 часа с приоритет на темите свързани с фактори на почвената ерозия и методи за предотвратяване; чрез **подмярка 1.2.** с демонстрационни дейности с приоритет на темите свързани с представяне на противоерозионни практики, съобразно с почвените условия и отглежданите култури, подходяща земеделска техника за прилагане на противоерозионни практики;

По 5А – чрез **подмярка 1.1.** с дейности курсове за обучение с продължителност 30 часа, курсове за обучение от 150 часа, семинари с продължителност 18 часа с приоритет на темите свързани с изисквания на европейското и национално

законодателство при потреблението на вода в селското стопанство, водостопански изследвания в хидромелиорациите, водомерни съоръжения; чрез **подмярка 1.2.** с демонстрационни дейности с приоритет на темите свързани с представяне на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни техники и технологии, методи за намаляване на загубите на вода; чрез **подмярка 1.3.** с дейности посещения на стопанства с приоритет на темите свързани с обмяна на опит при използване на поливна техника и технологии с нисък разход на вода;

По 5Б - чрез **подмярка 1.1.** с дейности семинари с продължителност 8 или 18 часа; чрез **подмярка 1.2.** с демонстрационни дейности с приоритет на темите свързани с представяне на енергоефективни техники и технологии на производство и методи за намаляване на разходите на енергия в селското стопанство; чрез **подмярка 1.3.** с дейности посещения на стопанства с приоритет на темите свързани с обмяна на опит при използване на енергоефективна земеделска техника и технологии за обработка на почвата и за прибиране на реколтата;

По 5В – чрез **подмярка 1.1.** с дейности семинари с продължителност 8 или 18 часа; чрез **подмярка 1.3.** с дейности посещения на стопанства с приоритет на темите свързани с обмяна на опит при използването на странични продукти, отпадъци и остатъци и други нехранителни суровини;

По 5Г – чрез **подмярка 1.1.** с дейности семинари с продължителност 8 или 18 часа; чрез **подмярка 1.2.** – с демонстрационни дейности с приоритет на темите свързани с представяне на технологии и специализирана техника за обработване на почвата/стърнищата с цел запазване на хумуса; управление на деградиралите земеделски земи чрез биологична рекултивация с характерни за района тревни видове; чрез **подмярка 1.3.** с дейности посещения на стопанства с приоритет на темите свързани с обмяна на опит при технологии, техники и съоръжения за подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор и въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор, например компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия;

По 5Д – чрез **подмярка 1.1.** с дейности курсове за обучение с продължителност 30 часа, курсове за обучение от 150 часа, семинари с продължителност 8 или 18 часа в областта на горското стопанство и специализирани курсове с продължителност 100 часа за придобиване на правоспособност за работа със земеделски и горска техника. В учебната програма на курсовете се включват минимум 10% от часовете по въпросите на ограничаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него; чрез **подмярка 1.2.** с демонстрационни дейности с приоритет на темите свързани с представяне на технологии и техники в горското стопанство.

Целта на мярката е повишаване на знанията и подобряване на уменията на земеделските и горските стопани и на заетите лица в техните стопанства чрез постигане на подходящо ниво на техническо и икономическо обучение и увеличаване на капацитета за достъп и обмен на знания и информация в областта на селското и горското стопанство, като с придобитите знания и умения земеделските стопани и горските стопани ще могат да повишат своята конкурентоспособност и ресурсна ефективност, да подобрят екологичните показатели на стопанствата си, като същевременно допринасят за устойчивата икономика на селските райони.

В курсовете по 2А се предоставя приоритет за включване в обучението на малките земеделски стопани, съгласно определението в програмата. В курсовете по 2Б се предоставя приоритет за включване в обучението на младите земеделски стопани, съгласно определението в програмата.

Въпросите на смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него в учебните програми на курсовете по 2А, 2Б и 5Д обхващат информацията относно: бъдещото въздействие на изменението на климата в съответните агроклиматични области на страната, на емисиите на парникови газове за съответните земеделски практики, приноса на селскостопанския сектор или на горския сектор за смекчаване на последиците чрез подобрени земеделски и агролесовъдски практики, адаптирането на земеделската земя към климатичните изменения и дългосрочните промени, както и информацията за начините за предприемане на агрономични мерки за повишаване на устойчивостта на стопанствата на наводнения и засушавания, както и информацията как да се оптимизират равнищата на въглерод в почвата. Посочената информация се включва подходящо в учебните програми в контекста на темите на курсовете.

Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения

Обосновка на подмярката

Подмярката допринася към следните приоритетни области: 2А; 2Б; 3А; 3Б; 4А; 4В; 5А; 5Б; 5В; 5Г; 5Д.

По подмярката се подпомага организирането и провеждането на курсове за обучение и семинари в областта на селското стопанство и горското стопанство.

Курсовете за обучение са специални занятия с разработена учебна програма за постигане на конкретни цели на обучението за допустимите целеви групи. Курсовете могат да бъдат краткосрочни с продължителност 30 учебни часа, дългосрочни с продължителност 150 учебни часа и специализирани с продължителност 100 часа за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника. Учебната програма на курсовете се разработва от обучаваща организация като учебна програма по част от професия от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (ПОО) по всички професии от професионални направления 621 „Растениевъдство и животновъдство“, 623 „Горско стопанство“, 541 „Хранителни технологии“, 640 „Ветеринарна медицина“. В учебната програма на курсовете се предвижда задължително практическо обучение. Учебната програма за специализираните курсове за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника се разработват в съответствие с националното законодателство.

Семинарите са тематични срещи, на които се разглеждат и обсъждат конкретни теми. В зависимост от съдържанието на програмата и предвидените теми, продължителността на семинарите може да бъде 8 учебни часа или 18 учебни часа.

Вид на помощта

Всички разходи се изплащат на бенефициента по подмярката. При възстановяването на разходите се прилага система на ваучери. Ваучерите ще бъдат прилагани за всяка допустима дейност по подмярка 1.1. както следва: за курс с продължителност 30 часа, за курс с продължителност 150 часа, за специализиран курс с продължителност 100 часа, за семинар 8 часа, за семинар 18 часа.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие с националното законодателство в областта на висшето образование, професионалното образование и обучение, специални закони за научни организации – Закон за висшето образование, Закон за професионалното образование и обучение, Закон за Селскостопанската академия, Закон за българската академия на науките, Закон за горите.

Бенефициенти

Бенефициенти по подмярката са организациите, които предоставят трансфер на знания чрез курсове за обучение и семинари.

За подпомагане за организиране на курсове и на семинари могат да кандидатстват висши училища, професионални гимназии, центрове за професионално обучение. Обучаващите организации трябва да имат право да провеждат обучение в областта на селското стопанство, ветеринарната медицина, горското стопанство, хранителните технологии, биотехнологиите, хидрология и климатология.

За подпомагане за организиране само на семинари могат да кандидатстват научни институти или опитни станции в областта на селското стопанство или горите.

Допустими разходи

Допустими са следните видове разходи:

- Разходи за организирането и предоставянето на обучението;
- Разходи за път, настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението;

Условия за допустимост

За провеждане на курсове за обучение и за семинари – организациите трябва да отговарят на едно от следните условия:

- да са висше училище, акредитирано по Закона за висшето образование и да имат актуални акредитации за обучение по минимум едно от професионалните направления „Растениевъдство“, „Растителна защита“, „Животновъдство“, „Ветеринарна медицина“, „Горско стопанство“, „Хранителни технологии“, „Биотехнологии“, „Науки за земята“. За конкретните курсове за обучение по част от професия да имат съответстващи акредитирани специалности;
- да са професионална гимназия или център за професионално обучение по Закона за професионалното образование и обучение и да имат право да обучават по професии от професионални направления 621 „Растениевъдство и животновъдство“, 623 „Горско стопанство“, 541 „Хранителни технологии“, 640 „Ветеринарна медицина“. За конкретните курсове за обучение по част от професия да имат право да обучават по специалности от съответната професия;

Специфично допълнително условие, в допълнение към предходните условия, за организациите, които провеждат специализираните курсове за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника:

- да имат валидно разрешително от Министъра на земеделието и храните по Наредбата за придобиване и отнемане на правоспособност за работа със земеделска и горска техника.

Специфично условие за научните институти или опитни станции в областта на селското стопанство или горите за организиране само на семинари:

- трябва да са организации по Закона за Селскостопанската академия, Закона за Българската академия на науките, Закона за горите.

Критерии за подбор

(принципи за определяне на критериите за подбор)

За всяка дейност – курс или семинар - ще се извършват следните оценки, с тежест на точките по низходящ ред:

- Оценка на учебната програма за съответствие с приоритетните области, към които допринася подмярката и специфично посочените приоритетни теми;
- Оценка на специфичния професионален опит на лекторите, които провеждат обучението;
- Оценка на методите и формите на обучение (онагледяване, казуси или практическо обучение).

Общата оценка на един проект се оформя от средната оценка от всички включени в проекта дейности - курсове или семинари. Определя се минимален брой точки, който трябва да бъде постигнат за всеки курс или семинар за да бъде квалифициран за подкрепа. В случаите на проект само с една дейност, полученият брой точки при оценката на тази дейност се прилага за класиране на проекта за финансиране.

Интензитет и размер на помощта

Максималният интензитет на помощта е 100%.

Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване

Обосновка на подмярката

Подмярката допринася към следните приоритетни области: 2А; 4Б; 4В; 5А; 5Б; 5Г; 5Д.

По подмярката се подпомага организирането и провеждането на демонстрационни дейности в областта на селското стопанство и горското стопанство.

Демонстрационните дейности са практически занятия по определена тема с цел придобиване на информация и запознаване в реални практически условия с: представяне на технологии и специализирана техника за извършване на различни земеделски дейности, като обработване на почвата, прибиране на реколтата, напояване, торене, използване на препарати за растителна защита; техники, методи и оборудване за определяне на качеството на продукцията; нови сортове (хибриди) растения или подобрена порода животни; специални практики, техники и технологии или съоръжения, свързани с опазване на околната среда, подобряване на ефективността на използване на ресурсите и прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика. Демонстрационните дейности трябва да са осъществени в демонстрационен обект, който може да бъде опитно поле или учебно-опитно поле, или лаборатория на научен институт, висше училище или професионална гимназия. Демонстрационните дейности са с продължителност до 3 дни. На един демонстрационен обект може да се организират и провеждат различен вид и брой демонстрационни дейности. За всяка дейност се посочват кратка учебна програма (с тема, цели, съдържание, методи на демонстриране) и описание на демонстрационния обект (с конкретно посочване на обектите или практиките, които ще се демонстрират).

Вид на помощта

Всички разходи се изплащат на бенефициента по подмярката. При възстановяването на разходите за организиране и провеждане на обучението се прилага система на ваучери. Ваучерите ще бъдат за демонстрационна дейност по подмярка 1.2. Подпомагането по подмярката включва и разходи за инвестиции, които могат да включват разходи за закупуване или вземане на лизинг на нови машини и оборудване до пазарната цена на актива. Разходите за инвестиции ще бъдат допустими за проекти за демонстрационни дейности при следните условия:

- В проекта се предвиждат минимум 5 демонстрационни дейности;
- Необходимостта от инвестицията се обосновава съобразно условията на демонстрационния обект и темите на демонстрационните дейности;
- Подкрепените активи ще се използват за демонстрационни дейности в период от минимум 5 години след одобрението на проекта.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие с националното законодателство в областта на висшето образование, професионалното образование и обучение, специални закони за научни организации – Закон за висшето образование, Закон за професионалното образование и обучение, Закон за Селскостопанската академия, Закон за българската академия на науките, Закон за горите.

Бенефициенти

Бенефициенти по подмярката са организациите, които предоставят трансфер на знания чрез демонстрационни дейности. Организациите трябва да провеждат научно-изследователска дейност или образователна дейност в областта на селското или горското стопанство, или в областта на хранителните технологии. Организациите трябва да разполагат с демонстрационни обекти от типа на учебно-опитни полета, изследователски опитни полета, учебни или изследователски лаборатории.

Допустими разходи

Допустими са следните видове разходи:

- Разходи за организирането и предоставянето на обучението;
- Разходи за път, настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението;
- Разходи за инвестиции.

Условия за допустимост

Организациите трябва да отговарят на едно от следните условия:

- да са висше училище, акредитирано по Закона за висшето образование и да имат актуални акредитации за обучение по минимум едно от професионалните направления „Растениевъдство“, „Растителна защита“, „Животновъдство“, „Ветеринарна медицина“, „Горско стопанство“, „Хранителни технологии“, „Биотехнологии“;
- да са професионална гимназия по Закона за професионалното образование и обучение и да имат право да обучават по професии от професионални направления 621 „Растениевъдство и животновъдство“, 623 „Горско стопанство“, 541 „Хранителни технологии“, 640 „Ветеринарна медицина“.

- да са научни институти или опитни станции, които извършват научни изследвания и научно обслужване в областта на селското стопанство или горското стопанство или биотехнологиите или хранителните технологии и да са организации по Закона за Селскостопанската академия, Закона за Българската академия на науките, Закона за горите.

Критерии за подбор

За всяка демонстрационна дейност ще се извършват следните оценки, с тежест на критериите по низходящ ред:

- Оценка на опита на организацията в изпълнение на демонстрационни дейности;
- Оценка на учебната програма за съответствие с приоритетните области, към които допринася подмярката и специфично посочените приоритетни теми;
- Оценка на условията за провеждане на демонстрационните дейности;

В случаите на проекти с повече от една демонстрационна дейност се оценява учебната програма на всяка дейност и оценката се оформя като средна от получените оценки. В случаите на проекти с инвестиционни предложения в рамките на оценката на условията за провеждане на демонстрационните дейности се оценява и инвестицията. Ще се определи минимален брой точки за класиране на проектите за подпомагане.

Интензитет и размер на помощта

Максималният интензитет на помощта е 100%.

Максималният размер на помощта за инвестиции за един бенефициент за периода на прилагане на програмата е 100 000 евро.

Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства

Обосновка на подмярката

Подмярката допринася към следните приоритетни области: 4А; 5А; 5Б; 5В; 5Г.

По подмярката се подпомага организирането и провеждането на посещения на земеделски стопанства.

Схемите за краткосрочен обмен на опит и посещения на земеделски и горски стопанства са дейности по организиране на групи от земеделски стопани или собственици на гори и провеждане на посещения на земеделски или горски стопанства с цел запознаване с конкретен проблем или начин на изпълнение на дадена работа или организация на работата и обмяна на опит между участниците. Тези схеми са насочени по-специално към методите и/или технологиите за устойчиво селско и горско стопанство, диверсификацията на стопанствата, участието на стопанствата в къси вериги на доставки, разработването на нови възможности за стопанска дейност и на нови технологии, както и повишаването на устойчивостта на горите. Изпълнението на дейностите може да се извършва по следните начини: В стопанство, наето за нуждите на обмяната на опит се извършва демонстриране на практиките и обектите, които са предмет на обмяната на опит, от представител на обучаващата организация или представянето се извършва от собственика или управителя на стопанството.

Вид на помощта

Всички разходи се изплащат на бенефициента по подмярката. При възстановяването на разходите за организиране и провеждане на обучението се прилага система на ваучери. Ваучерите ще бъдат за посещение на стопанство по подмярка 1.3.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие с националното законодателство в областта на висшето образование, професионалното образование и обучение, специални закони за научни организации – Закон за висшето образование, Закон за професионалното образование и обучение, Закон за Селскостопанската академия, Закон за Българската академия на науките, Закон за горите.

Бенефициенти

Бенефициенти по подмярката са организациите, които предоставят трансфер на знания чрез посещения на земеделски стопанства. Организациите трябва да извършват научно-изследователска дейност или да извършват образователна или обучителна дейност в областта на селското стопанство или горското стопанство или биотехнологиите или хранителните технологии или да извършват дейности в неправителствения сектор в областта на селското или горското стопанство или околната среда или водите.

Допустими разходи

Допустими са следните видове разходи:

- Разходи за организирането и предоставянето на обучението;
- Разходи за път, настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението;

Условия за допустимост

Организациите трябва да отговарят на едно от следните условия:

- да са висше училище, акредитирано по Закона за висшето образование и да имат актуални акредитации за обучение по минимум едно от професионалните направления „Растениевъдство“, „Растителна защита“, „Животновъдство“, „Ветеринарна медицина“, „Горско стопанство“, „Хранителни технологии“, „Биотехнологии“;
- да са професионална гимназия по Закона за професионалното образование и обучение и да имат право да обучават по професии от професионални направления 621 „Растениевъдство и животновъдство“, 623 „Горско стопанство“, 541 „Хранителни технологии“, 640 „Ветеринарна медицина“.
- да са научни институти или опитни станции, които извършват научни изследвания и научно обслужване в областта на селското стопанство или горското стопанство или околната среда или биотехнологиите или хранителните технологии и да са организации по Закона за Селскостопанската академия, Закона за Българската академия на науките, Закона за горите.
- да са неправителствена или браншова организация с предмет на дейност в областта на селското стопанство или в областта на горското стопанство или в областта на опазване на околната среда или в областта на водите.

Критерии за подбор

За всяка дейност ще се извършват следните оценки, с тежест на критериите по низходящ ред:

- Оценка на опита на организацията в изпълнение на подобни дейности;
- Оценка на учебната програма за съответствие с приоритетните области, към които допринася подмярката и специфично посочените приоритетни теми;
- Оценка на условията за провеждане на посещенията на стопанства и обмяна на опит;

В случаите на проекти с повече от една дейност посещение на стопанства се оценява учебната програма на всяка дейност и оценката се оформя като средна от получените оценки. Ще се определи минимален брой точки за класиране на проектите за подпомагане.

Интензитет и размер на помощта

Максималният интензитет на помощта е 100%.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката.

От прилагането на мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“ от ПРСР 2007-2013 г. (мярка 111) са идентифицирани следните видове рискове:

Основни рискове по отношение на администрацията, свързани със затруднения в рамките на ДФЗ при прилагането на мярката, които се изразяват в следното:

Слабости при одобрението на проектите по отношение на проверката на условията за избираемост. Експертите срещат затруднения при ползване на специфичното национално законодателство по отношение на професионалното образование и обучение, на висшето образование и специалните закони за научните организации.

Слабости при одобрението на проектите по отношение на обосноваването на разходите. Липсват актуални справки за референтни стойности на допустимите разходи по мярката, което води до субективност при оценяването им от различните експерти.

Основните рискове по отношение на бенефициентите, свързани със затруднения при изпълнението на одобрените проекти:

Промените в наредбата за прилагане на мярката преди всяка обява за прием силно затрудняват бенефициентите, както при кандидатстване за подпомагане, така и при изпълнение на одобрени проекти.

Недопустимостта на авансово плащане по мярката затруднява бенефициентите при първоначалното финансиране на дейностите.

Бенефициентите не са достатъчно запознати с правилата за оценка на извършените разходи.

Намалени възможностите за гъвкавост при вземане на решения от страна на бенефициентите при изпълнение на проектите. Налагането на постоянно одобрение от ДФЗ за всяка промяна при изпълнението на проектите, води до затруднения и до забавяне на времето за изпълнение на проектите.

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори По отношение на процеса на одобрение на проектите са предвидени следните действия: При определянето на критериите за избираемост са определени допълнителни условия, свързани с националното законодателство в областта на висшето образование, на професионалното образование и обучение, специални закони за научни организации,

националното законодателство за юридическите лица с нестопанска цел, които са разпределени по подмерки и отразяват практиката на провеждане на обучителни дейности в страната. Критериите за избираемост са проверими тъй като се базират на: официални актове на национални органи, които са оторизирани за акредитиране на висши училища, лицензиране на центрове за професионално обучение; на заповеди на министъра на образованието и науката; на нормативно определяне на обхват на дейностите, посочено в специални законите за БАН, ССА и Закона за горите, както и специфично определяне на предмета на дейности на НПО. В случаите на налични официални регистри да не се изискват документи на хартиен носител.

Действията, които трябва да се предприемат по отношение на администрацията са следните:

В наредбата за прилагане на мярката да се включат само основни изисквания и правила за провеждане на процедурите за подаване на заявления за подпомагане и на заявки за плащане. В обявите за прием на заявления да се посочват останалите изисквания, свързани с прилагани документи, вида на заявленията, вида на обявата и други по условията на мярката.

Определяне на специализирани групи от експерти в администрацията на ДФЗ, които да са ангажирани в одобрението на проектите и в обработването на заявките за плащане.

Специално обучение на експертите от специализираните групи по националното законодателство в областта на професионалното образование и обучение, висшето образование, науката и неправителствения сектор.

При оценката на проектите да се използва положителния опит от прилагането на мярка 111 като прилагането на критериите за подбор за класирането на бенефициентите по подмерки се извършва от Комисия за оценка.

Подготовка и прилагане на специфичен за мярката модел на договорите с бенефициентите за изпълнение на одобрените проекти, с възможност за по-голяма гъвкавост при изпълнение на дейностите.

Действията, които трябва да се предприемат по отношение на одобрение и оторизиране на допустимите разходи:

Прилагане на стандартни разходи и ваучерна система. Прилагането на стандартните разходи и ваучерната система ще доведе до опростяване на процедурите, до намаляване на субективния подход и до намаляване на административната тежест към бенефициентите.

Въвеждане на възможност за електронно подаване на заявления за подпомагане.

Прилагане на положителния опит от изпълнението на мярка 111 като се даде възможност за представяне на заявки за междинни плащания след изпълнение на всяка одобрена дейност в рамките на всеки проект.

Провеждане на специално обучение на бенефициентите по процедурите за одобрение и оторизиране на разходите по мярката. Обучението трябва да бъде за двата вида целеви групи – за потенциални бенефициенти, преди публикуване на обяви за набиране на заявления по мярката и за одобрени бенефициенти, след подписване на договорите по одобрените проекти. Обучението се финансира по техническата помощ.

Обща оценка на мярката

Методология за изчисляване на размера на помощта

Заплащането на разходите за участниците ще става посредством ваучери. Определянето на стойността на ваучерите за всеки вид обучение ще се базира на стандартни разходи, съгласно чл. 67, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 1303/2013. При определянето на стандартните изчисления за разходите ще се прилагат условията на чл.

67, параграф 5, буква а) от Регламент (ЕС) № 1303/2013. За изчисленията ще се използват данни от прилагането на мярка 111 за периода 2007-2013 г.

Стойността на ваучерите по подмерките ще се определя на базата на обоснована оптимална продължителност за провеждане на курсовете, семинарите, демонстрационните дейности и посещенията на земеделски стопанства, както следва:

За курс от 150 часа – определянето на стойността на разходите за настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението ще се основава на продължителност 27 дни за дневни (25 учебни дни с добавяне на 2 дни за пристигане и отпътуване на обучаемите) и 27 нощувки. Определянето на стойността на разходите за път ще се основава на приемането за двупосочно пътуване на базата на среднестатистическа стойност за условията на страната. В определянето на крайната стойност на ваучера към така определените разходи за участниците в обучението ще се добави обоснован процент за отразяване на разходите за организиране и предоставяне на обучението.

За курс от 30 часа – определянето на стойността на разходите за настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението ще се основава на продължителност 7 дни за дневни (5 учебни дни с добавяне на 2 дни за пристигане и отпътуване на обучаемите) и 6 нощувки. Определянето на стойността на разходите за път ще се основава на приемането за двупосочно пътуване на базата на среднестатистическа стойност за условията на страната. В определянето на крайната стойност на ваучера към така определените разходи за участниците в обучението ще се добави обоснован процент за отразяване на разходите за организиране и предоставяне на обучението.

За семинар 8 часа – определянето на стойността на разходите за настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението ще се основава на продължителност 4 дни за дневни (2 учебни дни с добавяне на 2 дни за пристигане и отпътуване на обучаемите) и 3 нощувки. Определянето на стойността на разходите за път ще се основава на приемането за двупосочно пътуване на базата на среднестатистическа стойност за условията на страната. В определянето на крайната стойност на ваучера към така определените разходи за участниците в обучението ще се добави обоснован процент за отразяване на разходите за организиране и предоставяне на обучението.

За семинар 18 часа – определянето на стойността на разходите за настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението ще се основава на продължителност 5 дни за дневни (3 учебни дни с добавяне на 2 дни за пристигане и отпътуване на обучаемите) и 4 нощувки. Определянето на стойността на разходите за път ще се основава на приемането за двупосочно пътуване на базата на среднестатистическа стойност за условията на страната. В определянето на крайната стойност на ваучера към така определените разходи за участниците в обучението ще се добави обоснован процент за отразяване на разходите за организиране и предоставяне на обучението.

За демонстрационна дейност – определянето на стойността на разходите за настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението ще се основава на продължителност 5 дни за дневни (3 учебни дни с добавяне на 2 дни за пристигане и отпътуване на обучаемите) и 4 нощувки. Определянето на стойността на разходите за път ще се основава на приемането за двупосочно пътуване на базата на среднестатистическа стойност за условията на страната. В определянето на крайната стойност на ваучера към така определените разходи за участниците в обучението ще се

добави обоснован процент за отразяване на разходите за организиране и предоставяне на обучението.

За посещение на стопанство – определянето на стойността на разходите за настаняване и дневните командировъчни на участниците в обучението ще се основава на продължителност 5 дни за дневни (3 учебни дни с добавяне на 2 дни за пристигане и отпътуване на обучаемите) и 4 нощувки. Определянето на стойността на разходите за път ще се основава на приемането за двупосочно пътуване на базата на средностатистическа стойност за условията на страната. В определянето на крайната стойност на ваучера към така определените разходи за участниците в обучението ще се добави обоснован процент за отразяване на разходите за организиране и предоставяне на обучението.

Допълнителна информация, специфична за мярката

Дефиниция за подходящ капацитет на организациите, които ще предоставят трансфер на знания за изпълнение на техните ангажменти под формата на квалификация на персонала и редовно обучение

Подходящ капацитет под формата на квалификация на персонала и редовно обучение за изпълнение на ангажиментите означава изпълнение на поне едно от следните условия:

- Организацията има валидна акредитация по Закона за висше образование за професионални направления, специфично посочени в мярката;
- Организацията има валиден лиценз да извършва професионално обучение или има право, дадено от Министъра на образованието и науката да извършва професионално образование по Закона за професионалното образование и обучение по професии от професионални направления, специфично посочени в мярката;
- Организацията има право да извършва научна или научно-приложна дейност по специалните закони – Закон за Българската академия на науките, Закон за Селскостопанската академия, Закон за горите;
- Организацията е регистрирана по Закона за юридическите лица с нестопанска цел с предмет на дейност в областите, посочени в мярката. За този вид организации е необходимо да имат в Управителния съвет минимум двама членове с образователна и научна степен „доктор” или хабилитирани или с магистърска степен по професионалните направления, специфично посочени в мярката.

Дефиниция за продължителността и съдържанието на схемите за обмен на опит и посещения на земеделски и горски стопанства

Продължителността на посещенията на земеделски стопанства е 3 дни. Съдържанието на схемите обхваща следните елементи:

- Кратка учебна програма с тема, цели и задачи на посещението на стопанството за обмяна на опит;
- Обосновка на избраното стопанство за посещение във връзка с учебната програма;
- Описание на стопанството и конкретните практики или обекти, които ще се представят при посещението;

- Теми за дискусия с участниците в посещението и обмяната на опит.

Други важни забележки

Процедура за набиране на заявления за подпомагане

Процесът на избиране на проекти за финансиране ще се осъществява с публични обяви по отделните подмерки. Може да се извършва набиране на проекти и с обща обява и общо заявление за подпомагане с опции за условията по трите подмерки. В обявите при необходимост могат да бъдат специално определяни дейности и теми за целеви групи от лицата, заети в земеделието и горите, или бенефициенти по мерки от ПРСР.

Процедура за прилагане на критериите за подбор

Класирането на подадените проекти по всяка обява, съгласно критериите за подбор, ще се извършва от Комисия за оценка, съставена от представители на Управляващия орган, Разплащателната агенция и независими експерти, с опит и специализация в областта на професионалното образование и обучение, висшето образование и науката. Минимум половината от състава на комисията са независими експерти. По всяка обява се определя конкретен състав на комисията, като се спазват правилата за липса на конфликт на интереси. Министърът на земеделието и храните одобрява, по предложение на Управляващия орган, списък от независими експерти, които могат да участват в Комисията за оценка. Предложението се представя със съответната обосновка и приложени професионални биографии. Дейностите на Комисията за оценка, включително възнаграждения за участие в заседанията, се подкрепя по техническата помощ.

Процедура за прилагане на системата на ваучери

При прилагането на системата на ваучери ще се изпълняват следните условия:

- Периодът на валидност на ваучерите е една година.
- Ваучерите са за всеки вид обучение както следва: за курс с продължителност 30 часа, за курс с продължителност 150 часа, за специализиран курс с продължителност 100 часа, за семинар с продължителност 8 часа, за семинар с продължителност 18 часа; за демонстрационна дейност, за посещение на земеделско или горско стопанство. Ваучерите се предоставят на земеделски стопани и заети лица в техните стопанства, на горски стопани и заети лица в техните стопанства. Ваучерите се предоставят на земеделските и горските стопани или на заетите в техните стопанства в период до 3 месеца след публикуване на одобрените проекти по дадена обява. В националното законодателство за прилагане на мярката ще се опише процедурата по издаване на ваучерите и начина на предоставяне.
- Специфичните условия за възстановяването на разходите на обучаващите организации са следните: На базата на планиран брой обучаеми по видове дейности и съответните стойности на ваучерите по тези дейности, всяка обучаващата организация планира необходимия бюджет за всяка дейност, включена в проекта, с който кандидатства за подпомагане. След провеждане на съответната дейност или на всички дейности по проекта, обучаващата организация представя заявка за плащане, като прилага като разходооправдателни документи получените ваучери от реално обучените участници. Допустими са междинни плащания след приключване на всяка от одобрените дейности по проекта.

Мярка 2 Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството

Правно основание: Чл. 15 от Регламент (ЕС) № 1305/2013; Членове 12-15 от Регламент (ЕС) № 1306/2013; Чл. 7 от Регламент за изпълнение на Комисията

Обосновка на мярката

Подкрепата се предоставя за подпомагане на земеделските стопани, млади земеделски стопани съгласно определението в програмата и горските стопани с оглед да се възползват от консултантски услуги за подобряване на икономическите и екологични показатели, както и климатичната съобразеност и устойчивост на изменението на климата на техните стопанства. Преобладаващата част от стопаните в малките стопанства нямат специализирано земеделско образование и имат недостатъчно добре развити управленски и бизнес умения. За да се увеличат конкурентоспособността и жизнеспособността в малките стопанства има ясна необходимост от подобряване на знанията и умения в областта на управлението и земеделското производство на управителите на тези стопанства.

Достъпът на малките стопанства до подпомагане по ОСП се ограничава както от наличието на достатъчно информация за участие в схемите и мерките, така и от високата, спрямо доходите на стопанствата, цена на консултантските услуги за разработване на бизнес планове и управление на проекти. Видът и обхватът на консултантските услуги, предлагани на малките земеделски стопанства трябва да отговарят на специфичните им нужди.

Целта на мярката е да се подпомогнат земеделските стопани и горските стопани да подобрят устойчивото управление и общата ефективност на своите стопанства чрез използването на консултантски услуги.

Консултантските пакети по приоритетни области в обхвата на консултантските услуги за земеделски стопани трябва да обхващат най-малко един от следните модули:

1. Задължения на равнище стопанство, произтичащи от законово установените изисквания за управление и/или стандартите за добро земеделско и екологично състояние, предвидени в глава I на дял VI от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
2. Селскостопански практики, от полза за климата и околната среда, установени в дял III, глава 3 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 и за поддръжката на земеделските площи съгласно член 4, параграф 1, буква в) от Регламент (ЕС) № 1307/2013.
3. Мерки на равнище стопанство, предвидени в ПРСР, които са насочени към модернизиране на стопанството, изграждане на конкурентоспособност, секторна интеграция, иновации и пазарно ориентиране, както и насърчаване на предприемачество.
4. Изисквания, определени от националното законодателство за изпълнение на член 11, параграф 3 от Рамковата директива за водите.
5. Изисквания, определени от националното законодателство за изпълнение на член 55 от Регламент № 1107/2009, по-специално спазване на общите принципи на интегрираното управление на вредителите, както е посочено в член 14 от Директива 2009/128/ЕО.

6. Стандарти за безопасност на труда или стандарти за безопасност на стопанствата.
7. Специфични съвети за земеделски стопани, които създават стопанство за първи път.
8. Предоставяне на информация и съвети с предлагане на решения на равнище стопанство, свързани с мерките за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, биологичното разнообразие, опазването на водите, както е посочено в приложение I на Регламент (ЕС) № 1306/2013.
9. Консултиране по въпроси и проблеми на земеделското стопанство, свързани с икономическите и екологични показатели на земеделското стопанство, включително въпроси на конкурентоспособността.
10. Консултиране по въпроси на управление на риска в земеделското стопанството, свързан с неблагоприятни климатични явления, нашествията на вредители, болести по растенията и животните.
11. Консултиране и предоставяне на информация по въпросите на ерозията на почвите, определяне на ерозионен риск и методи за борба с почвената ерозия, включително иригационната ерозия.
12. Консултиране по въпроси и проблеми, свързани с увеличаване на ефективността на потреблението на енергията в земеделското стопанство.

Консултантските пакети в обхвата на консултантските услуги за горски стопани трябва да обхващат, задължително модул 1 и допълнително модул 2 със следния обхват: модул 1- Приложимите задължения съгласно Директива 92/43/ЕИО, 2009/147ЕО и Рамковата директива за водите; модул 2 - Консултациите по въпроси, свързани с икономическите и екологични резултати на горските стопанства, извън зоните по Натура 2000.

Мярката ще се прилага със следните подмерки:

- 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги;
- 2.2. Създаване на консултантски услуги;

Подмярка 2.1. ще се прилага с две операции: Операция 2.1.1 Консултантски услуги за земеделски и горски стопани и Операция 2.1.2 Консултантски услуги за малки земеделски стопани

По операция 2.1.1 консултантските пакети за земеделски стопани обхващат консултантски услуги групирани по приоритетни области както следва:

- Консултантски пакет по приоритетна област 2А – включва, като база модули 1, 2, 3, 9 и допълнително модули 4, 5, 6;
- Консултантски пакет по приоритетна област 2Б – включва като база модул 7 и допълнително модули 1, 2, 4, 5, 6;
- Консултантски пакет по приоритетна област 3А – включва като база модул 9 и допълнително модули 1, 2, 4, 5, 6;
- Консултантски пакет по приоритетна област 3Б – включва като база модул 10 и допълнително модули 1, 2, 4, 5, 6;
- Консултантски пакет по приоритетна област 4А – включва като база модули 1, 2, 8 и допълнително модули 4, 5, 6, 9;

- Консултантски пакет по приоритетна област 4Б – включва като база модули 1, 2, 4, 5 и допълнително модули 6, 8, 9;
- Консултантски пакет по приоритетна област 4В – включва като база модули 1, 2, 11 и допълнително модули 6, 8;
- Консултантски пакет по приоритетна област 5А – включва като база модул 4 и допълнително модули 1, 2, 3, 6;
- Консултантски пакет по приоритетни области 5Б и 5В – включва като база модул 12 и допълнително модули 3, 6;
- Консултантски пакет по приоритетна област 5Г – включва като база модули 1, 2, 11, 8 и допълнително модули 3, 6, 12;

По операция 2.1.1 консултантският пакет за горските стопани е един и обхваща консултантски услуги по приоритетна област 4А и по приоритетна област 5Д.

По операция 2.1.2 консултантските пакети за малки земеделски стопани определени в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма обхващат консултантски услуги групирани както следва:

Пакет 1 - включва модул 1;

Пакет 2 - включва модули 2, 4 и 8;

Пакет 3 - включва модул 6;

Пакет 4 - включва модул 5;

Пакет 5- включва изготвяне на бизнес планове и заявления за подпомагане на малки земеделски стопани, желаещи да кандидатстват по мярка 6.3. Изготвянето на бизнес план може да се състои от два етапа:

- Първи етап, когато бизнес планът е изготвен за кандидатстване по мярка 6.3
- Втори етап в случаите, когато бизнес планът включва указания за допълнителни необходими инвестиции по мярка 4 и мярка 6, където е необходимо допълнително изготвяне на бизнес план, съгласно изискванията за кандидатстване по тези мерки.

Пакет 6 включва модули 3,8, 9, 10.

Задължителни комбинации на пакетите: Пакет 5 се предоставя преди или заедно с един и повече от останалите пакети; Пакет 6 се предоставя с поне един от останалите пакети. Пакети 1, 2 ,3 и 4 може да се предоставят самостоятелно.

Принос към приоритетните области и взаимосвързаните цели

Мярката допринася основно към реализирането на приоритетна област 1А. В изпълнение на стратегията мярката допринася за постигане на цел 1 и цел 2 и за трите хоризонтални приоритета чрез предвидените дейности по подмерки по приоритетни области както следва:

По 2А - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А2А“ и 2.1.2 с дейност консултантски пакет 5;

По 2Б - чрез подмярка 2.1. с дейност консултантски пакет „А2Б“;

По 3А - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „3А“ и 2.1.2. с дейност консултантски пакет 6;

По 3Б - чрез подмярка 2.1. с дейност консултантски пакет „А3Б“;

По 4А - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А4А“ и консултантски пакет „Б4А5Д“ и 2.1.2 с дейности консултантски пакети 1 и 2;;

По 4Б - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А4Б“ и 2.1.2 с дейност консултантски пакет 4;

По 4В - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А4В“ и 2.1.2 с дейност консултантски пакет 2;

По 5А - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А5А“ и 2.1.2 с дейност консултантски пакет 2;

По 5Б и 5В – чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А5БВ“; и 2.1.2 с дейност консултантски пакети 1 ,2 и 3;

По 5Г - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А5Г“ и 2.1.2 с дейност консултантски пакети 1 ,2 и 3;

По 5Д - чрез подмярка 2.1. със следните операции: 2.1.1 с дейност консултантски пакет „А5Д“ и консултантски пакет „Б4А5Д“ и 2.1.2 с дейност консултантски пакети 1, 2 и 3;

Във всеки консултантски пакет и по двете операции 2.1.1 и 2.1.2 задължително се включва следното:

- Минимум едно посещение на стопанството;
- Препоръки за иновативни решения в резултат от оценка на конкретните нужди на стопанството.

Подмярка: 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги

Операция 2.1.1 Консултантски услуги за земеделски и горски стопани

Обосновка на Операцията

Операцията допринася към следните приоритетни области: 2А; 2Б; 3А; 3Б; 4А; 4Б; 4В; 5А; 5Б; 5В; 5Г; 5Д.

По операцията се подпомага предоставянето на консултантски услуги на земеделски стопани, млади стопани, съгласно определението в програмата и горските стопани с цел подобряване на икономическите и екологичните показатели, както и на климатичната съобразеност и устойчивост на изменението на климата на техните стопанства. Допустимите дейности са предоставяне на индивидуални консултантски услуги във вид на консултантски пакети. Индивидуалните консултантски услуги се определят като предоставяне на съвети и консултации, включително посещения на стопанството, в рамките на един консултантски пакет по приоритетна област.

По Операция 2.1.1 се подкрепят два вида консултантски услуги:

А. Консултантски услуги за земеделски стопани, включително млади земеделски стопани – консултантските пакети са по приоритетните области, към които операцията има принос.

Б. Консултантски услуги за горски стопани – един вид консултантски пакет по приоритетни области 4А и 5Д.

Вид на помощта

Допустимите дейности са предоставяне на индивидуални консултантски услуги във вид на консултантски пакети.

Консултантските пакети за предоставяне на консултантски услуги на земеделски стопани по приоритетните области, към които операция 2.1.1 има принос са както следва:

- A2A - Консултантски пакет по приоритетна област 2А
- A2Б - Консултантски пакет по приоритетна област 2Б
- A3А - Консултантски пакет по приоритетна област 3А
- A3Б - Консултантски пакет по приоритетна област 3Б
- A4А - Консултантски пакет по приоритетна област 4А
- A4Б - Консултантски пакет по приоритетна област 4Б
- A4В - Консултантски пакет по приоритетна област 4В
- A5А - Консултантски пакет по приоритетна област 5А
- A5БВ - Консултантски пакет по приоритетни области 5Б и 5В
- A5Г - Консултантски пакет по приоритетна област 5Г

Консултантските пакети са кодирани условно с цел опростяване на прилагането. Първата буква посочва вида на консултантските услуги – в случая, А - консултантски услуги за земеделски стопани. Следващите знаци отразяват кода на приоритетната област, по която е консултантския пакет. За всеки един пакет ще се разработи стандартна таблица на разходите за единица продукт.

Консултациите за горските стопани ще бъдат в един консултантски пакет:

- Б4А5Д по приоритетна област 4А и по приоритетна област 5Д.

Консултантският пакет освен на горски стопани, може да бъде предоставян и на земеделски стопани.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие със законодателството на ЕС и националното законодателство в областта на опазване на околната среда, включително управление на територии в зони по „Натура 2000“, смекчаване на последиците от изменението на климата, биологичното разнообразие, опазване на водите, интегрирано управление на вредителите, законодателство, свързано с обществените поръчки и други. При предоставянето на консултантските услуги се съблюдават задълженията за поверителност на информацията съгласно чл.13, параграф 2 от Регламент (ЕС) 1306/2013.

Бенефициенти

Бенефициенти са доставчиците на консултантски услуги. Консултантските услуги са в полза на земеделските стопани, младите стопани, съгласно определението в програмата и горските стопани. Доставчиците на консултантски услуги се определят като

консултантски организации по мярката. Консултантските организации избират по кои консултантски пакети по приоритетните области ще предоставят консултантски услуги.

Бенефициентите по операцията се избират чрез покани за отправяне на предложения. Процедурата за подбор се регламентира от правото за обществените поръчки и е отворена както за публични, така и за частни организации. Тя е обективна и изключва кандидати с конфликт на интереси. За участие в подбора консултантските организации трябва да представят:

- съдържание на всеки пакет консултантски услуги, който ще предоставят;
- предварителни договори с крайни ползватели по мярката - земеделски стопани, млади земеделски стопани или горски стопани - разпределени по видове консултантски пакети и административни области.

Допустими разходи

Допустими са разходите за предоставяне на услугата чрез консултантски пакети. Разходите могат да включват: възнаграждения на консултантите, разходи за път, материали, разходи, свързани с мястото, в което се доставя консултацията и други разходи, които са обосновани и са пряко свързани с предоставянето на консултантския пакет. Разходите се определят за всеки консултантски пакет по приоритетни области. Разходите за един консултантски пакет се отнасят за предоставянето на пакета на единица стопанство. Разходите се изплащат на бенефициентите по подмярката във вид на общи стандартни разходи по пакети. Стандартните разходи за всеки пакет, по който се предоставя консултантска услуга се умножават по броя на консултирани земеделски или горски стопани за да се определи общата сума за възстановяване на бенефициентите.

Условия за допустимост

Консултантските организации трябва да отговарят на следните условия:

- Да докажат наличието на подходящи ресурси от квалифициран персонал;
- Да докажат наличието на редовно обучен персонал;
- Да докажат консултантски опит;
- Да докажат надеждност по отношение на обхвата на консултантските пакети.

Конкретните изисквания за условията са посочени в т. Специфична информация за мярката.

Критерии за подбор

Класирането на консултантските организации се извършва по критерии, базирани на следните принципи:

- Оценка на качеството за всеки вид консултантски пакет;
- Условия за предоставяне на консултантските услуги;
- Степен на включване в съответния пакет на бенефициенти по други мерки на програмата и съответствие с плана на показателите за резултати по мярката.

Критериите се прилагат за оценка на всеки консултантски пакет, като общата оценка за класиране на консултантската организация се получава като осреднена от оценките на консултантските пакети, с които кандидатства.

Интензитет и размер на помощта

Максималният интензитет на помощта е 100%.

Максималният размер на помощта за индивидуалните консултантски услуги в рамките на един консултантски пакет по приоритетна област е 1500 евро. В случай на консултантски пакети само с базови модули максималният размер на консултантския пакет е 500 евро.

Операция 2.1.2 Консултантски услуги за малки земеделски стопани

Обосновка на Операцията

Операцията допринася към следните приоритетни области: 2А; 3А; 4А; 4Б; 4В; 5А; 5Б; 5В; 5Г; 5Д.

Консултациите предоставяни по тази операция ще покриват идентифицираните нужди на малките земеделски стопанства в областта на технологиите за производство, околната среда и управлението на стопанствата. Малките земеделски стопанства ще имат достъп до описаните в т. Обосновка на мярката пакети от консултантски услуги за операция 2.1.2.

Вид на помощта

Допустимите дейности са предоставяне на индивидуални консултантски услуги във вид на консултантски пакети за малки земеделски стопани определени в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма.

- ТП1 - Пакет 1
- ТП2 - Пакет 2
- ТП3 - Пакет 3
- ТП4 - Пакет 4
- ТП5 - Пакет 5
- ТП6 - Пакет 6

Консултантските пакети са кодирани условно с цел опростяване на прилагането. Първите букви посочват вида на консултантските услуги – в случая, ТП- консултантски услуги за малки земеделски стопани по Тематичната подпрограма, цифрата показва вида пакет. За всеки един пакет ще се разработи стандартна таблица на разходите за единица продукт.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие със законодателството на ЕС и националното законодателство в областта на опазване на околната среда, включително управление на територии в зони по „Натура 2000“, смекчаване на последиците от изменението на климата, биологичното разнообразие, опазване на водите, интегрирано управление на вредителите, законодателство, свързано с

обществените поръчки и други. При предоставянето на консултантските услуги се съблюдават задълженията за поверителност на информацията съгласно чл.13, параграф 2 от Регламент (ЕС) 1306/2013.

Бенефициенти До края на 2017 г. директно се избира НССЗ да прилага избраните консултантски услуги за малките стопанства определени в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма. След 2017 г. на база на подробен анализ на прилагането до 31.12.2017 г. на операция 2.1.2. „Консултантски услуги за малките земеделски стопани” и на постигнатите резултати по мярката, при необходимост ще бъде проведена тръжна процедура за избор и на други консултантски организации освен НССЗ.

Крайни бенефициенти /ползватели на услугите са малки земеделски стопанства, по определението, дадено в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма.

Допустими разходи

Допустими са разходите за предоставяне на услугата чрез консултантски пакети. Разходите могат да включват: възнаграждения на консултантите, разходи за път, материали, разходи, свързани с мястото, в което се доставя консултацията и други разходи, които са обосновани и са пряко свързани с предоставянето на консултантския пакет. Разходите се определят за всеки консултантски пакет. Разходите за един консултантски пакет се отнасят за предоставянето на пакета на единица стопанство. Разходите се изплащат на бенефициентите по подмярката във вид на общи стандартни разходи по пакети. Стандартните разходи за всеки пакет, по който се предоставя консултантска услуга се умножават по броя на консултирани земеделски или горски стопани за да се определи общата сума за възстановяване на бенефициентите.

Условия за допустимост

Консултантските организации трябва да отговарят на следните условия:

- Да докажат наличието на подходящи ресурси от квалифициран персонал;
- Да докажат наличието на редовно обучен персонал;
- Да докажат консултантски опит;
- Да докажат надеждност по отношение на обхвата на консултантските пакети.

Конкретните изисквания за условията са посочени в т. Специфична информация за мярката.

Критерии за подбор

До края на 2017 г. директно се избира НССЗ да прилага избраните консултантски услуги за малките стопанства определени в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма. След края на 2017 г. ще бъдат допуснати и други консултантски организации на основата на конкурентен подбор само за Тематичната подпрограма.

Интензитет и размер на помощта

Максималният интензитет на помощта е 100%.

Максимално допустимата стойност на консултантски услуги е 1500 евро на земеделски стопанин за една година.

Подмярка 2.2 Създаване на консултантски услуги

Описание

По тази подмярка ще се подпомогне разширяването на териториалния обхват на офисите на НССЗ и създаване на мобилни общински центрове за консултантски услуги към НССЗ – 50 общински центъра по 2-ма служители, отделно по 1 регионален координатор за районите на планиране и 2 координатори на централно ниво.

Приоритетна(и) област(и), към които подмярката има принос: 2А.

Вид на помощта:

Възстановяване на действително направени и платени допустими разходи.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие с Регламент 1306/2013 г. и Закона за подпомагане на земеделските производители.

Бенефициенти

Допустим бенефициент е НССЗ.

Допустими разходи

Разходи за организиране на работата на мобилни общински центрове за консултантски услуги към НССЗ: разходи за ремонт на помещенията за персонала, разходи за закупуване на дълготрайни активи необходими за дейността на новата структура; текущи разходи за поддръжка на помещенията и разходи за възнаграждения (в т.ч. за осигуровки за сметка на работодателя) на персонала в новата структура, независещи от броя на предоставените услуги.

Условия за допустимост

неприложимо

Критерии за подбор

неприложимо

Интензитет и размер на помощта

Максимално допустимите разходи за създаване на консултантски услуги са намаляващи за максимален период от пет години от учредяването и се намаляват както следва за всяка една година:

1-ва година -100% от допустимите разходи по подмярка 2.1;

2-ра година - 95% от допустимите разходи по подмярка 2.1

3-та година - 90% от допустимите разходи по подмярка 2.1;

4-та година - 85% от допустимите разходи по подмярка 2.1;

5-та година - 80% от допустимите разходи по подмярка 2.1;

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката

От прилагането на мярка 114 и мярка 143 от ПРСР 2007-2013 г. са идентифицирани следните видове рискове:

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори (3500 знака – не повече от 1 стр.)

При определянето на критериите за избираемост е използвани условия за включване, като се прилагат характеристики, които потенциалните бенефициенти трябва да имат във връзка с типовете дейности по мярката. Определени са допълнителни условия с цел отразяване на практиката на провеждане на консултантските дейности в страната. Разпределени са по подмерки и операции с цел по-доброто насочване и осигуряване на адекватно изпълнение на различните видове допустими дейности по всяка подмярка.

Критериите за избираемост са проверими, базират се на националното законодателство и на официални актове на национални органи, които са оторизирани за управление и контрол в сферата на висшето образование, професионалното образование и обучение, научните изследвания и на неправителствените организации. При прилагането на критериите за избираемост се използва опита на администрацията при прилагането на мярка 114 и мярка 143 от ПРСР (2007-2013).

Критериите за подбор се базират на показатели, които могат да бъдат доказани от бенефициентите със съответни документи. Класирането на бенефициентите ще се извършва от Комисия за оценка, съставена от представители на Управляващия орган, Разплащателната агенция и независими експерти.

Методология за изчисления на размера на подкрепата

Определянето на стойността на разходите за всеки вид консултантски пакет ще се базира на стандартни разходи, съгласно чл. 67, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 1303/2013. При определянето на стандартните изчисления за разходите ще се прилагат условията на чл. 67, параграф 5, буква а) от Регламент (ЕС) № 1303/2013. За изчисленията ще се използват данни от прилагането мярка 114 и мярка 143 за периода 2007-2013 г.

Стойността на разходите по консултантски пакети ще се определя на базата на:

- оптимална ангажираност на консултантите, като работни часове за различните модули, в обхвата на всеки пакет за определяне на частта относно възнаграждения на консултантите;
- среднестатистически разходи за път;
- среднестатистически разходи за материали;
- среднестатистически разходи, свързани с мястото, в което се доставя консултацията;
- други разходи, които са обосновани и са пряко свързани с предоставянето на консултантския пакет.

Специфична информация за мярката.

Доставчиците на консултантски услуги по мярката, следва да разполагат с подходящи ресурси от редовно обучен и квалифициран персонал и консултантски опит и надеждност по отношение на обхвата на консултантските пакети, които ще предоставят, които се определят както следва:

Подходящи ресурси от квалифициран персонал - За предоставянето на консултантските услуги за земеделски стопани да са ангажирани:

- минимум двама основни консултанти с професионална квалификация, научна степен или научно звание в една от следните професионални области: аграрни науки; ветеринарна медицина; аграрната икономика; инженерно-технически дисциплини в областта на земеделието; хранително-вкусова промишленост; и
- минимум по един ключов консултант за всеки вид консултантски пакет, който ще предоставя консултантската организация.

За предоставяне на консултантски услуги за горски стопани да са ангажирани:

- минимум двама основни консултанти с професионална квалификация в областта на горското стопанство и/или стопанско управление, икономика; и
- минимум един ключов консултант за задължителния елемент от консултантския пакет.

Минималният квалифициран персонал във връзка с обхвата на консултантските услуги се определя от броя на видовете консултантски пакети, които ще предоставя една консултантска организация.

Редовно обучен персонал - доказателства за всеки основен консултант и за ключовите консултанти за преминато специализирано обучение или форми за повишаване на квалификацията през последните 7 години преди периода на поканата по теми в областта на аграрните науки, ветеринарната медицина, икономика, екология, европейско и национално законодателство или по теми в обхвата на приоритетните области. Специализираното обучение и повишаването на квалификацията може да обхваща участие в семинари или курсове, получена магистърска или докторска степен, процедура по хабилитиране.

Консултантски опит - наличие на консултантски опит на организацията от минимум 2 години. Консултантският опит трябва да бъде в поне една от областите на земеделието, ветеринарната медицина, горското стопанство, аграрната икономика, хранително-вкусовата промишленост, подготовка на проекти по програми на ЕС, околната среда, изменение на климата и други в обхвата на приоритетните области.

Надеждност по отношение на обхвата на консултантските пакети - консултантската организация трябва да покаже ангажимент към организацията от ключови консултанти, които да притежават професионална квалификация или доказан професионален опит в областта на съответните приоритетни области по отделните видове консултантски пакети. Конкретните изисквания ще бъдат посочени в поканата за предоставяне на предложения.

Специфични условия за операция 2.1.2 и подмярка 2.2

Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) е публична организация, която предоставя съвети основно на малки и средни земеделски стопанства, които обикновено не са целева група на частните консултантски фирми. НССЗ използва различни методи за предоставяне на съвети и консултации, за да достигне до максимален брой земеделски производители. Необходимо е разширяване на капацитета на НССЗ със съответен допълнителен кадрови и друг вид потенциал, особено в тези териториални областни офиси, които обслужват селски райони в планинските, полупланински и погранични територии (в т.ч. на общинско ниво).

Други важни забележки

В модулите в обхвата на консултантските пакети може да се включат както следва:

В модул 3 - оценка и съвети при избор на нова за стопанството подходяща земеделска техника; съвети за разнообразяване на дейностите на стопанството; подкрепа за участие в мярка 9, включително изготвяне на бизнес план за създаване на групи или организации на производителите; подкрепа за участие в подмярка 6.2, включително разработване на бизнес план.

В модул 4 - съвети за: увеличаване на ефективността на потреблението на водата в земеделието на ниво напоителна система или напоително поле, включително въвеждане на водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии; В модул 7 - подкрепа за участие в подмярка 6.1, включително разработването на бизнес и на заявление за кандидатстване; съвети по време на изпълнение на бизнес плана; консултиране на младия земеделски стопанин за кандидатстване по други мерки от ПРСР.

В модул 8 - съвети за избор на подходящи дейности за условията на стопанството, подготовка на заявления и съвети по време на изпълнение на поети ангажименти по мярка 10 от ПРСР

В модул 9 - съвети за: разработването на къси вериги на доставки, включително, местното преработване и предоставяне на пазара; биологично земеделие, включително подготовка на заявление за кандидатстване и съвети по време на изпълнение на ангажиментите по мярка 11 от ПРСР; въпроси, свързани със здравните аспекти на животновъдството.

В модул 10 - съвети и предоставяне на информация за основни рискове в земеделието, методите за превенция, включително управление на риска;

В модул 11 - съвети за: въвеждане на противоерозионни практики, съобразно с почвените условия и отглежданите култури в стопанството; избор на подходяща земеделска техника за прилагане на противоерозионни практики; избор на противоерозионни параметри на поливните техники и технологии за предотвратяване на иригационната ерозия.

В модул 12 - съвети за: използване енергоефективни техники и технологии на производство и методи за намаляване на разходите на енергия в селското стопанство; избор на енергоефективна земеделска техника и технологии за обработка на почвата и за прибиране на реколтата; използване на технологии, техники и съоръжения за подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор и въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор.

Процедура за прилагането на критериите за подбор по операция 2.1.1

Класирането на консултантски организации по операция 2.1.1 се извършва от Комисия за оценка, в която се включват експерти от Управляващия орган, от РА, експерти с квалификация и професионален опит в областите на обхвата на всички видове консултантски пакети и експерти с опит по осъществяване на консултантски дейности в земеделието и горите. Министърът на земеделието и храните одобрява, по предложение на Управляващия орган, списък от независими експерти, които могат да участват в Комисията за оценка. Предложението се представя със съответната обосновка и приложени професионални биографии. Дейностите на Комисията за оценка, включително възнаграждения за участие в заседанията, се подкрепя по техническата помощ.

МЯРКА 4 „ИНВЕСТИЦИИ В МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ“

Правно основание

Чл. 17 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета

Обосновка на мярката

(интервенционна логика; принос към приоритетните области; цели)

С подкрепата по мярката следва да се осигури допълняемост с постигнатото в периода 2007 – 2013 г. като финансовата помощ се насочи към материални и нематериални инвестиции в земеделските стопанства и предприятия, преработващи и добавящи стойност към земеделски продукти.

Материалните инвестиции по мярката ще бъдат насочени към подобряване на икономическата стойност на стопанствата и предприятия, включително инвестиции за опазване на околната среда. Стопанствата, заети в трудоемките сектори като зеленчукопроизводство, трайни насаждения, етерично-маслени и медицински култури, животновъдство, технически култури имат нужда от модернизиране на физическия капитал, въвеждане на нови технологии, увеличаване на площите с трайни насаждения, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията, за да се повиши производителността на труда и качеството на продукцията и добавената стойност. Чрез подпомагане насочено към развитието на стопанствата на млади земеделски стопани ще се улесни смяната на поколенията в земеделието. Налице е потенциал за значително увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите и броя животни в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни.

Конкурентоспособността на хранителния сектор наред с други фактори ще зависи от продуктовото развитие и нарастването на дела на продуктите с по-висока добавена стойност, което може да се постигне чрез: по-пълно интегриране между преработвателните и доставчиците на суровини като условие за производство на качествени и със специфични характеристики хранителни продукти, интегриране на български производители в големите компании за производство, търговия и доставка на хранителни продукти, запазване на производството на продукти, отговарящи на вкусовите предпочитания и хранителни навици на потребителите на вътрешния пазар и утвърждаване на качествени хранителни продукти със специфични национални и регионални характеристики, вкл. и на такива със защитено географско обозначение.

Важен фактор за бъдещото развитие на селскостопанския сектор е предоставянето на възможност за изграждането и реконструкцията на инфраструктурата за напояване и отводняване, което от своя страна да създаде благоприятни условия за получаване на устойчиви и качествени добиви от селскостопанските култури, независимо от климатичните промени. Развитието на някои подсектори с по-големи стандартни производствени обеми (зеленчукопроизводство, трайни насаждения и други) е в пряка зависимост от наличието на вода и доброто управление на водите като цяло.

Отчитайки важността на мярката в прилагането на Общата селскостопанска политика, следва да се търси и допълняемост с други съпътстващи мерки от Програмата свързани с трансфера на знания, сътрудничество, подкрепа за създаване на стопанства на млади фермери.

По отношение на приноса на мярката към междусекторните цели в областта на иновациите, опазването на околната среда и борбата с изменението на климата ще бъде постигнат чрез предоставянето на приоритет на проекти включващи такива дейности. По отношение на иновациите ще бъде предоставен приоритет на инвестиции свързани с модернизиране на физическия капитал чрез въвеждане на нови технологии и модерни методи на производство в земеделските стопанства, в предприятията от хранително вкусовата промишленост също ще бъде предоставян приоритет, свързан с насърчаването на иновациите и енергоспестяващите технологии. Приоритетно подпомагане ще бъде осигурено по отношение постигане изискванията на стандартите на Общността, което спомага за опазване на околната среда и борба с климатичните промени наред с инвестиции в подходящо оборудване, съоразения и техника за прилагането на добрите земеделски практики, включително енергоспестяващи технологии и иновации в прилагане на техниките и технологии за екологосъобразни практики. Подпомагането от своя страна за инвестиции за възстановяването на хидромелиоративната структура в стопанствата и извън тях ще гарантира адаптирането на земеделското производство към промените на климата.

Възможностите, които мярката предоставя като подкрепа в контекста на междусекторните цели и области на въздействие покриват очертаните потребности в рамките на територията свързани с: подпомагането с цел преструктуриране и модернизиране на стопанства в чувствителни сектори със затруднен достъп до пазара, подпомагане насочено към постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства, подпомагане за развитие и разширяване на стопанствата на млади земеделски стопани, подкрепа за подобряване на връзките между земеделски стопани, преработватели и търговци и засилване кооперирането в и между секторите, подкрепа за модернизиране на физическите активи на предприятията преработващи земеделски продукти с цел производство на нови и качествени продукти, включително такива свързани с къси вериги на доставка, подпомагане насочено към предотвратяване и намаляване на замърсяването от селското стопанство и прилагането на добри земеделски практики, подкрепа насочена към възстановяването на хидромелиоративната структура в стопанствата и извън тях, и повишаване на енергийната ефективност, подпомагане насочено към производство на биоенергия и развитие на предприемачеството в селските райони. Наличието на инвестиционна подкрепа предоставя възможност за създаването на нови работни места и устойчива заетост, включително подобряване на общата конкурентоспособност на субектите с оглед повишаване на техните конкурентни предимства. За нормално функциониране, развитие и адаптиране на стопанствата и предприятията инвестиционната подкрепа по мярката ще позволи изграждането и реконструкцията на съответната инфраструктура свързана с енергоснабдяване, управление на водите, достъпа до земеделска и горска земя. Посредством комбинацията от различни дейности мярката ще предостави възможност за изпълнението на интегрирания подход, допринасящ за повишаване на добавената стойност. Изпълнението на дейности за непроизводствени инвестиции, ще осигури допълняемост с поети агроекологични ангажименти и такива свързани с опазване на околната среда. Мярката ще окаже своето влияние и по отношение на възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, зависещи от селското и горското стопанство, включително насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива

на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горския сектор.

Широкия обхват на мярката и ролята и по отношение приоритета насочен към повишаване на конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност и укрепване на жизнеспособността чрез подпомагане на инвестиции на стопанствата и предприятията я превръща в ключова. Подобряване на икономическите резултати на земеделските стопанства и улесняване на реструктурирането и модернизирането им, особено с оглед увеличаването на пазарното участие и ориентацията ще бъде постигнато чрез предвидената инвестиционна подкрепа по мярката насочена към инвестициите във физически капитал за подобряване производителността на труда и качеството на произвежданата продукция, включително стимулиране развитието на приоритетни земеделски сектори в страната, като: животновъдство (говедовъдство, биволовство, овцевъдство, козевъдство и пчеларство); зеленчукопроизводство; трайни насаждения (вкл. десертни лозя); етерично-маслени и медицински култури; технически култури.

Също така се предвижда инвестиционна подкрепа за рехабилитацията и модернизацията на хидромелиоративните системи, които са от ключово значение за повишаване на производителността в приоритетните сектори, повишаване на ефективността на използването на водите и адаптацията към климатичните промени.

Мярката допринася и за улесняване на навлизането на земеделски стопани и приемствеността между поколенията в селскостопанския сектор. Подпомагането по мярката ще улесни и насърчи навлизането на млади хора в селското стопанство и ще подпомогне развитието на техните земеделски стопанства.

Инвестиционната подкрепа ще благоприятства за улесняване и подобряване на достъпа до пазарите и пазарните позиции на земеделските стопанства и повишаване на добавената стойност чрез насърчаване на кооперирането и подобряване на ефективността на хранителната верига. Мярката ще подпомага инвестициите във физически активи в селското стопанство и преработващата промишленост за производство на продукти с висока добавена стойност, включително такива свързани с къси вериги на доставка и схеми за качество.

По отношение възстановяването, опазването и укрепването на биологичното разнообразие са предвидени и специфични инвестиции, свързани с традиционните екстензивни земеделски практики, които са пряко свързани с изпълнението на ангажименти за съхранението на традиционните екстензивни земеделски практики и екстензивното пасищно отглеждане на животните, природосъобразни практики за опазване на биологичното разнообразие и опазване на околната среда, включително техническо обезпечаване на земеделските стопанства за обработване на почвата/стърницата, биологичната рекултивация с характерни за района тревни видове на деградиралите земеделски земи.

Подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите с цел намаляване на дифузното и точково замърсяване на водите от земеделски източници ще бъде постигнато чрез подпомагане на инвестиции за съхранение и използване на животински отпадъци и въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор.

Предотвратяването на деградацията на почвите ще бъде подсигурано чрез подпомагане на инвестиции в машини и технологии подходящи за намаляване на ерозията на

почвата. Необходимостта от подобряване на хидромелиоративната инфраструктура, включително поливна техника и технология в земеделските стопанства ще бъде постигната чрез инвестиции в реконструкция и модернизация и въвеждане на ефективно управление на системите, насърчаване на ефективното използване на водата. Подпомагането в тази област ще бъде приоритетно насочено към чувствителните земеделски култури, каквито са зеленчуците и овощните насаждения. Насърчаване на ефективното използване на ресурсите, с цел повишаване на ефективността на потреблението на енергия в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост по мярката, ще се подпомагат инвестиции, свързани с въвеждането на енергоспестяващи технологии и иновации при производството и преработката на селскостопанска продукция и предлагането ѝ на пазара. По отношение използването на ВЕИ подпомагането на земеделското производство и преработвателните предприятия ще бъде насочено и към инвестиции за изграждане на нови и реконструкция на съществуващи производствени мощности за преработка на вторични продукти, отпадъци, остатъци и други суровини в био енергия в рамките на стопанствата. Мярката ще допринесе и за създаването на работни места чрез разнообразяването на икономиката на селските райони посредством предприятия преработващи земеделска продукция.

Области на въздействие:

Предвид широкия обхват на инвестиционната подкрепа по мярката, същата ще спомогне за постигане на ефект в следните области:

Приоритетна област 2А, Приоритетна област 2Б, Приоритетна област 3А, Приоритетна област 4А, Приоритетна област 4Б, Приоритетна област 4В, Приоритетна област 5А, Приоритетна област 5Б, Приоритетна област 5В, Приоритетна област 5Г, Приоритетна област 6А.

Мярката предоставя възможност на кандидатите за инвестиционна подкрепа, както следва:

- Подобряване на общата производителност на земеделските стопанства;
- Преработка и/или маркетинг на селскостопански продукти включени в Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз, включително памук, с изключение на риба и рибни продукти. Резултатът от производствения процес може да бъде продукт, който не е включен в обхвата на Приложение I.
- Инфраструктура насочена към развитие на селското стопанство и горското стопанство;
- Непроизводствени инвестиции насочени необходими за постигане на агроекологични цели и цели в областта на климата и опазване на околната среда.

Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“

Операция 4.1.1 Инвестиции в земеделски стопанства

Операция 4.1.2 Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства

Операция 4.1.1 Инвестиции в земеделски стопанства

Обосновка на подмярката

Подпомагането по подмярката ще бъде насочено към модернизиране на земеделските стопанства /ЗС/, включително реструктуриране и модернизиране на стопанства в чувствителни сектори със затруднен достъп до пазара и биологично производство чрез модернизиране на физическия капитал, нематериални активи, свързани с организацията и управление на стопанствата, въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията. По този начин ще се постигне повишаване на производителността на труда, качеството и добавената стойност на продукцията. Въвеждане на нови технологии в производството и модернизация на физическия капитал ще благоприятства за повишаването на производителността на труда в ЗС, включително инвестициите свързани с предотвратяване и намаляване на замърсяването от селското стопанство и прилагането на добри земеделски практики и такива насочени към изграждане/възстановяването на поливна структура в стопанствата. Чрез подкрепата по мярката ще се търси разширяване стопанствата на младите земеделски производители /ЗП/ с цел осигуряване на устойчиво развитие на земеделието и осигуряване на смяната на поколенията в земеделието. Подпомагането по мярката ще насърчава и сътрудничеството между ЗС, включително чрез подпомагането на групи и организации на производители с цел съвместни инвестиции за предлагане на пазара, съхранение и преработка на продукцията. По този начин ще се отговори на изискванията на пазара за количество и качество на предлаганата продукция. Инвестициите в ЗС насочени към постигане на стандартите на ЕС ще подобрят значително условията в тях и благосъстоянието на отглежданите в животни.

Приоритетни области

2А; 2Б; 3А; 4А; 4Б; 4В; 5А; 5Б; 5В; 5Г.

Вид на помощта

Подкрепа се предоставя на територията на цялата страна, за материални и нематериални инвестиции в земеделските стопанства за покриване нуждите на същите, съобразени с техният капацитет. Подкрепата ще бъде насочена към закупуване и изграждане на инвестиции, свързани с:

- Инвестиции за модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/ пряко свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда. ;
- Инвестиции за модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/ пряко свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда свързани с изпълнение на

дейностите по мярка „Агроекология и климат“ и мярка „Биологично земеделие“;

- Инвестиции за постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства;
- Инвестиции в изграждане, реконструкция/рехабилитация на съоръжения и оборудване за напояване/отводняване, включващи изграждането на нови и подобряване на съществуващи мрежи в стопанствата;
- Инвестиции пряко свързани с подобряване на енергийната ефективност на стопанствата;
- Инвестиции за съхранение и преработка на земеделската продукция с цел запазване качеството на продукцията;
- Инвестиции в машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор;
- Инвестиции в недвижима собственост свързана с дейността на земеделските стопанства;
- Инвестиции за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия;
- Инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за нуждите на земеделските стопанства.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт на основание чл. 19, параграф 8 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

При прилагане на мярката ще бъде осигурено пълно разграничаване на подкрепата по мярката с други схеми и мерки за подпомагане. Ще бъде осигурена система на контрол осигуряваща избягване на двойно финансиране с други финансови инструменти.

Бенефициенти

Земеделски производители /Физически и Юридически лица/:

1. Кандидатите за подпомагане следва да са регистрирани земеделски производители в съответствие със Закона за подпомагане на земеделските производители;
2. Минималния стандартен производствен обем на стопанството на кандидата следва да бъде не по - малко от 8 000 евро;
3. Кандидатите, юридически лица следва да докажат доход от земеделска дейност и/или участие и подпомагане по схемата за единно плащане на площ;

4. Кандидатите следва да представят бизнес план /БП/, доказващ подобряване на дейността на ЗС чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения БП;

Критериите за допустимост по т. 2 и т. 3 не се прилагат за кандидати с проекти в селски райони, създадени до 1 година преди кандидатстването за проекти с инвестиции в: сектор „животновъдство”, сектор „плодове и зеленчуци”, производство на „етерично – маслени и медицински култури” и производство на технически култури.

Групи/Организации на производители:

1. Кандидатите трябва да са признати като организация на производители, в съответствие с националното и/или европейското законодателство за организации на производители и/или одобрени за финансова помощ по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители”;
2. Инвестициите следва да са свързани с основата земеделска дейност на членовете на организацията, която е основна и за организацията;
3. Кандидатите следва да представят БП, доказващ подобряване на земеделската дейност на земеделските стопанства на членовете и основна за организацията чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения БП;
4. БП трябва да показва, че инвестициите са от полза на цялата организация на производители.

Допустими разходи

Материални инвестиции:

- Изграждане, придобиване и подобряване на сгради и недвижимо имущество, включително чрез лизинг;
- Закупуване на нови машини, специализирани транспортни средства, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг;
- Разходи за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия;
- Разходи за закупуване на земя до 10 % от общия размер на допустимите инвестиционни разходи /Съгласно Раздел 8.1/.

Нематериални инвестиции:

- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиции по проекта. /Съгласно Раздел 8.1/;

- Разходи за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, разходи за регистрация на търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта”;
- Разходите свързани за достигане съответствие с международни признати стандарти.

Условия за допустимост

Кандидати с проекти в селски райони, създадени до 1 година преди кандидатстването за проекти с инвестиции в: сектор „животновъдство”, сектор „плодове и зеленчуци”, производство на „етерично – маслени и медицински култури” и производство на технически култури със стандартен производствен обем от 2 000 евро до 7 999 евро ще се подпомагат в рамките на Тематичната подпрограма за малки стопанства.

Техническите характеристики на земеделската техника и оборудването за обработка на почвата и прибиране на реколтата обект на подпомагане по мярката, трябва да съответстват на ИЗП от земеделския производител.

По мярката не се подпомагат инвестиции, за които е установено, че ще оказват отрицателно въздействие върху околната среда.

Проектите включващи инвестиции, свързани с напояването ще бъдат подпомагани, в случай, че имат разрешение от съответната структура на МОСВ/Басейнова дирекция/, която отговаря за мониторинга и управлението на водния баланс на речните басейни в съответствие с изискванията на Рамковата директива за водите (2000/60/ЕО), гарантирайки, че инвестицията няма да доведе до нарушаване на водния баланс в региона.

В случай на изпълнение на интегрирани проекти, бизнес плана на кандидатите следва да показва, че изпълнението на същия води до по – добри финансови резултати от дейността на кандидата, отколкото ако операциите или дейностите се изпълняват по отделно.

Кандидати ЗП, който отговарят на определението за „малко стопанство“ няма да бъдат подпомагани по мярката.

БП на всички кандидати, които изпълняват критериите за допустимост ще бъдат оценени. За всички проекти с икономически обосновани БП ще бъде направена селекция, следвайки приоритетите по мярката и чрез даване на приоритет на посочените по – горе кандидати.

Критерии за подбор

(принципи за определяне на критериите за подбор)

Критериите за подбор ще гарантират подпомагане на чувствителни сектори в земеделското производство и биологично такова и осигуряващи допълнителна заетост. Приоритет ще бъде осигурен и за навлизането на млади хора и такива, които не са получавали подпомагане по Програмата, с цел осигуряване на приемственост в селското стопанство. По мярката ще бъде осигурен приоритет за кандидати на

територията на селските райони в страната, райони с по – ниско ниво на подкрепа и райони с природни и други ограничения. По мярката ще бъде предоставен приоритет за проекти с инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и иновации в стопанствата. Приоритет ще бъде предоставян за проекти с интегриран подход и допринасящи за насърчаване на кооперирането между производителите, включително за дейности свързани с опазване на околната среда и постигане на стандартите на ЕС.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи, като същата може да се увеличава на база общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи в следните случаи:

- За проекти представени от млади земеделски стопани и/или за интегрирани проекти и/или такива свързани със сливания на организации на производители и/или проекти с инвестиции в райони с природни и други специфични ограничения финансовата помощ се увеличава с 10 %;
- За проекти за колективни инвестиции представени от 10 до 20 ЗП и/или групи/организации на производители съставени от 10 до 20 члена финансовата помощ се увеличава с 10 %;
- За проекти за колективни инвестиции, представени от над 20 ЗП и/или групи/организации на производители съставени от над 20 члена финансовата помощ се увеличава с 20 %;
- За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност финансовата помощ се увеличава с 10 %;
- За проекти с инвестиции в стопанства изпълняващи ангажименти по мярка „Биологично земеделие” финансовата помощ се увеличава с 15 %.

Операция 4.1.2. Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства

Обосновка

Модернизирането на физическите активи на малките земеделски стопанства е от съществено значение за подобряване на икономическата им резултати, тъй като улеснява въвеждането на нови процеси и технологии за повишаване качеството на произвежданата продукция, намаляване на производствените разходи и разнообразяването на дейностите в стопанството, включително към неземеделските сектори; както и прехода от конвенционално към биологично земеделско производство. То е важно за пълно спазване на стандартите, особено на онези свързани с ветеринарните и фитосанитарните изисквания, хуманното отношение към животните, опазването на околната среда, хигиената и безопасните условия на труд.

Приоритетни области

Мярката допринася за приоритет **2А** като подпомага инвестициите на стопанствата от целевата група за повишаване на производителността на труда, подобряване на качеството, добавяне на стойност и преработка на земеделска продукция.

Инвестициите в малките земеделски стопанства ще спомогнат също за въвеждане на благоприятни за опазването на климата и икономии на ресурси практики и технологии; запазването и създаването на нови възможности за работа в селските райони по приоритети **3А; 5А, 5Б; 5В; 5Г; 5Д; 6А**

Мярката адресира всички хоризонтални приоритети чрез подпомагане на инвестициите в оборудване и механизация, щадящи околната среда, спомагащи за предотвратяване и адаптация към промените във климата и улесняващи въвеждането на иновации в производството и продуктите.

Вид на помощта

По тази операция се подпомагат материални и нематериални дълготрайни инвестиции, които водят до подобряване на икономическата устойчивост и резултати на стопанството. Могат да бъдат подкрепяни следните видове дейности:

- Инвестиции за модернизация или увеличаване на физическия капитал с оглед намаляване на преките разходи за производство, повишаване на производителността на труда и качеството или разширяване на производството;
- Инвестиции за подобряване на пред-пазарната подготовка или съхранение на продукцията (като оборудване за почистване, сортиране, пакетиране на продукцията и сгради за специализирано съхранение и обработка, осигуряване на вентилация, изолация и охлаждане);
- Инвестиции за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия;
- Инвестиции в съоръжения и оборудване за напояване/отводняване, включващи изграждането на нови и подобряване на съществуващи мрежи в стопанствата;
- Инвестиции за реконструкция и строителство на сгради за отглеждане на добитък;
- Инвестиции за намаляване на потреблението на енергия;
- Инвестиции за производство на биоенергия за нуждите на земеделските стопанства;
- Инвестиции в машини, оборудване и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор;
- Инвестиции за постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства;

Връзка с друго законодателство

Чл. 13 от делегиран акт (проект) на Комисията за допълнение на някои разпоредби на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за въвеждане на преходни разпоредби.

Чл. 5 от Регламент (ЕО) № 1242/2008 на Комисията за установяване на типология на Общността на земеделските стопанства.

Бенефициенти

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в раздел 4.1 на Тематичната подпрограма за малките стопанства. Не се подпомагат бенефициенти одобрени по мярка 112 Създаване на млади фермери от ПРСР 2007-2013 г.

Допустими разходи

- Изграждане, придобиване и подобряване на недвижимо имущество, включително чрез лизинг;
- Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг;
- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, различни от тези предоставяни по мярката по чл.15;
- Закупуване на ноу-хау, патенти права и лицензи, търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта.

Условия за допустимост

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в раздел 4.1 на Тематичната подпрограма

Кандидатите трябва да са получили минимум 30 % от общия доход за преходната година от земеделски дейности.

Кандидатите трябва да представят бизнес план, който да съдържа описание на дейностите и инвестициите, които ще се извършват през периода на подпомагане. Той трябва да показва по какъв начин прилагането на проекта ще доведе до подобряване цялостната дейност на земеделското стопанство.

Критерии за подбор

Приоритет ще се дава на стопанства от секторите животновъдство, плодове и зеленчуци, биологично производство и стопанства разположени в планински и необлагодетелствани райони.

Интензитет и размер на помощта:

Финансовата помощ е в размер на 60% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи;

Размерът на финансовата помощ се увеличава с 10 процентни пункта, като максималното комбинирано подпомагане не може да надхвърля 80% в следните случаи:

- За проекти представени от млади селскостопански производители - 10 %;
- За колективни инвестиции и интегрирани проекти, които включват подпомагане в рамките на повече от една мярка – 10 %;

- За проекти с инвестиции в райони с природни и други специфични ограничения съгласно член 33 - 10 %;
- За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност – 10 %;
- За проекти с инвестиции за изпълнение на дейности по член 29 и член 30 – 15 %.
- Проекти, интегриращи хоризонталните приоритети за иновации, опазване и възстановяване на околната среда, включително биологично производство, икономия на ресурси и адаптация към климатичните промени – 10 %.

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 1250 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 25 000 евро, а за проекти представляващи колективни инвестиции 70 000 евро.

Максималното комбинирано подпомагане за проекти за колективни инвестиции и интегрирани проекти е не повече от 90% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

Размер на съ-финансиране:

Размерът на приноса по ЕЗФРСР е 85% от допустимите публични разходи.

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Операция 4.2.1 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти

Операция 4.2.2 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематичната подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства

Операция 4.2.1 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти

Обосновка на подмярката

Подпомагането по мярката ще бъде насочено към модернизиране на физическите активи на предприятията преработващи земеделски продукти с цел производство на нови и качествени продукти, включително такива свързани с къси вериги на доставка. Инвестиционната подкрепа ще бъде насочена и към по-ефективно използване на ресурсите и постигане на стандартите на ЕС с цел повишаване на нивото на добавяне на стойност към земеделските продукти. Чрез модернизиране на активите ще се постигне въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и иновации. Чрез инвестиционна подкрепа насочена към преработка на земеделска продукция ще позволи осигуряването на заетост в селските райони. Подпомагането по мярката ще бъде насочено към по - пълно интегриране между преработвателите и доставчиците на суровини с цел производство на качествени и със специфични характеристики хранителни продукти, създаване на възможности за логистична свързаност между доставчици, търговци и скъсяване на пътя до пазара. По доброто интегриране между производители и преработватели ще позволи намаляване на суровинната уязвимост за

уязвимите сектори от ХВП. Чрез подпомагането по мярката ще се насърчи сътрудничеството между земеделските производители при предприемане на общи инвестиции.

Приоритетни области

3А; 5Б; 5В; 6А:

Вид на помощта

Подкрепа се предоставя на територията на цялата страна за инвестиции в материални и/или нематериални активи подобряващи цялостната дейност на предприятията. Инвестициите, обект на подкрепа следва да са свързани с:

- Преработка и/или маркетинг на продукти в обхвата на Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз или на памук, с изключение на рибни продукти;
- Развитие на нови продукти, процеси и технологии за продукти в обхвата на Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз или на памук, с изключение на рибни продукти;

Подкрепата ще бъде насочена към закупуване и изграждане на инвестиции, свързани с:

- Инвестиции в процеси и технологии за производство на продукти, включително такива свързани с къси вериги на доставка;
- Инвестиции свързани с изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи необходими за производството и маркетинга;
- Инвестиции в инсталиране на нови машини и оборудване за подобряване на производствения процес и маркетинга;
- Инвестиции в активи за съхранение, преработка, пакетиране, охлаждане, замразяване и сушене с цел запазване качеството на продукцията;
- Инвестиции в специализирани транспортни средства за превоз на суровини и/или готова продукция, включително хладилни транспортни средства;
- Инвестиции свързани с внедряването на системи за управление на качеството;
- Инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление;
- Инвестиции за постигане съответствие със стандартите на Общността, включително пречиствателни съоръжения.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт на основание чл. 19, параграф 8 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

При прилагане на мярката ще бъде осигурено пълно разграничаване на подкрепата по мярката с други схеми и мерки за подпомагане.

Ще бъде осигурена система на контрол осигуряваща избягване на двойно финансиране с други финансови инструменти.

Бенефициенти

- Земеделски производители регистрирани съгласно Закона за подпомагане на земеделските производители и Групи/Организации на производители;
- Предприятия /Физически и Юридически лица/, включително пазари на производители регистрирани съгласно Закона за стоковите борси и тържища.

Кандидати земеделски производители, който отговарят на определението за „малко стопанство“ няма да бъдат подпомагани по мярката.

1. Кандидатите следва да са физически или юридически лица регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите, които са микро, малки, средни и големи предприятия дефинирани съгласно Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията .
2. Кандидатите следва да представят бизнес план, доказващ подобряване на дейността на стопанството/предприятието чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения бизнес план.
3. Минималния стандартен производствен обем на кандидатите земеделски производители следва да бъде не по - малко от 8 000 евро;

Кандидатите групи/организации на производители трябва да отговарят на следните условия:

1. Кандидатите трябва да са признати като организация на производители, в съответствие с националното и/или европейското законодателство за организации на производители и/или одобрени за финансова помощ по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители”;
2. Инвестициите следва да са пряко свързани с основата земеделска дейност на членовете на групата/организацията;
3. Бизнес планът трябва да показва подобряване на цялостната дейност на стопанствата на членовете на групата/организацията чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности и че инвестициите са от полза на цялата организация на производители.

Допустими разходи

Материални инвестиции:

- Изграждане, придобиване и подобряване на сгради и недвижимо имущество, включително чрез лизинг;

- Закупуване на нови машини, специализирани транспортни средства, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг;
- Разходи за закупуване на земя до 10 % от общия размер на допустимите инвестиционни разходи /Съгласно Раздел 8.1/.

Нематериални инвестиции:

- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12% от общия размер на допустимите инвестиции по проекта /Съгласно Раздел 8.1/;
- Разходи за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, разходи за регистрация на търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта”;
- Разходите свързани за достигане съответствие с международни признати стандарти са допустими за финансова помощ само в случаите, в които същите част от общ проект на конкретния кандидат.

Условия за допустимост (1750 знака – не повече от ½ стр.)

По мярката не се подпомагат инвестиции, за които е установено, че ще оказват отрицателно въздействие върху околната среда.

По мярката няма да се подпомагат проекти включващи единствено маркетинг на продукти, с изключение на случаите, когато кандидатът е пазар на производители и/или когато тези продукти са получени в резултат на преработка, извършена от кандидата.

Подпомагане по мярката ще се предоставя за избрани първични производствени сектори свързани с преработката/маркетинг на продукти, описани в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз и памук.

1. Мляко и млечни продукти,
2. Месо и месни продукти,
3. Плодове и зеленчуци, включително гъби,
4. Пчелен мед,
5. Зърнени, мелничарски и нишестени продукти,
6. Растителни и животински масла и мазнини,
7. Технически и медицински култури, включително маслодайна роза и билки,
8. Готови храни за селскостопански животни,
9. Гроздова мъст, вино и оцет,

10. Производство на енергия чрез преработка на растителни и животински продукти с изключение на биомаса от рибни продукти.

БП на всички кандидати, които изпълняват критериите за допустимост ще бъдат оценени. За всички проекти с икономически обосновани БП ще бъде направена селекция, следвайки приоритетите по мярката и чрез даване на приоритет на посочените по – горе кандидати.

Критерии за подбор

Принципи за определяне на критериите за подбор

Критериите за подбор ще гарантират насочване на финансовата помощ към проекти за постигане въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и иновации в ХВП за преработка на суровини от чувствителни сектори, които могат да осигурят съответната суровинна база, включително инвестиции за покриване стандартите на ЕС и преработка и производство на биологични продукти. Приоритет ще бъде осигурен и за проекти осигуряващи устойчива заетост в селските райони и насърчават кооперирането и интеграцията между земеделските производители и предприятия от хранително – преработвателната промишленост. За постигане балансирано разпределение на средствата ще бъде осигурен приоритет за кандидати на територията на, райони с по – ниско ниво на подкрепа и райони с природни и други специфични ограничения.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи и 25% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за големи предприятия по смисъла на Закона за МСП;

Размерът на финансовата помощ се увеличава с 10 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи в следните случаи:

- За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ.

Операция 4.2.2 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематичната подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства

Обосновка

Конкурентоспособността на малките стопанства (предприятия) в условията на силно наситения пазар на хранителни стоки в значителна степен зависи от подобряване на ефективността на производството и маркетинга, въвеждане на иновации, подобряване на качеството и безопасността на храните, опазване на околната среда, подобряване условията на труд и хигиена. Малките партии и непостоянното качество на продукцията също влошават пазарните позиции на тези стопанства. Липсата на умения и знания на малките стопанства за проучване на пазарите, слабата информираност за пазарната конюнктура и маркетинг на продукцията също влошава техните пазарни позиции и намалява способността на земеделските производители да отговорят бързо и адекватно на пазарните тенденции.

Приоритетни области

2А, 3А

Вид на помощта

Подкрепата по тази подмярка се предоставя за инвестиции в материални и/или нематериални активи, които се отнасят до:

- Създаване или модернизация на съществуващи мощности за преработка на земеделски продукти, включени в Анекс 1;
- Създаване и/или модернизация на капацитета на местните мрежи за прибиране, приемане, съхранение, климатизиране, сортиране и пакетиране на земеделска продукция;
- Инвестиции, свързани с опазване на околната среда/климата, включително инсталации за пречистване на отпадъчни води в преработването и маркетинга;
- Организиране и прилагане на системи за управление на качеството и хранителната безопасност, ако са свързани с материалните инвестиции по проекта;
- Обработка на селскостопанската биомаса за производство на (електро)енергия от възобновяеми източници от участници, различни от земеделските стопанства;
- инвестиции за постигане на съответствие със стандарт(ите) на Съюза, които ще станат задължителни за стопанствата в близко бъдеще.

Връзка с друго законодателство

Чл. 13 от делегиран акт (проект) на Комисията за допълнение на някои разпоредби на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за въвеждане на преходни разпоредби.

Бенефициенти

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в раздел 4.1 на Тематичната подпрограма за малки стопанства

Допустими разходи:

- Изграждане, придобиване и подобряване на недвижимо имущество, включително чрез лизинг;
- Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг;
- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, различни от тези предоставяни по мярката по чл.16;
- Закупуване на ноу-хау, патенти права и лицензи, търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта.

Условия за допустимост

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в раздел 4.1 на Тематичната подпрограма

Кандидатите трябва да са получили минимум 30 % от общия доход за преходната година от земеделски дейности.

Кандидатите трябва да представят бизнес план, който да съдържа описание на дейностите и инвестициите, които ще се извършват през периода на подпомагане.

Критерии за подбор

Приоритет ще се дава на проекти, които:

- насърчават заетостта чрез разкриването на работни места и запазване на съществуващите работни места;
- инвестицията се извършва в по-слабо развити райони на територията на Република България;
- се въвеждат нови процеси и технологии, целящи опазването на околната среда.

Интензитет на помощта

Финансовата помощ е в размер на 60% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи;

Размерът на финансовата помощ се увеличава с 10 процентни пункта, като максималното комбинирано подпомагане не може да надхвърля 80% за проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ.

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 1 250 евро.

Максималният размер на помощта за едно проектно предложение е 35 000 евро, а за проекти представляващи колективни инвестиции 100 000 евро.

Подмярка 4.3 „Инвестиции в инфраструктура“

Обосновка на подмярката

Подмярката е насочена главно към възстановяване на част от съществуващата хидромелиоративна инфраструктура в страната, която в близкото минало е била много добре развита с цел задоволяване нуждите на едно мащабно селскостопанско производство. Към настоящия момент тя е значително разрушена и не се използва. България попада в зоната на неустойчивото овлажняване и агроклиматичните особености в редица райони обуславят спешната необходимост от подобряване на хидромелиоративната инфраструктура с цел адаптиране на поливното земеделие към климатичните промени при наличие на доказан интерес на земеделските производители. Окръпняването на поливните земи е ключов фактор свързан с ефективното управление на водоразпределението в напоителните системи, производителността на труда и земеделската техниката в т.ч. и поливната. Трансформирането на собствеността върху земеделските земи от държавна (кооперативна) в частна и съвършено новите икономически условия в селското стопанство породиха проблеми в множество аспекти, засягащи земеделските територии. В структурата на стопанствата е налице дисбаланс, породен от раздробена и маломерна собственост, средният размер на имотите е 0,55 ха. . Повечето имоти на физически лица са в съсобственост с други физически лица. Отдалечеността на имотите на един собственик най-често надхвърля няколко километра. Подмярката е насочена към уедряване на поливните площи.

Области на въздействие:

Приоритетна област 2А; 5А.

Вид на помощта

Подпомагане за възстановяване, реконструкция и модернизация на съществуваща инфраструктура за напояване и отводняване на земеделските земи във връзка с повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства за успешното адаптирането на поливното земеделие към климатичните промени в страната чрез въвеждане на съвременни хидромелиоративни практики, прилагани за маломерни и уедрени имоти чрез:

- Инвестиции, свързани с осигуряване надежден достъп до земеделски и горски имоти, като: изграждане на нови или рехабилитация на съществуващи селскостопански и горски пътища, алеи и пътеки, включително прилежащите им пътни съоръжения, като водостоци, мостове, бродове, укрепителни съоръжения и системи за предупреждение;
- Инвестиции, свързани с комасация на земята, включително нови земеустройствени планове, осигуряващи надежден достъп и прилагане на нови земеделски и хидромелиоративни практики;
- Инвестиции, осигуряващи ефективно, рационално и екологосъобразно управление на наличните водни ресурси;
- Реконструкция и модернизация на съществуваща инфраструктура за напояване;
- Реконструкция и модернизация на съществуваща инфраструктура за отводняване, включително отводнително-напоителни системи.

Връзка с друго законодателство

Ще бъде осигурено пълно разграничаване на подкрепата по мярката с други видове подпомагане. Също така ще бъде осигурена система на контрол, осигуряваща избягване наличие на двойно финансиране с други финансови инструменти.

Рамкова Директива за водите 2000/60/ЕС,

Закон за водите,

Закон за устройство на територията,

Закон за опазване на околната среда,

Директива относно опазването на дивите птици 2009/147/ЕС);

Директива за опазване на естествените местообитания на дивата флора и фауна (92/43/ЕЕС);

Да отговаря на изискванията на националното законодателство, свързано със собствеността и ползването на земеделските земи (Закон за собствеността и ползването на земеделските земи, Закон за опазване на земеделските земи и др.). Проекти, в които е включено уедряване на земеделските имоти, трябва да отговарят на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Бенефициенти

- Сдружения за напояване, регистрирани по Закона за сдружения за напояване с предмет на дейност експлоатация, поддържане и реконструкция на предадената им хидромелиоративна инфраструктура, изграждане на нови напоителни и отводнителни системи и съоръжения, доставяне и разпределяне на водата за напояване, отвеждане на излишните води от земеделските земи;

- Земеделски производители;
- Групи на производители, в случаите на ползване на инфраструктура, работеща на технологичен принцип;
- Общини собственици на хидромелиоративна инфраструктура, която се използва само за напояване и/или отводняване на земеделски земи;
- Юридически лица, регистрирани по Търговския закон с предмет на дейност експлоатация на хидромелиоративен фонд (включително ремонт, поддържане, разширение, инвестиране, проучване, проектиране, научно-изследователска и инженерингова дейност) и/или доставка на вода за напояване и/или мелиоративно строителство.
- В случай на уедряване на поливните площи бенефициенти могат да бъдат: частни собственици на земя, общините и Държавата (в лицето на министъра на земеделието и храните, като принципал на Държавния поземлен фонд.

Допустими разходи

Разходи за изграждане, доизграждане и реконструкция на хидромелиоративна инфраструктура в т.ч.:

- разходи, свързани с прякото изпълнение на строителните и монтажни работи;
- непредвидени разходи в размер до 5 % от стойността на одобрените разходи;
- Разходите за закупуване или закупуване на лизинг на нови машини и оборудване (включително на компютърен софтуер и специализирана техника) до пазарната стойност на актива за целите на проекта;

Разходи, свързани с подготовката на инвестиционния проект в т.ч.:

- разходи за проектиране и консултации, включващи разходите за прединвестиционни проучвания, подготовка на идеен и /или работен/технически проект по смисъла на наредба № 4 от 2001 г. за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, разходи за управление на проекта, както и разходите за управление на проекта, разходи за предварителни проучвания, разходи за изходни данни и материали, разходи за нотариални и държавни такси при разпореждане със стара собственост и регистрацията на новата собственост, разходи за проектиране и узаконяване на проектите за уедряване на поземлената собственост, попадаща в обсега на хидромелиоративните съоръжения;
- разходите за преценяване на необходимостта от извършване на оценка на въздействие върху околната среда (ОВОС), разходите за изготвяне на доклад и оценка за съответствие на дейностите със съществените изисквания към строежите, анализ на икономическите и социалните ползи, необходими за подготовката , изпълнението и отчитането на дейностите по проекта, разходите за строителен надзор и авторски надзор по време на строителството, както и разходите, свързани с последваща оценка на проекта, одит и информираност и публичност по проекта (информационни табели или билборд), разходи за такси и др.

Условия за допустимост

Кандидатите - групи на земеделски производители и Сдружения за напояване следва да отговарят на следните условия:

- да са признати като организация на производители, в съответствие с националното и/или европейското законодателство за организации на производители;
- следва да представят правно основание за ползване на имотите, върху които ще се извършват инвестиционните дейности по проекта;
- следва да са собственици или ползватели на хидромелиоративна инфраструктура, която се използва само за напояване и/или отводняване на земеделски земи.

За Общини и Търговски дружества:

следва да представят правно основание за ползване на имотите, върху които ще се извършват инвестиционните дейности по проекта;

следва да са собственици или ползватели на хидромелиоративна инфраструктура, която се използва само за напояване и/или отводняване на земеделски земи.

Кандидатите за укрощаване на напояваните площи – Собственици на земи, Общини и Държавата

-следва да представят правно основание за ползване на имотите, върху които ще се извършва укрощаване на напояваните площи;

-следва да са собственици или ползватели на хидромелиоративна инфраструктура, която се използва само за напояване и/или отводняване на земеделски земи.

Представената от кандидатите документация следва да е в съответствие с действащото национално законодателство за инвестиционно проектиране, Закона за устройство на територията и /или Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Инвестиционните проекти следва да са съгласувани и одобрени от компетентните национални служби.

Критерии за подбор

Приоритет ще бъде предоставян на проекти:

- представени от ЗП, които отговарят на условията заложи в раздел 4.1. от тематичната подпрограма;
- представени от Сдружения за напояване и групи на ЗП;
- осигуряващи поливна вода за зеленчукопроизводство и овощарство;
- с двойно действащи системи за напояване или отводняване;
- придружени с актуални водостопански изследвания и/или проект за уедряване на поземлената собственост;
- разработени на основата на самостоятелен технологичен елемент;
- при които в земеделските стопанства има ефективна поливна система или проект за същата по М4.1.
- които ще доставят вода за по-голям брой водоползватели сравнено със настоящото им състояние;
- свързани с уедряване на земи в напоителни полета, когато концентрацията /площта на един или повече собственици на земеделските земи в напоителното поле се повишава с минимум 20 %.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ за инвестиции в инфраструктура е в размер на 100 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи;

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е в рамките на 10 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един кандидат за периода на прилагане на Програмата е в рамките на:

За сдружения за напояване, общини и групи на земеделски производители - 3 000 000 евро.

За търговски дружества по мярката ще бъдат определени допълнителни максимални нива на допустимите разходи в зависимост от вида на кандидата.

Изпълнението на приоритетите, включени в мярката ще бъде постигано с целеви приеми и критерии за оценка, чиято тежест ще бъде определена в националното законодателство.

Подмярка 4.4 „Непроизводствени инвестиции“

Операция 4.4.1 Непроизводствени инвестиции в земеделски стопанства

Операция 4.4.2 Непроизводствени инвестиции по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства

Операция 4.4.1 Непроизводствени инвестиции в земеделски стопанства

Обосновка на подмярката

Инвестициите в непроизводствени дейности предоставят възможност за насърчаване в значителна степен правилното използване на ландшафта по екологосъобразен начин. Необходимо е въвеждане на природосъобразни практики за опазване на биологичното разнообразие в земите с висока природна стойност и зоните от Натура 2000 и съхраняване на ценните местообитания и видове. За спазване на някои от забраните в местата от Натура 2000 са необходими и специфични инвестиции, свързани с опазването на биоразнообразието в тях. Също така е необходимо да се ограничат деградационните процеси на почвата чрез прилагане на екологосъобразни методи, предотвратяващи деградация на почвата и иновации в прилагане на техниките и технологии за екологосъобразни практики. За намаляването на дифузното и точковото замърсяване от селското стопанство са необходими изграждането на безопасни съоръжения за съхранение на оборски тор. Подкрепата за непроизводствени дейности, свързани с ползването на земите и опазването и в добро земеделско и екологично състояние ще предотвратят изоставянето на земеделските земи и ще се намали почвената ерозия. Чрез непроизводствени инвестиции по подмярката ще се запази ландшафта и богатството на флората и фауната в районите с висока природна стойност и Натура 2000, подобряване на състоянието на околната среда. Подкрепата по подмярката е насочена към инвестиции в непроизводствени дейности свързани с постигане на агроекологичните и климатични цели, включително ангажиментите за запазване на биологичното разнообразие на местообитанията и видовете, както и за увеличаване на привлекателността на районите от Натура 2000 или райони с висока природна стойност.

Области на въздействие:

Приоритетни области 4А; 4Б.

Вид на помощта

Подпомагат се непроизводствени инвестиции, които не водят до значително увеличаване на стойността, рентабилността и производствения капацитет на земеделското стопанство. Предвидената подкрепа е насочена към дейности свързани със създаването и възстановяване на равнинни и полупланински характеристики на ландшафта от дървесни видове от местен произход, възстановяване и създаване на влажни зони, възстановяване на пасища и ливади, управление на местообитания в обхвата на натура 2000 и такива свързани с контрол на почвената ерозия.

Непроизводствени инвестиции за придобиване на активи:

- Инвестиции в специализирани машини/оборудване предназначени за коситба, за презасяване със смески и подобрителни мероприятия в пасищата, закупуване на електропастири.

Непроизводствени инвестиции в стопанствата обвързани с обработваемата площ и пряко свързани с:

Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност:

- Създаване и възстановяване на групи дървета и дървесни ивици с определена площ, разположени в равнинни обработваеми земи и /или и полупланински пасища и ливади, възстановяване на полска граница /синори и живи плетове/ с определена площ. Възстановяване на влаголюбива растителност, укрепване на бреговете при наклон, разчистване от нежелана растителност;
- Разчистване на нежелана растителност, презасяване със смески с местен произход, подобрителни мероприятия в пасищата - почистване на пасищата от камъни, храсти и вредна растителност;

Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми:

- Изграждане на малки елементи за облагородяване на местата - построяване на къщички за птици, изграждане на беседки, екопътеки, поставяне на обозначителни информационни табели и др., включително изграждане на малки водоеми;

Контрол на почвената ерозия:

- Изграждане на затревени буферни ивици, изграждане на оттокоотвеждащи бразди, изграждане на наорни тераси.

Традиционни практики за сезонна паша:

- Изграждане на навеси и заслони за стадата и хората на отдалечени места, изграждане на места за водопой;

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт на основание чл. 19, параграф 8 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

При прилагане на мярката ще бъде осигурено пълно разграничаване на подкрепата по мярката с други схеми и мерки за подпомагане. Ще бъде осигурена система на контрол осигуряваща избягване на двойно финансиране с други финансови инструменти.

Бенефициенти

Земеделски производители /Физически и Юридически лица/:

1. Кандидатите за подпомагане следва да са регистрирани земеделски производители в съответствие със Закона за подпомагане на земеделските производители;
2. Минималния стандартен производствен обем на стопанството на кандидата следва да бъде не по - малко от 8 000 евро;
3. Кандидатите, юридически лица следва да докажат доход от земеделска дейност и/или участие и подпомагане по схемата за единно плащане на площ;
4. Кандидатите следва да представят бизнес план, доказващ положителен финансов резултат от дейността на земеделското стопанство и принос към опазване на компонентите на околната среда на планираните инвестиции и дейности включени в проекта;

Групи/Организации на производители:

1. Кандидатите трябва да са признати като организация на производители, в съответствие с националното и/или европейското законодателство за организации на производители и/или одобрени за финансова помощ по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители”;
2. Инвестициите следва да са свързани с основата земеделска дейност на членовете на организацията, която е основна и за организацията;
3. Кандидатите следва да представят бизнес план, доказващ положителен финансов резултат от земеделската дейност на земеделските стопанства на членовете и основна за организацията и принос към опазване на компонентите на околната среда чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности включени в проекта;
4. Проектът трябва да показва, че инвестициите са от полза на цялата организация на производители и допринасят за опазване на компонентите на околната среда .

Допустими разходи

- Закупуване на посадъчен материал и тревни смеси, механизирани и ръчни услуги свързани с постигане изпълнението на подпомаганите дейности;
- Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване;
- Изграждане, придобиване и подобряване на недвижимо имущество;
- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги. Общите

разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиции по проекта. /Съгласно Раздел 8.1/;

Недопустими разходи:

- Разходи за обикновена подмяна и поддръжка;
- Закупуване на оборудване втора ръка;
- Принос в натура;
- Инвестиция, за която е установено, че ще оказва отрицателно въздействие върху околната среда;

Условия за допустимост

Критерии за подбор

Чрез финансовата помощ по мярката приоритет ще бъде осигурен за подпомагане на чувствителни сектори в земеделското производство и за навлизането на млади хора и такива. Приоритет ще бъде предоставен за кандидати, в чиито стопанства са налице доброволно поети ангажименти за изпълнение на агроекологични дейности. Приоритет ще бъде предоставян за проекти допринасящи за насърчаване на кооперирането между производителите и изпълнявани в рамките на райони с по – ниско ниво на подкрепа.

Изпълнението на приоритетите, включени в подмярката ще бъде постигано с целеви приеми и критерии за оценка, чиято тежест ще бъде определена в националното законодателство.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ за инвестиции в непроизводствени инвестиции е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

Минималният размер на допустимите разходи едно проектно предложение е в рамките 10 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един кандидат за периода на прилагане на Програмата е в рамките 100 000 евро.

Максималните нива на допустимите разходи ще бъдат ограничени на база вида на инвестиционната подкрепа.

Операция 4.4.2 Непроизводствени инвестиции в малки стопанства

Обосновк

Приоритетни области,

4А, 4Б, 4В.

Вид на помощта

Подкрепата по тази подмярка се предоставя за инвестиции в материални и/или нематериални активи, които се отнасят до:

- капиталови дейности в рамките на ангажиментите по агроекологията и климата и Натура 2000, например възстановяване на местообитания и ландшафти, включително създаване или повторно обезпечаване на необходимата инфраструктура, за да се осъществява подходящо управление на местообитанията;
- ограждане и други работи за улесняване управлението по опазването, включително системи за защита на водите и почвата;
- възстановяване на влажни зони;
- възстановяване на елементите и функциите на ландшафта;

Връзка с друго законодателство

Бенефициенти

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в раздел 4.1 на Тематичната подпрограма за малки стопанства

Допустими разходи

- Закупуване на недискови (палцови) бавно подвижни косачки;
- Закупуване и поставяне на електропастири за управление на пашата;
- Изграждане на навеси (кошари) и заслони за стадата и хората на отдалечени места в планината с цел стимулиране пашуването в отдалечени места;
- Изграждане на места за водопой на добитъка;
- Изграждане на ями за дезинфекция и профилатика на животните; използват се дезинфектанти, разрешени при биологичното земеделие;
- Поставяне на обозначителни табели;
- Изграждане на къщички за птици, кацалки, платформи за гнезда;
- Обособяване на пътеки за пешеходни и колоездачни маршрути;
- Поддържане на естествените малки водоеми, които се намират на територията на затревени площи;

- Изграждане на малки водоеми (до 500 кв. м) с постоянно водно огледало. Водоемите се изграждат от естествени материали, без бетон, желязо и др.; без зарибяване и без екзотични растения; не се допуска достъп на животни в тях;
- Засаждане на единични и/или групи дървета, от местни видове и поддържането им за период от 2 години;
- Други добре обосновани от ЗС дейности, които биха допринесли за опазване на биологичното разнообразие в стопанисваните от него земи.

Условия за допустимост

Кандидатите трябва да отговарят на изискванията за допустимост, описани в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма за малки стопанства.

Критерии за подбор

Предимство ще се дава на земеделски стопани, бенефициенти по мерките Агроекология и климат, Натура 2000 и Биологично земеделие

Интензитет на помощта

Финансовата помощ е в размер на 100 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи;

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 1250 евро.

Максималният размер на помощта за едно проектно предложение е 25 000 евро, а за проекти представляващи колективни инвестиции 50 000 евро.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Методология за изчисляване на размера на помощта Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“

Допълнителната финансова помощ за млади фермери се предоставя в случай, че заявлението за подпомагане е представено от кандидат на възраст от 18 години и не повече от 40 години към датата на кандидатстване за финансова помощ.

Максималното комбинирано подпомагане за проект на индивидуален бенефициент е не повече от 70 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

Максималното комбинирано подпомагане за проекти за колективни инвестиции е не повече от 90 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е в рамките на 15 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един кандидат за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 3 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за инвестиции в земеделска техника за един кандидат за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 500 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за проекти, представляващи колективни инвестиции представени от 10 до 20 земеделски производители и/или

групи/организации на производители съставени от 10 до 20 члена за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 4 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за инвестиции в земеделска техника за проекти за колективни инвестиции представени от 10 до 20 земеделски производители и/или групи/организации на производители съставени от 10 до 20 члена за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 750 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за проекти, представляващи колективни инвестиции представени от над 20 земеделски производители и/или групи/организации на производители съставени от над 20 члена за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 5 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за инвестиции в земеделска техника за проекти за колективни инвестиции представени от над 20 земеделски производители и/или групи/организации на производители съставени от над 20 члена за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 1 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един кандидат, за изпълнение на интегриран проект за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 3 000 000 евро.

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Максималното комбинирано подпомагане за един бенефициент е не повече от 90 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

Помощта по мярката за инвестиции свързани с преработка и/или маркетинг се отпуска в съответствие с общите правила за държавна помощ в случаите на преработка на продукти от Приложение I в продукти извън Приложение I:

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е в рамките на 15 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един кандидат за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 3 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един кандидат за интегриран проект за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 3 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за проекти, представляващи колективни инвестиции представени от 10 до 20 производители и/или групи/организации на производители съставени от 10 до 20 члена за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 4 000 000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за проекти, представляващи колективни инвестиции представени от над 20 производители и/или групи/организации на производители съставени над 20 члена за периода на прилагане на Програмата е в рамките на 5 000 000 евро.

Общите правила за държавна помощ по подмярката се прилагат за инвестиции в преработка/ маркетинг на продукти от Приложение I в продукти извън Приложение I.

Допълнителна информация, специфична за мярката

Дефиниции:

„Интегрирани проекти”

Проекти изпълнявани от един кандидат и съчетаващи най – малко две дейности или операции, попадащи в обхвата на две различни мерки или две под – мерки включени в Програмата. Проектите следва да допринасят и показват по – добри финансови резултати от дейността на кандидата в резултат на едновременното изпълнение на съответните дейности или операции.

„Непроизводствени инвестиции”

Инвестиции, които не водят до значително увеличаване на стойността или рентабилността на земеделското или горското стопанство.

„Колективни инвестиции”

Инвестиции свързани с осигуряване на сътрудничеството между производителите, чрез предприемане на по-ефективни и икономически изгодни инвестиции в общи съоръжения, оборудване, инфраструктура и др.

Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“

Финансовата помощ ще бъде предоставяна за инвестиции, чието предназначение е да се постигне съответствие с тези стандарти, в рамките на максимум 12 месечен период, от датата на която стандарта става задължителен за земеделското стопанство. До края на този преходен период, ЗП трябва да постигне съответствие със стандартите, отнасящи се до инвестицията предмет на подпомагане.

Списъкът на нововъведените стандарти на Общността и правното основание, за чието въвеждане се осигурява подкрепа по подмярката ще бъде посочен в Приложение към Програмата.

В случай на проекти с инвестиции, предприети от млади фермери получаващи подкрепа при условията определени по подмярка 6.1, финансова помощ ще бъде предоставяна и за инвестиции за посрещане изискванията на съществуващи стандарти на Общността. Финансовата помощ може да бъде отпусната в рамките на максимум 24 месеца от датата на създаването на стопанството на младия фермер. Младия фермер трябва да постигне съответствие със стандартите до края на този гратисен период.

В случай на проекти на земеделски производители за колективни инвестиции предприети от е необходимо всички ЗП участващи в дружеството кандидат да отговорят на критериите за допустимост по мярката.

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Подкрепа по мярката ще бъде предоставена за инвестиции за постигане на съответствие със стандартите на Общността. Приложимите стандарти трябва да бъдат въведени от предприятието до края на гратисния им период.

Списъкът на нововъведените стандарти на Общността и правното основание, за чието въвеждане се осигурява подкрепа по мярката ще бъде посочен в Приложение към Програмата.

Изпълнението на приоритетите, включени в мярка 4.1 и 4.2 ще бъде постигано с целеви приеми и критерии за оценка, чиято тежест ще бъде определена в националното законодателство за прилагане на мярката.

Недопустими разходи за подмерки 4.1, 4.2, 4.3 и 4.4:

- Разходи за обикновена подмяна и поддръжка;
- Разходи възникнали при изпълнение на договори за лизинг, разходи за застраховки, разходи за лихви, разходи за неустойки и такси, други разходи, свързани с договора за лизинг, режийни разходи и разходи за застраховки;
- Разходите за ДДС, които подлежат на възстановяване в съответствие с националното законодателство в областта на ДДС /Съгласно Раздел 8.1/.
- Закупуване на оборудване втора ръка;
- Принос в натура;
- При инвестиции в селското стопанство – закупуване на права за производство и плащане, закупуване на животни, закупуване на едногодишни растения и тяхното засаждане;
- Инвестиция, за която е установено, че ще оказва отрицателно въздействие върху околната среда;
- Разходи извършени преди подаването на заявление за финансиране от страна на бенефициента независимо дали всички свързани плащания са направени или не с изключение на разходите за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги извършени след 01.01.2014.

Други важни забележки

Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ и подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Първи стълб на ОСП

Финансовата помощ предоставяна по подмярката не се припокрива с обхвата на помощта предоставяна в рамките на първи стълб от ОСП. При прилагането на мярката ще бъдат осигурени необходимите проверки за гарантиране избягването на двойно финансиране. Разплащателната агенция ще извършва кръстосана проверка, целяща избягване на двойното финансиране по ПРСР и схемите за подпомагане за подпомагане в рамките на първи стълб. Инвестиционните проекти, които има възможност да

попаднат в обсега на схемите за подпомагане по първи стълб от ОСП ще бъдат проверявани индивидуално за възможно двойно финансиране.

„Плодове и зеленчуци”

Организациите на производителите няма да бъдат подпомагани по подмярката за дейности включени за подпомагане в техните Оперативни програми, съгласно Регламент (ЕС) № 2200/96.

„Вино”

Финансовата помощ по подмярката няма да бъде предоставяна за инвестиции допустими за подпомагане по „Национална програма за подпомагане на лозаро – винарския сектор“ в съответствие с Регламент (ЕО) № 1234/2007 на Съвета от 22 октомври 2007 г. Ще бъдат осигурени контролни проверки с цел избягване на двойно финансиране, които ще се прилагат за всеки инвестиционен проект по подмярката. По подмярка 4.1 няма да се подпомагат дейности свързани с конверсия на сортовия състав на насажденията със сортове, класифицирани за съответните лозарски райони на страната, реструктуриране на лозя и подобряване на техниките за управление на лозя. По подмярка 4.2 няма да се подпомагат дейности свързани с инвестиции за производство на лозаро-винарски продукти и общи разходи свързани с тях допустими за подпомагане по „Национална програма за подпомагане на лозаро – винарския сектор“.

„Пчеларство”

За инвестициите в пчеларство ще бъде направено пълно разграничение между инвестициите подпомагани по подмярка 4.1 и тези подпомагане по „Национална програма по пчеларство 2014-2016“ в съответствие с Регламент (ЕО) № 1234/2007 на Съвета от 22 октомври 2007 г. В рамките на „Национална програма по пчеларство 2014-2016“ за закупуване на пчелни кошери ще бъдат подпомагани земеделски производители, които притежават до 150 пчелни кошера. Ще бъдат осигурени контролни проверки с цел избягване на двойно финансиране, които ще се прилагат за всеки инвестиционен проект по мярката. По подмярка 4.1 ще се подпомагат инвестиции и кандидати в пчеларство, които не се подпомагат по „Национална програма по пчеларство 2014-2016“. За инвестициите свързани с преработката на пчелен мед ще бъде направено пълно разграничение между инвестициите подпомагани по подмярка 4.2 и тези подпомагане по „Национална програма по пчеларство 2014-2016“. В рамките на ПРСР 2014-2020 ще се подпомагат микро-, малки, средни и големи предприятия за инвестиции в рамките на самите предприятия. Ще бъдат осигурени контролни проверки с цел избягване на двойно финансиране, които ще се прилагат за всеки инвестиционен проект по подмярка 4.2.

„Тютюн”

Инвестиционни дейности няма да бъдат подпомагани в сектор „Тютюн“. Производители на тютюн ще се подпомагат за дейности извън /диверсификация/ производството на тютюн.

„Зехтин”

Производството, преработката и маркетинга на зехтин няма да бъдат подпомагани по ПРСР.

„Хмел”

Дейностите, подпомагани по чл.6 от Регламент (ЕС) № 1952/2005 няма да бъдат подпомагани по ПРСР.

„Захар”

В рамките на ПРСР няма да се подпомагат инвестициите за преработката на суровини за производство на захар и/или сладкарски изделия.

Финансови условия приложими за под мерки 4.1, 4.2, 4.3 и 4.4.:

Авансово плащане:

Максималният размер на авансовото плащане е 50% от общия размер на одобрената финансова помощ по проекта.

Авансово плащане се предоставя при изпълнение на следните условия:

1. Авансовото плащане е предварително посочено и е част от поетия от страна на бенефициента ангажимент;
2. Налична е банкова гаранция или еквивалентна такава съответстваща на 100 % от размера на авансовото плащане.

Административно и финансово управление:

Продължителност на инвестиционните операции за подмерки 4.1, 4.2, 4.3 и 4.4.:

За проекти, включващи инвестиции в инфраструктура или производствени инвестиции, в срок от пет години или три години за МСП от крайното плащане към бенефициенти или в рамките на периода от време, определен в правилата за държавните помощи когато е приложимо не следва да са налице следните обстоятелства:

- Прекратяване или преместване на производствена дейност;
- Промяна на собствеността на дадена позиция от инфраструктурата, която дава на дадено търговско дружество или публично правна организация неправомерно преимущество;
- Значителна промяна, която засяга естеството, целите или условията за изпълнение и която би довела до подкопаване на нейните първоначални цели.

В случай на неизпълнение на посочените условия бенефициентите възстановяват получения принос от ЕЗФРСР.

Процент съфинансиране:

85% от размера на финансовата помощ по мярката се осигурява от ЕЗФРСР, а 15% от националния бюджет.

Разграничаване с други дейности подпомагани по Програмата:

1. Разграничението с мярка „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ „Инвестиции в материалните активи“ е на основа допустими дейности. Подпомаганите дейности по мярка „Инвестиции в материалните активи“ няма да са допустими за подпомагане по мярка „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“.

2. Разграничението с мярка „Развитие на стопанството и стопанската дейност“ е на основа допустими дейности и кандидати. Подпомаганите дейности по мярка „Инвестиции в материалните активи“ няма да са допустими за подпомагане по мярка „Развитие на стопанството и стопанската дейност“. По мярка „Инвестиции в материалните активи“ ще се подпомагат инвестиции в инсталации за възобновяема енергия за собствено потребление в стопанствата и предприятията. Допустимите кандидати по мярка 4.1 ще се подпомагат за производство на енергия от ВЕИ за за собствено потребление само за нуждите на земеделските стопанства. По мярка 4.2 ще се подпомагат инвестиции за производство на енергия от ВЕИ за собствени нужди при преработка на продукти от избраните по мярката сектори и попадащи в обхвата на Приложение I от Договора. Всички останали кандидати ще бъдат подпомагани за производство на енергия от ВЕИ за собствени нужди в рамките на мерки 6.2 и 6.4.

3. Разграничението с мярка „Сътрудничество“ е на основа допустими кандидати. По мярка „Сътрудничество“ ще се подпомагат дейности представени от оперативни групи в рамките на ЕПИ. По мярка „Инвестиции в материалните активи“ ще се подпомагат допустими за подпомагане кандидат съгласно критериите определени в мярката.

Мярка 6 Развитие на стопанства и предприятия

Правно основание

Член 19 от Регламент (ЕС) № 1305/2013

Обосновка на мярката

Един от основните проблеми в земеделието е неблагоприятната възрастова структура на земеделските стопани. Относителният дял на хората в работоспособна възраст в селските райони (64,8%) е значително по-нисък в сравнение с градските райони (70,5%), а този на хората над 65-годишна възраст (21,4%) е по-висок, отколкото в градските (16,6%). Нивото на безработица на младите жители (15-29 години) в селските райони е над 30%, въпреки факта, че 52% в тази възрастова група е икономически неактивно. Основният проблем в селските райони е високото ниво на дългосрочната безработица, която е почти 3 пъти по-висока от тази в градските райони. Въпреки високите нива на безработица, за предприемачите в тези райони е изключително трудно намирането на квалифицирани работници. Основна причина за това е влошаването на качеството на работната сила в селските райони поради влошаване на образователната и възрастовата структура на населението.

Образователната структура на населението в селските райони е по-неблагоприятна както в сравнение с градските райони, така и със страната като цяло. Общият дял на населението със средно или висше образование (48,4%) е по-нисък от този за страната

и значително отстъпва от средния дял за градските райони (72,4%). Най-нисък дял на посочените две групи е налице при селските общини в Североизточния район (39,9%), а най-висок - в Югозападния район (59,9%). В селските райони на Югоизточния регион дялът на непосещаващите училище (2,9%) е най-високият за страната, а в Югозападния район - най-ниският (0,9%).

Местна икономика зависи в голяма степен от селското стопанство - около 50% от заетостта и доходите в селските райони имат за източник селскостопанската дейност. В същото време, наблюдаваме небалансирано развитие на селското стопанство - между 2003 и 2011 г. дялът на растениевъдството в общата селскостопанска продукция нараства от 61,5% на 69,2%, съответно дялът на животновъдството пада от 38,5% на 30,8%. Освен това, слабо се използват местните природни ресурси и добивите от основните селскостопански култури са на ниво от около 60% от средните за ЕС. Всичко това обуславя недобрите възможности за реализация на младите квалифицирани местни жители, слабата конкурентоспособност по отношение привличането на инвестиции и отсъствие на вътрешни източници на инвестиции.

Ниската покупателна способност, неблагоприятната демографска структура по отношение на възраст и образование, ниската степен на икономическа активност, както и ниската степен на разнообразие и незадоволително добавяне на стойност в селската икономика, поставят допълнителни бариери пред развитието на стартиращи и съществуващи малки предприятия в селските райони.

Цели на мярката:

- Улесняване процеса на създаването на стопанства от млади земеделски производители;
- Насърчаване на заетостта и разкриване на качествени работни места и запазване на вече съществуващите работни места;
- Намаляване на сезонните колебания в заетостта;
- Насърчаване стартирането и развитието на неземеделски дейности в селските райони.

Принос на мярката към междусекторните цели и приоритетни области:

Мярката съдържа две основни форми на подпомагане, насочени към различни потенциални бенефициенти: помощ за стартиране на ново предприятие, инвестиции в неземеделски дейности. Най-важните приоритети, към които тя допринася, са както следва:

Приоритет 2А (отнася се за малките стопанства)

Приоритет 2Б "Улесняване на първоначалното навлизане в сектора на селското стопанство и по-специално смяната на поколенията в селскостопанския сектор"

Приоритет 3А (отнася се за малките стопанства)

Приоритет 5В "Улесняване на доставките и използването на възобновяеми източници на енергия, на странични продукти, отпадъци, остатъци и други нехранителни суровини за целите на биоикономиката"

Приоритет 6А "Улесняване на диверсификацията, създаване и развитие на малки предприятия и разкриване на работни места"

Подпомагането по мярката също така ще допринесе за постигане на междусекторните цели в областта на иновациите и околната среда.

Подмярка 6.1 Стартова помощ за млади земеделски производители

Правно основание

Член 19, параграф 1, буква а), подточка (i) от Регламент (ЕС) № 1305/2013

Приоритетна област, към която операцията има принос:

2Б

Вид на помощта

Помощта по тази подмярка ще се предоставя на млади земеделски производители.

Младият земеделски производител се счита за такъв, когато установява за пръв път земеделско стопанство в качеството си на ръководител на това стопанство.

В случай, че младия земеделски производител не се е установил като единствен ръководител на стопанството, той може да получи финансова помощ, при положение, че отговаря на определението за млад земеделски производител и упражнява ефективен и дългосрочен контрол по отношение на решенията, свързани с управлението, ползите и финансовите рискове в стопанството.

Помощта по мярката ще се отпуска на млади земеделски производители, на които в бизнес плана се предвижда да отговарят на изискванията за действащ земеделски стопанин по смисъла на чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 в рамките на 18 месеца от датата на установяване.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт на основание чл. 19, параграф 8 от Регламент (ЕС) № 1305/2013

Допустими разходи:

Бенефициенти:

Бенефициенти са земеделски производители – физически лица, еднолични търговци или ЕООД, които отговарят на следните критерии за допустимост:

- да са регистрирани като земеделски производители по Закона за подпомагане на земеделските производители;
- икономическият размер на стопанството да е в границите между 8 000 и 16 000 СПО (СПО - стандартен производствен обем означава стойността на продукцията, която отговаря на средната стойност за даден район за всеки един земеделски продукт). Всяка земя, която се взема предвид при определяне на първоначалните минимални СПО да е с представен документ за собственост и/или договор за аренда/наем с минимален срок от 5 години;
- да са на възраст от 18 до 40 години (без да са ги навършили) към датата на подаване на молбата за подпомагане;
- да имат съответните професионални умения и познания, които да бъдат доказани: завършено средно образование в областта на селското стопанство или ветеринарната медицина, или средно икономическо образование със земеделска насоченост; и/или завършено висше образование в областта на селското стопанство или ветеринарната медицина, или висше икономическо образование със земеделска насоченост; и/или удостоверение за завършен курс от минимум 150 часа или свидетелство за професионална квалификация в областта на селското стопанство;

- тяхното стопанство да отговаря на определението за създаване на стопанство (описано по-долу);
- са предложили бизнес план за развитие на дейностите в стопанството.

Допустими разходи:

Помощта по мярката ще се предоставя в съответствие с бизнес плана, представен от младия земеделски производител и разходите, които този бизнес план предвижда за всички необходими дейности специфични за стопанството в това число закупуване на движими и недвижими дълготрайни материални активи, строителство, модернизиране на недвижими дълготрайни материални активи, закупуване на земя за земеделска дейност, закупуване на семена, торове и препарати, създаване и/или презасаждане, и/или възстановяване на трайни насаждения.

Условия за допустимост:

Определение за създаване на стопанство

Бенефициентите (като физически лица и/или еднолични търговци, или ЕООД) ръководят за първи път земеделско стопанство ако са изпълнени следните условия:

- в рамките на 15 месеца преди датата на кандидатстване по мярката те са регистрирани за първи път като земеделски производители по Закона за подпомагане на земеделските производители;
- в рамките на 15 месеца преди датата на кандидатстване по мярката те са подавали заявление за единно плащане на площ и/или за плащане за необлагодетелстван район;
- в рамките на 15 месеца преди датата на кандидатстване по мярката те са започнали да отглеждат животни в собствен/нает животновъден обект и/или да стопанисват земя с цел производството на земеделска и животинска продукция;
- в рамките на 15 месеца преди датата на кандидатстване по мярката те са започнали да се осигуряват като земеделски производители, с изключение на случаите, в които земеделският производител е осигурен на друго основание върху максималния за страната осигурителен доход

Бизнес планът трябва да включва поне:

- Резюме на плана ;
- Информация за кандидата, включително образователен статус и професионален опит;
- Описание на началното състояние на земеделското стопанство включително размер на обработваемата земя, отглеждани земеделски култури и животни, икономически размер и местоположение, настоящо състояние на материалните активи (оборудване, машини, помещения за отглеждане на животните, други производствени сгради и т.н), настоящо ниво на съответствие със стандартите на Общността, работна сила и т.н;
- Описание на концепцията за развитие на земеделската дейност на младият фермер вкл:
 - Специфичните резултати и цели за развитието на дейностите на новото стопанство;

- Дейностите необходими за реструктурирането и адаптацията на земеделското стопанство;
- Описание на планираните резултати към периода на бизнес плана и към края на петата година;
- Подробно описание на инвестициите:
 - Описание на планираните инвестиции, индикативния план на производство, както и времева таблица на инвестициите;
 - Специфични дейности и инвестиции за постигане на съответствие със съществуващите стандарти на Общността не по-късно от 24 месеца от датата на създаване на стопанството (ако е приложимо);
 - Индикативен икономически размер на стопанството (СПО) през всички години от изпълнение на бизнес плана;
 - Информация за начина на придобиване на необходимите професионални умения и познания (ако е приложимо), както и информация за други необходими/планирани съвети и/или обучения. Задължително се включва базово обучение по проблемите на опазване на околната среда в земеделието;

Дейностите заложи в бизнес плана ще бъдат оценени не по-късно от 5-тата година от датата на индивидуалното решение за отпускане на помощта.

Избраните критерии целят да гарантират насочване на помощ съобразно установените потребности и заложените цели. Критериите се основават на анализа и на практиката от прилагането на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) и осигуряват съответствие и допълняемост с други стратегически документи.

Критерии за подбор

Критериите целят да гарантират насочване на помощ съобразно установените потребности и заложените цели. Критериите се основават на анализа и на практиката от прилагането на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) и осигуряват съответствие и допълняемост с други стратегически документи. Чрез критериите се цели и подпомагане на проекти с по-висока добавена стойност, създаващи нови работни места, както и намаляването на регионалните диспропорции в социално-икономическото развитие.

Интензитет и размер на помощта:

Общият размер на помощта не може да надвишава 25 000 евро на бенефициент.

Изплащането на помощта става на два пъти под формата на единична премия:

Първо плащане – изплащат се до 12 500 евро след одобрение на молбата за подкрепа;

Второ плащане – изплаща се до 12 500 евро само при коректно изпълнение на всички заложи в бизнес плана дейности, инвестиции и цели.

Финансовата помощ за първо и/или второ плащане може да бъде допълнително лимитирана на база заложените в бизнес плана дейности, инвестиции и цели, представени от младия фермер и разходите, които този бизнес план предвижда за съответното стопанство.

Младият земеделски производител трябва да докаже направените от него инвестиции в размер от минимум 5000 евро за всяка отчетна година за дейности специфични за неговото стопанство.

Тарифи за съфинансиране

Размерът на финансовото участие на ЕЗФРСР е 90% от допустимите публични разходи по мярката.

Внимание върху специфични въпроси

Бизнес планът трябва да покрива период от максимум 5 години като изпълнението на този бизнес план трябва да започне в рамките на 9 месеца считано от датата на решението за отпускане на помощта.

Заявлението по мярката дава възможност на младия земеделски производител да кандидатства и по други мерки от програмата, каквато е и мярка „Инвестиции в материални активи“.

Когато кандидатът не покрива изискванията за професионални умения и познания, може да бъде одобрен при условие, че поеме ангажимент, в рамките на 36 месеца от момента на вземане на решение за отпускане на помощта, да покрие тези изисквания. Тази възможност може да се предостави в случай, че младия земеделски производител е предвидил подобна нужда в бизнес плана си.

Молбата за подпомагане трябва да бъде подадена не по-късно от 15 месеца след датата на създаване на стопанството.

Индивидуалното решение за отпускане на помощта ще бъде взето не по-късно от 18 месеца след датата на създаване.

На млади земеделски производители, които за пръв път установяват земеделско стопанство, на което са управители, може да бъде предоставено подпомагане за инвестиции с цел съобразяване със стандартите на Съюза, приложими по отношение на селскостопанското производство, включително безопасни условия на труд. Подпомагането може да бъде предоставено за не повече от 24 месеца от датата на основаване на земеделското стопанство.

Проверяемост и контролируемост на условията на мярката

Контрол по мярката се извършва чрез посещения и проверки. Посещенията на място ще бъдат осъществени в рамките на три години след подписване на договора за финансова помощ. Проверките включват както системни административни проверки на всички заявления за подпомагане, така и проверки на място.

Допълнителна информация, специфична за съответната мярка

Допълнителни условия за изплащане на финансовата помощ на млади земеделски производители

Младият земеделски производители не е допустим за второ плащане, ако:

- земеделското стопанство не е постигнало съответствие със съществуващите стандарти на Общността до 24 месеца от създаването му, всички инвестиции, основните дейности и цели, предвидени в бизнес плана не са изпълнени към момента на прегледа на бизнес плана;
- не е покрил изискванията за професионални умения и познания в рамките на 36 месеца от момента на вземане на решение за отпускане на помощта;

- не е изпълнил всички заложи в бизнес плана дейности, инвестиции и цели към периода на проверка.

Преходни договорености

Информация за нереализираните финансови ангажименти по Програма за развитие на селските райони (2007-2013) е дадена в Раздел 19 „Преходни разпоредби” от Програмата.

Подмярка 6.2 Стартова помощ за неземеделски дейности

Правно основание

Член 19, параграф 1, буква а), подточка (ii) от Регламент (ЕС) № 1305/2013
Приоритетна област;

6А

Вид на помощта

Предоставя се подпомагане за стартиране на нови неземеделски дейности в селските райони. Дейностите трябва да са нови за предприятието или лицето, което получава подпомагането. Неземеделските дейности могат да включват:

- Дейности за развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги);
- Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали);
- Развитие на услуги във всички сектори;
- Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление;
- Развитие на занаяти и други неземеделски дейности.

В рамките на подмярката не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз. Не се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба.

Връзка с друго законодателство

Делегирани актове на основание чл. 19, параграф 8 и чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) №1305/2013.

За да се избегне припокриването между ОПИП и ПРСР, подкрепата за инвестиции в неземеделски дейности за действащи и стартиращи микропредприятия и земеделски производители в селските райони ще се предоставя само в рамките на ПРСР. Микропредприятията, включително стартиращите иновативни фирми, ще са допустими за подкрепа по ОПИП само ако осъществяват дейността си извън селските райони. Предприятията от селските райони ще са допустими за подпомагане чрез финансови инструменти по ОПИП. Мярката няма да подпомага стартиращи предприятия на безработни, които се подпомагат чрез финансови инструменти от ОПРЧР.

Допустими разходи

Начална помощ за нови неземеделски дейности в селските райони.

Не повече от 70% от разходите в бизнес плана може да са предвидени за текущи разходи.

Бенефициенти

Земеделски производители или микропредприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите или Закона за вероизповеданията, както и физически лица, регистрирани по Закона за занаятите.

Бенефициентите трябва да имат седалище или съответно постоянен адрес за физическите лица на територията на селски район.

При определянето на едно предприятие за микропредприятие се следва дефиницията на Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията.

Критерии за допустимост

Проектите и кандидатите трябва да отговарят на следните условия:

- Подпомаганата дейност да се извършва в селски район;
- Дейностите, за които се кандидатства не са извършвани от предприятието до момента на подаване на заявлението за подпомагане;
- Кандидатът трябва да представи разработен бизнес план за новата дейност, който да показва икономическа жизнеспособност за срок от 5 години, в случай на строително-монтажни работи – 10 години;
- Дейността не оказва отрицателно влияние върху околната среда;
- Инвестициите в производство на електроенергия от биомаса не се подпомагат по мярката, ако те не произвеждат най-малко 10% топлинна енергия;
- Стопанството на кандидати – земеделски производители, които не са микропредприятия трябва да има стандартен производствен обем над 8 000 евро;
- Изпълнението на бизнес плана трябва да започне в срок до 9 месеца от решението за отпускане на помощта.

Бизнес планът трябва да съдържа най-малко следните елементи:

- Резюме на плана;
- Първоначално икономическо състояние на кандидата;
- Анализ на пазара, въздействие върху конкурентите;
- Етапи и цели за развитие на новите дейности на кандидата;
- Прогноза на нетните парични потоци;
- Подробно описание на дейностите и инвестициите, необходими за развитие на дейностите на кандидата.

Промени в бизнес плана се допускат, ако не водят до съществено изменение на дейността.

Не се предоставя финансова помощ за изграждане и обновяване на туристически обекти и туристически услуги в курортни комплекси и населени места по черноморското крайбрежие с развит масов туризъм.

Подпомагат се проекти за обновяване или изграждане на места за настаняване с до 20 помещения за настаняване.

Максималният размер на количествата култури за храни и фуражи, използвани за производство на биоенергия, включително биогорива ще бъде определен въз основа на допълнителен анализ и ще бъде одобрен от Комитета за наблюдение на програмата.

Критерии за подбор

Критериите целят да гарантират насочване на помощ съобразно установените потребности и заложените цели. Критериите ще се основават на анализа и на опита от прилагане на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) и ще осигуряват съответствие и допълняемост с други стратегически документи и по-специално Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия. Чрез критериите се цели и подпомагане на проекти с по-висока добавена стойност, създаващи нови работни места, както и намаляването на регионалните диспропорции в социално-икономическото развитие.

Интензитет и размер на помощта:

Подпомагането се предоставя под формата на фиксирано плащане, което не надвишава 25 000 евро.

Плащането се извършва чрез две плащания, представляващи първо плащане в размер на 15 000 евро – до 3 месеца от сключване на договор и второ плащане в година по избор на кандидата, но не по-късно от петата година и не по-рано от третата година от изпълнението на бизнес плана.

Второто плащане, в размер на 10 000 евро, се извършва, ако кандидатът е извършил всички инвестиции, основните дейности и е постигнал целите, предвидени в бизнес плана и е създадено най-малко едно работно място.

Подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“

Обосновка

Броят на малките стопанства, съгласно националната дефиниция, към които е насочена Тематичната подпрограма, е 85 770, което е 23,2% от всички стопанства в България. Почти всички малки стопанства развиват дейност като физически лица или еднолични търговци, като има само 520 стопанства, които са юридически лица. От всички малки стопанства, 69,3% са с размер до 3 999 евро, а останалите 30,7% имат размер от 4 000 до 7 999 евро.

Помощта предоставяна на малките стопанства е насочена към осигуряване на тяхното устойчиво развитие и растеж. По мярката се подпомагат всички дейности, които могат да гарантират това развитие, които са включени в бизнес плана. Това включва инвестиции в малкото стопанство, свързани с неговото развитие и модернизация, а също и текущи разходи необходими за изпълнението на бизнес плана.

Приоритетни области

2А

Вид на помощта

Помощта, която се предоставя по тази подмярка е в размер на 15 000 евро и представлява плащане на два транша. Първо плащане в размер на 10 000 евро след

одобрението на заявлението за подпомагане. Второ плащане в размер на 5 000 евро след проверка на изпълнението на бизнес плана.

Връзка с друго законодателство

Чл. 13 от делегиран акт (проект) на Комисията за допълнение на някои разпоредби на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за въвеждане на преходни разпоредби.

Чл. 5 от Регламент (ЕО) № 1242/2008 на Комисията за установяване на типология на Общността на земеделските стопанства.

Бенефициенти

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в раздел 4.1 на Тематичната подпрограма за малките стопанства. Не се подпомагат бенефициенти одобрени по мярка 112 Създаване на млади фермери от ПРСР 2007-2013 г. Не са допустими бенефициенти, които са били одобрени през последните пет години по мярка 141 Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране от ПРСР 2007-2013 г.

Допустими разходи

Помощта се оказва като фиксирана сума, която може да се изразходва за инвестиции и текущи разходи, необходими за постигане на целите, определени в бизнес-плана.

Условия за допустимост

Кандидатите трябва да отговарят на изискванията за допустимост, описани в Раздел 4.1 на Тематичната подпрограма за малки стопанства

Кандидатите трябва да са получили минимум 30 % от общия доход за преходната година от земеделски дейности.

Кандидатите трябва да представят бизнес план, който да показва първоначално състояние на земеделското стопанство и сведения за дейностите (включително дейностите, свързани с екологичната устойчивост и ресурсната ефективност), които биха спомогнали за постигане на икономическа жизнеспособност, например инвестиции, обучение, сътрудничество.

Критерии за подбор

Приоритет ще бъде даден на проекти на земеделски производители, които:

- към момента на подаване на заявлението за подпомагане имат регистрирани животновъдни обекти и отглеждат едри и дребни преживни животни, свине, зайци, птици и пчели;
- земеделското стопанство е разположено в планински район съгласно наредбата за определяне на критериите за необлагодетелстваните райони и териториалния им обхват (приета с ПМС №30 ОТ 15.02.2008 г.; ДВ, бр. 20 от 2008 г.);
- на земеделски производители, чиито стопанства са преминали към биологично производство на земеделски продукти и храни по смисъла на Регламент на Съвета (ЕО) № 834/2007 от 28 юни 2007 *относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) 2092/91 и/или са одобрени ползватели на помощ по мярка 10 „Агроекологични плащания” от ПРСР*

Интензитет и размер на помощта

Размерът на помощта по подмярката за стартиране на стопанска дейност за развитие на малки стопанства е в размер на 15 000 евро за целият период на подпомагане. Плащанията се извършват на два транша, като първото плащане е в размер на 10000 евро, а второто в размер на 5 000 евро.

Подмярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“

Операция 6.4.1 Инвестиции в подкрепа за неземеделски дейности

Операция 6.4.2 Инвестиции в подкрепа за неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства

Правно основание

Член 19, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 1305/2013

Операция 6.4.1 Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности

Вид на помощта

Предоставя се подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, които са насочени към:

- Развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги);
- Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали);
- Развитие на услуги във всички сектори;
- Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление;
- Развитие на занаяти и други неземеделски дейности.

В рамките на подмярката не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз.

Не се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници, с изключение на производство на енергия от вторични продукти, отпадъци и остатъци.

Не се предоставя финансова помощ за изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги в курортни комплекси и населени места по черноморското крайбрежие с развит масов туризъм.

Приоритетни области

6А и 5В

Връзка с друго законодателство

Делегирани актове на основание чл. 19, параграф 8 и чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

За да се избегне припокриването между ОПИП и ПРСР, подкрепата за инвестиции в неземеделски дейности за действащи микропредприятия и земеделски производители в селските райони ще се предоставя само в рамките на ПРСР. Микропредприятията, включително стартиращите иновативни фирми, ще са допустими за подкрепа по ОПИП само ако осъществяват дейността си извън селските райони. Предприятията от селските райони ще са допустими за подпомагане чрез финансови инструменти по ОПИП.

Допустими разходи:

Финансова помощ за материални и нематериални инвестиции, за създаване и развитие на неземеделски дейности в селските райони, включващи:

- а) Изграждане, придобиване или подобренията на недвижимо имущество;
- б) Закупуване, включително чрез лизинг на нови машини и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите;
- в) Общи разходи, свързани с разходите за буква „а“ и „б“, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост;
- г) Нематериални инвестиции: придобиване и създаване на компютърен софтуер и придобиване на патенти, лицензи, авторски права и марки.

Разходите са допустими само ако са извършени след подаване на заявлението за подпомагане.

Допустими са авансови плащания в размер до 50% от одобрената финансова помощ.

Бенефициенти

Земеделски производители или микропредприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите или Закона за вероизповеданията, както и физически лица, регистрирани по Закона за занаятите.

Бенефициентите трябва да имат седалище или съответно постоянен адрес за физическите лица на територията на селски район.

При определянето на едно предприятие за микропредприятие се следва дефиницията на Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията.

Критерии за допустимост

Проектите и кандидатите трябва да отговарят на следните условия:

- Инвестицията да се осъществява в селски район;
- Инвестицията да няма отрицателно влияние върху околната среда;

- Кандидатът да представи разработен бизнес план, който да показва икономическа жизнеспособност на инвестицията за срок от 5 години/ 10 години при строително-монтажни работи;
- Стопанството на кандидати, земеделски производители, трябва да има стандартен производствен обем над 8 000 евро;
- Инвестициите в производство на електроенергия от биомаса не се подпомагат по мярката, ако те не произвеждат 10% топлинна енергия.

Бизнес планът трябва да съдържа най-малко следните елементи:

- Резюме на плана;
- Първоначално икономическо състояние на кандидата;
- Анализ на пазара, въздействие върху конкурентите;
- Етапи и цели за развитие на новите дейности на кандидата;
- Прогноза на нетните парични потоци;
- Подробно описание на дейностите и инвестициите, необходими за развитие на дейностите на кандидата.

Промени в бизнес плана се допускат, ако не водят до съществено изменение на дейността.

Не се предоставя финансова помощ за изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги в курортни комплекси за развит масов туризъм.

Подпомагат се проекти за обновяване или изграждане на места за настаняване с до 20 помещения за настаняване.

Максималният размер на количествата култури за храни и фуражи, използвани за производство на биоенергия, включително биогорива ще бъде определен въз основа на допълнителен анализ и ще бъде одобрен от Комитета за наблюдение на програмата.

Критерии за подбор

Критериите за подбор целят да гарантират насочване на помощ съобразно установените потребности и заложените цели. Критериите се ще основават на анализа и на практиката от прилагане на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) и ще осигурят съответствие и допълняемост с други стратегически документи и по-специално Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия. Подпомагането ще се фокусира върху най-бедните райони. Чрез критериите се цели и подпомагане на проекти с по-висока добавена стойност и създаващи нови работни места. Предвижда се да бъдат избрани проекти, които в максимална степен да допринесат за постигане на целите на програмата.

При избора на проекти ще се цели постигане на максимална ефективност.

Интензитет и размер на помощта:

Финансовата помощ не може да надвишава 75% от общите допустими разходи и при спазване на правилата за „минимална помощ“.

Минимална стойност на допустимите разходи – 10 000 евро.

Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 300 000 евро.

В случай на интегриран проект, разходите за неземеделската дейност не следва да надвишават посочените максимални стойности.

Операция 6.4.2 Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства

Обосновка

Процесът на реструктуриране на българския земеделски сектор, който се характеризира с голям брой нископродуктивни малки стопанства, може да бъде стимулиран към разнообразяване на дейността чрез насърчаване развитието на неземеделски дейности.

Подпомагането на инвестиции на земеделски производители за развиване на неземеделски дейности ще улесни навлизането им или разширяването на дейностите в сектори с потенциал за пазарен растеж. Това ще доведе до допълнителен доход за малките стопани и ще подпомогне процеса на реструктурирането им.

Приоритетни области

2А, 3А.

Вид на помощта

По тази подмярка се подпомагат инвестициите за стартиране или развитие на неземеделски дейности в селските райони, сред които са:

- *Развитие на селски туризъм:*
 - Туристическо настаняване и осигуряване на храна на туристите (включително къщи за гости, къмпинги и съоръжения, и т.н.);
 - Развитие на туристическите услуги, които предлагат на посетителите възможности за спорт и отдих или са насочени към хобита и други дейности за свободното време (езда, колоездене, фототуризм) и специализиран туризъм за любители на природата – наблюдение на птици, животни, пеперуди, растения и т.н.);
 - Туристически услуги, свързани с опазване и експониране на места с исторически, културен, природен или образователен интерес (стари изби, мелници, ферми, изложения на закрито и открито), и т.н.
- *Местно занаятчийство:*
 - Занаятчийски дейности (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности).
- *Преработка и маркетинг на земеделски продукти, които не се подпомагат по чл. 18 и крайният продукт не е включен в Анекс I;*
- *Производство и/или преработка на неземеделски стоки и материали;*
- *Предоставяне на услуги за всички икономически сектори и населението, включително:*
 - Грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, обучение и други;

- Създаване/обновяване или подобрене на работилници за поддръжка и ремонт на машини и съоръжения за селското и горското стопанство;
- Архитектурни и инженерни дейности, счетоводство, деловодство и одиторски услуги, технически услуги, индустриално почистване, ветеринарни дейности и т.н.
- ИТ дейности, компютърни и електронни дейности, електронна търговия и др.;

Връзка с друго законодателство

Чл. 5 от делегиран акт (проект) на Комисията за допълнение на някои разпоредби на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за въвеждане на преходни разпоредби.

Чл. 5 от Регламент (ЕО) № 1242/2008 на Комисията за установяване на типология на Общността на земеделските стопанства.

Бенефициенти

Земеделски производители в общините от селските райони.

Допустими разходи:

- Изграждане, придобиване и подобряване на недвижимо имущество, включително чрез лизинг;
- Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг;
- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, различни от тези предоставяни по мярката по чл.15;
- Закупуване на ноу-хау, патенти права и лицензи, търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта.

Условия за допустимост

Земеделски производители, отговарящи на условията, изброени в Раздел 4.1

Кандидатите трябва да са получили минимум 30 % от общия доход за преходната година от земеделски дейности.

Инвестицията да се извършва на територията на община от селските райони, за която се отнася проектното предложение.

Критерии за подбор

В процеса на избор ще се дава приоритет на:

- Проекти, за разнообразяване на дейността, представени от земеделски производители, регистрирани по реда на Закона за тютюна и тютюневите изделия;
- Проекти, представени от жени и млади фермери;

- Проекти, създаващи постоянна заетост;
- Проекти, интегриращи хоризонталните приоритети за иновации, опазване и възстановяване на околната среда, включително биологично производство, икономия на ресурси и адаптация към климатичните промени.

Интензитет и размер на помощта:

Финансовата помощ е в размер на 85% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи;

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 5000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 70 000 евро.

По мярката се прилагат правилата за минималната помощ и общата финансова помощ получена по правилата за минимална помощ, по тази или други програми не може да надхвърля 200 000 евро за период от три години.

Проверяемост и контролируемост на условията на мярката.

Рискове при прилагането на мярката

Основни рискове в прилагане на мярката са свързани, както с закъснения в обработката на заявленията за подпомагане и плащане, така и с процедурите за избор на изпълнители на дейностите по проекта, обосноваването на разходите и адекватна система за проверка.

Действия за предотвратяване на рисковите фактори

Контрол по мярката се извършва чрез проверки. Всяко условие за допустимост и критерии за оценка е проверяемо чрез представяне на документ или проверка в държавни регистри. Проверките включват системни административни проверки на всички заявления за помощ и се допълват от проверки на място.

Опитът от прилагане на мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“ показва, че децентрализирането ѝ съкращава времето на обработка на документите и се рационализират процедурите за контрол, като се премахват дублиращите проверки, чрез което се намалява значително времето за обработка на заявленията.

Опитът от прилагане на мерки 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности“ и 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия“ показва, че определянето на приоритет за отделни дейности, ограничава възможността за одобрение на проекти, които също допринасят за постигане на целите по мярката и носят висока добавена стойност. За преодоляване на този проблем и с цел осигуряване на механизъм за постигане на заложените целеви стойности на индикаторите Управляващия орган, след консултации с Комитета по наблюдение, ще може да ограничава вида на допустимите дейности за определени приеми.

Оценка по критериите за подбор се извършва за заявленията, отговарящи на условията за допустимост. С цел намаляване на административната тежест, когато в определен прием са постъпили заявления, надвишаващи 100% предвидения бюджет за приема, първо се извършва предварителна оценка по критериите за избор, след което се проверява допустимостта на заявленията, за които е наличен финансов ресурс. Преди одобрение на заявленията, се извършва окончателна оценка.

Процедурите за избор на изпълнител на дейностите по проекта ще бъдат описани в наредбата за прилагане на мярката и за по-добро информироване на бенефициентите ще бъдат издадени указания.

Опита от прилагане на мярката води до предприемане на следните методи за преценка основателността на разходите: чрез референтни цени, три оферти за разходи, за които не са определени референтни цени и оценяваща комисия, когато Разплащателната агенция прецени, че предходните два метода не са подходящи.

Допълнителна информация, специфична за съответната мярка:

- **Определение за "селски район"**

Националната дефиниция определя като „селски райони“ общините, в които няма населено място с население над 30 000 души. Тази дефиниция е използвана при Програма САПАРД и при Програмата за развитие на селските райони (2007-2013). Съгласно тази дефиниция, 231 общини от общо 264 общини в България са класифицирани като селски.

- **Преработка на продукти по Приложение I и продукти, които не са упоменати в Приложение I**

Подмярка „Стартова помощ за неземеделски дейности в селските райони“ и „Инвестиции в създаването и развитието на неземеделски дейности“ са насочени към подкрепа на дейности, включващи преработка на продукти, като крайния резултат трябва да е продукт извън Приложение I към Договора за създаване на Европейската общност.

- **Мобилни магазини**

В рамките на подмярка „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“ е допустимо подпомагането на мобилни магазини, които могат да извършват дейност в селските райони и извън селските райони при условие, че продават и собствена продукция. Мобилни магазини, подпомогнати по подмярка „Стартова помощ за неземеделски дейности в селските райони“ трябва да извършват дейност само в селските райони.

- **Разграничаване с мярка „Инвестиции в материални активи“**

По мярката се подпомагат дейности за инвестиции в инсталации за възобновяема енергия в самите стопанства с капацитет, който надвишава годишните количества за собствени нужди на кандидата. Ако произведената биоенергията е за собствено потребление, инвестицията в инсталацията за възобновяема енергия в стопанствата е допустима за подпомагане в рамките на мярка „Инвестиции в материални активи“.

В рамките на подмерки „Стартова помощ за неземеделски дейности в селските райони“ и „Инвестиции в създаването и развитието на неземеделски дейности“ няма да се финансират дейности за производство на продукти, които ще се подпомагат по мярка „Инвестиции в материални активи“.

Правно основание

Член 20 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета.

Обосновка на мярката

Устойчивото социално–икономическо развитие на селските райони е неразривно свързано със съществуващата инфраструктура и качеството на предлаганите услуги за населението в селските райони. Недостига на инвестиции за обновяване на съществуващата инфраструктура и неадекватното качество на предлаганите услуги (спрямо градовете) е основният елемент, който продължава да разширява границите на развитие между селските и градските райони в България и който, освен това е пречка за създаването на равни възможности в социално-икономическото развитие на селските райони. Тези фактори водят до влошаване на качеството на живот в селските райони и застрашава способността им да задържат населението и да привличат инвестиции, което ги поставя в социално-икономически спад.

За да се намалят съществуващите различия между селските и градските райони и съгласно идентифицираните потребности в SWOT анализа, с подпомагането по мярката ще се създаде, подобри или разшири малка по мащаби инфраструктура в селските райони, включително и ширококолентова инфраструктура, публична инфраструктура за отдих и туристическа информация и подобряването и разширяването на основните услуги, включително за отдих и спорт. Чрез подпомагането по мярката ще се постигне подобряване на транспортната свързаност и изграждане или обновяване на техническа инфраструктура и достъп до широколентов интернет в селските райони. По този начин мярката ще допринесе до ограничаването на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването на селските райони. Населените места в селските райони в България ще станат привлекателни за бизнеса и за живеене, чрез поддържането и стимулирането на тяхното икономическо, социално и културно развитие, изграждане на липсващата или рехабилитация на съществуващата техническа и социална инфраструктура, транспортни и комуникационни връзки. Ще се въведат новите изисквания за интеграция на политиката по околна сред (ПОС) и политиката по изменение на климата (ПИК), както и иновации при изграждането и обновяването на инфраструктурата, като примерно екоиновации в областта на водоснабдяването и пречистването на водите, в областта на туризма, използването на ширококолентова инфраструктура. По този начин ще се постигне както съхраняването на населените места, така и ще се осигури поддържането на образователните услуги, и предоставянето на културни услуги и осигуряването на работни места.

Създаването и обновяването на техническа и социална инфраструктура е основната за създаването на оптимална жизнена среда на селските райони, опазването на околната

среда, създаването на достъпност и развитие на икономиката. Текущата ситуация в България показва необходимостта от развитието на техническа и социална инфраструктура в селските райони. Въпреки, че през програмния период 2007-2013 г. създаването и обновяването на техническата и социалната инфраструктура (пътища, водоснабдяване, канализация, улици, тротоари, паркове, градини, спортна, общинска и социална инфраструктура и др.) в селските райони беше финансирано от ЕЗФРСР, тя е все още слабо развита и забавя социално-икономическото развитие на селските райони.

В резултат на идентифицираните нужди в SWOT анализа ще бъде предоставяна подкрепа по мярката за създаване и обновяване на техническа и социална инфраструктура. По този начин ще се намалят негативните социално-икономически тенденции в селските райони ще се подобри стандарта на живот и ще се въведат новите изисквания за опазване на околната среда, както и иновативни решения в областта на управлението на природните ресурси.

Анализът на стратегическите документи в сферата на образованието показва, че от решаващо значение за България е да се инвестира в качеството, конкурентоспособността и ефективността на образованието, което зависи до голяма степен от условията за преподаване т.е. от съответната инфраструктура. Инфраструктурното развитие трябва да се извършва целенасочено само за общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони. Чрез инвестициите в образователна инфраструктура ще се улесни достъпа и качеството на предоставяното образование и ще се намали броя на преждевременно напусналите сферата на образованието. Инвестициите в образователна инфраструктура ще доведат до икономическото развитие на селските райони.

Запазването на духовния и културния живот на населението е от важно значение за развитието на селските райони. Културно-историческото развитие на България обуславя богато културно наследство, което се запазва и съхранява в културните центрове читалища, театри, библиотеки музеи, църкви, манастири и др. Инвестициите в този вид инфраструктура ще позволят да се запази културната идентичност и традиции в селските райони и да се повиши качеството на живот на хората живеещи в тях.

Природата и културно-историческото наследство могат да бъдат определени като един от най-силно изразените сравнителни предимства на селските райони в глобализацията се свят. Техния потенциал може да бъде разкрит чрез инвестиране в изграждането на публична инфраструктура за отдых и туристическа информация. Чрез инвестициите в публична инфраструктура за отдых и туристическа информация ще се реализира в максимална степен местния икономически потенциал на селските райони, в които поради липса на производствени дейности или други стабилни източници на доход и заетост, са с по-ниски темпове на развитие, като в същото време ще доведе и до опазване и популяризира културното и природно наследство и ще има благоприятно устойчиво въздействие по отношение на опазване на околната среда.

Инвестициите в инфраструктура за широколентов достъп е важна област на интервенция, която ще допринесе както пряко, така и косвено за постигане на приоритетите, свързани с разкриването на работни места и икономически растеж в селските райони. По този начин ще се постигне икономическо развитие, чрез улесняване на достъпа до интернет, създаване на онлайн услуга, както и много други възможности, свързани с маркетинга на продуктите, на пазара на работната сила и обмяна на опит. Безжични технологии могат да осигурят връзка между обществените сгради и домакинствата и най-близкия възел на мрежата, без да е необходима физическа връзка. Тези мрежи ще бъдат изградени в райони, които са с потенциал за развитие от гледна точка на техните социално-икономически показатели.

Популяризирането на местните растителни и животински продукти също е от важно значение за социално-икономическото развитие на селските райони. В България има изградени само 10 пазара. Анализът показва, че малкият на брой пазари ограничава достъпа на земеделските производители до възможността пряко да продават и рекламират произведената от тях земеделска продукция. Изграждането на пазари, собственост на общините ще стимулира развитието на местния икономически потенциал, ще подобри качеството на живот и ще привлече инвестиции в селските райони.

В изпълнение на целите на ЕВРОПА 2020 е необходима подкрепа и за създаването на нов тип общинска инфраструктура в селските общини, свързана с оползотворяването на отпадъците. Изграждането или реконструкцията на общински съоръжения за оползотворяване на отпадъци, както и за съхранение на продукцията от животновъдните стопанства ще допринесе и до опазването на околната среда.

Подкрепата по мярката е насочена към различни потенциални бенефициенти и операции за подпомагане. Най-важните приоритети, към които тя допринася, са както следва:

Приоритет 3: Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство с акцент върху следните области:

Приоритетна област 3А: Подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската и хранителната верига посредством схеми за качество, които да добавят стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи на производителите и организации и междубраншови организации.

Приоритет 5: Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горското стопанство, с акцент върху следните области:

Приоритетна област 5Б: Повишаване на ефективността при потреблението на енергия в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост.

Приоритет 6: Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони, с акцент върху следните области:

Приоритетна област 6Б: Стимулиране на местното развитие в селските райони;

Приоритетна област 6В: Подобряване на достъпа до информационни и комуникационните технологии (ИКТ), използването и качеството им в селските райони.

Подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия

Обосновка на подмярката

Публичната инфраструктура е базов фактор за осигуряване на социалните услуги на населението в градовете и в селата и за осигуряване на достъпа до тях. Тя предоставя физическата среда и обхваща обектите и съоръженията за реализиране на услугите в сферата на образованието, здравеопазването и социалните грижи, науката и културата, водоснабдяването и канализацията, управлението на отпадъците, енергоснабдяването, телекомуникациите, транспорта, благоустройството, физическата култура, спорта и отдиха.

Състоянието на общинските пътища и тяхната прилежаща инфраструктура и съоръжения е незадоволително и не отговаря на условията за непрекъснат, удобен и безопасен транспорт. Комуникациите между населените места помежду им и с общинския център са затруднени и допълнително влошават условията за развитие на общините, особено в селските райони, както и достъпа до услуги. Проблемите с водоснабдяването в селските райони не се различават особено от тези за цялата страна и са свързани главно с високата амортизираност на мрежите и хроничния недостиг на инвестиции, водещи често до прилагане на режим във водоснабдяването.

Необходими са инвестиции за изграждане на пазари на производителите, тъй като затрудненият достъп до пазара на по-малките производители на животински продукти, плодове и зеленчуци води до формиране на ниски изкупни цени. Наличието на нерегламентирани пазари за живи животни, които не отговарят на ветеринарно-санитарните изисквания на законодателството на ЕС и представляват риск за разпространението на болести по животните обуславя необходимостта от изграждането на пазари за селскостопански животни и продукти от тях.

Вид на помощта

Операциите по подмярката включват:

- Инвестиции за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях;

- Инвестиции за изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони; инвестиции за доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони;
- Инвестиции за изграждане и/или обновяване на озеленените площи, за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение;
- Инвестиции за изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства;
- Инвестиции за реконструкция и/или ремонт на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги; инвестиции за изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура;
- Инвестиции за изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства;
- Инвестиции за реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони;
- Инвестиции за изграждане на пазари на производителите и инвестиции за изграждане на представителни пазари за живи селскостопански животни и продукти от тях.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт в съответствие с чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета; Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета.

Бенефициенти

Общини в селските райони;

- Юридически лица с нестопанска цел;
- Читалища;
- Общински предприятия;
- Търговски дружества по Търговския закон, чиито собственик на капитала е общината.

Допустими разходи

Разходите се свеждат до:

- Изграждането, придобиването, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество;
- Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива;
- Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост. Проучванията за техническа осъществимост продължават да бъдат разход, който отговаря на условията дори когато на база на техните резултати не се правят изброените по-горе;
- Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Условия за допустимост

Кандидатите трябва да са от допустимите бенефициенти. Инвестициите трябва да се изпълняват на територията на селските райони на Република България; да отговарят на дефиницията за дребна по мащаби инфраструктура; предвидените по тях дейности да се изпълняват в съответствие с общинския план за развитие на съответната община, а ако съществува стратегия за местно развитие, да са съгласувани и с нея; да нямат отрицателно въздействие върху околната среда по смисъла на Закона за опазване на околната среда; да отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и плановите за тяхното управление, Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане; да са придружени с анализ на икономическите и социалните ползи, в който е доказано, че инвестицията ще доведе до социално-икономическо развитие на селският район; да съдържат аргументация за устойчивостта на инвестицията.

Инвестициите за изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства се допустими, ако са включени в обхвата на чл. 36, ал. 2 от ППЗСП.

Критерии за подбор

Спазени са следните принципи за определяне на критериите за подбор:

- Принципа на приоритизиране според броя на населението, което ще се възползва от тях;
- Принципа на приоритизиране за осигуряване на свързаност с общинския център;
- Принципа на приоритизиране според вида на инвестицията;
- Принципа на приоритизиране на инвестициите според поетите ангажименти на страната в областта на подобряване на околната среда и осигуряване на екологичен ефект и въздействие, образование, здравеопазване и др.;

- Принципа на приоритизиране според предложени иновативни технически решения.

Интензитет и размер на помощта

За общини, ЮЛНЦ, читалища, общински предприятия или търговски дружества по Търговския закон, чийто собственик на капитала е общината се предвижда 100% финансиране в случай, че не е налично генериране на приходи.

За общини, които кандидатстват за инвестиции за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари и съоръженията, и принадлежностите към тях, и за изграждане и/или реконструкция на водоснабдителни системи и съоръжения и за доизграждане на канализационни мрежи се предвижда 95% финансиране.

В случаите за ЮЛНЦ, читалища, общински предприятия или търговски дружества по Търговския закон, чийто собственик на капитала е общината, когато се установи потенциал за генериране на приходи размерът на финансиране е 75%.

Подмярка 7.3. Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрене и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство

Обосновка на подмярката

Една от водещите инициативи на Европа 2020 - Цифровата програма на Европа (ЦПЕ), е свързана пряко с решаване на проблемите в областта на информационните технологии и Интернет. Акцентът на ЦПЕ е ускоряване на развитието на високоскоростен достъп до Интернет, за да може обществото максимално да се възползва от единния цифров пазар в периода 2015 – 2020 г. По отношение на широколентовия достъп са заложили следните цели:

- до 2013 г. всеки европейец да има достъп до базови широколентови услуги;
- до 2020 г. всеки европейец да има „fast broadband” достъп със скорост над 30 Mbps и поне 50% от европейците да имат „ultra fast broadband” достъп със скорост над 100 Mbps.

Последните данни за изпълнението на ЦПЕ очертават картината на проникването на фиксиран широколентов достъп за Европа и България. Общият брой на фиксираните широколентови линии надминава 5.5 милиона в Европа, а проникването през януари 2013 г. е 28,8%. Най-голямо е проникването на фиксиран широколентов достъп (ШЛД) в Холандия, Дания и Франция, а най-малко – в Румъния, Полша, България и Словакия. Внимателният анализ на състоянието на широколентовия достъп в България показва известно изоставане, както по отношение на свързаност и предоставяни приложения и услуги на бизнеса и гражданите, така и по отношение на тяхното използване. Проникването на широколентов достъп е под средния показател за ЕС (към януари 2013 г. то е 19%), но с 3 процентни пункта по-високо, отколкото през 2012 година. Сравнително доброто равнище на показателя се дължи най-вече на предлагането на интернет и услуги в големите градове и в икономически активни райони, но не е такова

състоянието в отдалечените, слабо-населените и селските райони, където често липсва широколентова инфраструктура.

Вид на помощта

В рамките на тази подмярка се подпомагат инвестиции за създаване на широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение и осигуряване на активно оборудване за свързаност към облак на електронно управление в белите и сиви зони.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт в съответствие с чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета; Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета.

Бенефициенти

Изпълнителна агенция „Електронни съобщителни мрежи и информационни системи“.

Допустими разходи

Разходите се свеждат до:

- Изграждането, придобиването, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество;
- Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива;
- Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост. Проучванията за техническа осъществимост продължават да бъдат разход, който отговаря на условията дори когато на база на техните резултати не се правят изброените по-горе;
- Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Условия за допустимост

Инвестициите трябва да се изпълняват на територията на селските райони на Република България; да осигурят широколентов достъп от следващо поколение съответно високоскоростна интернет свързаност в белите и сиви зони в населените места. Инвестициите не трябва да отговарят на дефиницията за дребна по мащаби инфраструктура. Инвестициите са допустими за подпомагане, когато предвидените дейности се изпълняват в съответствие с общинския план за развитие на съответната община, а ако съществува стратегия за местно развитие, да са съгласувани и с нея. Предвидените дейности се изпълняват в съответствие с Националната стратегия за развитие на широколентовия достъп и Националния план за широколентова

инфраструктура за достъп от следващо поколение. Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че няма да имат отрицателно въздействие върху околната среда по смисъла на Закона за опазване на околната среда. Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и планове за тяхното управление, Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие и съответните им подзаконовни нормативни актове за тяхното прилагане.

Инвестициите са допустими за подпомагане, ако са придружени с анализ на икономическите и социалните ползи в който е доказано, че инвестицията ще доведат до социално–икономическо развитие на селският район.

Инвестициите са допустими за подпомагане, ако съдържат аргументация за устойчивостта на инвестицията.

Критерии за подбор

Спазени са следните принципи за определяне на критериите за подбор:

- Принципа на приоритизиране според броя на населението, което ще се възползва от допустимите инвестиции.
- Принципа на приоритизиране за осигуряване на свързаност с общинския център.
- Принципа на приоритизиране според предложени иновативни технически решения за осигуряване на най-високите скорости на трансфер на данни.
- Принципа на приоритизиране според предложени иновативни технически решения.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ за инвестиции за създаване на широкополетова инфраструктура е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

Подмярка 7.4. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на основни услуги на местно равнище за населението в селските райони, включително за отдых и културни дейности, както и на съответната инфраструктура

Обосновка на подмярката

В изпълнение на целите на ЕВРОПА 2020 е необходима подкрепа и за създаването на нов тип общинска инфраструктура в общините от селските райони, свързана с оползотворяването на отпадъците. Изграждането или реконструкцията на общински съоръжения за оползотворяване на отпадъци, както и за съхранение на продукцията от животновъдните стопанства ще допринесе и до опазването на околната среда.

Вид на помощта

В рамките на тази подмярка се подпомагат инвестиции за:

- Изграждане или реконструкция на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското производство в земеделските стопанства;
- Изграждане, реконструкция, ремонт и/или обзавеждане на центрове, свързани със съхранението на продукцията от животновъдните стопанства, включително специализиран транспорт.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт в съответствие с чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета; Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета.

Бенефициенти

Общини в селските райони;

- Общински предприятия или Търговски дружества по Търговския закон, чиито собственик на капитала е общината;
- ЮЛНЦ, в които учредители са общини от селските райони и земеделски производители в сектор „Животновъдство“.

Допустими разходи

Разходите се свеждат до:

- Изграждането, придобиването, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество;
- Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива;
- Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост. Проучванията за техническа осъществимост продължават да бъдат разход, който отговаря на условията дори когато на база на техните резултати не се правят изброените по-горе;
- Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Условия за допустимост

- Кандидатите трябва да са от допустимите бенефициенти;
- Инвестициите трябва да се изпълняват на територията на селските райони на Република България;

- Инвестициите трябва да отговарят на дефиницията за дребна по мащаби инфраструктура;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, когато предвидените дейности се изпълняват в съответствие с общинския план за развитие на съответната община, а ако съществува стратегия за местно развитие, да са съгласувани и с нея;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че няма да имат отрицателно въздействие върху околната среда по смисъла на Закона за опазване на околната среда;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и плановите за тяхното управление, Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане;
- Инвестициите са придружени с анализ на икономическите и социалните ползи, в който е доказано, че същите ще доведат до социално–икономическо развитие на селския район;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако съдържат аргументация за устойчивостта на инвестицията.

Критерии за подбор

Спазени са следните принципи за определяне на критериите за подбор:

- Принципа на приоритизиране според броя на населението, което ще се възползва от допустимите инвестиции;
- Принципа на приоритизиране според поетите ангажименти на страната в областта на опазване на околната среда;
- Принципа на приоритизиране според предложените иновативни технически решения.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ за инвестициите по подмярката е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за бенефициенти общини, ЮЛНЦ, общински предприятия или Търговски дружества по Търговския закон, чийто собственик на капитала е общината, в случай, че не е налично генериране на приходи.

За общински предприятия или Търговски дружества по Търговския закон, чийто собственик на капитала е общината, когато се установи потенциал за генериране на приходи финансовата помощ е в размер на 75%.

Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура

Обосновка на подмярката

Туризмът е сред приоритетите на регионалната политика в България. На него се разчита за осезателен принос към постигане на балансирано и устойчиво развитие на българските общини и райони. Развитието на туризма в селски райони, особено в по-отдалечените периферни, крайгранични и планински общини, в които има уникални туристически ресурси следва да се обвърже с националните и европейски културни и туристически маршрути и с развитите туристически зони, за да получат шанс за адекватно експониране и популяризиране на ценностите в малките общини.

Вид на помощта

В рамките на тази подмярка се подпомагат инвестиции за:

- Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на туристически информационни центрове;
- Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на посетителските центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство;
- Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на центровете за изкуство и занаяти с туристическа цел;
- Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристически атракции, които са свързани с местното природно, културно и/или историческо наследство и предоставящи услуги с познавателна или образователна цел;
- Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристическа инфраструктура (информационни табели и пътепоказатели за туристическите места и маршрути, съоръжения за безопасност, велоалеи, туристически пътеки и въжени линии за превоз на хора).

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт в съответствие с чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета; Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета.

Бенефициенти

- Общини в селските райони;
- Юридически лица с нестопанска цел.

Допустими разходи

Разходите се свеждат до:

- Изграждането, придобиването, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество;

- Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива;
- Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост. Проучванията за техническа осъществимост продължават да бъдат разход, който отговаря на условията дори когато на база на техните резултати не се правят изброените по-горе;
- Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Условия за допустимост

- Инвестициите трябва да се изпълняват на територията на селските райони на Република България;
- Инвестициите трябва да отговарят на дефиницията за дребна по мащаби инфраструктура;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, когато изграждането, реконструкцията или ремонтът се извършват върху имот общинска собственост;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако са общинска собственост;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, когато предвидените дейности се изпълняват в съответствие с общинския план за развитие на съответната община, а ако съществува стратегия за местно развитие, да са съгласувани и с нея;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, когато предвидените дейности се изпълняват в съответствие с програмата за развитие на туризма на територията на общината;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че няма да имат отрицателно въздействие върху околната среда по смисъла на Закона за опазване на околната среда;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и плановите за тяхното управление, Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане;
- Инвестициите са допустими, ако не са обявени за недвижима културна ценност от национално и световно значение;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако са придружени с анализ на икономическите и социалните ползи в който е доказано, че инвестицията ще доведат до социално-икономическо развитие на селския район;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако съдържат аргументация за устойчивостта на инвестицията.

Критерии за подбор

Спазени са следните принципи за определяне на критериите за подбор:

- Принципа на приоритизиране според броя на населението, което ще се възползва от допустимите инвестиции;
- Принципа на приоритизиране според вида на инвестицията;
- Принципа на приоритизиране с цел подобряване на околната среда и осигуряване на екологичен ефект и въздействие.

Интензитет и размер на помощта

За бенефициенти общини и ЮЛНЦ, в случай, че не е налично генериране на приходи финансовата помощ за инвестициите по подмярката е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи и 75%, когато се установи потенциал за генериране на приходи.

Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата, ландшафта в селските райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на екологичната информираност

Обосновка на подмярката

Запазването на духовния и културния живот на населението е от важно значение за развитието на селските райони. Културно-историческото развитие на България обуславя богато културно наследство, което се запазва и съхранява в културните центрове читалища, театри, библиотеки музеи, църкви, манастири и др. Инвестициите в този вид инфраструктура ще позволят да се запази културната идентичност и традиции в селските райони и да се повиши качеството на живот на хората живеещи в тях.

Вид на помощта

В рамките на тази подмярка се подпомагат инвестиции за възстановяване, реставрация, ремонт и/или реконструкция на сгради с религиозно значение, в това число и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства.

Връзка с друго законодателство

Делегиран акт в съответствие с чл. 45, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета; Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета.

Бенефициенти

Местни поделения на вероизповеданията.

Допустими разходи

Разходите се свеждат до:

- Изграждането, придобиването, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество;
- Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива;
- Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост. Проучванията за техническа осъществимост продължават да бъдат разход, който отговаря на условията дори когато на база на техните резултати не се правят изброените по-горе;
- Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Условия за допустимост

- Инвестициите трябва да се изпълняват на територията на селските райони на Република България;
- Инвестициите трябва да отговарят на дефиницията за дребна по мащаби инфраструктура;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, когато предвидените дейности се изпълняват в съответствие с общинския план за развитие на съответната община, а ако съществува стратегия за местно развитие, да са съгласувани и с нея;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че няма да имат отрицателно въздействие върху околната среда по смисъла на Закона за опазване на околната среда;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако е доказано, че отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и плановите за тяхното управление, Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие и съответните им подзаконовни нормативни актове за тяхното прилагане;
- Инвестиции за възстановяване, реставрация, ремонт и/или реконструкция на сгради с религиозно значение са допустими, ако не са обявени за недвижима културна ценност от национално и световно значение;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако бенефициентът - местно поделение на вероизповедание, е регистриран като юридическо лице, съгласно чл. 20 на Закона за вероизповеданията или е признат за юридическо лице по силата на чл. 10 от същия закон;
- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако дейността не надхвърля левовата равностойност на 200 000 евро и финансовата помощ за един кандидат не надхвърля левовата равностойност на 1 000 000 евро за периода на прилагане на ПРСР;

- Инвестициите са допустими за подпомагане, ако съдържат аргументация за устойчивостта на инвестицията.

Критерии за подбор

Спазени са следните принципи за определяне на критериите за подбор:

- Принципа на приоритизиране според броя на населението, което ще се възползва от допустимите инвестиции;
- Принципа на приоритизиране според културната и обществената значимост на обекта.

Интензитет и размер на помощта

За бенефициенти местни поделения на вероизповеданията, в случай, че не е налично генериране на приходи финансовата помощ за инвестициите по подмярката е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи и 75%, когато се установи потенциал за генериране на приходи.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката

В периода 2007-2013 г. основните идентифицирани проблеми по мерки 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони“ и 322 „Обновяване и развитие на населените места“ са свързани с:

- Процедурите по ЗОП, които трябва да провеждат публичните бенефициенти. Сложността на този процес доведе до допускането на грешки от страна на бенефициентите и до забавянето на изпълнението на проектите;
- Ранното предоставяне на авансови плащания;
- Критериите за подбор.

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори

Ще бъдат предприети мерки за подобряване на прилагането на мярката в рамките на програмния период 2014-2020 г. и намаляване на процента на грешки. Ще бъдат създадени ясни и прозрачни критерии за подбор на бенефициентите. Разплащателна Агенция ще разработи указания до бенефициентите, които са възложители по ЗОП относно изискванията към критериите за оценка по процедурите по ЗОП. Контролът по мярката ще се извършва чрез проверки. Проверките ще включват системни административни проверки на всички заявления за финансова помощ и ще се допълва от проверки на място.

Обща оценка на мярката

Мярката насочва към равностойно отношение към бенефициентите, по-добро използване на финансовия ресурс и насочване на подкрепата съгласно приоритетите на ЕС за развитие на селските райони.

Анализът, извършен от УО и РА въз основа на опита в периода 2007-2013 г., довежда до извода, че дизайна на мярката е усъвършенстван и ще се подобрят процедурите за работа от УО и РА, така че финансовият интерес на ЕС да бъде защитен.

Методология за изчисляване на размера на помощта

За целите на мярката са въведени следните условия и финансови ограничения:

Малка по размер инфраструктура е съвкупността от материални средства, осигуряващи условия за функциониране и развитие на обществото, както и за благоустрояване на материалната жизнена среда, която се осъществява чрез дейности, свързани със строителство, реконструкция, рехабилитация, доизграждане, обновяване, ремонт, оборудване, обзавеждане, възстановяване, реставрация, изграждане и подобряване на инфраструктура, при която максималната стойност за една дейност не надхвърля:

- Левовата равностойност на 5 000 000 евро при извършване на дейности, свързани с: изграждане на пазари на производителите; изграждане на представителни пазари за живи селскостопански животни и продукти от тях.
- Левовата равностойност на 3 000 000 евро при извършване на дейности, свързани със: строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища; изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения; доизграждане (без ново строителство) на канализационна мрежа; изграждане, реконструкция и/или модернизация на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското производство.
- Левовата равностойност на 1 500 000 евро при извършване на дейности, свързани с изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура;
- Левовата равностойност на 1 000 000 евро при извършване на всички други допустими дейности.

Размерът на финансовото участие на ЕЗФРСР е 85% от допустимите публични разходи по мярката.

Допълнителна информация, специфична за мярката

Мярката ще се прилага на територията на 231 общини в селските райони, с изключение на територията на строителните граници на градовете, които попадат в обхвата на Оперативна програма „Региони в растеж“.

Инвестициите за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари и съоръжения, и принадлежностите към тях са допустими, ако са изградени или реконструирани ВиК системите, или не се предвижда да се изградят или реконструират ВиК системи за период от седем години от датата на кандидатстване.

Инвестиции за изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони и инвестиции

за доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони са допустими, ако съответстват на Плановите за управление на речните басейни;

Инвестиции за доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони са допустими, ако е налице висока степен на изграденост на канализационната мрежа (между 90% и 100%) и/или отпадъчните води се заустват във водно тяло, определено за питейно-битово водоснабдяване или санитарно-охранителна зона, или е осигурено пречистване на отпадъчните води; имат необходимите разрешителни по Закона за водите и/или за ползване на водния обект за заустване на отпадъчните води и се постигат целите, поставени в разрешението за заустване;

Инвестициите за реконструкция и/или рехабилитация на съществуващи общински пътища, и съоръженията, и принадлежностите към тях са допустими за подпомагане, ако са от указаните общински пътища в Решение № 236/13.04.2007 г. на Министерския съвет за утвърждаване списък на общинските пътища. Инвестициите за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови пътища и съществуващи общински пътища и улици, и съоръженията, и принадлежностите към тях са допустими за подпомагане, ако е предвидено изграждането и полагането на подземни мрежи за ширококолов интернет.

Инвестиции за изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, са допустими, ако не са обявени за недвижима културна ценност от национално и световно значение и ако дейността не надхвърля левовата равностойност на 200 000 евро и финансовата помощ за един кандидат не надхвърля левовата равностойност на 1 000 000 евро за периода на прилагане на ПРСР;

Инвестиции за реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на образователна инфраструктура с местно значение в селските райони са допустими, ако съответстват на методологията на Министерство на образованието и науката, не са държавна образователна инфраструктура и ако дейността не надхвърля левовата равностойност на 200 000 евро и финансовата помощ за един кандидат не надхвърля левовата равностойност на 1 000 000 за периода на прилагане на ПРСР;

Инвестиции за изграждане и/или обновяване на озеленените площи, за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение са допустими, ако дейността не надхвърля левовата равностойност на 500 000 евро и финансовата помощ за един кандидат не надхвърля левовата равностойност на 1 000 000 за периода на прилагане на ПРСР.

Други важни забележки

Разграничението с мерки 4 и 6 е на основа допустими дейности. Дейностите по мярка 7 няма да са допустими за подпомагане по мярка 4 и мярка 6. Разграничението с мярка 16 е на основа допустими бенефициенти. Бенефициентите по мярка 7 няма да са допустими за подпомагане по мярка 16. Разграничението по мярка 7 и LEADER ще е на основа допустими бенефициенти и дейности. Дейностите, по които е била получена безвъзмездна финансова помощ от бенефициент, допустим за финансиране чрез стратегията за воденото от общностите местно развитие, няма да са допустими за

същият бенефициент по мярка 7 и обратно. За целта ще се извършват проверки за двойно финансиране.

Разграничението с Оперативна програма „Региони в растеж“ е по териториален признак – мярка 7 от ПРСР ще се прилага в 231 общини в селските райони, с изключение на строителните граници на градовете, които попадат в обхвата на ОПРР съгласно приложение № 1. ОПРР ще подпомага сходни дейности в рамките на градските територии на определените 67 града по Приоритетна ос 1 от ОПРР, съгласно Националната концепция за пространствено развитие за периода 2012 – 2025. ПРСР няма да подпомага сходни дейности в рамките на строителните граници на градовете за подкрепа. ОПРР ще подкрепя първи, втори и трети клас републикански пътища, извън ТЕН-Т мрежа. ПРСР ще подпомага общински пътища. ОПРР ще финансира инфраструктурни мерки за здравна инфраструктура на цялата територия на страната. ПРСР няма да финансира подобни дейности. ОПРР ще финансира инфраструктурни мерки за държавна образователна инфраструктура на цялата територия на страната. ПРСР няма да финансира държавна образователна инфраструктура. В допълнение ОПРР ще финансира инфраструктурни мерки за опазването, популяризирането и развитието на културното и природно наследство на територията на цялата страна от национално и световно значение. ПРСР няма да подпомага дейности свързани с опазването, популяризирането и развитието на културното и природно наследство от национално и световно значение.

Разграничението с Оперативна програма „Околна среда“ за инвестиции във ВиК системи съоръжения и мрежи е по броя на е.ж. в населеното място. ПРСР ще подкрепя инвестиции за изграждане, реконструкция и рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения само в агломерации с под 2 000 е.ж от селските райони, както и инвестиции за доизграждане, без ново строителство на канализационна мрежа в агломерации с под 2000 е.ж. в селските райони при условие, че има осигурено пречистване на отпадни води и за изграждане на ПСОВ само в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони, където е налице висока степен на изграденост на канализационна мрежа. ОПОС ще финансира инвестиции за ВиК в агломерации с над 2 000 е.ж. извън селските райони.

Оперативна програма „Транспорт“ финансира пътни проекти от ТЕН-Т мрежа. ПРСР ще подпомага само общински пътища.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ осигурява допълващо финансиране със средства от ЕСФ на „меки мерки“ за финансиране на дейности в социална инфраструктура по мярка 7 от ПРСР.

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ осигурява финансиране със средства от ЕСФ на ИКТ за обекти от образователната инфраструктура. По ПРСР няма да се финансира инвестиции за създаване на ИКТ в образователна инфраструктура. По ОПНОИР няма да се финансира образователна инфраструктура с местно значение в селските райони.

Мярка 8 Инвестиции в горски територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите

Правно основание

Членове 21-26 от Регламент (ЕС) № 1305/2013

Обосновка на мярката

Лесовъдството е неразделна част от политиката за развитие на селските райони на ЕС, допринасящо за постигането на някои от най-ключовите социални, икономически и екологични цели на политиката. Лесовъдството не е обхванато от членовете за селското стопанство и горите на Договора за функционирането на Европейския съюз. Горите обаче са важна част от природните ресурси и управлението на тези ресурси е една от целите на политиката за развитие на селските райони. В Регламент (ЕС) № 1305/2013 за развитието на селските райони (член 5 (2)), "устойчиво управление на горите" е споменато като един от приоритетите на Съюза за развитието на селските райони.

Горите в България имат важно значение за развитието на селските общини, особено в планинските райони. Те са база за развитие на дърводобивната и дървообработващата промишленост, но имат и важни екологични функции като съхранението и поддържането на въглерода в селското и горското стопанство, ограничаване на водната ерозия, опазване на биоразнообразието, осигуряване на биомаса за производство на енергия и др.

Избраните подмерки ще допринесат основно за постигането на целите на приоритетни области 5Д, 4А, 4В, 5В. Създаването на нови гори и прилагането на устойчивите практики за стопанисването на съществуващите гори ще допринесат за съхранението и поглъщането на въглерода в селското и горското стопанство и намаляване на емисиите от тези сектори. Предотвратяването на горските пожари и бедствия и инвестициите, свързани с повишаване на екологичната стойност на горите, са от съществено значение за опазване на биоразнообразието в тях. Изграждането и поддържането на ползащитни пояси в земеделските земи и залесяването на ерозирали и застрашени от ерозия изоставени земеделски земи ще допринесе за предотвратяване на ерозията на почвите. Горите са един от основните източници на биомаса и затова мярката предвижда инвестициите за използването на нови технологии за оползотворяване на остатъците и отпадъците за производството на енергия, които да допринесат за изпълнение на поетия от България ангажимент да увеличи дела на енергията от възобновяеми енергийни източници до 16% до 2020 г.

Мярката се състои от пет подмерки: Залесяване и поддръжка; Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития; Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития; Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми; Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти.

Подмярка 8.1. Залесяване и поддръжка

Обосновка на подмярката

Залесяването има благоприятно въздействие върху почвите, водите, въздуха и биоразнообразието. Разширяването на горските ресурси допринася за борбата с промените в климата и увеличава поглъщането на въглерода. Изоставените земеделски земи имат висок потенциал за това намерение, заради сравнително подходящите за бърз растеж на млади горски дървета места.

Чрез увеличаване на лесистостта, основано на местни дървесни видове, ще подобрим също и водния баланс в околните територии, което е важен проблем за страните от Южна Европа.

Залесяването също допринася за защита на околната среда, предпазване от природни бедствия и пожари и спомага за адаптирането към промените в климата. Промените на климата могат да предизвикат намаление на производството, ограничаване на водните ресурси, разпространение на болести по животните и растенията, които са нетипични за даден регион и др. Ето защо политиката за опазване на околната среда сама по себе си не е в състояние да даде отговор на адаптирането към промените на климата. Има нужда от специфични мерки, които да гарантират задоволяването с храни, в бъдеще да подпомагат ефективността от производството като в същото време се опазва околната среда. Такива мерки могат да бъдат залесяване на изоставени земеделски земи, горски територии, ерозирали и застрашени от ерозия територии извън горските територии, създаване/възстановяване на ползащитни горски пояси.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ за допустими инвестиции, включително общи разходи, свързани с инвестицията;

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконови нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на земеделски и неземеделски земи;
- Общини, собственици/управляващи земеделски и неземеделски земи;
- Юридически лица, управляващи земеделски и неземеделски земи;

Допустими разходи

- Изготвяне на технологичен план за залесяване;
- Почвоподготовка;
- Закупуване на залесителен материал;
- Транспорт и временно съхранение на залесителния материал;
- Разходи за труд при залесяване;
- Третиране на фиданките с необходимите предпазни и защитни материали (например, заразяване с мицел или азот фиксираща бактерия, осъществено индивидуално или чрез ограждане на залесената площ);
- Други операции, свързани с напояване (където това е възможно), влагане на почвени подобрители с влагозадържащ ефект;
- Ограждане на залесената територия (където това е необходимо).
- Попълване (презасяване или презасаждане);
- Отглеждане на новосъздадените горски култури до 5 години след залесяването;

- Късни отглеждания, които могат да включват ранни осветления, според дървесния вид и типа на гората;
- Превантивни действия срещу дивеч, пасящи животни, вредители и болести, за да се осигурят дългосрочни резултати и да се избегне ненужно проваляне на залесяването.

Условия за допустимост

Всички кандидати трябва да докажат собственост на земята, която ще залесяват или правото си да я управляват.

Земята, която ще се залесява трябва да попада в район с лесистост по-малка от 60% или в район с висок или среден риск от ерозия.

Минималната площ за залесяване трябва да бъде както следва:

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на земеделски и неземеделски земи – 0.5 ха;
- Общини, собственици/управляващи земеделски и неземеделски земи – 1.0 ха;
- Физически и юридически лица – 0.5 ха;
- Юридически лица, управляващи земеделски и неземеделски земи – 1.0 ха;
- Минималният процент на прихващане на новосъздадената гора е по-висок от 25%.
- Залесяванията трябва да се извършват съгласно Закона за горите и свързаните с него подзаконовни нормативни актове.
- Избраните дървесни видове за залесяване трябва да отговарят на типа на месторастене.

Критерии за подбор

- местоположение на територията на община с ниска лесистост (от по-малко от 30% до по-малко от 60%, като се дава приоритет на по-ниският процент);
- местоположение на територията на община, класифицирана с висок или среден риск на ерозия(като се дава приоритет на високия риск);
- местоположение в съседство с място по Натура 2000;
- използваните за залесяване дървесни видове са местни.

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази подмярка ще бъде 100% от общите допустими разходи.

Максимумът на общите допустими разходи по тази подмярка за целия период на прилагане на ПРСР (2014-2020) е левовата равностойност на 3 500 000 евро на кандидат за подпомагане.

Минимумът на общите допустими разходи е левовата равностойност на 3 500 евро на проект

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 15 866 666 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Подмярка 8.3. Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития

Обосновка на подмярката

За най-сериозен рисков фактор при опазване на горите продължават да се смятат горските пожари. Съгласно статистическите данни за последните 6 години са възникнали 3624 горски пожара, които са засегнали 61 511,3 ха горски територии. Причинените щети са за 14,057 млн. лева. Над 75% от горските пожари са възникнали извън границите на горските територии и са причинени от паленето на растителност или от небрежност. Изработването на методология и класифицирането на горите по степени на риск от горски пожари предстои, макар че по първоначални наблюдения, ще попаднат основно в среден риск и по-малка част във висок риск.

Освен това, глобалната промяна на климата води до попадане на страната ни в зона на засушаване и рискове, свързани с природни бедствия (в т.ч. наводнения, злополуки, пожари, суша), както и нападения на вредители и болести. Всичко това води до свързаните с климатичните промени обезлесяване, суша, бури и наводнения.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ за допустими инвестиции, включително общи разходи, свързани с инвестицията;

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконови нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии;
- Общини, собственици/управляващи горски територии;
- Юридически лица, управляващи държавни горски територии;
- Юридически лица, наематели на горски територии;
- Регионални дирекции по горите.

Допустими разходи

- създаване, подобряване и поддръжка на противопожарна инфраструктура – лесокултурни прегради, противопожарни просеки, минерализовани ивици, горски пътеки и маршрути, противопожарни стени;
- закупуване на оборудване за противопожарни депа и защитни средства;
- изграждане/подобряване на хеликоптерни площадки, с изключение на летищни съоръжения за търговски цели;
- изграждане/подобряване на водоизточници за борба с пожарите;
- строителство/подобряване на наблюдателни пунктове за борба с пожарите;
- закупуване на комуникационно оборудване и средства за наблюдение на горски пожари, вредители и болести;
- изграждане и подобряване на горски пътища.

Условия за допустимост

- Всички кандидати трябва да докажат собственост върху горските територии, с които кандидатстват за подпомагане, или правото си да ги управляват/контролират;
- Превантивните дейности срещу пожари са допустими за подпомагане само в горските територии, класифицирани като средно или високо рискови от възникване на пожар. Списък на териториите с висок и среден риск от горски пожари е посочен в Приложение към Програмата;
- Всички превантивни дейности срещу горски пожари трябва да са част от плана за защита на гората;
- В случаите на превантивни дейности срещу болести и вредители, описанието на настъпилото бедствие трябва да бъде придружено от научни доказателства. Списък с болестите и вредителите, които могат да причинят бедствие е посочен в Приложение към Програмата.

Критерии за подбор

Избираемите проекти за превантивни дейности ще бъдат класирани според големината на площта, която предпазват, като приоритет ще се дава на по-голямата площ.

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази подмярка ще бъде 100% от общите допустими разходи.

Максимумът на общите допустими разходи по тази подмярка за целия период на прилагане на ПРСР (2014-2020) е левовата равностойност на 2 500 000 евро на кандидат за подпомагане.

Минимумът на общите допустими разходи е левовата равностойност на 1 000 евро на проект.

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 14 192 931 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Подмярка 8.4. Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития

Обосновка на подмярката

Навременното възстановяване на пострадалите гори има благоприятно въздействие върху почвите, водите, въздуха и биоразнообразието. Освен икономическия ефект, възстановените гори постигат и много по-значим екологичен ефект, като допринасят за борбата с промените в климата и увеличават поглъщането на въглерода.

Възстановените гори допринасят също и за защита на околната среда, предпазване от природни бедствия (особено наводнения) и пожари и спомагат за адаптирането към промените в климата чрез избор на подходящи за презалесяване дървесни видове.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ за допустими инвестиции, включително общи разходи, свързани с инвестицията;

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконови нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии;
- Общини, собственици/управляващи горски територии;
- Юридически лица, управляващи държавни горски територии;
- Юридически лица, наематели на горски територии;

Допустими разходи

- Почистване на площи в гори, пострадали от пожари и други природни бедствия, с цел тяхното изкуствено или естествено възобновяване;
- Презалесяване на пострадалите гори, което включва: изготвяне на технологичен план за залесяване; почвоподготовка; закупуване на залесителен материал; транспорт и временно съхранение на залесителния материал; разходи за труд при залесяване; третиране на фиданките с необходимите предпазни и защитни материали (например, заразяване с мицел или азот фиксираща бактерия, осъществено индивидуално или чрез ограждане на залесената площ);
- Възстановяване на увредени инвестиции, защитни съоръжения, инженерни работи, инсталации, пътеки и места за наблюдение на пожари;
- Създаване на депа за съхранение на дървесина, добита от гори, пострадали от неблагоприятни природни въздействия.

Условия за допустимост

- Всички кандидати трябва да докажат собственост върху горските територии, с които кандидатстват за подпомагане, или правото си да ги управляват;
- Възстановителните дейности ще бъдат допустими за подпомагане в горските територии на цялата страна;
- Изборът на дървесни видове за залесяване трябва да отговарят на типа на месторастене;
- В случаите на възстановяване на щети от болести и вредители, описанието на настъпилото бедствие трябва да бъде придружено от научни доказателства.

Критерии за подбор

Избираемите проекти за възстановителни дейности ще бъдат класирани по реда на тяхното кандидатстване (първи дошъл - първи обслужен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази подмярка ще бъде 100% от общите допустими разходи.

Максимумът на общите допустими разходи по тази подмярка за целия период на прилагане на ПРСР (2014-2020) е левовата равностойност на 1 000 000 евро на кандидат за подпомагане.

Минимумът на общите допустими разходи е левовата равностойност на 1 000 евро на проект.

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 5 000 000 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Подмярка 8.5. Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми

Обосновка на подмярката

Подпомагането по настоящата подмярка включва смекчаване на последиците от и адаптиране към изменението на климата, предоставяне на услугите, предлагани от екосистемите и увеличаване привлекателността на гората или залесената площ за отдых и почивка.

Изменението на климата и горското стопанство са неразривно свързани. От една страна, промените в глобалния климат вече стресират горите чрез по-високи средни годишни температури, променена структурата на валежите, и по-честите и екстремни метеорологични явления. В същото време, горите имат множество защитни функции. Те осигуряват защита срещу ерозията на почвата и опустиняването, помагат за регулиране на хидроложкия цикъл и техните екосистеми са важен източник на биологично разнообразие. Горите и дървесината, която те произвеждат също поглъща и задържа въглероден диоксид, играейки важна роля за намаляване на изменението на климата. Планинските гори по-специално играят решаваща роля в защитата срещу природни бедствия и в поддържането на баланса на климата. Те също така са важен източник на възобновяеми ресурси и действат като резервоар на биологичното разнообразие. Въпреки това, горските екосистеми са чувствителни към атмосферни замърсители и променящите се условия на почвата в резултат от десетилетия на икономически растеж. В допълнение, когато са унищожени или изсечени и изгорени, горите могат да станат източник на парникови газове, въглероден диоксид.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ за допустими инвестиции, включително общи разходи, свързани с инвестицията;

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконови нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии;
- Общини, собственици/управляващи горски територии;
- Юридически лица, управляващи държавни горски територии;
- Юридически лица, наематели на горски територии.

Допустими разходи

- **За преобразуване на горската структура:**
 - Преобразуване на гори, чиито дървостои са с липсващи структурни елементи в гори, състоящи се от смесени местни видове, близки до природата гори;
 - Превръщане на издънкови гори в смесени високостъблени гори;

- Превръщане на изкуствени гори в смесени високостъблени гори за увеличаване на биоразнообразието чрез разнообразяване на горската структура и състав на видовете.
- **За засаждане:**
 - Възстановяване и поддръжка на полезащитни пояси;
 - Инвестиции за преодоляване на фрагментацията на горски природни местообитания, засегнати от антропогенна дейност;
 - Възстановяване и поддържане на зелена горска инфраструктура в зоните от Натура 2000;
 - Създаване, възстановяване и поддържане на екологичната свързаност на зоните от Натура 2000 (екологични мостове);
 - Презалесяване/ презасаждане до 5 години след създаването.

Условия за допустимост

- Всички кандидати трябва да докажат собственост на горската територия, с която кандидатстват за подпомагане или правото си да я управляват;
- Залесяванията трябва да се извършват съгласно Закона за горите и свързаните с него подзаконовни нормативни актове;
- Изборът на дървесни видове за залесяване трябва да отговарят на типа на месторастене.

Критерии за подбор

Избираемите проекти ще бъдат класирани според приоритетите на следните критерии за избор:

- местоположение в място по Натура 2000;
- местоположение в съседство с място по Натура 2000;
- използваните за залесяване дървесни видове са местни.

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази подмярка ще бъде 100% от общите допустими разходи.

Максимумът на общите допустими разходи по тази подмярка за целия период на прилагане на ПРСР (2014-2020) е левовата равностойност на 2 500 000 евро на кандидат за подпомагане.

Минимумът на общите допустими разходи е левовата равностойност на 2 000 евро на проект.

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 11 250 000 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Подмярка 8.6. Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти

Обосновка на подмярката

Горите, управлявани от частни субекти, както и частните инвестиции в сектора на горското стопанство играят все по-важна роля в икономическата дейност в селските райони. Поради това, подкрепата на ЕС е от значение за развитието на горите, опазването на горите, иновациите, подобряване на производството, технологиите, преработката и маркетинга. Едновременно с това тези гори са съобразени с ролята си на многофункционални гори, допринасящи за ключовите екологични и климатични цели на Европейския съюз. За да се гарантира предоставянето на тези ползи по балансиран начин от съществено значение е да се гарантира многофункционалност и устойчиво управление на горите, които са сред основните принципи на горскостопанската стратегия на ЕС. Укрепването на устойчивото управление на горите е необходимо за подобряване на конкурентоспособността и създаването на работни места, в частност в селските райони, като същевременно се гарантира опазването на горите и предоставяне на екосистемни услуги.

Настоящата подмярка цели да се подсилят средства за подпомагане на недържавните гори, които да могат да запазят освен своята многофункционалност и конкурентоспособността на собствениците си, за да продължат с устойчивото управление на горите си.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ за допустими инвестиции, включително общи разходи, свързани с инвестицията;

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконовни нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии;
- Общини, собственици на горски територии;
- Сдружения на частни собственици на горски територии или общини;
- МСП;
- Горски стопани, доставчици на услуги.

Допустими разходи

- **За инвестиции в преработка и маркетинг на горски продукти:**
 - изграждане, придобиване или подобрение на сградите за производство;
 - закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за първична преработка на дървесината, както и други работни операции, предхождащи промишлената преработка, до пазарната цена на актива;
 - общи разходи, свързани с инвестицията, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно

екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост;

- нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки и т.н.
- **За инвестиции в подобряване на икономическата стойност на горите:**
- Осветления и прочистки във високостъблени и семенно възобновени издънкови гори;
- Закупуване или вземането на лизинг на щадящи почвата и ресурсите горска техника и оборудване за сеч, извоз и товарене на дървесина за едно или повече стопанства;
- Разходите по изготвяне на планове или програми за управление на горите.

Условия за допустимост

- Закупуването на оборудване за сеч е допустимо за подпомагане само ако предвиденото устойчиво ползване на дървесина позволява подходящото му ефикасно използване;
- Частните собственици трябва да притежават минимум 0.5 ха горски територии;
- Сдруженията на частните собственици трябва да притежават горски територии с площ минимум 1.0 ха;
- Юридическите лица - частни собственици, са допустими за подпомагане, само ако са регистрирани съгласно българското законодателство и максималното участие на държавата в тях не превишава 25%;
- Общините и техните сдружения трябва да притежават минимум 10 ха гори;
- За първична преработка на дървесина са допустими само микро, малки и средни предприятия.

Критерии за подбор

Избираемите проекти ще бъдат класирани според приоритетите на следните критерии за избор:

- местоположение на територията на община с висока лесистост (от повече от 30% до повече от 60%, като се дава приоритет на по-високият процент)

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази подмярка ще бъде 65% от общите допустими разходи за проекти от селските райони на Р България и 40% за всички останали.

Максимумът на общите допустими разходи по тази подмярка за целия период на прилагане на ПРСР (2014-2020) е левовата равностойност на 300 000 евро на кандидат за подпомагане.

Минимумът на общите допустими разходи е левовата равностойност на 5 000 евро на проект.

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 18 000 000 евро.
Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите

Правно основание

Член 27 от Регламент (ЕС) № 1305/2013

Обосновка на мярката

Една от посоките на развитие на мярката е насочено към подобряване и стабилно функциониране на веригата на предлагането на храни. Съществуват проблеми свързани с цените по веригата на доставки на хранителни продукти. От една страна изкупните цени на първичните (земеделските) продукти, които получават земеделските производители, са много ниски. От друга страна се констатира, че цените, които плащат потребителите на храни са високи. Анализите ясно показват, че основната част от добавената стойност по веригата за доставки на храни отива при търговците и преработвателите и много малка част остава за земеделските производители. Като основна причина за това се сочи разпокъсаността на земеделското производство, в резултат на което, в процеса на договаряне на изкупните цени, земеделските производители се оказват икономически по-слабата страна. Необходимо е да се подобри сътрудничеството между стопаните, за да се повиши конкурентоспособността едновременно и на земеделието, и на хранително-преработвателната промишленост. Един от основните механизми за регулиране на отношенията по веригата на доставки на храни е учредяването на групи и организации на производители. Очаква се учредяването на групи и организации на производители в земеделския и горския сектор да допринесе за увеличаване на производството и доставките на висококачествени продукти, които отговарят на европейските стандарти и пазарните изисквания. Съвместният маркетинг на селскостопанските продукти ще подпомогне достъпа на малки и средни стопанства до пазара. Обединяването на производителите в групи или организации ще повиши възможностите им за заемане на по-силни позиции на пазара и по-добри възможности за реализация на произведената продукция, което от своя страна ще доведе до получаване от производителите на първични земеделски продукти на по-голям дял от добавената стойност на крайния продукт.

Принос на мярката към междусекторните цели и приоритетни области

ЗА

Вид на помощта

Помощта се отпуска за учредяване на групи и организации на производители в областта на селското производство и горския сектор.

Връзка с друго законодателство

В условията за подпомагането се предвижда съответствие с Регламент (ЕС) № 1308/2013, както и с национално законодателство в областта на Закона за прилагане на общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз, Наредба № 11 от 15 май 2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производителите на плодове и зеленчуци и техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените оперативни програми.

Бенефициенти

Групи и организации на производители, които отговарят на определението „малки и средни предприятия” и са официално признати до края на 2020 г. въз основа на бизнес план.

Допустими разходи

За да бъде допустима за признаване и подкрепа групата или организацията на производители в бизнес плана си трябва задължително да планира една или повече от следните дейности:

- Адаптиране към пазарните изисквания на продукцията и производството на членовете на такива групи или организации;
- Съвместно пускане на стоки на пазара, включително подготовка за продажби, централизация на продажбите и доставки за купувачи на едро;
- Установяване на общи правила за информация за продукцията, в частност за прибиране на реколтата и наличностите;
- Други дейности, които могат да се осъществяват от групи и организации на производители, като изграждането на умения за стопанска и търговска дейност и организацията и улесняването на иновационните процеси.

Принципи по отношение на установяване на критериите за допустимост:

Подпомагат се организации на производители признати съгласно Регламент (ЕС) № 1308/2013 и националното законодателство за неговото прилагане, както и групи на производители, признати от министъра на земеделието и храните, съгласно националното законодателство. Признатата група или организация на производителите сключва договор за финансово подпомагане с Разплащателна агенция (РА) на база представен бизнес план.

Условия за допустимост

За да бъде допустима за признаване и подкрепа групата или организацията на производители трябва да отговаря на следните условия:

- да бъдат групи или организации на производители, учредени с цел съвместно предлагане на продукцията;
- да бъдат регистрирани в Търговския регистър съгласно Търговския закон или съгласно Закона за кооперациите на Република България;
- да имат минимум четири членове;
- годишната продадена (реализирана) продукция на организацията да е в размер не по-малко от 50 000 лв.;
- членове на групата или организацията могат да бъдат физически лица, еднолични търговци или юридически лица (с изключение на юридическите лица с нестопанска цел), които са регистрирани в ИСАК, и/или са регистрирани като земеделски производители по реда на Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. като

производители на такива земеделски продукти, за които организацията кандидатства за признаване

- да има разработен бизнес план за период от 5 години;
- да изработи дружествен договор/устав и вътрешни правила за работа на групата или организацията

Принципи по отношение на установяване на критериите за подбор

Избраните критерии целят да гарантират насочване на помощ съобразно установените потребности и заложените цели. Критериите се основават на анализа и на практиката от прилагане на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) и осигуряват съответствие и допълняемост с други стратегически документи.

Критерии за подбор

Групи или организации на производители, които отговарят на критериите за допустимост, ще се признават по реда на тяхното постъпване.

Сектори

Помощ ще бъде отпускана на групи и организации на производители, чийто членове произвеждат следните животински или растителни продукти:

- Зърнено-житни култури;
- Медицински и етерично-маслени култури;
- Зърнено-бобови култури;
- Технически култури;
- Картофи;
- Мляко;
- Месо;
- Мед;
- Биологично произведени продукти;
- Винено грозде;
- Яйца;
- Биотор от червени калифорнийски червеи;
- Плодове;
- Зеленчуци.

Помощ ще бъде отпускана и на групи и организации на производители от горския сектор.

Интензитет и размер на помощта

Финансовата помощ е под формата на фиксирано годишно плащане, отпускана за не повече от пет последователни години от датата, на която групата или организацията на производителите е призната.

Размерът на помощта се изчислява всяка година въз основа на представен бизнес план като за първата, втората, третата, четвъртата и петата години са съответно 10%, 9%, 8%, 7% и 6% на база годишната продадена продукция от групата/организацията на производителите.

Размерът на помощта за всяка група или организация на производителите е не повече от:

- 100 000 евро за първата година;
- 90 000 евро за втората година;
- 80 000 евро за третата година;
- 70 000 евро за четвъртата година;
- 60 000 евро за петата година.

Последното плащане се извършва при условие, че има коректно изпълнение на представения и одобрен бизнес план.

Тарифи за съфинансиране

Размерът на финансовото участие на ЕЗФРСР е 80% от допустимите публични разходи по мярката.

Проверяемост и контролируемост на условията на мярката

Рискове при прилагането на мярката

Основни рискове в прилагане на мярката са свързани със слабото сътрудничество между стопаните, което води до слаб интерес по мярката, както и затрудненият достъп до финансиране за изпълнение на проектите и невъзможността за получаване на подкрепа през първата година.

Действия за предотвратяване на рисковите фактори

Един от основните проблеми е свързан със затрудненият достъп до финансиране за изпълнение на проектите. През първата година финансовата помощ може да бъде изплатена на групата или организацията на производителите, изчислена на база средна годишна продадена продукция от нейните членове. За групи и организации на производителите в горския сектор подпомагането се изчислява на база средна продадена продукция от членовете на групата или организацията през последните пет години, предхождащи нейното признаване, с изключение на най-високата и на най-ниската стойност.

Дейностите, заложи в бизнес плана трябва да са постигнати в рамките на 5 години след учредяването на групите и организациите на производители, определени за подпомагане. Контрол по мярката се извършва чрез проверки. Проверките включват системни административни проверки на всички заявления за помощ и се допълва от проверки на място.

Допълнителна информация, специфична за мярката

Внимание върху специфични въпроси

При изчисляване на годишната пазарна продукция на групата или организацията на производители не се включва стойността на реализираната продукция на земеделски производители, които не са членове на организацията.

Описание на официалните процедури за подпомагане на групи и организации на производители

Кандидатстващите групи и организации на производителите подават документи за подпомагане в областните звена на РА.

Областните звена на РА са отговорни за:

- приемане и регистриране на подадените документи за подпомагане;
- проверка на документите за редовност и окомплектованост;
- изготвяне на становище до централното управление (ЦУ) на РА за одобрение или отхвърляне на кандидатстващата организация;
- изпращане на заявлението и приложените към него документи в ЦУ на РА.

Изпълнителният Директор на РА въз основа на извършените проверки взема крайно решение за подпомагане на групата или организация на производители.

Членове на група или организация на производители, която вече е била финансирана, няма да бъде допустима за финансиране в случай, че участва или се премества в друга група или организация от същата сфера.

Групите или организациите на производители могат да бъдат членове на оперативни групи, които се определят като такива в контекста на прилагането на Европейското партньорство за иновации (ЕИП).

Помощ може да бъде продължена за установяване на организации на производители дори след като те са били признати за организации на производители съгласно условията на Регламент (ЕС) № 1308/2013

Други важни забележки

Разграничаване с мярка „Инвестиции в материални активи“

Инвестиционните разходи свързани с дейността на групите или организации на производители ще бъдат допустими за подпомагане в рамките на мярка „Инвестиции в материални активи“.

Разграничаване с Първи стълб на ОСП

При прилагането на мярката ще бъдат осигурени необходимите проверки за гарантиране избягването на двойно финансиране с първи стълб от ОСП. Разплащателната агенция ще извършва кръстосана проверка, целяща избягване на двойното финансиране по ПРСР и схемите за подпомагане в рамките на първи стълб. Инвестиционните проекти, които има възможност да попаднат в обсега на схемите за подпомагане по първи стълб от ОСП ще бъдат проверявани индивидуално за възможно двойно финансиране.

Разграничаване с „Плодове и зеленчуци“

Организациите на производителите няма да бъдат подпомагани по мярката за дейности включени за подпомагане в техните Оперативни програми, съгласно Регламент (ЕС) № 1308/2013.

Преходни договорености

Информация за нереализираните многогодишни финансови ангажименти по Програма за развитие на селските райони (2007-2013) е дадена в Раздел 19 „Преходни разпоредби”

Мярка 10. Агроекология и климат

Правно основание

Чл. 28 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Обосновка на мярката

Мярката е продължение на приложените дейности по мярка „Агроекологични плащания” от ПРСР (2007-2013). Тя предоставя възможност за прилагане на широк спектър дейности с цел устойчиво ползване на земеделските ресурси и опазване на околната среда. Подпомагат се екстензивни земеделски практики за опазването на полустествените затревени площи, дейности за опазване на почвеното плодородие, намаляване на замърсяването на почвите и водите, както и деградацията на земеделските земи поради процеси на ерозия.

За запазване на генетичните ресурси се предвижда подкрепа за отглеждане на застрашени от изчезване местни породи животни и сортове растения.

Мярката ще допринесе основно за постигането на целите на приоритетна област 4 (А, Б и В), но подпомаганите дейности (особено подходящите почвообработки и съхранението на постоянните пасища) ще доведат до намаляване на парниковите газове произтичащи от земеделска дейност (приоритет 5Г).

Дейностите по мярка „Агроекология и климат” са от значение и за насърчаване на икономическия растеж и развитие на селските райони и за подобряване на устойчиво ползване на природните ресурси, ресурсната ефективност и екологичните показатели на земеделските стопанства. Устойчивите екосистеми в добро състояние притежават голям потенциал за смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяването към тях. Те устояват и се възстановяват по-лесно от крайни метеорологични явления и осигуряват широк обхват от обществени ползи, от които зависи земеделието и опазване на околната среда.

Основните цели на мярката са следните:

- Запазване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност и свързаните с тях видове, чрез насърчаване или възстановяване на традиционните практики за управление на полу-естествените затревени площи; Предотвратяване на бъдещата загуба на затревени площи, причинена от превръщането им в обработваеми земеделски земи или преизпасването им;
- Опазване на биологичното разнообразие и защита, поддържане и възстановяване на благоприятния статус на местата от Натура 2000, преди да са влезли в сила задължителните ограничения, наложени от планове им за управление и заповедите за обявяването им, издадени съгласно Директива 92/43/ ЕИО на

Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна;

- Опазване на генетичното разнообразие.

Подмярка 10.1. Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат;

Име на дейността

Дейност 1: Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност (ВПС)

Описание на дейността

По тази дейност ще се подпомагат екстензивни традиционни практики за поддържане и възстановяване на затревени площи с висока природна стойност (ВПС) и тяхното управление.

Дейността ще се предоставя за постоянно затревени площи с ВПС и ще се осъществява върху земеделски земи попадащи в обхвата на земи определени като такива. Допустими за подпомагане са следните видове постоянно затревени площи: пасища, мери и ливади, смесено земеползване, които попадат във физически блокове (ФБ) в обхвата ВПС.

Вид на помощта

Подпомагането ще се предоставя под формата на годишно плащане за ха земеделска площ.

Връзка с друго законодателство

Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета.

Бенефициенти

- Бенефициенти могат да бъдат земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци);
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.;
- Бенефициентите трябва да са регистрирани в ИСАК.

Допустими разходи

- Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направени разходи и претърпени загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Бенефициентите избират дали да поддържат земеделските площи чрез паша или косене

Изисквания за поддържане чрез паша:

- Спазване на гъстота на животинските единици на цялата площ на физическия блок, в който се извършва пашата, в зависимост от природните, климатични и почвени условия, с цел осигуряване на добро екологично състояние на ливадите и пасищата и поддържане на постоянна тревна покривка от 0,3 – 1,5 ЖЕ/ха;
- Забранено е използването на минерални торове и продукти за растителна защита, с изключение на определените в Регламент (ЕО) № 834/2007.

Изисквания за поддържане чрез косене:

- Забранено е използването на минерални торове и продукти за растителна защита, с изключение на определените в Регламент (ЕО) № 834/2007;
- Косенето трябва да бъде след 15 юни за равнините и хълмистите райони и в периода от 30 юни до 15 юли за планинските необлагодетелствани райони, дефинирани в мярка 13. „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения” (Приложение);
- Косенето може да се извършва ръчно или, ако е с косачки - за бавно косене, да е от центъра към периферията на ливадата и с бавна скорост.

Условия за допустимост

- Земеделските стопани, кандидатстващи за подпомагане по тази дейност, трябва да обработват постоянно затревени площи, попадащи в обхвата на земеделските земи с ВПС.

Критерии за подбор

Бенефициентите, които покриват критериите за избираемост ще бъдат одобрени в съответствие с реда на подаване на заявлението за подпомагане (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар затревена площ – Евро/ха. *

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Дейност 2: Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение

Описание на дейността:

По тази дейност ще се подпомага опазването на обработваемите земеделски земи с висока природна стойност. Дейността ще се осъществява на територията на обработваеми земи с висока природна стойност, определени в ИСАК.

Вид на помощта

Подпомагането ще се предоставя под формата на годишно плащане за ха земеделска площ.

Връзка с друго законодателство

Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета .

Бенефициенти

- Бенефициенти могат да бъдат земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци);
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.;
- Бенефициентите трябва да са регистрирани в ИСАК.

Допустими разходи

- Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направени разходи и претърпени загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Земеделските стопани могат да изберат една от следните дейности:

- Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитания на зимуващи видове гъски на минимум 50 % от заявените по дейността площи;
- Превръщане на обработваемите земи, които са местообитания на Царски орел (*Aquila heliaca*) или Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), в пасища и последващото им екстензивно поддържане;

- Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитания на червеногушата гъска на 50 % от използваемата земеделска площ, като ротацията се извършва с царевица върху площи, засети със зимна пшеница, попадащи в местообитания на червеногуша гъска, когато не е предхождана от царевица, да се разпръскват еднократно 40 г/ха царевични зърна през месец ноември; Ангжиментът не се поема за фиксирани земеделски парцели – те могат да варират в рамките на специализирания слой за дейността, при запазване на заявения размер на площите от страна на бенифициента.
- Земеделските стопани поемат ангажимент да не прибират реколтата преди 31 юли в площи с гнезда на ливадния блатар (*Circus pygargus*) (в периода 1-ви април – 31 юли).

Условия за допустимост

- Земеделските стопани, кандидатстващи за подпомагане по тази дейност, трябва да стопанисват обработваеми земеделски земи с висока природна стойност, попадащи в обхвата на обработваемите земеделските земи с ВПС.

Критерии за подбор

- Бенефициентите, които покриват критериите за избираемост ще бъдат одобрени в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар

- За засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитания на зимуващи видове гъски на минимум 50 % от заявените по дейността площи - евро/ха;
- За превръщане на обработваемите земи, които са местообитания на Царски орел или Египетски лешояд, в пасища и последващото им екстензивно поддържане - евро/ха;
- За засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитания на червеногушата гъска – евро/ха;
- За прибиране на реколтата след 31 юли в площи с гнезда на ливадния блатар (*Circus pygargus*) - евро/ха.*

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Дейност 3: Контрол на почвената ерозия

Описание на дейността:

Тази дейност позволява да прилагат една или комбинация от възможности (превръщане на обработваеми/ изоставени земеделски земи в пасища, чрез използване на многогодишни тревни смеси и тяхното екстензивно използване; противоерозионни

мероприятия в лозя и овощни насаждения, създаване и поддържане на буферни ивици за предвратяване на ерозията, поясно редуване на културите).

Дейността се осъществява на територията на България, но преимущество ще се дава на прилагането му в общини, в които земеделските земи (обработваеми земи, пасища, овощни градини и/или лозя) са средно или силно засегнати от ерозия.

Вид на помощта

Подпомагането ще се предоставя под формата на годишно плащане за ха земеделска площ.

Връзка с друго законодателство

- Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета .

Бенефициенти

- Бенефициенти могат да бъдат земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци);
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.;
- Бенефициентите трябва да са регистрирани в ИСАК.

Допустими разходи

Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направените разходи и претърпените загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Кандидатите за подпомагане трябва да изберат да прилагат една от следните дейности:

- Превръщане на обработваеми/ изоставени земеделски земи в пасища, чрез използване на многогодишни тревни смеси и тяхното екстензивно използване;
- Противоерозионни мероприятия в лозя и овощни насаждения;
- Създаване и поддържане на буферни ивици;
- Поясно редуване на културите

Критерии за подбор

- Бенефициентите, които покриват критериите за избираемост ще бъдат одобрени в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи

подад, пръв одобрен) като преимущество ще се дава на кандидати, които прилагат дейността в общини, в които земеделските земи (обработваеми земи, пасища, овощни градини и/или лозя) са средно или силно засегнати от ерозия.

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар:

- За превръщане на обработваеми/изоставени земеделски земи в пасища - евро/ха;
- За противоерозионни мероприятия в лозя и овощни насаждения - евро/ха;
- За създаване и поддържане на буферни ивици - евро/ха;
- За поясно редуване на културите - евро/ха. *

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Дейност 4: Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)

Описание на дейността:

По тази дейност се подпомага традиционната високопланинска паша в летните месеци. Дейността се прилага на територията на следните национални паркове в Република България – Централен Балкан, Рила и Пирин.

Вид на помощта

Подпомагането ще се предоставя под формата на годишно плащане за ха земеделска площ.

Връзка с друго законодателство

- Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета.

Бенефициенти

- Бенефициенти могат да бъдат земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци);
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.;
- Бенефициентите трябва да са регистрирани в ИСАК.

Допустими разходи

Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направени разходи и претърпени загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Условия за допустимост

Допълнителни изисквания за управление на дейността са:

- Земеделски стопани, физически или юридически лица, които притежават тревопасни животни (овце, говеда) и имат годишно разрешително за паша, издадено от дирекциите на националните паркове в България.
- Земеделският стопанин трябва да притежава най-малко или 50 овце, или 10 говеда, или комбинация от тях, но не по-малко от 10 ЖЕ. Стадата могат да бъдат придружавани от 2 броя ниско пасящи животни (коне, катъри, магарета).
- Подпомагането се изплаща само при спазване на нормите на натоварване на пасищата, одобрени от дирекциите на националните паркове.
- Земеделският стопанин трябва да поддържа дневник на бракуваните животни.
- Земеделският стопанин трябва да пасе животните си на определените планински пасища (фиксираны площи), най-малко 3 месеца от годината (в периода май – октомври). Изключения от тези срокове се допускат при изрични разпоредби на Дирекцията на националните паркове.
- Земеделският стопанин трябва да притежава най-малко две кучета за опазване на животните от нападения на хищници. Реалният брой на кучетата трябва да бъде съобразен с условията в Плана за управление на националните паркове, в случай че такива са разписани.
- За получаване на допълнителното компенсаторно плащане за паша с каракачански кучета и кучетата от порода „Българско овчарско куче“, те трябва да притежават „Родословен сертификат“ за произход, издаден от призната асоциация.
- Стопаните не трябва да кръстосват каракачанските кучета и кучетата от порода „Българско овчарско куче“, подпомагани по тази подмярка (ще се подпомагат само чистопородни кучета). Те трябва да водят дневници за закупуването и продажбата на всички кучета.

Критерии за подбор

Бенефициентите, които покриват критериите за избираемост ще бъдат одобрени в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар:

- За традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм) - евро/ха,

- За традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм) при използване на най-малко две работни кучета - евро/ха.

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Подмярка 10.2. Опазване на застрашени от изчезване местни породи и сортове, важни за селското стопанство.

Дейност 1: Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство

Описание на дейността:

Дейността ще се прилага на територията на Република България за застрашени от изчезване редки породи. Ще се подпомагат от следните видове животни: говеда, биволи, овце, кози, коне, свине. Списъкът на застрашени породи е представен в Приложение от ПРСР (2014-2020).

Вид на помощта

Подпомагането ще се предоставя под формата на годишно плащане за ЖЕ. Подпомагат се чистокръвни породи животни, притежаващи документ, доказващ произхода им.

Бенефициенти

- Бенефициенти могат да бъдат земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци);
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.;
- Бенефициентите трябва да са регистрирани в ИСАК.

Допустими разходи

Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направени разходи и претърпени загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Условия за допустимост

Допълнителни изисквания за управление на дейността са:

- Уведомяване и получаване на писмено позволение от съответната развъдна асоциация или от ИАСРЖ преди клане или продажба на всяко животно, подпомагано с плащания по тази подмярка;
- Забранява се свободното пасищно отглеждане на свинете извън регламентираните за тази цел места;

- Поддържане гъстотата на животните на не повече от 2 ЖЕ/ха за всички животни в земеделското стопанство, с изключение на породите, за които съответната развъдна програма предвижда друг начин на отглеждане;
- Забранява се кръстосване на женските животни;
- Допуска се кръстосване на бракувани женски животни, по решение на Развъдната асоциация или Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ);
- Спазване на развъдната програма за съответната подпомагана порода;
- Водене на дневник за продажбите и закупуването на всички животни в стопанството.

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на животинска единица

- за едър рогат добитък и биволи - евро/животинска единица (ЖЕ);
- за овце и кози - евро/ЖЕ;
- за свине - евро/ЖЕ;
- за коне - евро/ЖЕ;*

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Дейност 2: Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство

Описание на дейността:

Дейността ще се прилага на територията на Република България. Ще се подпомагат застрашените от изчезване местни сортове и линии растения на територията на Република България.

Вид на помощта

Подпомагането ще се предоставя под формата на годишно плащане за ха земеделска площ.

Бенефициенти

- Бенефициенти могат да бъдат: земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци) и научни институции;
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.;
- Бенефициентите трябва да са регистрирани в ИСАК.
-

- **Допустими разходи**

- Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направени разходи и претърпени загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Допълнителни изисквания за управление на дейността са:

- Да се прилагат утвърдени методи за отглеждане на застрашени от изчезване местни сортове от: зърнено-житни култури, трайни насаждения и лозя, ягодоплодни култури, зеленчукови насаждения, маслодайни култури, етерично-маслени и технически.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката (3500 знака – не повече от 1 стр.)

Съществува риск земеделските стопанини при подаване на първо заявление за подпомагане да заявят земеделски площи, които не отговарят на критериите за допустимост за одобрение и получаване на плащане.

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори (3500 знака – не повече от 1 стр.)

Земеделските стопани, трябва да заявяват за подпомагане площи, които предварително са почистени/обработени и отговарят на условията за допустимост за подпомагане. Земеделските стопани, когато заявяват площи за подпомагане трябва да внимават и да очертават земи, които действително те стопанисват. В ИСАК е въведена отделна страница, на която са описани всички парцели, които земеделския стопанин е заявил извън допустимия слой за подпомагане. Бенефициентът се запознава с информацията за недопустимите площи и полага подпис върху съответната страница.

Обща оценка на мярката (3500 знака – не повече от 1 стр.)

Кандидатстването по мярката е опростено и заявлението за подпомагане представлява приложение към общото заявление за директни плащания. Средствата, получавани по мярката директно постъпват в банковата сметка на бенефициента.

Допълнителна информация, специфична за мярката

- Бенефициентите по мярката поемат ангажимент да спазват изискванията по управлението за период от 5 последователни години. След изтичане на петгодишния период на ангажимента, кандидатите могат да удължават ангажимента си ежегодно до изтичане на програмния период;
- Бенефициентите по мярката трябва да преминат семинар или обучение с минимална продължителност 18 часа и демонстрационни дейности, свързани с приоритет 4. „Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство“ до края на втората година от постия ангажимент. За бенефициенти, които вече имат изпълнен агроекологичен ангажимент по ПРСР (2007-2013), не се изисква повторно преминаване на обучението;

- Бенефициентите по дейността поемат ангажимент да водят дневник (регистър) на стопанството за всички земеделски дейности, извършвани в земеделските земи, предмет на поетото от 5 годишно задължение;
- Минималната площ за участие в мярката, за дейностите, за които подпомагането се изчислява за ха земеделска площ е 0,5 ха;

* От това изискване се допуска следното изключение:

- За дейност „Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение“, минималната площ за участие в мярката е 0,3 ха.
- Във връзка с чл. 47, на Регламент 1305/2013 одобрената за подкрепа площ може да бъде намалена с до 10 %, но не по-малко от минимално определената площ за подмярката през периода на прилагане на поетото задължение. В този случай бенефициентът не връща предоставената помощ и ще получава компенсаторни плащания за намаления размер на площта за оставащия период за изпълнение на задължението;
- Подпомагането по тази мярка се ограничава до максималните ставки за подпомагане, посочени в Приложение II към Регламент (ЕС) №1305/2013, както следва:
 - 600 евро/ха – за едногодишни култури;
 - 900 евро/ха – за многогодишни култури;
 - 450 евро/ха – за друг начин на земеползване]
 - 200 евро/ха – за животинска единица за година за местни породи, застрашени от изчезване в животновъдството
- Бенефициентите по мярката поемат ангажимент да спазват специфичните за прилаганите от тях дейности базови изисквания, описани в приложение (приложение към мярка 10);
- Бенефициентите по мярката поемат ангажимент да спазват Минималните изисквания за употреба на торове и препарати за растителна защита, описани в приложение (приложение към мярка 10);
- Списъкът на застрашените от изчезване месни породи е в Приложение
- Списъкът на застрашените от изчезване местни сортове е в Приложение
-

Други важни забележки

Финансиране на стари задължения поети по ПРСР (2007-2013)

Поетите ангажименти по дейности от ПРСР (2007-2013) ще бъдат финансирани от настоящата програма до изтичането им, а от 2016 ще бъдат изплатени от бюджета на ПРСР (2014-2020).

Комбиниране на дейности по подмерките 10.1. и 10.2. с други мерки и подмерки, чиито плащания са на единица площ или на животинска единица:

- Бенефициентът може да избере да прилага различни агроекологични дейности в своето стопанство. На един и същи парцел обаче могат да се комбинират единствено агроекологични дейности, за които се извършва плащане на единица площ, с агроекологични дейности за които се извършва плащане на ЖЕ;
- Бенефициентите по мярка „Агроекология и климат”, дейност „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност” не могат да кандидатстват за подпомагане върху един и същи парцел за затревени площи по мярка „Биологично земеделие”;
- Бенефициентите по дейност мярка „Агроекология и климат”, „Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство“ могат да кандидатстват за подпомагане и по мярка 11 „Биологично земеделие
- ”.

Мярка 11. Биологично земеделие

Правно основание

Чл. 29 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Обосновка на мярката

През последните години нарастват площите, обработвани по методите на биологично производство в България. През 2012 г. сертифицираните площи са 11 974 ха, а площите в преход към биологично земеделие са 27 164 ха. Общо за двете категории, площите в системата за контрол достигат 39 138 ха, което е почти 3 пъти повече спрямо 2007 г. и представлява 0,8% от използваната земеделска площ. Над 90% от биологичните ферми³ се намират в планински райони. В голямата си част това са малки, семейни ферми.

Статистическите данни през последните години показват, че съществува потенциал за увеличаване на дела на биологичното животновъдство у нас. Към края на 2012 г. в страната се отглеждат 9 175 бр. овце, 1 173 бр. говеда и 2 831 бр. кози.

Подпомагането на биологичното земеделие в Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) е част от мярка 214 „Агроекологични плащания“. Подмярката бе насочена към подпомагане на биологичното растениевъдство и биологичното пчеларство. През настоящия програмен период (2014-2020) мярката ще продължи подпомагането на биологичното растениевъдство и биологичното пчеларство, но в допълнение към тях се предвижда подпомагане на биологично отглеждане на ЕРД, ДРД.

В рамките на тази мярка ще се изпълняват две подмерки:

- Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за ха ИЗП;
- Подмярка 11.2 Плащания за поддържане на биологичното земеделие за ха ИЗП.

Насърчаването на биологичното растениевъдство, пчеларство и животновъдство ще доведат до намаляване на използването на минерални торове, пестициди,

³ През 2011 година общите култивирани площи по методите на биологично производство и в преход са 20 618 ха.

намаляване на замърсяването на почвите и водите и като цяло до земеделие, съобразено с добрите екологични практики. Това от своя страна ще допринесе за постигане на основните цели на Приоритет 4Б: „Подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите”. В допълнение мярката ще допринесе и към постигане на целите на Приоритет 4А и 4В, като прилагането на щадящите практики при обработката на площите ще допринесат за предотвратяването на почвената ерозия и за борбата с климатичните промени. Мярката има отношение към приоритет 1, приоритет 5Е, приоритет 6, като с биологично производство започнат да се занимават повече млади и безработни хора живеещи в селските райони.

Очаква се мярката да има положителен ефект и принос към устойчивото развитие на селските райони, като допринася за околната среда и смекчаването на последиците от изменението на климата и подкрепата на малки и средни ферми, повечето от които са семейни. Освен това, предвид факта, че повечето биологични производители предпочитат да развиват къси вериги на доставки, се очаква също да допринесе за социалната съгласуваност на селските райони.

Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за ха ИЗП

Описание на дейността

По тази подмярка ще се подпомагат на територията на цялата страна:

- Стопанства в период на преход - преминаване на стопанството от конвенционално към биологично производство. Ще се подпомагат кандидати за преминаване към биологично растениевъдство, плечарство и биологично животновъдство.

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използвана земеделска площ, ЖЕ или пчелно семейство. Бенефициентите получават компенсаторно плащане за преминаване към биологично животновъдство при спазване на съотношението 1 ЖЕ = 1 ха.

Връзка с друго законодателство

Дейността ще се изпълнява в съответствие с :

Регламент (ЕО) № 834/2007 на съвета от 28 юни 2007 година относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 2092/91;

- Регламент на Комисията (ЕО) № 889/2008 от 5 септември 2008 г. за определяне на подборни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола;

- Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и Съвета относно официалния контрол, провеждан с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на фуражите и храните и правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към животните.

Бенефициенти

• Бенефициентите по мярката са земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци).

• Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.

• Да бъдат регистрирани в ИСАК.

• Да имат сключен договор с контролиращо лице за биологично производство, получено от министъра на земеделието и храните, за преминаване към и/или продължаване на управлението в съответствие с правилата за биологично производство;

Допустими разходи

Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направените разходи и претърпените загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Критерии за подбор

Бенефициентите, които покриват критериите за избираемост ще бъдат одобрени в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използвана земеделска площ.

Нивата за подпомагане са следните:

- полски култури, включително фуражни - евро/ха;
- постоянно затревени площи - евро/ха;
- трайни насаждения, лозя и маслодайна роза - евро/ха;
- ароматни и медицински растения - евро/ха;
- зеленчукови култури, включително култивирани гъби и картофи - евро/ха;
- за пчелно семейство - евро;
- допълнително плащане на ха фуражна площ, за 1 ЖЕ/ха – евро/ха *

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Подмярка 11.1 Плащания за поддържане на биологично земеделие за ха ИЗП

Описание на дейността

По тази подмярка ще се подпомагат на територията на цялата страна:

• Биологични стопанства, прилагащи методите на биологично растениевъдство, животновъдство и пчеларство.

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използвана земеделска площ, ЖЕ или пчелно семейство. Бенефициентите получават компенсаторно плащане за биологично животновъдство при спазване на съотношението 1 ЖЕ = 1 ха.

Връзка с друго законодателство

Дейността ще се изпълнява в съответствие с :

- Регламент (ЕО) № 834/2007 на съвета от 28 юни 2007 година относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 2092/91;

- Регламент на Комисията (ЕО) № 889/2008 от 5 септември 2008 г. за определяне на подборни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола;

- Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и Съвета относно официалния контрол, провеждан с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на фуражите и храните и правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към животните.

Бенефициенти

- Бенефициентите по мярката са земеделски стопани (физически и юридически лица и еднолични търговци).

- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.

- Да бъдат регистрирани в ИСАК.

- Да имат сключен договор с контролиращо лице за биологично производство, получено от министъра на земеделието и храните, за преминаване към и/или продължаване на управлението в съответствие с правилата за биологично производство;

Допустими разходи

Земеделските стопани получават компенсаторно плащане за направените разходи и претърпените загуби при изпълнение на посочените дейности. Методологията за изчисляване на компенсаторните плащания, както и размерът им са подробно описани в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Критерии за подбор

Бенефициентите, които покриват критериите за избираемост ще бъдат одобрени в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, първ одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използвана земеделска площ.

Нивата за подпомагане са следните:

- полски култури, включително фуражни - евро/ха;
- постоянно затревени площи - евро/ха;
- трайни насаждения, лозя и маслодайна роза - евро/ха;
- ароматни и медицински растения - евро/ха;
- зеленчукови култури, включително култивирани гъби и картофи - евро/ха;
- за пчелно семейство - евро;
- допълнително плащане на ха фуражна площ, за 1 ЖЕ/ха – Евро/ха *

* Нивата на подпомагане са в процес на подготовка.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката

Съществува риск земеделския стопанин да не получи подпомагане, поради грешка в заявяването на обработваните площи и техният статут от гледна точка на сертифицирани площи и площи в преход. Подпомагането за преход и биологично земеделие в различно и допускането на подобна грешка води до санкции.

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори

Земеделските стопани, трябва да заявяват за подпомагане площи, като предварително получат информация от тяхното контролиращо лице за биологично производство дали те се намират в процес на преход или са сертифицирани. С цел предотвратяване на подобни грешки е създаден регистър за въвеждане на данни от външни институции в ИСАК.

Обща оценка на мярката

Кандидатстването по мярката е опростено и заявлението за подпомагане представлява приложение към общото заявление за директни плащания. Средствата, получавани по мярката директно постъпват в банковата сметка на бенефициента.

Допълнителна информация, специфична за мярката

• Бенефициентите по мярката поемат ангажимент да спазват изискванията по управлението за период от 5 последователни години. След изтичане на петгодишния период на ангажимента, кандидатите могат да удължават ангажимента си ежегодно до изтичане на програмния период;

• Минималните изисквания за участие в мярката:

- За биологично земеделие – 0,5 ха;

- За биологично пчеларство – 20 пчелни семейства;
- За биологично животновъдство – 0,5 ха и 1 ЖЕ.

* От това изискване се допускат следното изключение:

- За култивирани гъби; оранжерийни култури; посевен и посадъчен материал – 0,1 ха;

• Кандидатите по тази мярка, трябва да спазват изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007;

• До края на петгодишния период на прилагане на дейността поне веднъж кандидатът да е получил сертификат за съответствие на произведената от него растителна или животинска продукция с правилата на биологичното производство;

• Бенефициентите по мярката трябва да преминат семинар с минимална продължителност 18 часа и демонстрационни дейности, свързани с приоритет 4. „Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство“ до края на втората година от поетия ангажимент. За бенефициенти, които вече имат изпълнен агроекологичен ангажимент по ПРСР (2007-2013), не се изисква повторно преминаване на обучението;

• Във връзка с чл. 47, на Регламент 1305/2013 одобрената за подкрепа площ може да бъде намалена с до 10 %, но не по-малко от минимално определената площ за подмярката през периода на прилагане на поетото задължение. В този случай бенефициентът не връща предоставената помощ и ще получава компенсаторни плащания за намаления размер на площта за оставащия период за изпълнение на задължението;

• Подпомагането по тази мярка се ограничава до максималните ставки за подпомагане, посочени в Приложение II към Регламент (ЕС) № 1305/2013, както следва:

- 600 евро/ха – за едногодишни култури;
- 900 евро/ха – за многогодишни култури;
- 450 евро/ха – за друг начин на земеползване.

Други важни забележки

Финансиране на стари задължения поети по ПРСР (2007-2013)

Поетите ангажименти по дейности от ПРСР (2007-2013) ще бъдат финансирани от настоящата програма до изтичането им, а от 2016 ще бъдат изплатени от бюджета на ПРСР (2014-2020).

Демаркация и допълняемост с други мерки от ПРСР с плащания на единица площ

• Бенефициентите по тази мярка могат да кандидатстват за подпомагане по дейност „Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство“ от мярка 10 „Агроекология и климат“.

• Бенефициентите по тази мярка могат да кандидатстват за подпомагане по дейност „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност“ от мярка 10 „Агроекология и климат“ за затревени площи с парцели, различни от заявените по мярка „Биологично земеделие“.

Правно основание

Мярка „Плащания по натура 2000 и рамковата директива за водите“ се прилага в съответствие с членове 30 от Регламент 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане развитието на селските райони от ЕЗФРСР и за отмяна на Регламент 1698/2005.

Изискванията за спазване на кръстосаното съответствие са в съответствие с член 93 на Регламент (ЕС) 1306/2013 на Европейския парламент и Съвета относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета.

Териториите, попадащи в общоевропейската екологична мрежа Натура 2000, се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана кратко Директива за местообитанията) и Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици (наричана кратко Директива за птиците). Изискванията на двете директиви са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), приет от Народното събрание през август 2002г. с последни изменения от 26.07.2013 г. Според него в страната тези места се обявяват за защитени зони като част от екологична мрежа Натура 2000.

Рамковата директива по водите 2000/60/ЕС е изцяло въведена в националното законодателство, като почти всички изисквания на директивата са отразени в Закона за водите (ДВ, бр. 67/27.07.1999 г., с последни изменения в ДВ, бр. 103/29.11.2013 г.). Близко 75% от дължината на реките в страната е в състояние, което отговаря на нормираните показатели за добро качество на водите. Съгласно Законът за водите плановете за управление на речните басейни са разработени и одобрени от МОСВ на 22.03.2010 г.

Обосновка на мярката

България е страна с изключително богато биоразнообразие и е на второ място в ЕС по процент от националната територия, която е в Натура 2000 (33,34%).

Към края на 2013 г., броят на определените защитени зони от мрежата “Натура 2000” в България, съгласно Директивата за птиците е 119 с обща площ 2 267 624 ха (22,7 % от територията на страната), а броят на определените защитени зони съгласно Директивата за местообитанията е 233, с обща площ 3 330 101 ха (30 % от територията на страната). Предложените зони за България се оценяват като достатъчни по отношение на представителността на видовете и местообитанията.

Мярката ще допринесе за опазването на биологичното разнообразие в България чрез опазването на видовете и местообитанията в естествената им среда (*in situ*). Освен това ще доведе и за намаляване на емисиите на опасни вещества във водите; за подобряване опазването на водите в качествено и количествено отношение; за осигуряване устойчивото използване на водите; за допринасяне за контрола на трансграничните проблеми с водите; за опазването на водните и земните екосистеми и влажните зони, зависещи директно от тях; за опазването и развитието на потенциалното използване на водите на Общността; за осигуряването на снабдяването с питейна вода на населението.

При наличие на забрани и ограничения за земеделска/горска дейност в Плановете за управление на защитените територии по Натура 2000 и Плановете за управление на

водните басейни ще бъдат компенсирани земеделски/горски стопани за направени разходи и пропуснати ползи.

Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000

Обосновка на под-мярката

Защитените зони от мрежата “Натура 2000” в България, определени съгласно Директивата за птиците са 119 с обща площ 2 267 624 ха (22,7 % от територията на страната), а броят на определените защитени зони съгласно Директивата за местообитанията е 233, с обща площ 3 330 101 ха (30 % от територията на страната).

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използвана земеделска площ за компенсиране на наложени режими/ограничения/забрани за земеделски дейности включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000. . Подпомагането по тази мярка се ограничава до максималните ставки за подпомагане, посочени в приложение I към Регламент (ЕО)1305/2013.

Обхватът на тази под-мярка ще включва всички земеделски земи, попадащи в обхвата на защитените територии по Натура 2000 за които са издадени заповеди за обявяването им, с разписани конкретни режими/ограничения/забрани за земеделски дейности.

Връзка с друго законодателство

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР), приет от Народното събрание през август 2002г. с последни изменения от 26.07.2013 г.

Бенефициенти

Допустими за подпомагане по тази под-мярка са земеделски стопани, физически или юридически лица, стопанисващи земеделски земи попадащи в обхвата на защитените територии по Натура 2000.

Забрани и режими за земеделски дейности в земеделски земи, попадащи в обхвата на Натура 2000.

Допустимите разходи

- Разходите за дейности се изчисляват въз основа на пропуснати доходи и на допълнителните разходи, свързани с режимите и забраните за земеделски дейности, разписани в заповедите за обявяване/планове за управление на защитените зони по Натура 2000.
- Плащанията не включват компенсиране за изискванията, произтичащи от кръстосаното съответствие.
- Калкулираните плащания за режимите и забраните за земеделски дейности, разписани в одобрените заповеди за обявяване/планове за управление на защитените зони се изчисляват индивидуално за всяка зона.

Условия за допустимост

- Земеделските земи трябва да попадат в обхвата на Натура 2000, за които има одобрена заповед за обявяване и/или план за управление на защитена зона от Натура 2000.
- Земеделските стопани трябва да бъдат регистрирани в ИСАК;
- Да спазват на територията на цялото стопанство изискванията на Методиката за прилагане на кръстосаното съответствие в Република България одобрена със Заповед № РД 09-1102 от 08.08.2012 г. на Министъра на земеделието и храните.

Критерии за подбор

Кандидатите за подпомагане ще бъдат одобрявани в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази под-мярка ще бъде в рамките на:

- максимум 500 € на хектар на година през първите 5 години
- максимум 200 € на хектар на година.

Бюджетът на тази под-мярка е в размер на левовата равностойност на 51 867 572 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85 %.

Подмярка 12.2. Компенсаторни плащания за гори в Натура 2000

Обосновка на под-мярката

Обхватът на тази под-мярка ще включва всички горски територии, попадащи в обхвата на защитените територии по Натура 2000.

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар гора. Подпомагането по тази мярка се ограничава до максималните ставки за подпомагане, посочени в приложение I към Регламент (ЕО)1305/2013.

Връзка с друго законодателство:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР), приет от Народното събрание през август 2002г. с последни изменения от 26.07.2013 г.

Бенефициенти

Допустими за подпомагане по тази под-мярка са физически или юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски площи, попадащи в обхвата на защитените територии по Натура 2000.

Допустимите разходи:

- Разходите за дейности се изчисляват въз основа на пропуснати доходи и на допълнителните разходи, свързани с режимите и забраните за горски дейности, разписани в заповедите за обявяване/ планове за управление на защитените зони по Натура 2000.
- Плащанията не включват компенсиране за изискванията, произтичащи от кръстосаното съответствие.

- Калкулираните плащания за режимите и забраните за земеделски дейности, разписани в одобрените заповеди за обявяване/ планове за управление на защитените зони се изчисляват индивидуално за всяка зона.

Условия за допустимост

- Горските територии трябва да попадат в обхвата на Натура 2000, за които има одобрена заповед за обявяване и/или план за управление на защитена зона от Натура 2000;
- Да спазват на територията на цялото стопанство изискванията на Методиката за прилагане на кръстосаното съответствие.

Критерии за подбор

Кандидатите за подпомагане ще бъдат одобрявани в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет на помощта

Подпомагането по тази под-мярка ще бъде в рамките на:

- максимум 500 € на хектар на година през първите 5 години
- максимум 200 € на хектар на година.

Бюджетът на тази под-мярка е в размер на левовата равностойност на 1 500 000 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85 %.

Подмярка 12.3. Компенсаторни плащания за земеделски площи в речен басейн с план за управление

Обосновка на под-мярката

Под-мярка ще включва всички земеделски земи, попадащи в обхвата на речен басейн с план за управление. При разписани конкретни забрани и ограничения за земеделска/горска дейност в Плановите за управление на речните басейни, земеделските стопани ще бъдат компенсирани за направени разходи и пропуснати ползи при тяхното изпълнение.

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използваема земеделска площ. Подпомагането по тази мярка се ограничава до максималните ставки за подпомагане, посочени в приложение I към Регламент (ЕО)1305/2013.

Връзка с друго законодателство: Закона за водите (ДВ, бр. 67/27.07.1999 г., с последни изменения в ДВ, бр. 103/29.11.2013 г.

Бенефициенти

Допустими за подпомагане по тази под-мярка са земеделски стопани, физически или юридически лица, стопанисващи земеделски земи попадащи в обхвата на речен басейн с план за управление..

Допустимите разходи:

- Разходите за дейности се изчисляват въз основа на пропуснати доходи и на допълнителните разходи, свързани забрани/режими/ограничения за земеделски дейности, разписани в плановете за управление на речните басейни.
- Плащанията не включват компенсиране за изискванията, произтичащи от кръстосаното съответствие.
- Калкулираните плащания, са за всяка отделна забрана/режим/ограничение разписани в плановете за управление на речните басейни режимите.

Условия за допустимост

- Земеделските земи трябва да попадат в обхвата на речен басейн с план за управление., за които има одобрена заповед за обявяване и/или план за управление на защитена зона от Натура 2000.
- Земеделските стопани трябва да бъдат регистрирани в ИСАК;
- Да спазват на територията на цялото стопанство изискванията на Методиката за прилагане на кръстосаното съответствие в Република България одобрена със Заповед № РД 09-1102 от 08.08.2012 г. на Министъра на земеделието и храните.

Критерии за подбор

Кандидатите за подпомагане ще бъдат одобрявани в съответствие с реда на подаване на заявлението за кандидатстване (първи подал, пръв одобрен).

Интензитет и размер на помощта

Подпомагането по тази под-мярка ще бъде в рамките на:

- максимум 500 € на хектар на година през първите 5 години
- максимум 200 € на хектар на година
- минимум 50 € на хектар на година.

Бюджетът на тази под-мярка е в размер на левовата равностойност на 9 000 000 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85 %.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Методология за изчисление на нивата на подпомагане

Методологията за изчисление на плащанията за режимите и забраните за земеделски дейности, разписани в одобрените заповеди за обявяване/ плановете за управление на защитените зони се изчисляват индивидуално за всяка зона и са посочени в Приложение №

Методологията за изчисление на плащанията за режимите и забраните за горски дейности, разписани в одобрените заповеди за обявяване/ плановете за управление на защитените зони се изчисляват индивидуално за всяка зона и са посочени в Приложение №

Методологията за изчисление на плащанията за режимите и забраните за земеделски дейности, разписани в планове за управление на речните басейни се изчисляват индивидуално за всеки речен басейн и са посочени в Приложение №

Финансиране на стари задължения поети по ПРСР 2007-2013 г.

Поетите ангажименти по дейности от ПРСР 2007-2013 ще бъдат финансирани от настоящата програма до изтичането им, а от 2016 ще бъдат изплатени от бюджета на ПРСР 2014-2020 г.

Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения

Правно основание

Мярка „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения” се прилага в съответствие с членове 31 и 32 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Изискванията за спазване на кръстосаното съответствие са в съответствие с чл. 93 на Регламент (ЕС) № 1306/2013.

Обхватът на необлагодетелстваните райони в България е определен с Наредба за определяне на критериите за необлагодетелстваните райони и териториалния им обхват, приета с ПМС № 30 от 15.02.2008 г., обн. ДВ, бр. 20 от 26.02.2008 г., в сила от 26. 02. 2008 г.

Обосновка на мярката

През 2008 г. България определя два вида необлагодетелствани райони: планински райони и райони с природни ограничения, различни от планинските, които към момента обхващат общо 26,36% от използваната земеделска площ в страната. Подпомагането на земеделските стопани в необлагодетелстваните райони със съществуващия обхват ще допринесе не само за предотвратяване на изоставянето на земеделските земи в тях, но и за опазване на биоразнообразието, тъй като тези райони обхващат повечето от естествените и полуестествените затревени площи – без дунавските и морските райони.

В периода 2014-2020 г. България ще осигурява подкрепа за следните необлагодетелствани райони: планински райони, други необлагодетелствани райони със съществени природни ограничения и специфични райони. Мярката се състои от 3 подмерки:

- 13.1 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в планински райони;
- 13.2 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения;
- 13.3 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в райони със специфични ограничения.

В Република България няма да се прилага схемата за плащания по първия стълб за необлагодетелстваните райони.

Плащанията по мярката допринасят за постигане на целите на **приоритет 4** „Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, зависещи от селското и горското стопанство”, **приоритетна област 4А** „Възстановяване и опазване на биологичното разнообразие, включително в области от Натура 2000, земеделие с висока природна стойност, както и опазване състоянието на европейския ландшафт”.

До определяне на новите необлагодетелствани райони ще се прилагат подмерки 13.1. и 13.2. с обхват на необлагодетелстваните райони, определен съгласно изискванията на чл. 36 (а) (i) и чл. 36 (а) (ii) на Регламент (ЕО) № 1698/2005.

До края на 2017 г., България ще предефинира районите с природни ограничения, различни от планинските, като се основава на осемте биофизични критерии, съгласно Приложение III на Регламент (ЕС) № 1305/2013. До края на същата година ще се дефинират и районите със специфични ограничения, съгласно чл. 32 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

След предефиниране на необлагодетелстваните райони ще се прилагат и трите подмерки 13.1., 13.2. и 13.3., както и преходната схема за райони природни ограничения различни от планинските, които са отпаднали при предефинирането на новия обхват.

13.1 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в планински райони

Описание на дейността

Подкрепата за дейности, свързани със земеделското ползване в планинските необлагодетелствани райони и спазването на условията за поддържане на земята в добро агроecологично състояние в тези райони е необходима за предотвратяването на изоставянето на земеделските земи в тези райони, за повишаване привлекателността на ландшафта и за предотвратяване процеса на обезлюдяване на планинските райони.

Ще се подпомагат земеделски стопани, които извършват земеделска дейност на територията на планински район.

Обхватът на планинските райони в България е:

Брой на землищата и площ на планинските райони

Планински землища	Брой землища	Площ (км²)	% площ	ИЗП (ха) *	% ИЗП*
планински общо	1 718	42 302.92	38.20	836 067	16.6
Всичко в България	4 623	110 736.72	100.00	5 033 465	100.0

* данните са индикативни и са от края на 2013 г.

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар ИЗП.

Връзка с друго законодателство

Чл.9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета и съответното национално законодателство, дефиниращо „активен земеделски стопанин”

Бенефициенти

Бенефициентите по мярката са активни земеделски стопани (физически и юридически лица) по смисъл на чл. 9 на Регламент (ЕС) 1307/2013 и съответното национално законодателство.

Бенефициентите – физически лица, еднолични търговци и юридически лица трябва да са земеделски стопани по смисъла на Закона за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП).

Допустими разходи

Земеделските стопани трябва да спазват условията за кръстосано съответствие, съгласно чл. 93 и Приложение II на Регламент (ЕС) № 1306/2013

Условия за допустимост

Земеделските стопани трябва да обработват минимум 0,5 ха в планинските райони

Критерии за подбор

Не се прилага за необлагодетелстваните райони.

Интензитет и размер на помощта

Диференцираните нива на плащания в планинските райони в зависимост от размера на стопанството са следните:

хектари	евро / хектар
до – 50,0	130
за частта над 50,0 – 100,0	70
за частта над 100,0	30

13.2 Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения

Описание на дейността

Един от факторите, които оказват пряко влияние на земеделската дейност в България е почвеното плодородие. Продуктивността на земята се измерва в категории от 1 до 10, като 1-ва е с най-висока продуктивност. Районите с ниска продуктивност имат ограничен потенциал за отглеждане на различни култури, в тях се налагат допълнителни производствени разходи и като цяло имат по-ниски икономически показатели в земеделието. С оглед предотвратяване на изоставянето на този тип земи, плащанията целят да компенсират земеделските стопани за природните ограничения в сравнение със земеделските стопани в благоприятните за земеделие райони.

Ще се подпомагат земеделски стопани, които извършват земеделска дейност на територията на райони с природни ограничения, различни от планинските.

Обхватът на районите с природни ограничения, различни от планинските (други НОР) в България е представен в таблицата.

Брой на землищата и площ на другите необлагодетелствани райони със съществени природни ограничения

Видове райони	Брой землища	Площ (км ²)	% площ	ИЗП (ха)	% ИЗП *
Други НОР категория от 6-10	569	10 763.35	9.72	491 429	9.76
Всичко в България	4 623	110 736.72	100	5 033 465	100

* данните са индикативни и са от края на 2013 г.

Вид на помощта

Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар ИЗП.

Връзка с друго законодателство

Чл.9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета и съответното национално законодателство, дефиниращо „активен земеделски стопанин”

Бенефициенти

Бенефициентите по мярката са активни земеделски стопани (физически и юридически лица) по смисъл на чл. 9 на Регламент (ЕС) 1307/2013 и съответното национално законодателство.

Бенефициентите – физически лица, еднолични търговци и юридически лица трябва да са земеделски стопани по смисъла на Закона за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП).

Допустими разходи

Земеделските стопани трябва да спазват условията за кръстосано съответствие, съгласно чл. 93 и Приложение II на Регламент (ЕС) № 1306/2013

Условия за допустимост

Земеделските стопани трябва да обработват минимум 1 ха в район със съществени природни ограничения, различни от планинските.

Критерии за подбор

Не се прилага за необлагодетелстваните райони.

Интензитет и размер на помощта

Диференцираните нива на плащания на земеделски стопани в райони с природни ограничения, различни от планинските райони, в зависимост от размера на стопанството са следните:

хектари	Евро / хектар
до – 50,0	70
за частта над 50,0 – 100,0	30
за частта над 100,0	15

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката

Съществува риск земеделския стопанин да не получи подпомагане, ако заяви площи, които не са в добро земеделско и екологично състояние и са извън допустимия слой за подпомагане в момента на кандидатстване за субсидии за тези площи. Другият риск, който съществува е при очертаване на площите, земеделския стопанин да заяви земи съседни на неговите или други, които той всъщност не стопанисва.

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори

Земеделските стопани, трябва да заявяват за подпомагане площи, които предварително са почистени/обработени и отговарят на условията за допустимост за подпомагане. Земеделските стопани, когато заявяват площи за подпомагане трябва да внимават и да очертават земи, които действително те стопанисват. В ИСАК е въведена отделна страница, на която са описани всички парцели, които земеделския стопанин е заявил извън допустимия слой за подпомагане. Бенефициентът се запознава с информацията за недопустимите площи и полага подпис върху съответната страница.

Обща оценка на мярката

Много лесно се кандидатства за подпомагане в необлагодетелстваните райони, тъй като искането за подпомагане представлява част от общото заявление за директни плащания. Важно е да се отбележи, че средствата, които получава бенефициента по тези мерки директно постъпват по неговата банкова сметка, без да е необходимо каквито и да са допълнителни заявления или други документи. Подпомагането в необлагодетелстваните райони цели да компенсира допълнителните разходи и пропуснати ползи на земеделския стопанин. Това подпомагането допринася и за противодействие на обезлюдяването, поддържане на земеделската дейност, поддържането на ландшафта и биологичното разнообразие, устойчиво управление на земята и др.

Методология за изчисляване на размера на помощта

Методологията за определяне на нивата на подпомагане и размерът им са подробно описани в Приложение на ПРСР (2014-2020). Изчислените плащания са направени от Института по Аграрна икономика към ССА. Източниците на изходната информация за

изчисляване на подпомагането са Националният статистически институт, Система за агропазарна информация и Дирекция „Агростатистика” към МЗХ.

Допълнителна информация, специфична за мярката

- ***Критерии за определяне и географски обхват на планинските необлагодетелствани райони***

Определянето на планинските райони в България са на ниво LAU 2, като е използвана територията на землище, а не на населено място, защото не всички населени места имат земеделска земя. Критериите за избираемост се основават на ниво LAU 2 за цялото землище, като са взети предвид осреднените за землището стойности на различните определящи критерии. Средните височина и наклон на землището са определени като средно претеглени величини.

Планинските райони са землища които са:

- със средна надморска височина минимум 700 м;
- със среден наклон на терена минимум 20%;
- със средна надморска височина между минимум 500 м в комбинация със среден наклон на терена минимум 15%;
- хомогенизират се землища и група землища, съседни на планинските, на които минимум 90% от землищната граница граничи с планински землища. Групата от землища, които се хомогенизират са с обща площ по-малка от средната площ на землище в страната.

Списъкът със землищата, попадащи в обхвата на планинските и другите необлагодетелствани райони със съществени природни ограничения райони, е представен в Приложение към ПРСР (2014-2020).

Критерии за определяне и географски обхват на другите необлагодетелствани райони с природни ограничения, различни от планинските

Определянето на районите с природни ограничения, различни от планинските, в България е направено на ниво LAU 2, като е използвана територията на землище, а не на населено място, защото не всички населени места имат земеделска земя. Тези райони са определени въз основа на ниската продуктивност на земеделската земя. Продуктивността на земята се измерва в категории, обусловени от бонитетна оценка. В бонитетната оценка са взети предвид природните условия, които ограничават почвеното плодородие. Природните условия определят вегетационния период на даден район. Бонитетната оценка на земята е сравнителна оценка, основана на характеристиките на земята, която указва дали земята е подходяща за отглеждането на дадена култура или група култури, като се използва дадено ниво на земеделски техники и като се прави оценка на актуалното и потенциалното плодородие, изразено в сравнителни стойности – бонитетни оценки от 0 до 100. Бонитетните числа са групирани в 10 категории на земеделската земя, като първа е най-висока, а десета е най-ниска.

Всяко землище (LAU 2) е оценено спрямо среднопретеглената категория на земята му от 1 (висока) до 10 (ниска). Като „други” необлагодетелствани райони се определят землища със среднопретеглена категория на земеделската земя от 6-та до 10-та категория.

Списъкът със землищата, попадащи в обхвата на районите със специфични

ограничения, е представен в Приложение към ПРСР (2014-2020), след тяхното дефиниране.

Други важни забележки

Финансиране на стари задължения, поети по ПРСР (2007-2013)

За новите правни задължения, поети през 2014 г., не се прилага задължението на земеделския стопанин да продължи да обработва земята в необлагодетелстваните райони в продължение на 5 последователни години, както бе вменено на бенефициентите през периода 2007-2013 г.

Поетите ангажименти по дейности от ПРСР (2007-2013) ще бъдат финансирани от настоящата програма до изтичането им, а от 2016 г. ще бъдат изплатени от бюджета на ПРСР (2014-2020).

Преходна схема за райони, които губят статута си на райони с ограничения

След като новото определяне на границите на районите с природни ограничения, различни от планинските райони, бъде завършено - най-късно в края на 2017 г., площите, определени в тази категория, които попадат в стария обхват, но не попадат в новия, влизат в преходна схема. Бенефициентите в тези райони ще получават максимум 80% от средната стойност на плащанията, които са получили в рамките на програмата за периода 2007-2013 г. Плащанията ще приключват поетапно като намаляват прогресивно до 2020 г., с максимум 20% от плащанията по Програмата за периода 2007-2013 г.

Мярка 14 „Хуманно отношение към животните“

Обосновка на мярката:

Налагащата се тенденцията към интеграция между хранителната индустрия и селското стопанство и в частност животновъдството предоставя възможност за нарастване на дяла на продуктите с по-висока степен на добавена стойност, което е предпоставка за положителни икономически и социални последици.

В същото време, съвременната ситуация налага необходимостта от възприемане на нов подход по отношение на развитието на българското животновъдство, като устойчив източник на основни качествени храни за българския пазар и едновременно сектор, който не оказва отрицателно въздействие на околната среда и водите и предоставя необходимите хуманни условия на отглежданите животни, респективно, осигурява безопасни условия на труд.

Изискванията на преработвателите и крайния потребител за качество на готовия продукт често налага извършването на допълнителни разходи от страна на производителя, което от своя страна води до пропуснати ползи при изпълнение на определени дейности, които често надхвърлят задължителните изисквания съгласно утвърдените стандарти. Подобряването на конкурентоспособността и устойчивостта на животновъдния сектор изисква осигуряване на по-благоприятни условия за отглежданите животни.

Подобряване на условията в земеделските стопанства, влияещи благоприятно върху здравето и благосъстоянието на отглежданите в тях животни, ще подобрят жизнеността им и ще спомогнат за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция.

Принос към областите на въздействие:
Приоритетна област 3А

Цели на мярката:

- Осигуряване на качествени и безопасни храни и покриване очакванията на крайните потребители;
 - Осигуряване на условия за отглеждане на животните, които не водят до негативен психически или физически стрес (дистрес), включително намаляване на гъстотата на отглеждане на животните, осигуряване на благоприятна заобикаляща среда, както и достъп до открити площи;
 - Осигуряване на безопасна среда за отглеждане на животни и на безопасни условия за труд;
 - Превенция на заразните и паразитни болести чрез прилагане на Стратегията на ЕК *“По-добре профилактика, отколкото лечение”* чрез подобряване на условията на отглеждане и осигуряване на питателна храна по всяко време, така че животните да са енергични и здрави.
- **Обсег, тип и степен на подпомагането:**

Мярката предоставя подкрепа на селскостопански производители с животновъдни стопанства за реализиране на един или повече доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към животните, които надхвърлят съответните задължителни стандарти съгласно глава I, дял VI от Регламент (ЕС) № 1306/2013 и приложими задължителни изисквания, установени от националното законодателство.

Помощта ще се предоставя под формата на годишни плащания за покриване частично или изцяло на допълнителни разходи или пропуснати доходи, свързани с изпълнение на доброволни ангажименти, поети за период от най-малко 5 години от земеделски производители, отглеждащи птици, свине, ЕПЖ, ДПЖ и коне.

Годишните плащания се предоставят при поемане на ангажимент за изпълнение на една или няколко от следните типове операции/дейности:

• **Осигуряване на свободна подова площ**

Изпълнението на тази операция изисква броят (гъстотата) на отглежданите животни да бъде по-малък от максимално допустимия в нормативните документи. Това, от своя страна, води до по-голямо пространство, заемано от едно животно, по-голяма двигателна активност, а от там и до подобряване на здравословното състояние и благополучие. Допълнителните разходи, които възникват при осигуряване на свободна подова площ, не по-малка от 10% над задължителния стандарт са свързани с намаляване на броя на животните, респективно приходите от продажба.

• **Осигуряване на изкуствена светлина за 11 часа**

Удължаването на светлинния ден ще подобри хранителната активност на животните и ще доведе до по-добро здравословно състояние, по-добра плодовитост и млечност, а впоследствие - подобро благополучие. Допълнителните разходи, които възникват при осигуряването на изкуствена светлина за 11 часа, са свързани с увеличение на разходите за осветление.

• **Използване на фуражи, съдържащи деоксиниваленол не повече от 2,5 мг/кг**

Изпълнението на тази операция има за цел намаляване на вредното влияние на деоксиниваленола върху здравето и благосъстоянието на животните. Допълнителните

разходи са свързани с извършване на постоянен лабораторен контрол на фуражите (произведени и закупени) и правилното съхранение на зърното и фуражите в специализирани силози, разположени извън сградите, осъществяване на редовен температурен контрол за ограничаване появата на влажни зони и приспособления за елиминиране на насекомите. Осъществяването на тези дейности е доброволно поет ангажимент от стопаните за гарантиране на здравето и благосъстоянието на животните, за което те ще извършват допълнителни разходи.

- **Осигуряване защита от инсекти (куликоиди)**

Защитата от инсекти ще намали възможността за пренасяне на различни вирусни, бактериални и протозойни заболявания и ще предотврати дразнещото действие, ще намали агресивността и смущенията в поведението и намаляването на продуктивността, както и, не на последно място, ще спомогне за осигуряване на безопасни условия на труд за персонала, отговорен за грижите за животните. Допълнителните разходи ще бъдат свързани с разходи за електроенергия, амортизация и поддръжка на специални инсектицидни лампи и периодична поддръжка на помещенията с биоцидни препарати.

- **Осигуряване на фураж, богат на влакнини**

Осигуряването на допълнително сено в дажбата има за цел да задоволи в по-пълна степен нуждите на животинския организъм от хранителни вещества като минерални и органични съединения и витамини. Биологично-активните вещества на сеното, неговата смилаемост и хранителност, подобряват метаболизма на животните, тяхното здравословно състояние и размножителна способност. Грубите фуражи задоволяват основните потребности на животните от енергия и протеин, и съставляват основната дажба за преживните животни. Сеното е богато на влакнини, а наличието на достатъчно съдържание на сурови влакнини в дажбата подобрява функцията на храносмилателната система. Целта е да се осигури една балансирана дажба, която да подобри храносмилателните процеси и физиологичното състояние на животните и да повиши тяхното благосъстояние. Допълнителните разходи ще бъдат свързани със закупуване на допълнително количество сено.

- **Осигуряване целогодишно на оптимална температура и 10% по-ниски нива концентрация на амоняк в помещенията**

Поддържането на оптимална температура в помещенията за отглеждане на ЕПЖ и намаляване концентрацията на амоняк с 10% от допустимата за отглеждане на ЕПЖ, ще подобри здравното им състояние и благополучие. Стресът от промяната на температурата в помещенията през различните месеци на годината ще бъде сведен до минимум. Допълнителните разходи ще бъдат свързани с разходи за електроенергия, амортизация и поддръжка на системите за вентилация на въздуха.

- **Осигуряване на свободно отглеждане на открито на ЕПЖ (говеда над 6 месечна възраст и биволи)**

Минимум 160 дни годишно, от които минимум 120 дни за свободно пашуване и 40 дни за свободно отглеждане в дворчета. Осигуряването на защита на ЕПЖ, ДПЖ и коне, отглеждани на открито, от неблагоприятни атмосферни влияния, хищници и други вредни въздействия върху тяхното здравословно състояние ще доведе до допълнителни разходи за изграждане на навеси за животните, наемане на допълнителен персонал, обработка на постоянно затревените площи срещу инсекти чрез регистрирани биоцидни препарати, изграждане на оградни съоръжения и/или електропастири. Чрез

осигуряване на свободното отглеждане на открито ще се подобри благополучието на животните.

- **Осигуряване на суха и удобна постеля**

Осигуряването на суха и удобна постеля, ще подобри хигиенните условия в обора и ще омекоти пода, тъй като тя е тази, която осигурява максималния комфорт на животните. Постелята ще трябва да бъде лека, лесна за почистване и отстраняване, и не трябва да замърсява околната среда след изхвърлянето. Понижаването на влагата в животновъдните обекти е предпоставка за намаленото количество на микроорганизмите, имащи отношение към заболяванията на млечната жлеза и копитата. Тя ще абсорбира и някои вредни вещества, отделящи се при жизнената дейност на животните, като амоняк, сероводород и др. Наличието на подходяща постеля ще допринесе до по-добрата физическа активност, по-доброто усвояване на фуражите и благосъстоянието на животните. Наличието на подходяща постеля от слама или друг материал ще бъде свързано с разходи по закупуването, обработка с регистрирани биоцидни препарати, полагането и почистването.

- **Гарантиране на оптимално хранене на птиците чрез заместване на животинските протеини от бозайници и рибно брашно с растителни протеинови заместители и незаменими аминокиселини**

Чрез настоящата операция се цели да се насърчат фермерите да заместят животинските протеини от бозайници и рибно брашно с растителни протеинови заместители и незаменими аминокиселини, богати на протеин, за осигуряване на оптимална константна диета за птиците. Така се гарантира изхранване с константни и балансирани по отношение на протеини и незаменими аминокиселини комбинирани фуражи и в резултат - подобро здравословно и физиологично състояние на птиците.

- **Използване на вода, която отговаря на качествата на питейната вода, при отглеждане на птиците**

Изпълнението на тази операция има за цел предоставянето на птиците на вода, отговаряща на изискванията на питейната вода, което влияе непосредствено върху здравословното и физиологично състояние на птиците. Допълнителните разходи са свързани с добив, пречистване и дезинфекция на водата, както и експлоатация на водопровода, също така, извършване на сондаж и каптаж на водния ресурс, лабораторен анализ за доказване качеството на водата, закупуване на филтри за механично почистване на водата, закупуване на дезинфектанти и препарати за почистване и дезинфекция на водопроводната и поилна система.

Подмярка 14.1 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор Птицевъдство“

Обосновка

По подмярката ще се подпомагат допълнителни разходи и пропуснати доходи, в следствие на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците, които надхвърлят съществуващите към момента задължителни стандарти по Директива 1999/74/ЕО на Съвета от 19 юли 1999 г., Директива 2007/43/ЕО на Съвета от 28 юни

2007 г., Директива 98/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 г. относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство – Наредба № 25 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за хуманно отношение при отглеждане на кокошки носачки и Наредба № 26 от 5 август 2008 г. за минимални изисквания за хуманно отношение при отглеждането на бройлери и Наредба № 16 от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на селскостопански животни.

Методология за изчисляване на размера на помощта по подмярката:

- Използване на фуражи, съдържащи деоксиниваленол не повече от 2,5 мг/кг фураж;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Деоксиниваленол ≤ 2.5 мг/кг	Деоксиниваленол > 2.5 мг/кг

- Гарантиране на оптимално хранене на птиците;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Заместване на животинските протеини и рибно брашно с растителни протеинови заместители и незаменими аминокиселини, осигуряващи оптимална константна диета	Използване на животински протеини от бозайници и рибно брашно

- Използване на вода при отглеждането на птиците, която отговаря на качествата на питейната вода;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Вода отговаряща на изискванията за питейна вода (лабораторни изследвания).	Вода, която не отговаря на изискванията за питейна вода.

- Осигуряване на свободна подова площ не по-малко от 10% над задължителния стандарт.

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Максималната гъстота на бройлерите, които се отглеждат в помещението, не надвишава 30 кг/м ²	Максималната гъстота на бройлерите, които се отглеждат в помещението, не надвишава 33 кг/м ²

Подмярка 14.2 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор Свиневъдство“

Обосновка

По подмярката ще се подпомагат допълнителни разходи и пропуснати доходи, в следствие на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свине, установени в Директива 2008/120/ЕО на Съвета от 18 декември 2008 г., Директива 98/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 г. относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели, относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете, която е транспонирана в българското законодателство в Наредба № 21 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за защита и хуманно отношение при отглеждане на свине и Наредба № 16 от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане използване на селскостопански животни.

Методология за изчисляване на размера на помощта по подмярката:

- Осигуряване на свободна подова площ не по-малко от 10% над задължителния стандарт;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
а) 0,46 кв.м - за прасета 30 до 50 кг; б) 0,63 кв.м - за прасета 50 до 85 кг; в) 0,75 кв.м - за прасета 85 до 110 кг; г) 2,48 кв.м - за свиня майка	а) 0,40 кв.м - за прасета 30 до 50 кг; б) 0,55 кв.м - за прасета 50 до 85 кг; в) 0,65 кв.м - за прасета 85 до 110 кг; г) 2,25 кв.м - за свиня майка

- Осигуряване на изкуствена светлина не по-малко от 11 часа на денонощие;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 11 часа през деня	подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 8 часа през деня

- Използване на фуражи, съдържащи деоксиниваленол не повече от 2,5 мг/кг фураж.

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Деоксиниваленол ≤ 2.5 мг/кг	Деоксиниваленол > 2.5 мг/кг

Подмярка 14.3 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ЕПЖ“

Обосновка

По подмярката ще се подпомагат допълнителни разходи и пропуснати доходи, в следствие на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към говеда, които надхвърлят съществуващите към момента задължителни стандарти по Директива 2008/119/ЕО на Съвета от 18 декември 2008 г., Директива 98/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 г. относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство - Наредба №

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
телета и малачета на възраст под 6 месеца - 3 кг сено/1ЖЕ на ден телета и малачета на възраст от 6 месеца до 2 години - 5 кг сено/1ЖЕ на ден говеда и биволи над 2 години -7 кг сено/1ЖЕ на ден	телета и малачета на възраст под 6 месеца (0,4 ЖЕ)- 2 кг сено на ден на 1 ЖЕ телета и малачета на възраст от 6 месеца до 2 години (0,6 ЖЕ)– 4 кг сено на ден на 1ЖЕ говеда и биволи над 2 години (1 ЖЕ) – 6 кг сено на ден на 1 ЖЕ

- **Осигуряване на свободно отглеждане на открито на ЕПЖ (говеда над 6 месечна възраст и биволи);**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Свободно отглеждане минимум 160 дни годишно, от които минимум 120 дни за свободно пасуване и 40 дни за свободно отглеждане в дворчета	Спрямо сезонните особености в страната свободното отглеждане е в рамките на 140 дни (110 дни за свободно пасуване и 30 дни свободно отглеждане в дворчета)

- **Осигуряване на суха и удобна постеля за превенция на заболяванията на млечната жлеза и копитата при ЕПЖ;**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Наличие на суха и удобна постеля от слама или друг материал.	Твърд под без постеля

- **Осигуряване на изкуствена светлина не по-малко от 11 часа на денонощие (при спазване на периодите за почивка при ЕПЖ).**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 11 h през деня	подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 8 h през деня

Подмярка 14.4 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ДПЖ“

Обосновка

По подмярката ще се подпомагат допълнителни разходи и пропуснати доходи, в следствие на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към овце и кози, които надхвърлят съществуващите към момента задължителни стандарти по Директива 1998/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 г. относно защита на животните, отглеждани за селскостопански цели и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство – Наредба № 16 от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на селскостопански животни и Наредба № 44 от 20 април 2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти.

Методология за изчисляване на размера на помощта по подмярката:

Подпомагани дейности/операции:

- Осигуряване на свободно отглеждане на открито на ДПЖ (минимум 160 дни годишно, от които минимум 120 дни за свободно пашуване и 40 дни за свободно отглеждане в дворчета);

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Свободно отглеждане минимум 160 дни годишно, от които минимум 120 дни за свободно пашуване и 40 дни за свободно отглеждане в дворчета	Спрямо сезонните особености в страната свободното отглеждане е в рамките на 140 дни (110 дни за свободно пашуване и 30 дни свободно отглеждане в дворчета)

- Осигуряване на свободна подова площ (не по малко от 10% над задължителния стандарт за ДПЖ);

Индикатор по мярката		Минимални стандарти/базови изисквания	
Категория животни: в помещение/на двор		Категория животни: в помещение/двор	
Разплодници	2,4-2,6 3,3-3,9	Разплодници	2,2-2,4 3,0-3,5
Майки-овце и кози	1,1-1,5 1,7-2,8	Майки-овце и кози	1,0-1,4 1,5-2,5
Агнета и ярета	0,44 0,7-0,8	Агнета и ярета	0,4 0,6-0,7
Женски шилета и кози за разплод	0,8-1,1 1,3-2,2	Женски шилета и кози за разплод	0,7-1,0 1,2-2,0
Мъжки шилета и козлета за разплод	1,2-1,5 2,2-2,8	Мъжки шилета и козлета за разплод	1,1-1,4 2,0-2,5
Шилета за угодяване	0,7-0,8 1,7-2,2	Шилета за угодяване	0,6-0,7 1,5-2,0
Бракувани овце	1,0 1,7	Бракувани овце	0,9 1,5

- Осигуряване на суха и удобна постеля за превенция на заболяванията на млечната жлеза и копитата при ДПЖ;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Наличие на суха и удобна постеля от слама или друг материал.	Твърд под без постеля

- Осигуряване целогодишно на оптимална температура и 10% по-ниски нива на концентрация на амоняка в помещенията за отглеждане на ДПЖ;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Овце майки и 10 - 17 разплодници Агнета: - до отбиване 15 - 17 - за уговяване 12 - 15 Шилета за разплод 10 - 15 Пункт за 17 - 20 осеменяване Кози майки и 12 - 15 разплодници Ярета: - до 35 дни 10 - 18 - над 35 дни 10 - 16	Овце майки и 3 разплодници Агнета: - до отбиване 12 - за уговяване 10 Шилета за разплод 5 Пункт за 15 осеменяване Кози майки и 6 разплодници Ярета: - до 35 дни 8 - над 35 дни 8
амоняк до 9 мг/м3	амоняк до 10 мг/м3

- Осигуряване на изкуствена светлина не по-малко от 11 часа на денонощие (при спазване на периодите на почивка от изкуствено осветление при ДПЖ);

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 11 часа през деня	подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 8 часа през деня

- Осигуряване на защита от инсекти (куликоиди) на ДПЖ;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Наличие на инсектицидни лампи или други, както и периодична обработка на помещенията с биоцидни препарати.	Липса на инсектицидни съоръжения

- Осигуряване на допълнително количество сено в дажбата за ДПЖ (1 кг сено/ 1 ЖЕ на ден).

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
----------------------	---------------------------------------

14 кг. сено на 1 ЖЕ на ден	Овце и кози (0,15 ЖЕ) – 13 кг. сено на 1 ЖЕ на ден
----------------------------	--

Подмярка 14.5 „Плащания за хуманно отношение към животни в сектор коневъдство“

Обосновка

По подмярката ще се подпомагат допълнителни разходи и пропуснати доходи, в следствие на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към коне, които надхвърлят съществуващите към момента задължителни стандарти по Директива 1998/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 г. относно защита на животните, отглеждани за селскостопански цели и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство – Наредба № 16 от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на селскостопански животни и Наредба № 44 от 20 април 2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти.

Методология за изчисляване на размера на помощта по подмярката: Подпомагани дейности/операции:

- Осигуряване на свободно отглеждане на открито на коне;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
минимум 160 дни годишно, от които минимум 120 дни за свободно пашуване и 40 дни за свободно отглеждане в дворчета.	Спрямо сезонните особености в страната свободното отглеждане е в рамките на 140 дни (110 дни за свободно пашуване и 30 дни свободно отглеждане в дворчета)

- Осигуряване на свободна подова площ не по-малко от 10% над задължителния стандарт за коне;

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания		
При групово отглеждане: а) площ на общо помещение без постоянен достъп до двора-(2,1 x Wh) ² , за кон; б) площ на общо помещение с постоянен достъп до двора - (2,6 x Wh) ² , за кон, като площта за местата за хранене е отделно. Индивидуалните боксове по категории имат следните размери (в cm):	При групово отглеждане: а) площ на общо помещение без постоянен достъп до двора - (2,0 x Wh) ² , за кон; б) площ на общо помещение с постоянен достъп до двора - (2,5 x Wh) ² , за кон, като площта за местата за хранене е отделно. Индивидуалните боксове по категории имат следните размери (в cm):		
		Дължина	Широчина
	Жребци	360	360
	Коня в тренинг	360	340
	Кобили с кончета	360	360
	Жребчета от 1-до		
	3-годишна	280	280

	Дължина	Широчина	възраст
Жребци	396	396	Жребчета от 6-месечна
Коня в тренинг	396	374	до 1-годишна
Кобили с кончета	396	396	250
Жребчета от 1-до			130
3-годишна	308	308	възраст
Жребчета от 6-месечна			
до 1-годишна	275	143	
възраст			

- **Осигуряване на суха и удобна постеля;**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Наличие на суха и удобна постеля от слама или друг материал.	Твърд под без постеля

- **Осигуряване целогодишно на оптимална температура и вентилация в помещенията за отглеждане на коне;**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
а) температура на въздуха, °C: - жребци, работни коне и коне в тренинг - оптимална 13 - 15; - кобили и млади коне - оптимална 16 - 18; б) скорост на движение на въздуха, m/s: - жребци, работни коне и коне в тренинг - есен, зима, пролет - 0,4; лято - 1,1; - кобили, майки и млади коне - есен, зима, пролет - 0,3; лято - 0,6;	а) температура на въздуха, °C: - жребци, работни коне и коне в тренинг - мин. 8; - кобили и млади коне - мин. 12; б) скорост на движение на въздуха, m/s: - жребци, работни коне и коне в тренинг - есен, зима, пролет - 0,3; лято - 1,0; - кобили, майки и млади коне - есен, зима, пролет - 0,2; лято - 0,5;

- **Осигуряване на изкуствена светлина не по-малко от 11 часа на денонощие, при спазване на периодите на почивка от изкуствено осветление при конете;**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 11 часа през деня	подходящо естествено или изкуствено осветление за период не по-малък от 8 часа през деня

- **Осигуряване на защита от инсекти;**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
Наличие на инсектицидни лампи или други, както и периодична обработка на помещенията с биоцидни препарати.	Липса на инсектицидни съоръжения

• **Осигуряване на допълнително количество сено в дажбата.**

Индикатор по мярката	Минимални стандарти/базови изисквания
6 кг. на 1 ЖЕ на ден	Коне на възраст над 6 мес (1 ЖЕ) – 5 кг на 1 ЖЕ на ден

Бенефициенти:

Помощта по мярката се предоставя на земеделски производители, чиито стопанства попадат в следните категории:

- А) Животновъдни стопанства от сектор „птицевъдство“;
- Б) Животновъдни стопанства от сектор „свиневъдство“;
- В) Животновъдни стопанства от сектори „говедовъдство“ и „биволовъдство“;
- Г) Животновъдни стопанства от сектори „овцевъдство“ и „козевъдство“;
- Д) Животновъдни стопанства от сектор „коневъдство“.

Изисквания към кандидатите:

- Да са регистрирани по реда на Закона за подпомагане на земеделските производители;
- Стопанисваните от тях животновъдни обекти да са регистрирани по реда на чл. 137 от ЗВД;
- Да отговарят на дефиницията за активен фермер съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 г.

Вид на помощта

Приемливост на разходите и условия за допускане:

Помощта се отпуска за покриване на допълнителни разходи или пропуснати доходи, свързани с изпълнение на доброволни ангажименти.

Помощта покрива само онези задължения, които надвишават задължителните стандарти и други задължителни изисквания, наложени чрез националното законодателство.

Поетите ангажименти се изпълняват за срок от минимум пет години. Ангажименти, поети от ползвателите на финансова помощ по мярката, подлежат на подновяване ежегодно.

Принципи с оглед на набора от критерии за избор:

Всички заявления за подпомагане се проверяват за наличие на съответствие с критериите за допустимост. Допустимите заявления за подпомагане се класират съгласно критерии за подбор, което ще гарантира насочване на финансовата помощ към очертаните нужди.

Приоритет ще бъде осигурен за навлизането на млади хора и такива, които не са получавали подпомагане по Програмата, с цел осигуряване на приемственост в селското стопанство. Приоритет ще бъде осигурен за подпомагане на допълнително извършени разходи и пропуснати ползи в сектор ДПЖ. По мярката ще бъде осигурен приоритет за кандидати в райони с природни и други специфични ограничения. Приоритет ще бъде предоставян също така на кандидати, чиито проекти, включват поемане на ангажимент за свободно пасищно отглеждане на открито, както и на млечни ферми.

Връзка с друго законодателство:

Подпомагане се предоставя в съответствие с целите на мярката и относимото национално и европейско законодателство:

- Директива 98/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 г. относно защита на животните, отглеждани за стопански цели;
- Директива 1999/74/ЕО на Съвета от 19 юли 1999 г. относно установяване на минимални изисквания за защитата на кокошки носачки;
- Директива 2008/119/ЕО на Съвета от 18 декември 2008 г. за определяне на минимални стандарти за защита на телетата;
- Директива 2008/120/ЕО на Съвета от 18 декември 2008 г., допълваща Директива 91/630/ЕС, формулираща минималните стандарти за защита на свинете;
- Директива 2007/43/ЕО на Съвета от 28 юни 2007 г. за определяне на минимални правила за защита на пилетата, отглеждани за производство на месо;
- ЗВД;
- Закон за защита на животните;
- Закон за фуражите.

Проверяемост и контролируемост:

Ще бъде осигурена система за контрол и оценка за изпълнение на дейностите, включени за подпомагане в мярката, която гарантира обективни методи за проверка. Официалният компетентен орган за осъществяване, управление и контрол на ветеринарната дейност съгласно ЗВД е БАБХ. БАБХ осъществява контрол за спазване на правилата за защита и хуманно отношение към животните. Контролът се осъществява чрез ветеринарномедицински проверки и попълване на контролни листи

Интензитет и размер на помощта:

Максималната сума на помощта по мярката се ограничава до посочената в Приложение 2 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 г. а именно 500 евро за ЖЕ (Приложение).

Размерът на финансовата помощ представлява 100 % от допълнително извършените разходи. Финансовата помощ се предоставя под формата на фиксирани ставки съгласно Приложение.

Нивата на подпомагане по посочените направления/въдства ще бъдат определени въз основа на методика, която включва изчисления за допълнително извършени разходи и пропуснати ползи (Приложение).

Допълнителна информация специфична за мярката:

№	Вид животно	Размер в ЖЕ
1	Бици, крави и други животни от рода на едрия рогат добитък на възраст над две години, животно от семейство еквиде на възраст над шест години	1,0 ЖЕ
2	Животни от рода на едрия рогат добитък на възраст от шест месеца до две години	0,6 ЖЕ
3	Животни от рода на едрия рогат добитък на възраст под шест месеца	0,4 ЖЕ
4	Овце	0,15 ЖЕ
5	Кози	0,15 ЖЕ
6	Свине за разплод > 50 кг	0,5 ЖЕ
7	Други свине	0,3 ЖЕ
8	Кокошки носачки	0,014 ЖЕ
9	Други домашни птици	0,03 ЖЕ

Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство

Правно основание

Мярката се прилага на основание чл. 34 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Обосновка на мярката

Девствените гори съхраняват богато растително и животинско разнообразие и представляват своеобразен „ноев ковчег“ за много редки и изчезващи видове. Те са несравним жив музей и лаборатория за изследвания. Тези гори ни дават възможност да изучаваме биологията и екологията на редки и неизвестни досега видове в среда, близка до тази преди горите да бъдат преобразени. Проучванията върху тяхното

разнообразие, поведение и адаптивни способности позволяват проследяване и оценка на измененията, настъпващи в резултат на глобалните климатични промени. В миналото, за да започне отначало жизненият цикъл в стара гора, природата е „използвала“ естествените разрушителни сили като урагани, наводнения, лавини и др. През последните няколко столетия човекът е основният фактор, влияещ върху развитието на гората. Лесовъдските дейности коренно променят облика и структурата на гората. През целия жизнен цикъл лесовъдите се опитват да направляват развитието на стопанисваната гора. Те прилагат системи за стопанисване, чиято цел е добив на дървесина с определени характеристики. Същевременно дърветата с хралупи или счупени върхове, както и старите, сухите или умиращите, се считат за некачествени и се отстраняват. А именно те са важни за запазване на биологичното разнообразие и за поддържане на естествените механизми на саморегулация. Дългият период на стабилност, разнородната структура и разнообразието от микро-местообитания в старите гори създават благоприятни условия за много видове животни, висши растения, гъби, мъхове и лишей. Изобилието от насекоми, обитаващи мъртвата дървесина, привлича много птици, които се хранят с тях и поддържат равновесието в горската екосистема. Стотици видове безгръбначни организми, гъби и бактерии, повечето от които са все още неизвестни за науката, бавно разграждат големите прави и паднали мъртви дървета и по този начин спомагат за поддържане богатството на почвата.

Мярката се състои от две подмерки: Плащания за горски екологични ангажименти; Подпомагане за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси.

Подмярка 15.1. Плащания за горски екологични ангажименти

Обосновка на подмярката

Подмярката „Плащания за горски екологични ангажименти“ отговаря на потребностите за насърчаване на устойчивото управление и подобряване състоянието на горите и горските площи, включително поддържане и подобряване на биоразнообразието, водните и почвени ресурси и борбата с изменението на климата.

Изменението на климата и горското стопанство са неразривно свързани. От една страна, промените в глобалния климат вече стресират горите чрез по-високи средни годишни температури, променена структурата на валежите, и по-честите и екстремни метеорологични явления. В същото време, горите имат множество защитни функции. Те осигуряват защита срещу ерозията на почвата и опустиняването, помагат за регулиране на хидроложкия цикъл и техните екосистеми са важен източник на биологично разнообразие. Горите и дървесината, която те произвеждат също хваща и задържа въглероден диоксид, играейки важна роля за намаляване на изменението на климата. Планинските гори по-специално играят решаваща роля в защитата срещу природни бедствия и в поддържането на баланса на климата. Те също така са важен източник на възобновяеми ресурси и действат като резервоар на биологичното разнообразие.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ под формата на годишни компенсаторни плащания за хектар гора на бенефициенти, които доброволно се задължават да извършват дейности, състоящи се от едно или повече поети задължения за опазване на околната среда в горите за срок от 7 години.

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконовни нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии;
- Общини, собственици/управляващи горски територии;
- Юридически лица, управляващи държавни горски територии;
- Юридически лица, наематели на горски територии.

Допустими разходи

- Маркиране и запазване на най-малко 5 бр. живи и важни за биоразнообразието дървета на хектар с диаметър над 30 см (приоритетно дървета с хралупи и гнезда), които не се отсичат при извеждане на отгледни и възобновителни сечи в насаждението;
- Оставяне на защитни/буферни ивици гори с ширина не по-малко от 20 м на отстояние до 100 м около постоянните водни течения, мерено от края на речното корито, в които да няма стопанско ползване;
- Оставяне на минимум 20 бр./ха стоящи или лежащи мъртви (вкл. загиващи) дървета с диаметър над 24 см (на гръдна височина при стоящи дървета и на дебелия край при лежащи дървета) и мин. дължина от 3 м;
- Изключване на част от горската територия от дърводобива – най-малко 10% от площта на имота;
- Изключване от ползване на стари гори в имоти или подотдели с площ под 2 ха, или на минимум 10% от площта на горите в имоти или подотдели с площ над 2 ха;
- Поощряване на важни за биологичното разнообразие дървесни видове като лъжник (странджански дъб), планински явор, горскоплодни видове (дива череша, брекина, скоруша, киселица, дива круша и др.);
- Забрана за сеч в дерета с наклон по-голям от 25%.

Условия за допустимост

- Всички кандидати трябва да докажат собственост на горската територия, с която кандидатстват за подпомагане или правото си да я управляват;
- Минималната площ за залесяване трябва да бъде както следва: физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии – 0.5 ха; общини, собственици/управляващи горски територии – 1.0 ха; юридически лица, управляващи държавни горски територии – 1.0 ха.
- При изключване на част от горската територия от дърводобива, тези територии се оставят без човешка намеса и се опазват в естествения им вид (дървета над 60 години за високостъблените и над 30 години за издънковите гори), а пълнотата на насаждението трябва да бъде не по-малко от 0,7;

- При изключване от ползване на стари гори, възрастта на гората по таксационни описания трябва да е над 80 г. за високостъблените и над 50 г. за издънковите гори;
- Територията на изключената от дърводобив горска територия се обозначава на терен и на карта;
- При поощряване на важни за биологичното разнообразие дървесни видове се оставят неотсечени минимум 10 бр./ха от тези дървесни видове с минимален диаметър от 10 см на гръдна височина и участат в склопа на насаждението;
- За всички дейности, дърветата, които се запазват, се означават на терен (може и с шаблона с кълвача), свалят се координатите им и се записват в регистър (имот, координати, дървесен вид, диаметър, стоящо/лежащо и др.). Вместо координати, при липса на GPS, може да описват местоположението на дърветата в скиците на насажденията.

Критерии за подбор

Всички заявления ще бъдат проверявани дали отговорят на условията за допустимост. Избираемите проекти ще бъдат класирани според следните критерии за избор:

- Големината на площта, за която са поемат агроекологични ангажименти, като приоритет ще се дава на по-голямата площ;
- Брой на екологичните ангажименти, които ще се прилагат върху една и съща площ, като приоритет ще се дава на по-високия брой.

Интензитет и размер на помощта

По тази подмярка ще се прилага годишно компенсаторно плащане на площ с размер до левовата равностойност на 200 евро/ха.

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 7 250 000 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Подмярка 15.2. Подпомагане за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси

Обосновка на подмярката

Тази подмярка е в отговор на необходимостта от опазване на горските генетични ресурси, включително дейности, като развитието на различни сортове на дървесните видове, за да се адаптират към специфичните местни условия. Необходимо е богато генетично разнообразие сред и в рамките на дървесните видове, за да се гарантира, че горите допринасят изцяло за всички екологични, климатични и социални цели. Без такова разнообразие, горите стават все по-малко жизнени и по-малко устойчиви на вредители и болести, така че не могат да предоставят очакваното ниво на услуги на екосистемите.

Вид на помощта

Безвъзмездна финансова помощ под формата на годишни компенсаторни плащания за хектар гора на бенефициенти, които доброволно се задължават да извършват дейности по опазване и поддръжка на горски генетични ресурси за срок от 7 години. За дейността „Съхраняване и поддръжка на горски генетичните ресурси в лабораторни условия“, помощта е във вид на инвестиционно подпомагане.

Връзка с друго законодателство

Закон за горите и свързаните с него подзаконови нормативни актове.

Бенефициенти

- Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии;
- Общини, собственици/управляващи горски територии;
- Юридически лица, управляващи държавни горски територии;
- Юридически лица, наематели на горски територии.

За дейността „Съхраняване и поддръжка на горски генетичните ресурси в лабораторни условия“ бенефициенти могат да бъдат:

- Държавни институции, отговорни за управлението на горските генетичните ресурси;
- Научни институти и университети, поддържащи горски генетичните ресурси.

Допустими разходи

- В семепроизводствени насаждения и градини: предотвратяване на участието в семепроизводствените насаждения и градини на видове, различни от съхранените; прибиране на реколтата от семена или фиданки; лесовъдни дейности, предвидени в горскостопанския план или програма;
- Използване на подходящи семена/фиданки със сертифициран/доказан произход за създаване на производствени градини за опазване и развъждане на редки дървесни видове и храсти, като бряст, или устойчиви сортове ясеняви насаждения, лъжник (странджански дъб), планински явор и горскоплодни видове за производството на семена и събирането им.
- Съхраняване и поддръжка на горски генетичните ресурси в лабораторни условия;

Условия за допустимост

- Всички кандидати трябва да докажат собственост на горската територия, с която кандидатстват за подпомагане, или правото си да я управляват;
- Минималната площ за залесяване трябва да бъде както следва: физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии – 0.5 ха; общини, собственици/управляващи горски територии

– 1.0 ха; юридически лица, управляващи държавни горски територии – 1.0 ха; сдружения на горепосочените – 1.0 ха.

- Плащанията покриват само онези ангажименти, които надхвърлят съответните задължителни изисквания, установени от националния закон за горите или друго съответно национално законодателство.
- Задълженията се поемат за период между пет и седем години.
- По настоящата подмярка не се предоставя подпомагане за дейности, финансирани от Рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации.
- За дейността „Съхраняване и поддръжка на горски генетичните ресурси в лабораторни условия“ кандидатите за подпомагане трябва да поддържат сортовата чистота на горските видове.

Критерии за подбор

Всички заявления ще бъдат проверявани дали отговорят на условията за допустимост. Избираемите проекти ще бъдат класирани според следните критерии за избор:

- големината на площта, с която са поемат ангажименти за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси, като приоритет ще се дава на по-голямата площ;
- брой на дейностите за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси, които ще се прилагат от един бенефициент, като приоритет ще се дава на по-високия брой.

За дейността „Съхраняване и поддръжка на горски генетичните ресурси в лабораторни условия“ селекцията на проектите ще се извършва на основа на приоритетите, които се отнасят до:

- Инвестиции насочени, директно до опазване на генетичните ресурси;
- Инвестиции, свързани с разпространение на знания и добри практики;
- Инвестиции, свързани с информационни платформи включващи, описание на понастоящем съхранявани генетични ресурси.

Интензитет и размер на помощта

По тази подмярка ще се прилага годишно компенсаторно плащане на площ с размер до левовата равностойност на 200 евро/ха. За инвестиции по дейността „Съхраняване и поддръжка на горски генетичните ресурси в лабораторни условия“ подпомагането ще бъде в размер на 100% от допустимите разходи по проект.

Бюджетът на тази подмярка е в размер на левовата равностойност на 1 500 000 евро.

Процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е 85%.

Правно основание

Чл. 35 от Регламент (ЕС) № 1305/2013; чл. 6 от Регламент за изпълнение на Комисията

Обосновка на мярката

(интервенционна логика; принос към приоритетните области; цели)

Подкрепата по мярката се предоставя с оглед насърчаване на различни видове хоризонтално и вертикално сътрудничество в селскостопанския сектор, хранителната верига и горското стопанство. Чрез мярката ще се постигат целите на Европейското партньорство за иновации (ЕПИ) за селскостопанска производителност и устойчивост, посочени в член 55 на Регламент (ЕС) № 1305/2013. Включените за подкрепа дейности са от решаващо значение за повишаване на селскостопанската производителност, биоразнообразието, по-добро управление на земите и функционалността на почвите, интегрираната верига на доставки, качеството и безопасността на храните. Чрез мярката се подкрепят и дейности, свързани с разработването на нови продукти, практики и технологии с подпомагане на редовното и устойчиво снабдяване с храна, фуражи и биоматериали. Мярката допринася в най-голяма степен за засилване и укрепване на връзките между земеделското производство и изследователската дейност.

Мярката ще се прилага със следните подмерки:

16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост;

16.2. Подкрепа за пилотни проекти и за развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии

16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари. Подкрепа за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на късите вериги на доставки и местните пазари.

Мярката допринася основно към реализирането на **приоритетна област 1Б**. На основата на определените нужди, мярката допринася чрез съответните подмерки и дейности за следните приоритетни области **2А, 3А, 4А, 4Б, 4В, 5А, 5Б, 5В, 5Г, 5Д**. В изпълнение на стратегията мярката допринася за постигане на **цел 1 и цел 2** и за **трите хоризонтални приоритета** чрез предвидените дейности по подмерки по приоритетни области както следва:

По 2А, 4А, 4Б, 4В, 5А, 5Б, 5В, 5Г, 5Д – чрез подмярка 16.1. и подмярка 16.2.

По 3А – чрез подмярка 16.4. и подмярка 16.2.

Целта на мярката е да се подкрепи прилагането на интерактивни иновационни модели за постигане на целите на Европейското партньорство за иновации (ЕПИ) за селскостопанска производителност и устойчивост, да се насърчи сътрудничеството за разработване на нови продукти, практики, процеси и технологии и да се стимулира икономически обосновано развитие на къси вериги на доставки, местните пазари и местните хранителни вериги.

Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост

Обосновка на подмярката

Подкрепата се предоставя за сформирание и функциониране на оперативни групи за постигането на целите на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост, посочени в член 56 на Регламент (ЕС) № 1305/2013. Оперативните групи са обединения по Закона за задълженията и договорите, които се създават от земеделски стопани, изследователи, консултанти и предприятия, в сектора на селското стопанство и храните. Оперативните групи се сформират за изпълнение на конкретен иновативен проект за конкретен период на действие.

За дейностите по подмярката се приема следното определение за иновации: *Иновацията е разработването и внедряването на нов или значително подобрен продукт (стока или услуга), нов процес, нов маркетингов метод, или нов организационен метод в бизнес практиките, организацията на работното място, или външни връзки, която води до повишаване на икономическа, социална и екологична ефективност.*

Вид на помощта

Помощта по тази подмярка ще се отпуска като обща сума, която покрива разходите за сътрудничество и разходите за изпълнение на иновативните проекти. Разходите се отпускат на оперативните групи на ЕПИ за изпълнение на действията по конкретни иновативни проекти, съгласно одобрени планове.

Връзка с друго законодателство

Прилагането на подмярката е във връзка със законодателството на ЕС в областта на опазването на околната среда и биоразнообразието, опазване на почвите, управление на водите, безопасност на храните.

Бенефициенти

Бенефициенти по подмярката са оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост, които изпълняват конкретен иновативен проект.

Допустими разходи

Допустими са следните видове разходи:

- Разходи за проучвания на съответни райони, проучвания за техническа осъществимост на иновативния проект по плана на оперативната група – на базата на проучванията се разработва план за преките разходи за изпълнение на иновативния проект;
- Разходи за стимулиране на интерес в съответните райони с цел създаване на условия за осъществяване на иновативен проект, който да бъде осъществен от оперативна група на ЕПИ – в тези разходи може да се включват разходи за пътуване на членове на оперативната група в съответните райони, разходи за провеждане на разяснителни срещи за представяне на иновативния проект;
- Текущи разходи във връзка със сътрудничеството – тук може да се включват разходи за логистика на дейността на оперативна група на ЕПИ, включително за наем на офис, разходи за заплати на координатори, експерти и сътрудници по изпълнение на иновативния проект на оперативната група на ЕПИ, разходи за командировки, разходи за материали, разходи за наем на стопанства за изпълнение на иновативен проект;

- Преки разходи за изпълнение на конкретни иновативни проекти на оперативните групи на ЕПИ.

Условия за допустимост

Оперативните групи трябва да отговарят на следните условия:

Да са сформирани от **минимум два субекта**, които са лица или организации от следния вид:

- Научни институти или опитни станции, които извършват научни изследвания и научно обслужване в областта на селското стопанство или горското стопанство или биотехнологиите или хранителните технологии и да са организации по Закона за Селскостопанската академия, Закона за Българската академия на науките;
- Висши училища, акредитирани по Закона за висшето образование с актуални акредитации по професионални направления „Растениевъдство“, „Растителна защита“, „Животновъдство“ „Ветеринарна медицина“, „Горско стопанство“, „Хранителни технологии“, „Биотехнологии“, „Науки за земята“.
- Неправителствени организации с предмет на дейност в областта на селското стопанство или в областта на горското стопанство или в областта на опазване на околната среда или в областта на водите.
- Земеделски стопани;
- МСП в областта на преработката на храни;
- Консултантска организация с предмет на консултантската дейност в областта на селското стопанство или храните.

Да представят подробен план, който съдържа следното:

- Описание на иновативния проект, който ще се разработва, изпитва, адаптира или изпълнява;
- Описание на очакваните резултати и приноса към целите на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост;
- Етапи за изпълнение на иновативния проект.

Критерии за подбор

(принципи за определяне на критериите за подбор)

Критериите за избор се базират на следните принципи:

- Оценка на качеството на иновативния проект и степента на съответствие с една или повече от следните теми:
- ✓ Повишаване на селскостопанската производителност и ефективно използване на ресурсите;
- ✓ Нови продукти и услуги за разширяване на пазарните възможности за първичното селскостопанско производство;
- ✓ Биоразнообразие, екосистемни услуги и функционалност на почвите;

- ✓ Производство на качествени и безопасни храни и здравословен начин на живот;
- ✓ Ефективно и ефикасно управление на водите в селското стопанство.
- Оценка на предмета и резултатите от иновативния проект за практиката на първичното производство на земеделска продукция или преработката;
- Оценка на състава на оперативната група във връзка с изпълнението на целите на иновативния проект.

Интензитет и размер на помощта

За разходите за проучвания, разходите за стимулиране на интерес и за текущите разходи във връзка със сътрудничеството максималният интензитет на помощта е 100%.

За преките разходи за изпълнението на иновативния проект максималният интензитет на помощта е:

в случай на преки разходи, които могат да бъдат покрити от друга мярка за развитие на селските райони, същият като максималния по тази мярка;

100% в другите случаи.

Максимално допустимият размер на помощта за една оперативна група за периода на прилагане на програмата е 1 000 000 евро.

16.2. Подкрепа за пилотни проекти и за развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии

Обосновка на подмярката

Подкрепата се предоставя на новосъздадени клъстери за изпълнение на проекти за сътрудничество за развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии свързани с: производство на качествени и безопасни храни; подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската и хранителната верига; възстановяване, опазване и укрепване на биологичното разнообразие.

Клъстер означава групиране на независими предприятия, включително новосъздадени предприятия, малки, средни и големи предприятия, както и консултативни органи и/или научноизследователски организации, които целят да стимулират икономическата/иновативната дейност чрез утвърждаване на усилено взаимодействие, споделянето на съоръжения и обмяна на знания и експертен опит, както и чрез ефективно допринасяне за трансфера на знания, свързването в мрежа и разпространяването на информация сред предприятията в клъстера. За целите на мярката един клъстер ще изпълнява един проект за сътрудничество. В проекта се посочва организацията на сътрудничеството в рамките на клъстера, участниците и икономическата/иновативна дейност на всеки участник, както и общите дейности в рамките на клъстера, вида на споделяните съоръжения, информацията, която ще се разпространява сред предприятията, включени в клъстера.

Вид на помощта

Помощта по тази подмярка ще се отпуска като обща сума, която покрива разходи за организиране на сътрудничеството и разходите за изпълнение на проекти. Разходите се отпускат на клъстери за изпълнение на действията по конкретни проекти за сътрудничество.

Връзка с друго законодателство

Прилагането на подмярката е във връзка със законодателството на ЕС в областта на опазването на околната среда, биоразнообразието и безопасност на храните.

Бенефициенти

Бенефициенти по подмярката са новосъздадени клъстери, които изпълняват конкретни проекти за сътрудничество.

Допустими разходи

Допустими са следните видове разходи:

- Разходи за проучвания на съответни райони, проучвания за техническа осъществимост на проекта за сътрудничество на клъстера;
- Разходи за стимулиране на интерес в съответните райони с цел създаване на условия за осъществяване на проекта за сътрудничество;
- Текущи разходи във връзка със сътрудничеството;
- Преки разходи за изпълнение на конкретен проект за сътрудничество на клъстер.

Условия за допустимост

Бенефициентите трябва да отговарят на следните условия:

1. Да са новосъздаден клъстер под формата на обединение, в което са включени лица или организации от следния вид:

- Независими предприятия, включително новосъздадени, които могат да бъдат: малки, средни или големи предприятия, извършващи дейност в областта на първичното производство на земеделска продукция или преработката.
- Научноизследователски организации, които могат да бъдат: научни институти или опитни станции, които извършват научни изследвания и научно обслужване в областта на селското стопанство или биотехнологиите или хранителните технологии и са организации по Закона за Селскостопанската академия, Закона за Българската академия на науките; висши училища, акредитирани по Закона за висшето образование с актуални акредитации по професионални направления „Растениевъдство“, „Растителна защита“, „Животновъдство“ „Ветеринарна медицина“, „Хранителни технологии“, „Биотехнологии“, „Науки за земята“.
- Организации, които осъществяват оценка на съответствието на качествените характеристики на храните, лабораторно-диагностична и научноизследователска дейност, обучение и квалификация.
- Експериментални лаборатории, изследователски институти по смисъла на чл. 60 от Закона за администрацията.
- Консултантски организации с предмет на консултантската дейност в областта на селското стопанство или храните.

2. Клъстерът да е обединение от минимум 5 субекта от допустимите лица или организации.
3. Дейностите, които ще се извършват в клъстера, да са в обхвата на Приложение I от ДФЕС.
4. Да бъде представен подробен план и етапи за изпълнение на проекта за сътрудничество.

Съдържанието на плана е представено в т. **Допълнителна информация, специфична за мярката**

Критерии за подбор

Критериите за избор се базират на следните принципи:

- Оценка на основните характеристики на клъстера – структура, териториално покритие, регионално или секторно значение,
- Оценка на планираните дейности на клъстера и степента на покриване на една или повече от следните области:
 - ✓ Производство и изпитване на качествени и безопасни храни;
 - ✓ Поддържане и подобряване на генофонда в растениевъдството и животновъдството за повишаване на потенциала на първичното селскостопанско производство;
 - ✓ Подобряване на възможностите за развитие на сектора/секторите в които оперира клъстера.
- Оценка на методите за трансфер на знания и разпространението на информация сред участниците в клъстера;
- Оценка на вида и качеството на споделените съоръжения, които са предвидени в инвестиционния план във връзка със значението за участниците в клъстера и устойчивост на резултатите от използването им.

Интензитет и размер на помощта

За разходите за проучвания, разходите за стимулиране на интерес и за текущите разходи във връзка със сътрудничеството максималният интензитет на помощта е 100%.

За преките разходи за изпълнението на проекта за сътрудничество максималният интензитет на помощта е:

в случай на преки разходи, които могат да бъдат покрити от друга мярка за развитие на селските райони, същият като максималния по тази мярка;

100% в другите случаи.

Максимално допустимият размер на помощта за един клъстер за периода на прилагане на програмата е 3 000 000 евро.

Подмярка 16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари. Подкрепа за дейности на местно равнище за

Обосновка на подмярката

Подкрепата се предоставя за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари и за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на късите вериги на доставки и местните пазари.

Вид на помощта

Подпомагането по подмярката обхваща местни пазари, които са в обхвата на определението за къса верига на доставки и при които дейностите, както по обработката на продукта, така и продажбата му на крайния потребител са извършват в радиус до 120 км от стопанствата на земеделските стопани, от които произлизат продуктите, включени в списъка на местния пазар. Разстоянието се определя от населеното място на местния пазар до стопанствата по националната или общинска пътна мрежа.

В допълнение към посочените условия подпомагането за дейности на местно равнище за популяризиране е допустимо, ако се отнася за конкретен местен пазар и за ограничен брой отделни продукти, произхождащи от стопанствата, участващи в късата верига на доставки.

За да са допустими за подпомагане рекламните материали трябва да изпълняват минимум следните условия:

- да уведомяват потенциалните потребители, че дадена къса верига на доставки или местен пазар съществуват;
- да представят ползите от покупките чрез конкретна къса верига на доставки или от конкретен местен пазар;
- подпомагането за популяризиране е част от проект за развиване на конкретна верига на доставки или развиването на конкретен местен пазар.

Връзка с друго законодателство

Прилагането на подмярката е в съответствие с националното законодателство в областта на животновъдството, хигиена и безопасност на храните, ветеринарномедицинската дейност, законодателство свързано със специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход.

Бенефициенти

Бенефициентите са организации, съставени от земеделски стопани, МСП или търговци на дребно, които извършват своите дейности на територията, определена за един местен пазар. Организацията могат да бъдат юридически лица или обединения по Закона за задълженията и договорите, които осъществяват хоризонтално и вертикално сътрудничество за изграждането и развитието на къси вериги на доставки в рамките на местни пазари и за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на местните пазари. За мярката ще се определят като „Обединение за местен пазар” като се добавя и конкретно име на пазара.

Допустими разходи

Допустими са следните видове разходи:

- Разходи за проучвания на съответния район, проучвания за техническа осъществимост и съставяне на бизнес план;
- Разходи за стимулиране на интерес в съответния район с цел създаване на условия за осъществяване на колективен териториален проект;
- Текущи разходи във връзка със сътрудничеството;
- Преки разходи за изпълнение на конкретния инвестиционен план, свързан с изпълнението на колективния териториален проект;

Условия за допустимост

За да са допустими за подпомагане бенефициентите трябва да отговарят на следните условия:

Да са обединения на територията на действие на един местен пазар, съгласно изискванията, посочени в подмярката;

Участниците в обединението да отговарят на поне едно от следните условия:

- Земеделски стопани, които извършват своята дейност в района, определен за местния пазар;
- МСП за преработка на продуктите, които са закупени само от земеделските стопани от района, определен за местния пазар;
- Търговци на дребно, които са закупили продуктите само от земеделски стопани, от района, определен за местния пазар;

Да представят колективен териториален проект, в който е посочено следното:

- Териториален обхват на местния пазар;
- Брой и вид на участниците в сътрудничеството;
- Дейности, които ще се извършват на местния пазар;
- Продукти, включени в предмета на сътрудничеството – задължително, попадащи в Анекс 1 наДФЕС;
- Бизнес план за изпълнение на дейности;
- Инвестиционен план за осъществяване на сътрудничеството;
- План за популяризиране.

Критерии за подбор

Критериите за избор се базират на следните принципи и характеристики:

- Оценка на териториалния обхват на проекта

Приоритет ще се дава на проекти, които се изпълняват в планински райони.

- Оценка на участниците в проекта

Приоритет ще се дава на проекти, в които са включени малки стопанства, съгласно определението в тематичната подпрограма и/ или признати групи или организации на производители.

- Оценка на продуктите, включени в обхвата на сътрудничеството

Приоритет ще се дава на проекти, които са за секторите производство или преработка на плодове и зеленчуци и/или производство и преработка на продукти от животински произход

Интензитет и размер на помощта

За разходите за проучвания, разходите за стимулиране на интерес и за текущите разходи във връзка със сътрудничеството максималният интензитет на помощта е 100%.

За преките разходи за изпълнението на колективния териториален проект максималният интензитет на помощта е:

в случай на преки разходи, които могат да бъдат покрити от друга мярка за развитие на селските райони, същият като максималния по тази мярка;

100% в другите случаи.

Максимално допустимият размер на помощта за един местен пазар за периода на прилагане на програмата е 1 000 000 евро.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката

Действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори

Обща оценка на мярката

Методология за изчисляване на размера на помощта

Допълнителна информация, специфична за мярката

Дефиниция на къси вериги на доставки и местни пазари

Къси вериги на доставки са такива вериги на доставки, които включват не повече от един посредник между селскостопанския производител и потребителя. „Посредник” е субект, който изкупува продукцията от селскостопанския производител с цел продажбата ѝ. Посредник в къса верига на доставки може да бъде или търговец на дребно или преработвател, в случай че е купил продуктите от селскостопански производител, придобивайки по този начин контрол над тях, но не и ако селскостопанският производител е запазил контрол върху продукта по време на преработката му и е определил продажната му цена след това.

Местен пазар е район, в който се реализират къси вериги на доставки, като се определя и конкретно населено място за осъществяване на доставката до потребителите на продуктите от района на местния пазар.

Други важни забележки

Процедури по подмярка 16.1 относно:

Набиране на заявления за подпомагане

Процесът на избиране на оперативни групи на ЕПИ с иновативни проекти за финансиране ще се осъществява с публични обяви. Изборът на оперативните групи и одобрението на иновативните проекти се извършва от УО на ПРСР.

Одобрените оперативни групи ще изпълняват иновативните проекти на два етапа - подготвителен и същински. Дейностите по етапите се представят от оперативната група в подробния план. В рамките на подготвителния етап: е възможно да се извършват разходите за проучвания и за стимулиране на интерес в различни райони във връзка с изпълнението на иновативния проект; съставът на оперативната група може да се разшири с включването на земеделски стопани или МСП; може да се разработи плана за изпълнение преките разходи за същинския етап. На базата на плана за преките разходи Оперативната група кандидатства пред УО за одобрението им и преминаване към втория етап по изпълнение на иновативния проект. Текущите разходи във връзка със сътрудничеството се отнасят за двата етапа.

Прилагане на критериите за подбор

Класирането на подадените проекти по всяка обява, съгласно критериите за подбор, ще се извършва от Комисия за оценка, съставена от представители на Управляващия орган и независими експерти, с опит и специализация в областта на висшето образование, науката, иновациите или консултантската дейност в областта на селското стопанство или храните. Минимум половината от състава на комисията са независими експерти. По всяка обява се определя конкретен състав на комисията, като се спазват правилата за липса на конфликт на интереси. Министърът на земеделието и храните одобрява, по предложение на Управляващия орган, списък от независими експерти, които могат да участват в Комисията за оценка. Предложението се представя със съответната обосновка и приложени професионални биографии. Дейностите на Комисията за оценка, включително възнаграждения за участие в заседанията, се подкрепя по техническата помощ.

Процедури по подмярка 16.2 относно:

Набиране на заявления за подпомагане

Процесът на избиране на клъстери с проекти за сътрудничество ще се осъществява с публични обяви. Изборът на клъстерите и одобрението на проектите за сътрудничество се извършва от УО на ПРСР.

Подобният план, който се представя от клъстера трябва да съдържа следното:

- Състав на клъстера – правна форма на обединението и описание на дейността на всеки участник от допустимите лица и организации;
- Цел и обхват на дейностите на клъстера;
- Териториален обхват на действие на клъстера;
- Описание на икономическите и иновативни дейности, които ще се осъществяват от клъстера;
- Описание и функции на споделените съоръжения в клъстера;
- Програма и разпределение на отговорностите за трансфера на знания, свързването в мрежа и разпространението на информация сред участниците в клъстера
- Инвестиционен план за стимулиране икономическите и иновативните дейности на клъстера
- Етапи за изпълнение на проекта за сътрудничество

Прилагане на критериите за подбор

Класирането на подадените проекти по всяка обява, съгласно критериите за подбор, ще се извършва от Комисия за оценка, съставена от представители на Управляващия орган и независими експерти, с опит и специализация в областта на висшето образование, науката, иновациите или консултантската дейност в областта на селското стопанство

или храните, изготвяне или оценка на проекти за подпомагане на клъстери по други програми. Минимум половината от състава на комисията са независими експерти. По всяка обява се определя конкретен състав на комисията, като се спазват правилата за липса на конфликт на интереси. Министърът на земеделието и храните одобрява, по предложение на Управляващия орган, списък от независими експерти, които могат да участват в Комисията за оценка. Предложението се представя със съответната обосновка и приложени професионални биографии. Дейностите на Комисията за оценка, включително възнаграждения за участие в заседанията, се подкрепя по техническата помощ.

Процедури по подмярка 16.4 относно:

Набиране на заявления за подпомагане

Процесът на избиране на обединения за местни пазари с колективни териториални проекти за финансиране ще се осъществява с публични обяви. Изборът на обединения за местни пазари и одобрението на колективни териториални проекти се извършва от УО на ПРСР.

Одобрените обединения могат да изпълняват колективните териториални проекти на един етап или на два етапа. Етапите се представят от обединенията в проекта, като когато са два се разделят на подготвителен и същински. В рамките на подготвителния етап: е възможно да се извършват разходите за проучвания и за стимулиране на интерес в района на местния пазар във връзка с изпълнението на териториалния проект; съставът на обединението може да се разшири с включването на земеделски стопани или МСП; се разработват отделни проекти по инвестиционния план за изпълнение на същинския етап. На базата на проектите по инвестиционния план обединението кандидатства пред УО за одобрение на преките разходи за изпълнение на конкретния инвестиционен план. Текущите разходи във връзка със сътрудничеството се отнасят за всички етапи. В случаите на един етап към заявлението се представят и всички проекти за изпълнение на инвестиционния план.

Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР

Правно основание

Членове 32-35 от Регламент (ЕС) № 1303/2013;

Членове 42-44 от Регламент (ЕС) № 1305/2013;

Раздел 3, т. 3.1. „Интегриран подход за териториално развитие“ от Споразумение за партньорство на Република България, очертаващо помощта от европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014-2020 г.

Обосновка на мярката

Воденото от общностите местно развитие (ВОМР) се извършва чрез интегрирани и многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретния район и разработени въз основа на местните потребности и потенциал, и включва иновативни характеристики в местния контекст. Воденото от общностите местно развитие получава подкрепа от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и може да получи подкрепа от Европейския фонд за регионално

развитие, Европейския социален фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство. ВОМР, подкрепяно от съответните европейски структурни инвестиционни фондове, се осъществява по един или по няколко приоритета на съответната програма или програми в съответствие с правилата за съответните фондове. Основната му цел съгласно приоритетна област 6Б от Регламент (ЕС) № 1305/2013 е стимулиране на местното развитие в селските райони.

Подходът Водено от общностите местно развитие допринася за постигането на целите на приоритетите на ЕС за развитие на селските райони и на някои от приоритетите, включени в оперативните програми на съответните фондове, включени в стратегиите за водено от общностите местно развитие.

Подходът се прилага на териториален принцип на ниво община или обединение на съседни общини, като всяка стратегия за воденото от общностите местно развитие обхваща територия с население между 10 000 и 150 000 жители.

За местните инициативни групи с население до 15 000 жители (включително) е предвиден максимален бюджет за изпълнение на проекти по стратегиите за местно развитие, финансирани по ЕЗФРСР, в размер до левовата равностойност на 1 000 000 евро, а за групи с по-голямо население – до левовата равностойност на 2 000 000 евро. Приносът на ЕФРР, ЕСФ и ЕФМДР към стратегиите за местно развитие е определен в съответните оперативни програми.

Минималният бюджет за прилагане на операции в рамките на стратегиите за водено от общностите местно развитие е в размер на левовата равностойност на 500 000 евро.

След изчерпване на първоначално одобрения бюджет за прилагане на операции в рамките на дадена стратегия за воденото от общностите местно развитие, след одобрение от УО и при наличие на бюджет по мярката, е допустимо допълнително финансиране за тази местна инициативна група в размер до 25% от него. При преценка и след извършен анализ и оценка УО на ПРСР може да прехвърля средства от бюджета на една СМР в бюджета на друга.

За изпълнението на стратегиите за водено от общностите местно развитие, местните инициативни групи могат да прилагат мерки, избрани в ПРСР, мерки по Регламент (ЕС) № 1305/2013 и мерки, извън обхвата на мерките от Регламент (ЕС) № 1305/2013, но съответстващи на изискванията по него, както и операции, допустими съгласно ЕФРР, ЕСФ и ЕФМДР.

При избор на мерки от ПРСР, условията на мерките от стратегията трябва да съответстват на тези, описани в програмата, с изключение на минимален и максимален размер на проектите, интензитета на финансовата помощ, критериите за оценка на проектите и други допълнително определени от УО на ПРСР условия. При избор на мерки, включени в Регламент (ЕС) № 1305/2013, които не са част от ПРСР, мерките от стратегията трябва да съответстват на приложимите условия на регламента.

При избор на мерки, извън обхвата на Регламент (ЕС) № 1305/2013, както и такива, отговарящи на правилата по европейските структурни и инвестиционни фондове, мерките трябва да допринасят за постигането на приоритетите на ПРСР, съответната оперативна програма и на стратегията за водено от общностите местно развитие.

Подкрепата за Воденото от общностите местно развитие обхваща следните елементи, формулирани в чл. 35 от Регламент (ЕС) № 1303/2013:

- Помощ за подготвителни дейности за изграждане на капацитет, обучение и създаване на мрежи с цел изготвяне и прилагане на стратегия за водено от общностите местно развитие;
- Изпълнение на операции в рамките на стратегията за водено от общностите местно развитие;
- Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи;

- Текущи разходи, свързани с управлението при прилагането на стратегията за водено от общностите местно развитие, включващи оперативни разходи, разходи за персонал, разходи за обучение, разходи за връзки с обществеността, финансови разходи, както и такива, свързани с мониторинга и оценката на стратегията, съгласно задълженията на МИГ по чл. 34, параграф 3, буква ж) от Регламент (ЕС) № 1303/2013;
- Разходи за популяризиране на стратегията за водено от общностите местно развитие с цел да се улесни обмена за предоставяне на информация между заинтересованите страни, да се постигне публичност и да се съдейства на потенциалните бенефициенти при разработването на операции и подготовката на заявления.

Тези елементи са програмирани като подмерки, с изключение на текущите разходи и разходите за популяризиране, които са обединени в една подмярка.

Процентът на съфинансиране на мярката „Водено от общностите местно развитие“ е определен в чл. 59, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 1305/2013, като 90% е принос от ЕЗФРСР.

Подмярка 19.1. Помощ за подготвителни дейности

Обосновка на подмярката

В периода 2009 – 2011 г. по подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност за територията на потенциални местни инициативни групи“ от ос 4 на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) са изпълнени 90 проекта на територията на 137 общини от селските райони на Република България, които спомагат за повишаване на информираността на местното население за възможностите, предоставени от подхода ЛИДЕР, способстват за повишаване на местния капацитет за подготовка и прилагане на проекти и стратегии за местно развитие.

Подмярка 19.1. „Помощ за подготвителни дейности“ предоставя възможности за изграждане на капацитет, обучение и създаване на мрежи с цел изготвяне и изпълнение на стратегия за водено от общностите местно развитие.

Вид на помощта

Подпомагане на подготвителни дейности

А. Финансиране чрез т.нар. „стартов пакет“ в рамките на ЛИДЕР, състоящ се от действия за изграждане на капацитет за местните общности, които не са прилагали ЛИДЕР през програмния период 2007—2013 г., и помощ за малки пилотни проекти;

Б. Изграждане на капацитет, обучение и изграждане на мрежи с цел изготвяне и изпълнение на стратегия за местно развитие.

Връзка с друго законодателство

Неприложимо

Бенефициенти

1. Местни общности, които не са прилагали подхода ЛИДЕР в периода 2007-2013 г. (не са изпълнявали подмярка 431-2 или мярка 41 и подмярка 431-1) за дейности по т. А и т. Б.

2. Местни инициативни групи или общности, прилагали подхода ЛИДЕР през програмния период 2007-2013 г. на територия или част от територия, за която се кандидатства, (изпълнявали са подмярка 431-2 или мярка 41 и подмярка 431-1) за дейности само по т. Б

Допустими разходи

А. За финансиране чрез „стартов пакет“ на местни общности, които не са прилагали подхода ЛИДЕР:

- учредяване на публично-частно партньорство;
- дейности, свързани с обучение на местни лидери;
- проучвания на територията;
- дейности за популяризиране на местните инициативи;
- административни разходи, отнасящи се до координацията на изпълнението на схеми за пилотни проекти;
- развитие и изпълнение на схеми за пилотни проекти.

Б. За финансиране на местни инициативни групи или общности, прилагали подхода ЛИДЕР на територия, за която се кандидатства и местни общности, които не са прилагали подхода ЛИДЕР:

- обучения за местни лидери;
- проучвания на територията (включително проучвания, подпомагащи проекти, които ще бъдат реализирани по реда на стратегията за местно развитие);
- разходи, свързани с подготовката на стратегия за водено от общностите местно развитие, вкл. разходи за консултиране и разходи за консултиране на местната общност във връзка с подготовката на стратегията;
- административни разходи (оперативни разходи, разходи за възнаграждения и разходи за закупуване на офис техника, обзавеждане и оборудване). За групи, финансирани по ПРСР (2007-2013), разходите са допустими при условие на недопускане на свръхкомпенсация и двойно финансиране на едни и същи разходи.
- подкрепа за малки пилотни проекти.

Условия за допустимост

Бенефициентите, които кандидатстват по подмярката трябва да отговарят на следните критерии за допустимост:

- Целевата територия да обхваща население между 10 000 и 150 000 жители;
- Да представят писмено споразумение за партньорство за създаване на местна инициативна група между общините, частния сектор и гражданските организации на целевата територия;
- Да поемат задължението да регистрират организация с нестопанска цел в обществена полза по Закона за юридически лица с нестопанска цел и да разработят стратегия за водено от общностите местно развитие, базирана на характеристиките на подхода ЛИДЕР;
- Да докажат капацитет в областта на човешките ресурси и наличие на техническа обезпеченост за управление на процеса на създаването на МИГ.

- Продължителността на проектите, включващи дейности само по т. А, и дейности по т. А и т. Б, не надвишава 12 месеца.
- Продължителността на проектите, включващи дейности само по т. Б, не надвишава 6 месеца.

Критерии за подбор

- Капацитет и кохерентност на предложената територия;
- Качество на предлаганото партньорство и действия за изграждане на капацитет, проведени преди кандидатстването;
- Качество на предложения проект (баланс между предложените дейности, качество на плана за извършване на дейностите, ефективност на предложените разходи);
- Капацитет за прилагане на проекта (капацитет на кандидата и партньорите, технически капацитет на предложеният екип от експерти).

Интензитет и размер на помощта

- 100% от общите допустими разходи;
- Минимален размер на проект – 10 000 евро;
- Максимален размер на проект – 40 000 евро.

Подмярка 19.2. Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие

Обосновка на подмярката

Подходът ЛИДЕР през програмния период 2007 – 2013 г. фокусира значителен интерес от страна на публичния, неправителствения и бизнес сектора в селските райони – на територията на 78% от общините в селските райони по подмярка 431-2 и 61% от общините в селските райони по мярка 41 и подмярка 431-1. Местните общности разпознаха в подхода реална възможност за социално приобщаване, намаляване на бедността и миграцията и развитие на териториите си като цяло. Създаден е капацитет и опит в оживяването на местните общности и прилагането на стратегии за местно развитие на териториите в селските райони. Одобрените 35 МИГ, обхващащи 57 общини от селските райони на страната с територия малко над 25 800 км², 1 112 населени места и население над 800 хил. жители, активно подпомагат процесите на оживяване на общностите, активиране на предприемачество в разнообразни дейности и форми на заетост, устойчиво използване на ресурсите и потенциала за развитие на територията.

Вид на помощта

Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие.

Връзка с друго законодателство

Неприложимо

Бенефициенти

Местни инициативни групи, местни заинтересовани лица с проекти към стратегията за водено от общностите местно развитие.

Допустими разходи

- Инвестиционни разходи съгласно чл. 45 от Регламент (ЕС) № 1305/2013;
- Всякакви други операции, допустими съгласно разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1305/2013 и приоритетите на стратегията за водено от общностите местно развитие и ЛИДЕР.

Условия за допустимост

Операциите са в съответствие с Регламент (ЕС) №1305/2013, а в случай на мерки от стратегията, извън обхвата на Регламент (ЕС) № 1305/2013 г., избраните дейности допринасят за постигането на приоритетите на ПРСР и на съответната стратегия за водено от общностите местно развитие.

Максималната стойност на допустимите разходи за един проект, подпомаган по стратегията за водено от общностите местно развитие не може да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро.

Критерии за подбор

Принципите по отношение на определянето на критерии за подбор за проекти към стратегиите се определят от местните инициативни групи и се одобряват от УО по време на процедурата за избор на МИГ.

Изборът на проекти от МИГ следва да се основава на документирана оценка, която показва обосновааност и безпристрастност на решението по отношение на приложимите критерии за съответствие.

Изборът следва да е публичен (например чрез публикуване на протоколите от заседанията за избор на проекти на сайта на МИГ, на информационни табели, информация чрез местни медии и др.).

Интензитет и размер на помощта

До 100% в зависимост от конкретните дейности и мерките, по които се финансират проектите към стратегиите и приложимия режим на държавна помощ.

Местните инициативни групи имат възможност да предлагат различен интензитет по мерките в тяхната стратегия.

При определяне на интензитета, следва да се вземат предвид следните критерии: общ интерес, вид на бенефициента, обществен достъп до резултатите от операцията, иновативни характеристики на проекта на местно ниво и наличния бюджет.

За мерки от стратегията, които не са включени в ПРСР, но са част от Регламент (ЕС) № 1305/2013, интензитетът е в съответствие с определения за съответната мярка.

За мерки от стратегията, които не са включени в ПРСР и не са част от Регламент (ЕС) № 1305/2013, интензитетът се определя в зависимост от бенефициента (публично или частно лице) и вида на инвестициите по проекта (генериращ или негенериращ приходи).

Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи

Обосновка на подмярката

С тази подмярка местните инициативни групи се насърчават да осигурят принос в развитието на съответните селски райони, чрез взаимодействие и реализиране на съвместни проекти с други български МИГ чрез проекти за вътрешно-териториално сътрудничество, или с други МИГ от ЕС или с подобен тип структури от трети страни – транснационални проекти за сътрудничество. Опитът показва, че сътрудничеството между местните инициативни групи дава иновативни възможности за постигане целите на подхода ЛИДЕР, разширява възможностите за обмен на опит и ноу-хау, а в случаите на транснационално сътрудничество насърчава изграждането на чувство за общност и идентичност на европейските селски райони. По отношение на стратегиите за водено от общностите местно развитие, проектите за сътрудничество увеличават ползите, които те носят за селските райони и населението и допринасят за тяхното устойчиво развитие.

Вид на помощта

Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи.

Връзка с друго законодателство

Регламенти относно трансгранично сътрудничество.

Бенефициенти

Местни инициативни групи, одобрени от УО.

Допустими разходи

А. Разходи за техническа помощ за подготвителни дейности по проекти за междутериториално и транснационално сътрудничество;

Б. Разходи за сътрудничество в рамките на Република България (вътрешно-териториално сътрудничество) или проекти за сътрудничество между територии в две или повече държави членки или с територии в трети държави (транснационално сътрудничество).

Условия за допустимост

Управляващият орган въвежда система за текущо набиране на предложения за проекти за техническа помощ и сътрудничество.

Всички проекти трябва да отговарят на следните условия за допустимост:

- да се прилагат от МИГ, одобрени от Управляващия орган;
- да целят развитието на територии, покрити от стратегии на МИГ;
- да съответстват на и да допринасят за постигане целите и приоритетите на стратегиите за водено от общностите местно развитие на съответните групи и ПРСР;

- партньорите по проекта да участват в неговите подготовка и прилагане и да притежават капацитет за изпълнението му.

Допустими разходи за подготовка на проекти (техническа помощ) за вътрешно-териториално и транснационално сътрудничество:

- Разходи, свързани със срещи с потенциални партньори (напр. пътни разходи, разходи за нощувки и храна, хонорари за експерти, хонорари на преводачи, разходи за комуникация);
- Разходи, свързани с организирането на заседания и мероприятия за планиране на дейностите по проекта;
- Разходи, свързани с разработването на проекта (напр. предварителни проучвания, консултации по специфични въпроси, хонорари на експерти по проекта, разходи за превод, разходи за допълнителен персонал и др.).

Допустими разходи за изпълнение на проекти за сътрудничество:

- Разходи, свързани с разработването на съвместен продукт/услуга, вкл. разходи за материални и нематериални инвестиции;
- Разходи за изследвания и пазарни проучвания, директно свързани със съвместното действие;
- Разходи, свързани с реализирането на промоционални и маркетингови кампании;
- Разходи, свързани с организирането на обучения, семинари, съвместни събития, срещи и т. н.;
- Разходи за публикации в медиите;
- Разходи, свързани със създаването и оперативната поддръжка на общи структури, създадени с цел изпълнение на проекта;
- Координация на дейностите по проекта (разходи за допълнителен персонал, пътни разходи, разходи за нощувки и храна, хонорари за експерти, разходи за превод, разходи за комуникация и др.).

Критерии за подбор

Най-късно до две години след датата на подписване на партньорското споразумение, УО оповестява процедурата за избор на проекти. Проектите за техническа помощ и за сътрудничество ще бъдат подбрани от Управляващия орган, по следните критерии за избор:

- Качество на проекта;
- Качество на партньорството;
- Брой участващи местни инициативни групи.

Одобрението на проектите за сътрудничество се извършва не по-късно от четири месеца след датата на подаване на заявлението, съгласно чл. 44, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Република България информира Европейската комисия за одобрените проекти за транснационално сътрудничество.

Интензитет и размер на помощта

До 100% в зависимост от приложимия режим на държавна помощ.

Подмярка 19.4. Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие

Обосновка на подмярката

За прилагане на стратегиите за водено от общностите местно развитие, местните инициативни групи изпълняват подмярка „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“. Те имат за цел да обезпечат МИГ с необходимия финансов ресурс за ефективното изпълнение на стратегиите и тяхното популяризиране.

Вид на помощта

Текущи разходи.

Популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие.

Връзка с друго законодателство

Неприложимо

Бенефициенти

Местни инициативни групи, одобрени от УО.

Допустими разходи

Текущи разходи, свързани с управлението при прилагането на стратегията, включващи оперативни разходи, разходи за персонала, разходи за обучение, разходи за връзки с обществеността, финансови разходи, както и такива, свързани с мониторинг и оценка на стратегията, съгласно задълженията на МИГ по чл. 34, параграф 3, буква ж) от Регламент (ЕС) 1303/2013

Разходи за популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие, с цел подпомагане обмена на информация между заинтересованите страни, популяризиране на стратегията и съдействие на потенциалните бенефициенти при разработването на операции и подготовката на заявления.

Условия за допустимост

Неприложимо

Критерии за подбор

Неприложимо

Интензитет и размер на помощта

До 100 % от разходите.

Помощта за текущи разходи и разходи за Популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие няма да надвишава 25% от общите публични разходи в рамките на стратегията за местно развитие.

Проверяемост и контролируемост на мярката

Рискове при прилагането на мярката и действия за смекчаване/предотвратяване на рисковите фактори:

- Риск от недостиг на финансов ресурс за прилагане на стратегии за водено от общностите местно развитие в случай на кандидатстване от много местни инициативни групи със стратегии с високо качество и с максимален бюджет.

Този риск би могло да бъде минимизиран, чрез стимулиране на обединението на териториите при кандидатстване на МИГ и залагане на максимален праг за бюджета по стратегиите в зависимост от различния брой жители.

- Риск от загуба на административен капацитет и ниска степен на устойчивост на постигнатите през програмния период 2007-2013 г. резултати в случай, че местни групи, прилагали подхода ЛИДЕР не бъдат одобрени от комисията за избор и не получат финансиране за новия програмен период 2014 г. – 2020 г.

Това може да бъде преодоляно, чрез задаване на критерий при оценката на стратегиите – „Изпълнение на стратегия за местно развитие през периода 2007 – 2013 г.”.

- Липса на интерес за кандидатстване по подмярка „Помощ за подготвителни дейности”.

Рискът може да бъде избегнат, чрез бързо стартиране на подмярката от страна на УО, за да могат кандидатите да имат достатъчно време за изпълнение на проект по тази подмярка, след което да кандидатстват по подмярка „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие”.

- Недостатъчен финансов ресурс за изпълнение на проектите от страна на одобрените получатели на помощта по отделните подмерки.

Този риск пред изпълнението на мярка 19 би могъл да бъде минимизиран, ако се осигури възможност за авансово плащане по подмерките, по които това е допустимо.

- Забавяне на стартирането на подмярка „Прилагане на операции в рамките на стратегиите за водено от общностите местно развитие”.

Възможно най-бързо стартиране на подмярката и осигуряване на коректна, прозрачна и с кратка процедура за избор на стратегии, и провеждане на достатъчно на брой приеми.

- Риск от невъзможност одобрени стратегии за водено от общностите местно развитие да бъдат изпълнени и с това да бъде загубен финансов ресурс.

Рискът следва да бъде преодолян чрез непрекъснато наблюдение и контрол от страна на УО на прилагането на стратегиите и навременно преодоляване на възникналите проблеми при изпълнението на стратегиите за BOMP.

По отношение на проверяемостта и контролируемостта с цел правилното разходване на средствата по мярката, плащанията към всички получатели на финансова помощ се извършват от Разплащателната агенция, която има отговорности, както следва:

- приемане на заявки за плащане;
- извършване на административни проверки на всички заявки за плащане;
- извършване на проверки на място (където е приложимо);
- одобрение / отхвърляне на заявките за плащане;
- извършване на плащане;
- последваща проверка на ползвателите на финансовата помощ.

Разплащателната агенция извършва плащането след проверка за спазване на всички условия за допустимост на разходите и след като установи, че те са действително извършени и подкрепени с фактури или други документи с еквивалентна доказателствена стойност, които доказват извършването на плащане.

За управление на финансите и счетоводството, бенефициентите с одобрени проекти по мярката поддържат отделна счетоводна система за всички сделки, свързани с дейността, която се финансира.

Обща оценка на мярката

Като цяло при прилагане на стратегиите за ВОМР, УО ще сведе влиянието на рисковите фактори до минимум, чрез своята дейност и отговорности с помощта и на Разплащателната агенция. Опитът от прилагането на ЛИДЕР през периода 2007-2013 година ще спомогне за избягване на някои рискови фактори.

Допълнителна информация, специфична за мярката

Процедура и времеви график за избор на стратегии за водено от общностите местно развитие

Стратегиите за водено от общностите местно развитие се разглеждат и избират от комисия, създадена с тази цел от отговорния/отговорните управляващи органи и се одобряват от отговорния/отговорните управляващи органи. В комисията се включват представители на държавни органи - МЗХ, Разплащателна агенция, Управляващите органи на Оперативните програми по Структурните фондове, както и външни оценители.

Първите стратегии се одобряват до две години след одобрението на Споразумението за партньорство. Допълнителни стратегии за водено от общностите местно развитие се одобряват не по-късно от 31 декември 2017 г.

Процедурата за избор включва следните основни етапи:

- Обявяване на покана за прием на стратегии;
- Проверка за административно съответствие и допустимост на заявленията;
- Оценка на постъпилите стратегии.

За всички стратегии, преминали проверка за административно съответствие и допустимост, се извършва техническа оценка по определените критерии за избор. Критериите за избор и тяхната тежест се публикуват в поканата за прием.

Критерии за избор на стратегии

Стратегиите за водено от общностите местно развитие се оценяват от комисия за избор по следните критерии:

- Качество на процеса на изграждане на партньорството и потенциал на територията;
- Качество на партньорството;
- Качество на предложената стратегия;
- Капацитет за прилагане на стратегията за водено от общностите местно развитие;
- Изпълнение на стратегия за местно развитие през периода 2007 – 2013 г.

Координация с други фондове от ОСР

През програмния период 2014 – 2020 г. воденото от общностите местно развитие се финансира чрез участие на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) като инструмент за развитие по един или повече от приоритетите на ЕС за развитие на селските райони. Местните инициативни групи и бенефициентите към тях получават възможност за финансиране по Европейския социален фонд, Европейския фонд за регионално развитие и Европейския фонд за морско дело и рибарство. Финансирането по ЕСФ, ЕФРР и ЕФМДР се допуска в случай, че такава възможност е заложена в СМР на съответната местна инициативна група.

Координацията и изпълнението на ВОМР се регулират в специален нормативен акт.

Възможност за авансово плащане

Авансово плащане е допустимо по под-мерки "Текущи разходи и популяризиране на стратегията за водено от общностите местно развитие" в размер не надвишаващ 50 % от публичната подкрепа, свързана с текущите разходи и разходите за стимулиране на интерес, извършени от местната инициативна група в съответствие с чл. 42 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Авансово плащане се отпуска след предоставяне на банкова гаранция или еквивалентна гаранция, съответстваща на 100 % от размера на авансовото плащане. Инструмент, предоставен като гаранция от публичноправен орган, се счита за еквивалентен на гаранцията, при условие, че органът се задължава да плати сумата, покрита от тази гаранция, ако не се установи право за получаване на изплатения аванс.

За инвестиционна подкрепа по проектите по под-мярка "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие", под-мярка "Помощ за подготвителни дейности" и под-мярка "Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи" е допустимо авансово плащане в съответствие с чл. 45 от Регламент (ЕС) № 1305/2013.

Описание на разпределението на задачите между Управляващия/те орган/и, Разплащателната агенция и Местните инициативна група по отношение прилагането на BOMP

Отговорности на Местните инициативни групи:

- (а) изграждане на капацитета на местните участници за разработване и изпълнение на операции, включително насърчаване на техните способности за управление на проекти;
- (б) определяне на недискриминационна и прозрачна процедура за подбор и обективни критерии за избор на операции, които избягват конфликта на интереси и гарантират, че поне 50 % от гласовете при решения за избор са от партньори, които не са публични органи, и предвижда възможност за подбор чрез писмена процедура;
- (в) гарантиране на съгласуваност със стратегията за водено от общностите местно развитие при избора на операции, като те се приоритизират според приноса им за постигане на целите на тази стратегия;
- (г) разработване и публикуване на покани за прием на заявления или текуща процедура за подаване на проекти, включително определяне на критериите за избор;
- (д) получаване и оценяване на заявления за подпомагане;
- (е) избор на операции и определяне на размера на подкрепата и изпращане на тези предложения до УО на съответната програма за последна проверка на допустимостта преди одобряването им;
- (ж) мониторинг на изпълнението на стратегията за водено от общностите местно развитие и на подкрепените операции и провеждане на конкретни дейности за оценка, свързани с тази стратегия.

Отговорности на Управляващия/те орган/и:

- (а) избор на местни инициативни групи и стратегии за водено от общностите местно развитие от комисия за избор;
- (б) проверки за допустимост и процедурата на МИГ за оценка и одобрение на проектите към стратегиите за водено от общностите местно развитие от съответния Управляващ орган преди окончателното им одобрение;
- (в) подпомагане на местните инициативни групи в прилагане на техните стратегии, чрез предоставяне на методическа помощ за спазване на процедурите и за допустимостта на подадените проекти;
- (г) извършване на посещения на място за наблюдение дейността на местните инициативни групи, за оценка напредъка в прилагането на стратегиите им и

съответствието с договора за управление на стратегиите за водено от общностите местно развитие;

(д) одобрение на проекти по под-мярка "Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи" и проекти по под-мярка "Помощ за подготвителни дейности";

(е) извършване на плащания по проекти, финансирани от съответните Оперативни програми.

Отговорности на Разплащателна агенция за проектите, финансирани по ЕЗФРСР:

(а) приемане и извършване на проверки на заявки за плащане;

(б) извършване на проверки на място (където е приложимо);

(в) одобрение/отхвърляне на заявките за плащане и извършване на плащане;

(г) последваща проверка на ползвателите на финансовата помощ.

Описание на механизмите за координация и допълване с други мерки от ПРСР

За изпълнението на стратегиите за воденото от общностите местно развитие, местните инициативни групи могат да прилагат различни мерки от ПРСР 2014-2020, като няма да има разграничаване по вида на интервенциите и бенефициентите с тези, определени в програмата. Така за бенефициенти, попадащи в обхвата на одобрени местни инициативни групи, подкрепата по мерките на национално ниво е допълнена при прилагането на стратегии за водено от общностите местно развитие. По този начин се постига синергия и по-голям ефект от прилагането на ПРСР и на стратегиите за воденото от общностите место развитие.

В стратегиите за водено от общностите местно развитие няма да се включват мерки от ПРСР, предвиждащи фиксирани плащания и мерки, свързани със схеми за плащания на площ, в т. ч. мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия”, включваща подмерки 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски производители” и 6.2 „Стартова помощ за неземеделски дейности”.

Местните инициативни групи не са допустими бенефициенти по мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от ПРСР на национално ниво, но мярката може да бъде включена в стратегиите за водено от общностите местно развитие и МИГ могат да са допустим бенефициент по нея.

Местните инициативни групи не са допустими бенефициенти по мярка 16 „Сътрудничество“ от ПРСР.

В стратегиите за водено от общностите местно развитие могат да бъдат включени дейностите по чл. 35 от Регламент (ЕС) № 1305/2013, с изключение на включените в мярка 16 „Сътрудничество” от ПРСР подмерки 16.1, 16.2 и 16.4 с оглед ясната демаркация и намаляване на административната тежест за местните инициативни групи при проверките за недопускане на възможността за двойно финансиране.

За недопускане възможността за двойно финансиране няма да се позволява подкрепа по стратегията за водено от общностите местно развитие и по ПРСР 2014 – 2020 г. за едни и същи дейности.

Всеки проект, включен в стратегиите за воденото от общностите местно развитие се проверява за отсъствие на двойно финансиране по съответните мерки към ПРСР 2014-2020, преди неговото одобрение.

9. План за оценки

9.1. Задачи и цели на Плана за оценка

Предназначението на **Плана за оценка**:

- Да гарантира, че ще бъдат предприети достатъчни и подходящи действия по оценяването;
- Да осигури достатъчни и подходящи ресурси, необходими за оценяването;
- Да се предостави необходимата информация на всички заинтересовани страни за оптимизиране на прилагането и администрирането на Програмата;
- Да предостави информация за изготвянето на разширен Годишен доклад за изпълнение през 2017 г.;
- Да демонстрира междинния напредък по отношение на целите и да предостави информация за разширения Годишен доклад за изпълнение през 2019 г.;
- Да гарантира, че необходимите данни за целите на оценяването ще бъдат осигурени навреме и в подходящ формат.

Специфични цели и задачи на Плана за оценка:

- Представяне на необходимата обратна връзка към УО и РА за резултата от техните действия, както и да им даде препоръки за подобряване на усвояването на средствата и резултатите от тяхната работа по време на прилагане на Програмата.
- Подобряване на процеса на събиране на информация за целите на наблюдението, включително и за данни за индикаторите на Програмата.
- Подобряване на процеса на комуникация и разпространение на констатациите от оценяването, така че те да достигнат до отговорните органи по вземането на решения, както и до заинтересованите страни.
- Осигуряване на прозрачност на процеса на оценяване и достигане на всеобщо разбиране на ползите от провеждането на политики, свързани с развитието на селските райони, от всички, които са ангажирани с изготвянето, управлението и прилагането на ПРСР, от бенефициентите по Програмата и от широката общественост.

9.2. Управление и координация

Наблюдението и оценките ще се основават на ръководството, включено в Индикаторния план за наблюдение и оценка на Европейската комисия и ще отчитат напредъка в прилагането на Програмата чрез базовите индикатори, индикаторите за продукт/дейност и индикаторите за резултати и въздействие на ПРСР (2014-2020).

Системата за наблюдение и оценка има за цел да обезпечи надеждна информация за бюджетните параметри, резултатите и въздействията на Програмата за институциите и партньорите, ангажирани в управлението на ПРСР (2014-2020) така че тези институции да могат да вземат правилни управленски решения.

Чрез наблюдението ще се събира информация за договорените средства, финансираните дейности/инвестиции и непосредствените резултати от изпълнението на проектите.

Наблюдението и оценките на Програмата ще се извършват от дирекция РСР, определена за Управляващ орган на ПРСР (2014-2020) и отговаряща за работата на

Комитета по наблюдение на ПРСР (2014-2020). Комитетът по наблюдение ще разглежда оценките на Програмата и ще дава препоръки на Управляващия орган за подобряване, както на нейното изпълнение, така и за подобряване на процеса на оценяване и резултатите от него. В КН ще бъдат представени социално-икономическите партньори и заинтересованите страни, което гарантира тяхното участие в процеса на наблюдение и оценка на Програмата.

Напредъкът в прилагането на Програмата ще се докладва на Европейската комисия ежегодно, чрез годишен доклад, изготвен от Управляващия орган и одобрен от Комитета по наблюдение.

Обхватът на създадените при ПРСР (2007-2013) системи за наблюдение и оценка ще бъде разширен и допълнен, и системите ще бъдат променени за нуждите на ПРСР (2014-2020). Те ще отразят по-стратегическата насоченост на Плана за индикаторите и промените в самата рамка на програмиране на ПРСР (2014-2020). Разплащателната агенция ще събира оперативни данни за напредъка в прилагането на мерките и проектите (използвайки финансови и физически индикатори) и данни за икономическото състояние на бенефициентите, които ще представя на Управляващия орган при поискване, в указания формат и срок, за извършване на необходимия мониторинг.

Заедно с разработването на информационната система на ДФЗ-РА за периода 2014-2020 и преди обявяването на първия прием по ПРСР 2014-2020, Разплащателната агенция, съгласувано с УО, ще разработи информационен модул за мониторинг. Разплащателната агенция следва да подsigури коректно и качествено въвеждане на информацията в базата данни. Информационният модул **трябва да позволява отчитане в реално време на:**

- всички индикатори по индикаторен план и мониторинговите таблици към годишния доклад за изпълнението, съгласно указанията на ЕК,
- напредъка в договарянето и разплащането на средствата,
- остатъчните бюджети по мерките,
- резултата от изпълнението на мерките така че да е възможно автоматичното извеждане на достоверни стойности за индикаторите по индикаторен план, включително индикаторите за резултат, индикаторите за продукт, финансовите индикатори, целевите индикатори и индикаторите от рамката за изпълнение.

За целите на наблюдението, на Управляващия орган ще бъде предоставен потребителски достъп до всички модули на информационната система, касаещи пряко или косвено изпълнението на ПРСР (2014-2020). Събирането и обработването на информацията за напредъка в усвояването на средствата и индикаторите ще се извършва от отдел „Програмиране и техническа помощ” в Управляващия орган.

В изпълнение на функцията си по наблюдение, Управляващият орган следва да търси начини за разширяване обхвата на системата с оглед набиране на данни за паралелното развитие на различните сектори – включително чрез информация от наблюдението/оценката на постигнатия напредък (изпълнени проекти и получени резултати) от прилагането на различните Оперативни програми, финансирани по Структурните и Инвестиционни фондове на ЕС (ЕСИФ) и управлявани от съответните министерства. Интервенциите, финансирани чрез тези програми, ще повлияят върху селската икономика и селските райони и трябва да се вземат предвид при управлението на ПРСР (2014-2020). За тази цел се предвижда и участие на Управляващия орган в комитетите по наблюдение на останалите оперативни програми, където освен останалите теми, ще бъдат разглеждани и оценките на оперативните програми. В работата си, Управляващият орган на ПРСР сътрудничи и с Управляващите органи на

оперативните програми, финансирани от ЕСИФ. Предвидените координационни механизми включват участие в Комитета по наблюдение на Споразумението за партньорство и участие в работните групи и периодичните срещи за наблюдение, които се организират от Централното координационно звено, и на които се отчита напредъка по изпълнението на всички оперативни програми.

В рамките на предвидените оценки ще се събира информация за резултатите и въздействието на Програмата въз основа на индикаторите и въпросите за оценка.

Бенефициентите по Програмата трябва да предоставят данни за наблюдение при попълване на заявленията за кандидатстване.⁴ За тази цел, от Разплащателна агенция, съгласувано с УО, ще бъдат подготвени специални форми за наблюдение за всяка мярка, които са задължителна част от заявлението за кандидатстване, и които позволяват извеждане на стойности за индикаторния план. Данните, представени от бенефициента, които подлежат на наблюдение, трябва да бъдат попълнени от Разплащателна Агенция в унифициран електронен формат, позволяващ автоматизирано окрупняване на информацията и извеждане на справки и отчети по електронен път за целите на мониторинга. Данните следва да бъдат актуализирани от Разплащателната Агенция на етап сключване на договор и плащане. Събраната информация трябва да бъде въвеждана от РА във формат, съответстващ на системата за наблюдение, където данните ще бъдат автоматично обобщени в таблиците с индикаторите за наблюдение. Ще бъде предвидена възможност за корекции на очевидни грешки в реално време. Управляващият орган инструктира РА относно периодичността на подаване на данните, като РА носи отговорност за коректността, достоверността и навременното въвеждане в информационната система на предоставените данни за целите на мониторинга.

Оценките на Програмата служат като важен управленски и контролен инструмент за по-добро насочване на програмирането към нуждите на обхванатите сектори/райони, по-добро идентифициране на програмния процес и нуждите от промени в него.

Работата по оценките се организира като непрекъснат процес в съответствие с индикаторния план и Плана за оценки. Организацията за осъществяване на оценките ще се извършва от отдел „Програмиране и техническа помощ” в Управляващия орган, включително разработване на техническо задание и стартиране на проектите по оценяване. Стартирането на избор на изпълнител е предвидено да започне поне 1 година преди крайния срок за изпълнение на оценка. Също така, се предвижда всеки оценител да разполага с поне 2 месеца след приключване на периода, който ще се оценява, за събиране на необходимите данни за оценката. Всички планирани оценки ще се осъществяват и управляват като отделен проект, финансиран по мярка Техническа помощ. За всеки проект ще се назначава Комисия за управление и контрол, която да подпомага работата на оценителите. За да се гарантира подкрепа на високо ниво, председател на Комисията ще е директорът на дирекция РСР в Управляващия орган. В членовете на Комисията могат да бъдат включени и представители на РА. Резюме на доклада за оценка, съдържащо основните изводи и препоръки, следва да бъде представен на ресорен заместник министър.

⁴ Събирането на данни ще започне при етапа на кандидатстване и впоследствие данните ще бъдат актуализирани на етап одобрение на подкрепата и плащане(ия), включително при последно такова.

9.3. Теми и дейности за оценка

Управляващият орган извършва оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на Програмата. Оценките, извършени през програмния период, следва да оценяват логиката на интервенцията по Програмата и нейното изпълнение, включително допълването и взаимодействието с други инструменти като Първи стълб на ОСП и фондовете на ЕС от Общата стратегическа рамка. Планираните оценки през програмния период ще бъдат:

Цялостна оценка на ефективността, ефикасността и въздействието от прилагането на ПРСР (2014-2020) за периода от началото на прилагане на Програмата до края на 2016 г.

Цялостна оценка на ефективността, ефикасността и въздействието от прилагането на ПРСР (2014-2020) за периода от началото на прилагане на Програмата до края на 2018 г.

Темите за оценка в тях включват:

- прогреса при постигане на целите на Програмата,
- резултатите от интервенциите на ПРСР и приноса към областите на въздействие по приоритетите на ПРСР (2014-2020);
- изпълнението на подпрограмата за малки стопанства;
- ключовата информация за изпълнението на Програмата и нейните приоритети по отношение на финансовите данни, общите и специфичните индикатори и количествени целеви стойности, включително промени в стойността на индикаторите за резултат, когато е подходящо, на ключовите цели, определени в рамката на изпълнението и потенциалния риск от загуба на резерв за изпълнение. Предаваните данни се отнасят за стойностите на показателите за изцяло изпълнени действия и също, където е възможно, като се вземе предвид етапа на изпълнението - за избрани действия.
- финансовите ангажименти и разходите по мерки, както и усвояването на средствата във връзка с потенциалния риск от отчисляване на средства (decommitment);
- действията, предприети за изпълнение на предварителните условия, които не са изпълнени към момента на приемане на програмите;
- изпълнението на действия, които да вземат под внимание принципите, определени в членове 7 и 8 от Регламента, постановяващ общите условия за фондовете;
- ролята на партньорите, посочени в член 5 от Регламента, постановяващ общите условия за фондовете, при прилагането на Програмата;
- подкрепата, използвана за целите на изменението на климата;
- всякакви въпроси, които оказват влияние върху изпълнението на Програмата, както и предприетите мерки;
- използването на средствата по мярка „Техническа помощ“ на Програмата;
- наличието на достатъчен административен капацитет за управление и прилагане на ПРСР 2014-2020 и резултата от предприетите мерки за изграждането му. Анализ на управлението на човешките ресурси, в това число на нуждите от обучение, анализ на тежестта на процедурите на работа.

Допълнително следва да се оценят следните теми:

- напредъка по постигане на целите на Програмата и нейният принос за постигане на целите на ЕС 2020 и стратегията на Съюза, включително тематичните цели по ОСР, взаимодействието и допълването с оперативните програми, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ);
- постигнатия напредък в осигуряването на интегриран подход за използване на ЕЗФРСР и други финансови инструменти на ЕС за подпомагане на териториалното развитие на селските райони, включително чрез стратегии за местно развитие;
- приноса за постигане на общите цели на ОСП при взаимодействието и допълването с Първи стълб на ОСП;
- принос на ПРСР за постигане на междусекторните цели за развитие на селските райони.

Последваща оценка на ПРСР (2007-2013).

Последващата оценка ще включва следните теми за оценка:

- степен на използване на ресурсите по ПРСР (2007-2013);
- резултатност и ефективност от програмирането;
- социално-икономическо въздействие от прилагането на ПРСР (2007-2013);
- изваждане на поуки от провеждането на политиката за развитие на селските райони;
- идентифициране на факторите, които допринасят за успеха/ неуспеха на Програмата, включително устойчивост и идентифициране на най-добрите практики.

Предварителна оценка на ПРСР (2021-2027). Темите в тази оценка ще бъдат определени съгласно Указания на ЕК и нормативни актове относно следващия програмен период 2021 – 2027 г.

В допълнение към посочените до тук теми, се предвиждат и следните допълнителни теми за оценка:

- **Тема:** Прилагане на финансови инструменти. Следва да се оцени въздействието от прилагането на финансови инструменти и приноса им за постигане на целите на ПРСР (2014-2020).
- **Тема:** Оценка на информационните системи за наблюдение и за индикатори. Следва да се оцени степента на готовност на системите за предоставяне на данни за индикаторите и напредъка при усвояването на средствата по ПРСР (2014-2020). Предмет на тази оценка ще бъде и достоверността, навременността и актуалността на предоставяната от тези системи информация.
- **Тема:** Качество на работата на НСМ. Следва да се оцени въздействието от работата на НСМ (2014 -2020) върху прилагането на Програмата.
- **Тема:** Оценка на ефективността от прилагането на Комуникационния план на ПРСР (2014-2020).

Дейностите, които ще се извършват по отношение на подготовката на всяка една оценка за програмни периоди 2014-2020 г. и 2021 – 2027 г., включват:

- Преглед на научените уроци при мониторинг и оценка и на основните предизвикателствата пред прилагането на Програмата;
- Преглед на общите въпроси за оценка и връзки с индикатори;

- Разработване на специфични за Програмата въпроси за оценка, базирани на основа на научените уроци и основните предизвикателства в изпълнението на Програмата. Когато е възможно, определяне на критерии за преценка и връзки към показатели;
- Изготвяне на фишове за специфичните програмни показатели, ако е необходимо;
- Идентифициране на допълнителни видове данни, които трябва да се събират и преглед на източниците на информация;
- Споразумение с доставчиците на данни, за предоставяне на данни;
- Запълване на пропуските и отстраняването на установените слабости в събирането на данни;
- Подготовка на техническо задание и последващо стартиране провеждането на процедура за възлагане на обществена поръчка за избор на изпълнител за подготовка на съответната оценка;
- Регистриране на проект по мярка „Техническа помощ“ за съответната оценка и назначаване на Комисия за управление и контрол на проекта.

9.4. Дани и информация

Основният проблем с мониторинга и оценките през периода 2007-2013 беше наличието на липси/пропуски в данните от заявленията за подпомагане, идващи от информационната система ИСАК на ДФЗ. Например, непопълнени полета, некоректни данни, введен текст в цифрови полета и т.н. Тези слабости, възпрепятстваха създаването на адекватно работеща система, която автоматично да извежда данните за мониторинга. Посочените проблеми практически лишиха УО от адекватни данни за мониторинг и значително влошиха качеството на оценките на ПРСР 2007-2013. Това ще е основната пречка пред мониторинга през новия програмен период, в случай че при разработването на софтуера за информационната система на ДФЗ за ПРСР 2014-2020, не бъдат въведени съответните рестрикции при въвеждането и редакцията на входящи данни – избор на категории от номенклатури вместо ръчното им изписване, задаване на ясни и точни параметри съобразени с логиката и разпоредбите на ПРСР, невъзможност за оставяне на невъведени данни, където се изискват такива, вътрешни контроли за въведени грешни данни, синтаксис и т.н. Следователно, ДФЗ-РА следва да подобри организацията на базата данни в информационната система на ДФЗ за периода 2014-2020. Въвеждането на данни от заявленията за подпомагане и организацията на базата данни в информационната система на ДФЗ-РА, следва да отговарят на изискванията на мониторинга, като основна предпоставка за качеството на данните и необходимо условие за ефективни наблюдения и оценяване на ПРСР 2014-2020,.

Поради опростяването на показателите от Плана за индикатори, голяма част от информацията за тях се базира на индикаторите за продукт и на финансовите индикатори. Повечето от целевите индикатори се получават, като индикаторите за продукт се отнесат към индикаторите за контекст, които са посочени в Програмата. Следователно, източник на основната част от информацията за Плана за индикатори ще бъде информационната система на ДФЗ-РА, която събира оперативни данни за бенефициентите. Индикаторите за продукт и финансовите индикатори ще се получават от информационен модул за наблюдение, който следва да бъде изграден заедно с информационната система на ДФЗ-РА за периода 2014-2020. Информационният модул

за наблюдение ще ползва за източник информационната система на ДФЗ-РА и ще обобщи информацията от заявленията за кандидатстване и заявките за плащане в изисквания формат за индикаторите. По този начин, информационният модул за наблюдение ще може да извежда цялостна информация за всички показатели от мониторинговите таблици към Годишния доклад за изпълнението и Плана за индикатори, включително целевите индикатори и рамката за изпълнение. Предвижда се информационният модул за наблюдение да започне да работи заедно с информационната система на ДФЗ-РА, но не по-късно от обявяването на първия прием по ПРСР 2014-2020 . С цел да се гарантира ефикасен и ефективен електронен обмен на информация **информационният модул за наблюдение** трябва да има следните характеристики:

- интерактивни формуляри или предварително попълнени от системата формуляри въз основа на данни, които предварително са записани в системата;
- автоматични изчисления, когато те намаляват усилията за въвеждане на данни от страна на потребителите;
- вградени автоматични средства за контрол, които проверяват вътрешната съгласуваност на предаваните данни и съгласуваността им с приложимите правила;
- генерирани от системата сигнали, които предупреждават потребителите на информационния модул за наблюдение, че определени действия могат или не могат да бъдат извършени;
- онлайн проследяване на състоянието на обработката на информацията, въведена в системата;
- наличност на данни за минали периоди по отношение на цялата информация, въведена за дадена оперативна програма.

Информацията за контекст индикаторите и индикаторите за въздействие ще се събира основно от Националния статистически институт, в изпълнение на ангажимента по предварителното условие за наличие на статистическа система, необходима за оценка на ефективността и въздействието на програмите. Данни за структурата на земеделските стопанства ще се черпят от регулярно провежданото национално проучване „Преброяване на земеделските стопанства”. Дирекция “Агростатистика” към МЗХ, включително чрез Системата за земеделска счетоводна информация – СЗСИ, ще съдейства и подпомага Управляващия орган при събиране на информация за базовите индикатори, индикаторите за въздействие и данните за икономическото развитие на отделните сектори в национален/регионален план, както и социално-икономическите характеристики на селските райони. Информацията от СЗСИ ще помогне да се оценяват резултатите от помощта по ПРСР (2014-2020) за земеделските производители и да се събере информация за допълнителните индикатори за резултат. Информацията от Националния статистически институт за социално-икономическата ситуация в селските райони би могла да се допълни от изследвания, финансирани в рамките на предвидените оценки през програмния период. В резултат, чрез дейността си по наблюдение, Управляващият орган ще може да използва изградената база данни за селските райони, обхващаща ключови статистически данни като: определяне на селските райони (% от територията; % от населението на страната; гъстота на населението), брутна добавена стойност в селските райони, % безработица в селските райони, % заети в земеделието, % заети в горското стопанство, % заети в преработвателния сектор, % заети в сектора на услугите, образователно ниво и възрастова структура на селското население, % обработваема площ, % горски площи, % естествени зони, % постоянни култури и пасища и т.н.

УО може да наема (чрез сключване на договор/и) отделни експерти или екип от експерти, включително и статистици, които да прегледат индикаторите, за които липсват или е нужно да се опреснят данни, да проверят възможните източници на данни и да установят какво е нужно, по отношение на допълнително събиране или обработване на наличните данни, с цел да се набави липсващата информация в хода на проучванията на оценките на ПРСР (2014-2020).

9.5. График

Графикът на Плана за оценка на Програмата, включва всички планирани оценки, като поставя акцент върху основните дейности в началото, средата и края на провеждането на всяка оценка. Указани са само основните дейности, с цел упоменатите за тях срокове да служат като индикатори за ранно предупреждение срещу евентуално забавяне на оценките от планирания график. Сроковете между дейностите са предвидени така, че евентуалното изоставане при дадена дейност да може да бъде компенсирано до настъпването на срока за следващата планирана дейност, т.е. предвидени са известни времеви буфери. Проектът за изготвяне на всяка оценка следва да стартира приблизително 1 (една) година преди настъпване на крайния срок на оценката, за да се осигури нейното навременно изпълнение.

Планирана оценка	Подготовка на техническо задание и стартиране на тръжната процедурата	Назначаване на Комисия за управление и контрол на проекта и начало на работата на оценителя	Идентифициране и събиране на необходимите данни и информация	Изпращане на доклад за оценка на КН за коментари	Предаване на окончателен доклад за оценката
Последваща оценка на ПРСР (2007-2013)	30 октомври 2014 г.	30 октомври 2015 г.	31 януари 2016 г.	30 април 2016 г.	30 юни 2016 г.
Извършване на оценка на ефективността от прилагането на Комуникационния план на ПРСР (2014-2020)	30 януари 2015 г.	30 януари 2016 г.	28 февруари 2016 г.	30 май 2016 г.	30 юни 2016 г.
Оценка на информационните системи за наблюдение и за индикатори на ПРСР (2014-2020)	30 януари 2015 г.	30 януари 2016 г.	28 февруари 2016 г.	30 май 2016 г.	30 юни 2016 г.

Извършване на цялостна оценка на ПРСР (2014-2020) за периода от одобрение на ПРСР до края на 2016 г.	30 януари 2016 г.	30 ноември 2016 г.	30 януари 2017 г.	30 април 2017 г.	30 май 2017 г.
Оценка на прилагането на финансови инструменти за периода от одобрение на ПРСР (2014-2020) до края на 2017 г.	30 януари 2017 г.	30 януари 2018 г.	28 февруари 2018 г.	30 май 2017 г.	30 юни 2018 г.
Извършване на оценка на ефективността, ефикасността и въздействието от работата на НСМ	30 януари 2017 г.	30 януари 2018 г.	30 февруари 2018 г.	30 май 2018 г.	30 юни 2018 г.
Извършване на цялостна оценка на ПРСР (2014-2020) за периода от одобрение на ПРСР до края на 2018 г.	30 януари 2018 г.	30 ноември 2018 г.	30 януари 2019 г.	30 април 2019 г.	30 май 2019 г.
Предварителна оценка на ПРСР (2021-2027)	30 януари 2019 г.	30 ноември 2019 г.	30 април 2020 г.		До одобрение на ПРСР от ЕК

9.6. Комуникации

Настоящият раздел се отнася специално до разпространението на информацията относно заключенията от направената оценка.

Канали за разпространение на информацията от оценките:

- Национална селска мрежа (НСМ) – на територията на цялата страна, чрез 28-те областни звена на НСМ и Централния офис на територията на гр. София;
- Интернет – публикуване на констатациите от оценките на Интернет страницата на МЗХ и на Интернет страницата на ПРСР (2014-2020);
- Комитет по наблюдение (КН) – запознаване на членовете на КН – представители на основните заинтересовани страни с изводите и препоръките от оценките;
- Икономическите и социални партньори, представени в Комитета по наблюдение, включително Търговско-промишлена палата, представители на гражданското общество, природозащитни организации, неправителствени организации в сферата на равенството и защита срещу дискриминацията и др. Повечето от организациите в КН имат широка членска маса и представляват други организации в тяхната сфера на действие. Използвайки мрежата от свои членова, те, ще служат, също така, за информационен канал, по който ще се разпространява информацията. По този начин информацията и изводите от оценките ще бъдат разпространени сред широката общественост.

На заседанията на КН ще се проследява изпълнението на препоръките от оценката, както и изпълнението на препоръките на КН.

Целеви групи, към които да се насочи информацията/ констатациите от оценките:

- Всички заинтересовани страни в областта на развитието на селските райони – бенефициенти на Програмата, широката общественост, потенциални бенефициенти на Програмата, администрация (местна и централна), социално икономическите партньори, неправителствените организации и др.

9.7. Ресурси

Човешки ресурси:

Адекватните човешките ресурси са от решаващо значение за ефективното наблюдение, управление, контрол и оценка. Служителите, отговарящи за наблюдението и оценката, трябва да притежават достатъчно технически и експертни познания.

Планирано е провеждането на обществени поръчки, чийто предмет е свързан с идентифициране на потребностите и в резултат на това – извеждане на предложения за обучения, както и тяхното последващо организиране и провеждане. Обученията ще са за нуждите на персонала, пряко ангажиран с наблюдението, управлението, контрола и оценките на Програмата.

Администрирането на оценките ще се осъществява от отдел „Програмиране и техническа помощ“ в Управляващия орган. За да се постигне необходимото ниво на компетентност и специализация, както и да се гарантира, че необходимият човешки ресурс за координация на оценките на ПРСР е осигурен, ще бъде определен държавен / главен експерт от отдел ПТП в УО, чиито основни функции ще са свързани с координация и подпомагане на процеса по подготовка и реализация на оценките. По сходен начин ще бъде определен и експерт отговорен за мониторинга (включително бюджетиране и индикатори на програмата). Работата на двамата водещи експерти за оценки и мониторинг ще се подпомага от двама старши / младши експерти. В допълнение, участие в оцените и мониторинга ще вземат и останалите служители на отдел „Програмиране и техническа помощ“. Те ще участват в подготовката на техническите задания и в Комисиите за управление и контрол на проектите за изготвяне на оценките.

Изграждането на административен капацитет за оценяване ще се извършва, чрез редовно присъствие и участие в заседанията на Експертния комитет за оценка на Програмите за развитие на селските райони от страна на служителите от УО, както и запознаване с документи (указания, материали, доклади от участниците от УО) от заседанията на Комитета за развитие на селските райони към ЕК. Това е научен урок от програмен период 2007-2013 г., когато представители на УО и РА взеха участие в малка част от проведените заседания на Експертния комитет за оценка. Това доведе до установяване на известни пречки при изграждането на административен капацитет за оценяване, включващи и липса на съществена информация по отношение на оценките на програмите за развитие на селските райони, която е била представяна и обсъждана по време тези заседания. Но най-важния фактор за наличие на необходимия административен капацитет не са мерките за неговото изграждане. От по-голямо значение са мерките за запазване на човешките ресурси, които са носители на

необходимия капацитет за изпълнение на плана за оценка. Характерна особеност на всяка компетенция е, че е необходимо дълго време за нейното изграждане. Това се отнася и за компетенциите, свързани с оценки и мониторинг. Следователно, основна цел на УО на ПРСР ще бъде запазване на изградения капацитет за оценки.

Финансови ресурси

Планираните оценки ще бъдат финансирани, като дейности по мярка „Техническата помощ“. Планирането на всички дейности по мярка „Техническа помощ“ се извършва на годишна база. Ежегодно се съставя списък с планираните през годината обществени поръчки с индикативен бюджет за всяка от тях. Всяка оценка от Плана за оценки задължително ще залегне в списъка с предварителни обявления на процедурите за възлагане на обществени поръчки (или рамкови споразумения), които МЗХ планира да открие през съответната календарна година. По този начин УО гарантира, че за оценките ще има осигурен необходимия финансов ресурс.

ИТ ресурси

Планира се РА, съгласувано с УО, да изгради горепосочения модул за наблюдение, който ще дава възможност да се извежда информация за индикаторите във формата от Плана за индикатори и таблиците за наблюдение към Годишния доклад за изпълнение.

10. Финансов план

10.1. Годишни вноски от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, планирани в евро

Бюджет за година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Общо 2014-2020
Сума, евро средства на ЕЗФРСР (Less Developed Regions & OR & SAI within the meaning of Regulation (EEC) No 2019/93)	335 499 038	335 057 822	334 607 538	334 147 994	333 680 052	333 187 306	332 604 216	2 338 783 966

10.2. Финансов план по мерки и вид операции със специфично процентно участие на ЕЗФРСР (в евро, общ период 2014-2020)

КОД	Мярка	Бюджет ЕЗФРСР, евро	Бюджет публични средства, евро	Дял на финансиране на ЕЗФРСР, проценти
1	Мярка 1-Трансфер на знания и действия за осведомяване.	22 855 136	25 394 595	90.00%
2	Мярка 2-Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството.	3 616 352	4 254 532	85.00%
3	Мярка 3-Схеми за качество заселскостопански продукти и храни.	0	0	0.00%
4	Мярка 4-Инвестиции в материални активи.	629 763 881	760 062 305	82.86%
	<i>в т.ч. Инвестиции към които се прилага основен процент съфинансиране</i>	<i>507 595 791</i>	<i>597 171 519</i>	<i>85.00%</i>
	<i>в т.ч. Дейности свързани с агроекологични инвестиции</i>	<i>122 168 090</i>	<i>162 890 786</i>	<i>75.00%</i>
5	Мярка 5-Възстановяване на потенциала за селскостопанска продукция, претърпял щети в резултат на природни бедствия и катастрофични събития, и въвеждане на подходящи превантивни мерки.	0	0	0.00%
6	Мярка 6-Развитие на стопанството и стопанската дейност.	149 682 174	173 421 596	86.31%
	<i>в т.ч. Инвестиции към които се прилага основен процент съфинансиране</i>	<i>108 753 454</i>	<i>127 945 241</i>	<i>85.00%</i>
	<i>в т.ч. „Стартова помощ за млади земеделски производители“</i>	<i>40 928 720</i>	<i>45 476 355</i>	<i>90.00%</i>

7	Мярка 7-Основни услуги и обновяване на селата в селските райони.	531 867 024	625 725 910	85.00%
8	Мярка 8-Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите.	53 076 491	64 309 597	82.53%
	<i>в т.ч. Инвестиции към които се прилага основен процент съфинансиране</i>	<i>41 176 491</i>	<i>48 442 931</i>	<i>85.00%</i>
	<i>в т.ч. Инвестиции за залесяване</i>	<i>11 900 000</i>	<i>15 866 667</i>	<i>75.00%</i>
9	Мярка 9-Учредяване на групи и организации на производителите.	7 016 352	7 795 947	90.00%
10	Мярка 10-Агроекология и климат.	217 899 924	290 533 233	75.00%
11	Мярка 11-Биологично земеделие.	77 179 871	102 906 495	75.00%
12	Мярка 12- Плащания по „Натура-2000” и Рамковата директива за водите.	46 775 679	62 367 572	75.00%
13	Мярка 13- Плащания за райони,изправени пред природни или други специфични ограничения.	222 703 506	296 938 008	75.00%
14	Мярка 14-Хуманно отношение към животните.	48 330 584	56 859 510	85.00%
15	Мярка 15-Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите.	6 562 500	8 750 000	75.00%
16	Мярка 16-Сътрудничество.	34 716 352	38 573 724	90.00%
17	Мярка 17-Управление на риска.	38 862 046	45 720 055	85.00%
18	Мярка 18 Финансиране на допълнителни национални и директни плащания за Хърватия	0	0	0.00%
19	Мярка 19-ЛИДЕР	116 939 198	129 932 443	90.00%
20	Мярка 20-Техническа помощ.	54 500 000	64 117 647	85.00%
21	Тематична подпрограма по ПРСР 2014-2020	76 436 895	89 925 759	85.00%
	Общо ПРСР	2 338 783 966	2 847 588 928	82.13%

11. Индикаторен план

Планът за индикаторите е представен в приложение към програмата.

12. Допълнително национално финансиране

Допълнително национално финансиране не се предвижда.

13. Елементи, необходими за оценка на държавната помощ

Държавни помощи

Условията за държавни помощи се прилагат съгласно чл. 81 от Регламент (ЕС) № 1305/2013. Помощ ще се отпуска в съответствие с Регламент (ЕС) № 1407/2013 на

Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

Помощта *de minimis* ще се прилага в подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ и ще се отпуска в съответствие с общите правила за държавна помощ в случаите на преработка на продукти от Приложение I в продукти извън Приложение I.

Помощта *de minimis* ще се прилага, също така, в подмерки 6.2. „Стартова помощ за неземеделски дейности“ и 6.4. „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“.

Мярка	Наименование на схема за държавна помощ	Вид държавна помощ	Принос на ЕЗФРСР и национално съфинансиране	Допълнително национално финансиране
Мярка 7. „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони”	Инвестиции в ширококолов интернет	Предстои нотификация		
Мярка 4. „Инвестиции в материални активи”	Подпомагане на предприятия за преработка, маркетинг на продукти, които не са включени в Анекс I от Договора за създаване на ЕО	Регламент №... declaring certain categories of aid in the agriculture and forestry sector and in rural areas compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union, and repealing Commission Regulation (EC) No 1857/2006		
Мярка 6. „Развитие на стопанства и предприятия”.	Стартова помощ за неселскостопански дейности в селските райони и инвестиции в установяването и развитието на неселскостопанс	РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1407/2013 НА КОМИСИЯТА от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за		

	ки дейности	функционирането на Европейския съюз към помощта <i>de minimis</i>		
--	-------------	---	--	--

В случаите на прилагане на схемите изброени по-горе, за които по правилата за държавна помощ или по условията и ангажиментите заложи в съответното решение за държавна помощ се изисква индивидуална нотификация, ще бъдат индивидуално нотифицирани в съответствие с Чл. 88 (3) от Договора. Прилагането на дейностите може да започне след нотификация.

14. Информация за допълването

14.1. Допълване с мерките, финансирани от другите инструменти на общата селскостопанска политика

Програмата за развитие на селските райони допълва и се демаркира (разграничава) с интервенциите, финансирани от Европейския земеделски фонд за гарантиране. Обхватът на помощта, предоставяна чрез мерките на ПРСР, няма да се припокрива с подкрепата по Първи стълб на ОСП. Осигурена е допълняемост и разграничаване на мерките, финансирани по двата стълба, насочени към чувствителни и важни за страната сектори като животновъдство, овощарство и зеленчукопроизводство, както и за млади фермери и малки ферми.

По отношение на инвестиционната подкрепа по ПРСР за земеделски производители за инвестиции в техните стопанства и преработвателни предприятия ще бъде осигурено разграничаване и допълняемост с Националната програма по пчеларство и Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор на България по видове дейности и видове кандидати. Инвестициите и кандидатите, които се подпомагат по съответните национални програми, няма да се подпомагат по ПРСР. В рамките на ПРСР ще се осигури пълно разграничаване и допълняемост със схеми за държавни помощи, краткосрочни и дългосрочни кредитни линии и подпомагането от други фондове на ЕС.

„Вино”

Финансовата помощ по ПРСР няма да бъде предоставяна за инвестиции, допустими за подпомагане по „Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор“. Ще бъдат осигурени контролни проверки с цел избягване на двойно финансиране, които ще се прилагат за всеки инвестиционен проект по мярката. По мярката няма да се подпомага също така и създаването и презасаждането на винени сортове лозя.

„Пчеларство”

За инвестициите в пчеларство ще бъде направено пълно разграничение между инвестициите, подпомагани по ПРСР и тези, подпомагани по „Национална програма по пчеларство“. В рамките на „Национална програма по пчеларство“ за закупуване на пчелни кошери ще бъдат подпомагани земеделски производители, които притежават до 150 пчелни кошера. Ще бъдат осигурени контролни проверки с цел избягване на

двойно финансиране, които ще се прилагат за всеки инвестиционен проект по мярката. По мярката ще се подпомагат инвестиции и кандидати в пчеларство, които не се подпомагат по „Национална програма по пчеларство“.

„Тютюн“

Инвестиционни дейности по ПРСР няма да бъдат подпомагани в сектор „Тютюн“. Производители на тютюн ще се подпомагат за дейности извън (диверсификация) производството на тютюн.

14.2. Допълване с мерките на европейските структурни и инвестиционни фондове

Финансовото подпомагане по ПРСР допълва приоритетите и дейностите, финансирани от останалите структурни и инвестиционни фондове. В процеса на разработване на ПРСР и на отделните оперативни програми, както и на Споразумението за партньорство е осигурена координация и допълване с другите програми и инструменти на ЕС, която е представена в обобщен вид както следва:

Допълване с Оперативна програма „Околна среда“

Допълняемостта с Оперативна програма „Околна среда“ ще се осъществи въз основа на одобрените от Министерския съвет „Насоки за интегриране на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014 – 2020 г.“, които се основават на законодателните ангажменти на страната в областта на околната среда и изменението на климата, за изпълнението на които е нужна подкрепа в периода 2014 – 2020 г.

Води

В рамките на ПРСР ще се подпомага изграждане и обновяване на водоснабдителна инфраструктура и доизграждане и обновяване на системи за отвеждане и пречистване на отпадните води в агломерации под 2000 е.ж. в селските райони, с което се допълват дейностите, подпомагани по ОПОС за намаляване на загубите на вода и опазване на околната среда.

Инвестициите за увеличаване на ефективността на потреблението на вода в земеделието и подобряване на управлението на водите, включително управлението на торове и пестициди ще допринесе за ефективно използване на ресурсите.

Биоразнообразие

ПРСР ще предоставя подкрепа за прилагане на дейности за опазване на биоразнообразието, запазване и поддържане на ландшафта, подкрепа за райони с природни ограничения, които ще допълват финансираните от ОП „Околна среда“ инвестиции, свързани с опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите и насърчаване на екосистемните услуги, включително Натура 2000 и зелена инфраструктура.

Допълване с Оперативна програма „Региони в растеж“

Оперативна програма „Региони в растеж“ ще подпомага изграждане и обновяване на инфраструктура в рамките на интегрираните планове за обновяване на избраните градове и населени места извън селските райони. ПРСР ще подпомага развитието на

основните услуги и обновяване на инфраструктурата в селските райони, като по този начин ще допълни териториално финансирането от ОПРР и ще се постигне цялостен интегриран подход при осъществяване на инвестиционните намерения.

Допълване с Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“

По Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) ще се предоставя „Подкрепа за модернизирането на научната инфраструктура и на съществуващите учебно-изследователски лаборатории на научни институции и висши училища, които провеждат изследвания в области, съответстващи на националните приоритети за наука и иновации и на структури, подпомагащи научно-изследователска и иновационна дейност“, а ПРСР ще допълва ОП НОИР чрез подкрепа за закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за демонстрационни дейности, осъществени в демонстрационен обект, който може да бъде опитно поле или учебно-опитно поле или лаборатория на научен институт, висше училище или професионална гимназия, които обучават или извършват научно-изследователска дейност в областта на селското стопанство, храните или горското стопанство.

По ОП НОИР ще се предоставя подкрепа за изграждане, развитие и използване на пилотни производствени центрове във висшите училища и научните институти за провеждане на научно обучение, изследователска работа, експериментално развитие и прототипиране, а ПРСР ще допринесе чрез финансиране на иновационните проекти на Оперативните групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост.

По ПРСР ще се предоставя финансиране за реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на образователна инфраструктура с местно значение в селските райони, а ОП НОИР ще осигури финансиране чрез „меки мерки“ на обекти от образователната инфраструктура

Допълване с Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“

ПРСР ще финансира професионално обучение на заети лица в областта на селското и горското стопанство, както и на селскостопански производители. ОП РЧР ще допълва ПРСР чрез финансиране на професионални обучения в тези области за безработни лица; друг вид професионални обучения, както и обучения за придобиване на ключови компетентности на лица, заети в посочените сектори; както и обучения в областта на хранително-вкусовата промишленост.

ПРСР ще финансира и обучения на консултанти в областта на селското и горското стопанство, а ОП РЧР ще финансира услуги по управление и услуги по заместване в стопанства.

Допълване с оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“

ПРСР ще стимулира иновациите и базата от знания в земеделието, храните и горското стопанство, ще финансира инвестиции в стартиращи предприятия в селските райони, което съвместно с финансираните по ОПИК инвестиции в иновативни предприятия, внедряване на иновативни продукти, услуги и бизнес модели, развойна дейност, инвестиции в инфраструктура за иновации и изследвания ще допринесе за постигане

растеж на икономиката, основан на иновации и предприемачество и преодоляване на ниската производителност на труда.

ПРСР ще подкрепя сформирани и функциониращи на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост, които се създават от заинтересовани страни – земеделски стопани, изследователи, консултанти и предприятия в сектора на селското стопанство и храните.

Допълване с „Програма за морско дело и рибарство“

ПРСР подкрепя инвестиции в селското и горско стопанство, както и предприятия за неземеделски дейности в селските райони. ПМДР фокусира подкрепата в инвестиции в сектора на рибарството, аквакултурата и свързаните преработвателни дейности, както и подкрепя за предприятия, осъществяващи основната си дейност в секторите на рибарство и аквакултура, както и на свързаните преработвателни дейности.

Чрез Националната програма за защита при бедствия ще се предоставят целеви средства от републиканския бюджет за финансиране на превантивни дейности, както и за разплащане на непредвидени разходи за спасителни и неотложни аварийни работи при бедствия, на неотложни възстановителни работи и предоставяне на възстановителна помощ на физически лица за подпомагане възстановяването на жилищата им, засегнати от бедствие. Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към МС ще ръководи и контролира тези дейности като не финансира мерки, насочени към измененията на климата и управлението на риска.

Новият инструмент на правителството, публичната инвестиционна програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“ ще допълва ПРСР в случаите, когато поради ограничен ресурс ПРСР не може да финансира всички качествени проектни предложения на бенефициентите. Предотвратяването на припокриване и дублиране на финансирането ще бъде осигурявано на ниво проект. Условието, редът и критериите за избор на проекти и програми ще се дефинират с акт на Министерския съвет. За целта ще се създаде специален междуведомствен съвет на ниво министър с включен представител на НСОРБ. Съветът ще оценява и приоритизира събраните от националните координатори (областните управители и Националното сдружение на общините в Република България – НСОРБ) проектни предложения, които кандидатстват за финансиране по инвестиционната програма. Основните области, в които ще се финансират проекти по линия на инвестиционната програма са ВиК, управление на отпадъците и други, свързани с околната среда дейности; транспортна инфраструктура; социална и културна инфраструктура (училища и обучителни центрове, болници и здравни звена, спортни зали и съоръжения, културни, обществени и други публични сгради); други сектори, подкрепящи социално-икономическото развитие.

15. Организиране на осъществяването на Програмата

15.1. Определяне на всички органи и обобщено описание на структурата за управление и контрол

15.1.1. Държава членка

Министерство на земеделието и храните (МЗХ) е отговорната институция в Р.България за подготовката на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. в съответствие с чл.65 на Регламент (ЕС) № 1305/2013. Като такава МЗХ осигурява:

- Приемане на необходимите нормативни и административни разпоредби в съответствие с чл. 58, параграф 1 на Регламент (ЕС) № 1306/2013 г., за осигуряване на ефективна защита на финансовите интереси на Европейския Съюз;
- Създаване на подходящи, ефективно функциониращи през целия програмен период системи за управление и контрол на ПРСР, с оглед осигуряване на ясно възлагане и разделение на функциите между управляващия орган и другите органи ангажирани с прилагането на Програмата;
- Ясно определяне на задачите и функциите на органите, отговорни за управлението и прилагането на ПРСР по отношение на прилагането на критериите за допустимост и процедурата за подбор на проекти.

15.1.2. Обобщено описание на структурата за управление и контрол

15.1.2.1. Обобщено описание

- **Управляващ орган**

Дирекция “Развитие на селските райони” в Министерство на земеделието и храните изпълнява функциите на управляващ орган (УО), определен от България с Решение на Министерски съвет № 792, от 17 декември 2013 г. за определяне на органите отговорни за управлението, контрола, координацията и одита на европейските структурни и инвестиционни фондове и други инструменти и инициативи на ЕС в периода 2014-2020 г. и в съответствие с чл. 66 на Регламент (ЕС) № 1305/2013. Дирекцията е изпълнявала функциите на УО на ПРСР и за периода 2007-2013 г. и в тази връзка има необходимия капацитет и компетентности.

В изпълнение на този член, Управляващият орган е отговорен за ефикасното, ефективното и коректно управление и прилагане на ПРСР и по-специално УО следва да осигури:

- Наличието и функционирането на подходяща електронна система за събиране, поддържане, управление и докладване на статистическа информация за нуждите на наблюдението, оценката и изпълнението на целите и приоритетите на ПРСР;
- Ежегодно предоставяне на Комисията на съответните данни за показателите във връзка с дейностите, избрани за финансиране, включително информация относно резултатите и финансовите показатели;
- Гарантира, че проектите и продуктите на тематичната подпрограма се определят отделно за целите на системата за мониторинг и оценка, посочена в чл. 67 на Регламент (ЕС) №1305/2013;

- Бенефициентите и другите отговорни органи по изпълнение на проектите са запознати със своите задължения и отговорности, както и че поддържат отделна счетоводна система или използват съответни счетоводни записи за всички финансови операции по ПРСР, както и са запознати с изискванията за предоставяне на данни на УО и за запис на всички крайни продукти и резултати;
- Изготвянето и изпълнението на Плана за оценка, във връзка с чл. 56 на Регламент (ЕС) № 1303/2013 г. и гарантиране, че Оценките на ПРСР, във връзка с чл. 55 и чл.57 на Регламент (ЕС) № 1303/2013 са изготвени в необходимите срокове и са в съответствие със системата за мониторинг и оценка;
- Необходимата информация за Разплащателната агенция (РА) (вкл. информация за процедурите и контрола по одобрените за финансиране действия) с оглед обезпечаване на ефективното изпълнение на Програмата;
- Комуникационен план, включващ популяризиране и информация относно ПРСР; информационни и комуникационни дейности за запознаване с възможностите, предоставяни от Програмата и правилата за получаване на достъп до финансиране, насочени към потенциалните бенефициенти, партньорските и заинтересовани организации и широката общественост.

УО е отговорен за организирането и провеждането на заседанията на Комитета по наблюдение на Програмата и подготвя необходимите за работата му анализи и доклади.

УО е отговорен за изготвянето на годишните доклади за напредъка по прилагане на Програмата и след одобрение от Комитета по наблюдение ги предоставя на Европейската Комисия.

Ръководител на Управляващия орган е Директорът на Дирекция „Развитие на селските райони”.

Структурата за управление и контрол ще бъде добавена на по-късен етап.

За ефективната работа на УО са изготвени Правила за работа. УО ще сключи с РА специален договор/споразумение, в който подробно са описани всички конкретни задължения/делегиран функции/дейности по отношение на прилагането на ПРСР.

Съдържанието и периодичността на докладите от РА към УО също следва да бъдат уточнени в договора.

Прилагането на Програмата ще се осъществява от УО и от РА. Управляващият орган (Дирекция “РСР) ще бъде отговорен за прилагането на мерките по „Водено от общностите местно развитие/Лидер” и “Техническа помощ”. Прилагането на другите мерки от Програмата ще се делегира на РА чрез договора споменат по-горе.

Разплащателна агенция

В програмния период 2007-2013 г., за България е акредитирана една Разплащателна агенция (РА) , чрез която се подпомагат земеделието, селските райони и рибарството със средства от Европейския земеделски фонд за гарантиране, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, Европейския фонд за рибарството и от държавния бюджет.

Държавен фонд “Земеделие” е акредитираната Разплащателна агенция в съответствие с чл. 7 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

Разплащателната агенция управлява и упражнява контрол върху поверените ѝ операции, свързани с публична интервенция и носи цялата отговорност в тази дейност.

По отношение на извършените плащания, както и на комуникацията и съхранението на информация, акредитираната Разплащателна агенция е отговорна за осигуряването на достатъчни гаранции, че:

- подадените молби са в съответствие с изискванията, и че в рамките на развитието на селските райони, процедурата за разпределение на помощи, както и тяхното съответствие с правилата на Общността, са проверени преди разрешаване на плащането;
- за извършените плащания се водят точни и изчерпателни счетоводни сметки;
- са извършени проверките, предвидени в законодателството на ЕС;
- са представени изискуемите документи, в сроковете и във вида, регламентирани в правилата на ЕС;
- документите са достъпни и се съхраняват по начин, който гарантира, че с течение на времето ще бъдат запазени в пълен набор, валидни и четливи, включително и електронните документи по смисъла на правилата на ЕС.

Разплащателната агенция ще изпълнява всички задължения и дейности, делегирани от Управляващия орган на ПРСР и уточнени в договор между Управляващия орган и Държавен фонд "Земеделие".

Структурата за управление и контрол на РА ще бъде представена на по-късен етап.

Сертифициращ орган

В съответствие с чл.9 от Регламент (ЕС) № 1306/2013. Сертифициращият орган представя становище относно декларацията за управление във връзка с изчерпателността, точността и достоверността на годишния финансов отчет на разплащателната агенция, доброто функциониране на нейната система за вътрешен контрол, както и относно законосъобразността и правомерността на свързаните с тях операции и зачитането на принципа на доброто финансово управление.

15.1.2.2. Организация на процеса за независимо разглеждане и отговор на жалби

В Република България Административно процесуалния кодекс (АПК) е нормативния акт, който урежда реда на обжалване на административни актове, с които РА или МЗХ одобряват или отхвърлят заявките за подпомагане по ПРСР 2007-1013 г.. Създадени са две възможности за обжалване на издадените актове във връзка с предоставяне на финансовата помощ по ПРСР: пред по-горестоящ административен орган и по съдебен ред.

Съгласно действащият в момента Закон за подпомагане на земеделските производители, чл. 29, ал.3 министъра на земеделието и храните е по-горестоящ спрямо решението на ДФЗ-РА за пълен или частичен отказ на заявления за подпомагане.

При постъпване на жалба в МЗХ, тя се разпределя към дирекция „Правно-нормативни дейности“. Комисия назначена със заповед на министъра на земеделието и храните, в състав от експерти служители в дирекция ПНД разглежда жалбата. В случай, че жалбата засяга въпрос свързан с ПРСР 2007-2013 г. се изисква писмено становище на

експерт от УО. Становището на експерта от УО е решаващо при вземане на решение от Комисията.

Втората възможност пред бенефициентите е да обжалват директно по съдебен ред.

15.2. Комитет по наблюдение

Комитетът по наблюдение на ПРСР (2014-2020) се създава в съответствие с чл. 47 от Регламент (ЕС) № 1305/2013, Постановление (ПМС) № 79 от 10 април 2014 г. на Министерски съвет и със заповед на Министъра на земеделието и храните.

Комитетът по наблюдение на Програмата (КН) следи за ефективното, ефикасно и качествено изпълнение на Програмата с помощта на финансови показатели и показатели за резултати и цели.

В съответствие с чл. 74 от Регламент (ЕС) № 1305/2013, КН:

- разглежда и приема, в рамките на четири месеца след одобрение на ПРСР, критериите за избор на финансираните операции, които могат да бъдат преразглеждани в зависимост от нуждите на Програмата;
- разглежда информация за финансовото управление и изпълнение на програмата, както и заключенията и препоръките от годишните контролни доклади, изготвени от сертифициращия орган;
- разглежда и приема Комуникационната стратегия на Програмата и нейните изменения;
- наблюдава напредъка в постигане на набелязаните цели на Програмата, при отчитане на финансовите данни, общите и специфичните за програмата показатели, включително промените в показателите за резултатите и напредъка в постигането на количествено определените целеви стойности, както и на етапните цели, определени в рамката на изпълнението.
- разглежда всички въпроси, отнасящи се до изпълнението на предварителните условия за развитие на селските райони (свързани с приоритетите и тяхната приложимост) на базата на информация, предоставена от Управляващия орган;
- разглежда и приема плана за оценка на Програмата и неговите изменения, както и следи за резултатите от неговото изпълнение;
- разглежда и приема годишните и окончателните доклади за напредъка в изпълнението на Програмата, преди изпращането им в Европейската комисията;
- разглежда и дава становище по всяко изменение на Програмата, предложено от Управляващия орган;
- участва в Националната мрежа на селските райони с цел обмен на информация за изпълнението на Програмата.

Комитетът по наблюдение е колективен орган и включва всички ключови заинтересовани страни в областта на развитието на селските райони. Състои се от председател, членове и наблюдатели. Принципът на балансирано партньорство е

основополагащ в определянето на състава на КН, в който се включват най-представителните за съответните заинтересовани страни партньори:

- Компетентни национални, регионални, местни и други публични власти;
- Икономически и социални партньори;
- Академичната общност;
- Други организации представляващи гражданското общество, неправителствени организации, имащи отношение към мерките на ПРСР, включително браншови организации, организации за защита на околната среда и такива насърчаващи равенството между етносите и половете, както и представляващи ромските общности;
- Председателят на координационния съвет на Националната селска мрежа;
- Европейската Комисия участва в работата на Комитета по наблюдение като наблюдател със съвещателен глас.

За да се гарантира представителност, компетентност и капацитет за активно участие на партньорите, представителите на юридически лица с нестопанска цел в обществена полза, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности, сферата на социалното включване, екологията, образованието, науката и културата, както и представителите на организации, имащи отношение към мерките на програмата се избират по механизъм, одобрен от заместник-министър председателя и министър на правосъдието на Р.България, съгласно чл. 12, ал. 6 на ПМС № 79 от 10 април 2014 г.

Представителите на академичната общност в КН се определят чрез механизъм, утвърден от министъра на образованието и науката, съгласно чл.12, ал. 5 от ПМС № 79 от 10 април 2014 г.

Представителите на юридически лица с нестопанска цел, имащи отношение към мерките на ПРСР могат да участват в заседанията на КН като наблюдатели със съвещателен глас, съгласно чл. 12, ал. 8, т. 8 от ПМС № 79 от 10 април 2014 г. Те се избират въз основа на критериите посочени в механизъм, изготвен от УО и одобрен от Ръководителя на УО на Програмата.

Комитетът по наблюдение може да създава при необходимост постоянни и временни подкомитети, като техният състав и отговорности се уреждат в правилата за работа на КН.

УО на ПРСР, в качеството си на секретариат на КН, разработва правила за работа на КН, съгласно изискванията на регламент (ЕС) № 1303/ 2013 и ПМС № 79 от 10 април 2014 г., с които се уреждат правилата за гласуване, вземането на решения с мнозинство от две трети от присъстващите с право на глас, навременното изпращане на покана за провеждане на заседанията, условията за публикуване на подготвителните документи за заседанията на КН, процедурата за приемане и достъп до протоколите от заседанията, условията за създаване и дейността на работните групи в рамките на КН, разпоредбите относно конфликта на интереси за партньори, участващи в наблюдението, оценката и изготвянето на покани за представяне на предложения, условията за вземане на решения чрез писмена процедура и други.

Комуникационен план

Управляващият орган ще организира информационните дейности в съответствие с разпоредбите на Регламент на (ЕС) № 1305/2013 и чл. 13 и Приложение III от предложението на прилагащ Регламент на (ЕС) № [...], като е взет предвид опитът, придобит от прилагането на Комуникационния план за Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г., който обхваща организирането и провеждането (чрез обществени поръчки и при спазване на изискванията Закона за обществените поръчки) на редица информационни дейности като: *информационни семинари/ кампании*, (включващи тематични по отделните оси, или за конкретен раздел от Програмата, като информационна кампания за гаранционната схема, също така празници за агроекологичните производители и др. подобни), също така изработване, отпечатване и разпространение на *рекламно-информационни материали* по Програмата (2007-13 г.) (включващи брошури, листовки, плакати, албуми, календари, наръчници по отделните мерки, месечни бюлетини и др. подобни), и участия в *регионални и национални изложения и конференции, събори, местни тематични празници*, вкл. и изработване и излъчване на *рубрики и видеоклипове в радиа, телевизии*.

Чрез изпълнението на цитираните информационни дейности беше разширен обхвата на придобиването на информация за ПРСР (2007-13 г.) от страна на широката общественост, заинтересована в областта на развитието на селските райони и беше придобит значителен опит от страна на Управляващия орган и научени уроци за видовете и начините на информиране, чрез които обществеността иска да получава необходимата информация, както и степента на полезност и необходимост от информацията, предадената към обществеността чрез описаните по-горе информационни дейности.

Цел на информационните дейности

Управляващият орган има за цел:

- Да информира потенциалните бенефициенти за възможностите за финансиране по ПРСР 2014-2020 г. и да ги насърчи да се възползват от предоставеното подпомагане;
- Да насърчи, стимулира и провокира активността, и инициативността на потенциалните кандидати, с цел да се възползват от възможностите за развитие чрез предоставеното им подпомагане по Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.;
- Да популяризира приноса на Общността за развитието на селските райони пред бенефициентите и обществеността и да осигури прозрачност относно отпусканото подпомагане на бенефициентите по ЕЗФРСР;
- Да информира широката общественост за ролята на Общността в ПРСР 2014 - 2020 г. и за резултатите от това.

Целеви групи

Информационните дейности ще осигурят прозрачност и ще информират изброените подолу групи за възможностите, които се дават чрез ПРСР (2014-2020 г.), и процедурите и условията за получаване на достъп до средствата по ПРСР (2014-2020 г.):

- Потенциални бенефициенти;
- Икономически и социални партньори;
- Образователните и научноизследователските институции;
- Браншови и бизнес организации;
- Администрация, ангажирана с управлението на средствата по ЕЗФРСР; в т.ч. 28-те областни информационни центрове;
- Регионални, местни и публични власти;
- Неправителствени организации, включително организации за защита на околната среда и организации за подкрепа на равенството между половете и избягване на дискриминацията;
- Центрове, асоциации, клубове с нестопанска цел;
- Научни, образователни, научноизследователски институции, обучителни и културни центрове и институции, граждански сдружения;
- Представителството на ЕС за България;
- Консултантски организации;
- Медии;
- Оперативни групи и изследователи;
- Широката общественост.

Неправителствени организации работещи с малцинствата ще бъдат включени в част от дейностите на Националната селска мрежа, както и ще им бъде осигурена възможност за използването на тези изяви за обмяна на информация и добри практики. Чрез този инструмент ще се подобри достъпа на информация за подпомагане по ПРСР (2014-2020 г.) на малцинствата. За тези групи в неравностойно положение, като ромските общности, са насочени специални усилия за предоставяне на информация относно насоките и възможностите за подпомагане по Програмата. Предвидени са и специфични действия за приобщаването на ромската общност, които ще са включени в дейностите за информираност и публичност на ПРСР (2014-2020 г.), и които Управляващия орган ще предприеме в процеса на прилагане на Програмата.

Индикативен Бюджет

Средствата, определени за Комуникационния план, ще се осигурят от бюджета на мярка „Техническата помощ“ на ПРСР (2014-2020 г.)

Информационни дейности и фази на Комуникационния план

▪ *Информационни дейности:*

Управляващият орган е отговорен за информираността и запознаването на потенциалните бенефициенти и широката общественост с приоритетите, които ще се подпомагат по ПРСР (2014-2020 г.) и ролята на Европейския съюз за предоставяната помощ.

За всяка мярка от ПРСР (2014-2020 г.) ще бъде публикувана подробна наредба в българския Държавен вестник. Това ще бъде документът, който ще регламентира:

- реда за прилагане на конкретните мерки от ПРСР (2014-2020 г.);
- подпомаганите сектори;
- допустимите инвестиции;
- финансовите условия;
- критериите за допустимост на кандидатите;
- процедурите за кандидатстване и плащане на помощта, включително изискваните придружаващи документи.

Ще бъдат изготвени ръководства и указания по мерките от ПРСР (2014-2020г.), които ще имат за цел да подпомогнат кандидатите за реда и начините за кандидатстване по Програмата, както и за последващото управление и прилагане на проектите, вкл. и за начините за подготовка на заявки за плащане

Ще бъде осигурена информация под формата на:

Семинари, курсове и дискуссионни форуми за обучение на обучаващи

Тези обучения и информационни събития ще включват подробно описание на всички подходящи инвестиции (дейности по мерките, информация за инвестиции) възможностите за ползване на финансовата помощ, критериите за подпомагане, както и всички документи за кандидатстване. Тези семинари, курсове и дискуссионни форуми ще бъдат организирани за:

- агенциите и звената на МЗХ, РА, НССЗ, Изпълнителна агенция по горите, регионалните информационни офиси към МС;
- членовете на неправителствени организации;
- асоциации на производители;
- земеделски камари;
- избраните МИГ;
- Звеното за управление на Националната селска мрежа и ЕПИ;
- членовете на Националната селска мрежа, ТРГ и Координационния Комитет към НСМ;
- консултантски организации;
- други партньори и организации, представляващи потенциалните бенефициенти по Програмата.

Информационни семинари

Ще бъдат проведени информационни семинари за потенциалните бенефициенти с национално покритие. В тези семинари ще се представят възможностите за подпомагане по ПРСР (2014-2020 г.), като:

- условията и критериите за кандидатстване;
- необходимите документи по мерки;

- информация за съставянето и съдържанието на бизнес-плана;
- допустимите разходи и дейностите за финансиране;
- имена и служебни адреси на местни експерти от МЗХ, НССЗ, Разплащателната агенция и техните подразделения в страната, работещи по ПРСР;
- ангажиментите на потенциалните бенефициенти след одобрението и изпълнението на проектите им по ПРСР;
- начините за подготовка и подаване на искания/ заявки за плащане;
- препоръки за намаляване риска от грешки в процеса на кандидатстването;

Лекции

При получена покана от други институции и партньори, УО ще съдейства за осигуряването на участие на експерти за разясняване възможностите за подпомагане по ПРСР (2014-2020г.).

Отпечатване на информационни материали

УО иРА (чрез наемане на външни изпълнители, финансирани със средства от мярка „Техническа помощ“), Звеното за управление на НСМ и партньорските организации ще осигуряват различни тематични технически материали – книжки, брошури, дигитални и други печатни материали, с които да улеснят прилагането на ПРСР (за бенефициенти) и ще разпространяват информация за нейните резултати (за широката общественост).

Медийни изяви/имиджови събития и кампании

Управляващият орган ще осигури (чрез наемане на външни изпълнители, финансирани със средства от мярка „Техническа помощ“), специални материали и съобщения за печата, телевизионните и радио канали, свързани с ПРСР (2014-2020 г.), като:

- изготвяне на информационни/рекламни видеоклипове/радиоклипове;
- заснемане на информационни/рекламни видеоклипове/радиоклипове;
- участие на експерти от Управляващия орган/Разплащателната агенция в специализирани телевизионни и радио предавания;
- предоставяне на информация за публикуване на материали – брандирани страници, притурки (вложки), статии и интервюта в печатни издания.

Информационни пунктове

Чрез създадените 28 областни информационни центрове, покриващи географски и секторно цялата страна, както и чрез областните и общински служби на МЗХ, НССЗ и на Разплащателната агенция, гражданите ще могат да търсят съдействие, информация или експертна помощ във връзка с условията по прилагането на ПРСР (2014-2020 г.).

Интернет

Пълна и актуална информация за ПРСР (2014-2020 г.) се качва на интернет страниците на Програмата, МЗХ и РА (www.prsr.government.bg; www.mzh.government.bg и www.prsr.bg). Интернет страниците периодично ще обновяват подробна информация за процеса на прилагане на Програмата, включително списък на одобрените молби по

Програмата. Сайтовете ще съдържат препратки/линкове към Програмата за развитие на селските райони (2007-2013 г.) , както и към сайтове на ЕС посветени на ЕЗФРСР. Посоченото по-долу също ще бъде публикувано:

- наредбите за мерките;
- ръководства/ наръчници за кандидатстване;
- необходимите документи за кандидатстване;
- имена, и-мейли, адреси и телефони на експерти, за специфични въпроси свързани с кандидатстването по Програмата;
- списък на бенефициенти и списък с одобрени, отхвърлени и изплатени проекти по ПРСР (2014-2020 г.) и размера на общественото подпомагане разпределено/изплатено на бенефициентите (информацията ще се обновява годишно считано от 2014 г.);
- форум за коментари и даване на коментари.

Социалните мрежи

В комуникацията чрез социалните мрежи Facebook, Twitter и други ще се изгради и поддържа високо обществено доверие към процесите по изпълнение и управление на ПРСР. Обратната връзка с потребителите ще бъде търсена чрез възможностите на социалните мрежи – директни коментари към публикуваните материали и попълване на онлайн анкети.

УО ще се стреми информацията да достигне до определената аудитория, т.е. специално внимание ще бъде обърнато на разпространението на печатни материали и използването на местните масмедии за селските райони, в които достъпа до Интернет е ограничен. За тази цел може да бъдат наети по техническа помощ професионални експерти, за да доразвият и усъвършенстват Комуникационния план.

▪ **Фази на комуникационния план**

Подбирането и фокуса на комуникационните усилия ще бъдат пригодени към различните етапи на Програмата, като е взет предвид опита от предишния програмен период 2007-2013 г. и очертаните фокуси и сфери на действие, обхванати в процеса на комуникация и публичност:

Фаза 1: Подготовка на ПРСР – запознаване на потенциалните бенефициенти и обществеността с ПРСР (2014-2015г.):

Това е въвеждаща фаза на ПРСР (2014-2020 г.), в която потенциалните бенефициенти и обществеността се осведомяват за приоритетите на Съюза за развитие на селските райони, както и същността на параметрите на мерките, които ще бъдат включени в ПРСР (2014- 2020 г.).

Фаза 2: Прилагане на ПРСР – поддържане на осведомеността на бенефициентите с изискванията по мерките и информиране на обществеността за процеса на прилагане на Програмата (2015-2019 г.):

Акцентът в тази фаза ще е насочен в поддържане на информираността на бенефициентите за изискванията в подробните текстове на мерките и наредбите за тяхното прилагане, процедурите за кандидатстване и необходимия набор от

документи. В тази фаза бенефициентите ще бъдат навреме информирани в случай на промяна в мерките от Програмата, с цел намаляване риска от грешки. Добрите практики и практически уроци от прилагането на мерките, както и подходящи експертни съвети и примерни казуси за нуждите на бенефициентите и обществеността, ще бъдат изследвани, публикувани и представяни чрез , информационни семинари и изяви, или осигурени например от Националната селска мрежа (НСМ), и/ или чрез информационни печатни материали, и Интернет.

Новини за изпълнението на Програмата и сключените договори/одобрените помощи и плащания ще бъдат разпространени на национално и регионално ниво чрез печатни материали (книжки, дигиталки, брошури и т.н.), сайта на МЗХ, на Програмата и РА, информационните областни центрове, обществени форуми и т.н.

Фаза 3: Крайна фаза на ПРСР – обобщаване на опита (2019-2020 г.):

Фазата ще обобщи положителния и отрицателния опит от прилагането на Програмата за развитие на селските райони (2014-2020 г.) и ще се използва за планирането на следващия програмен период. Заключениета могат да формулират, на кои мерки/дейности ще се даде приоритет и подпомагане в следващия програмен период, и също така как да се подобри в бъдеще прилагането на Програмата. Средствата за информираност ще включват семинари, публични дебати, съобщения за пресата, радио и телевизионни предавания в национални и регионални медии и информационни уеб сайтове.

Критерии за оценка на въздействието на информационните и публични мерки

Критериите за оценка на въздействието на информационните и публични мерки ще се основават на опита от предишния програмен период (2007-2013 г.), когато бяха проведени изследвания и анализи за получаването на количествена и качествена информация по отношение на използваните информационни източници и прозрачността по прилагането на Програмата. Количествената информация ще включва употребата на различни информационни източници към бенефициентите, за да получат информация за ПРСР (2014-2020 г.) (т.е. семинари, печатни информационни и рекламни материали, медии, съвети от експерти и т.н.), които да отразяват различните етапи на реализация на Програмата: осведомяване за мерките от Програмата за развитие на селските райони и предлаганите възможности; подготовка на документите за кандидатстване и решаване на практически въпроси; реализацията на проектите; документите за плащане и начина за отпускане на средства; избягване на грешки в процеса на кандидатстване. Качествените оценки ще бъдат използвани, за да се прецени степента на удовлетворение на бенефициентите от информацията придобита от различните информационни източници, и действия (семинари, печатни рекламни и информационни материали, радио и телевизионни предавания, съвети от Министерството на земеделието и храните, Разплащателната агенция или Националната служба за съвети в земеделието, експерти на централно и регионално ниво).

Тези мониторингови индикатори трябва да измерват обсега на комуникационните способности и ще включват броят на семинарите/лекциите/обученията, както и броя на участниците в тях, броят на публикуваните/разпространени информационни материали, и броят на информационно/рекламни статии или предавания в национална/регионална медия.

Индикаторите за оценка трябва да измерват ефективността на различните комуникационни способности, т.е. нивото на удовлетворение на бенефициентите от

получената информация, имайки предвид нуждите на бенефициента на даден етап от участието по мерките от ПРСР: познание за предлаганите възможности; подготовка на документите за кандидатстване, реализацията на проектите; документите за плащане и начина за отпускане на средства. Методът за оценяване на удовлетворението на бенефициента ще се определя от независими оценители на ПРСР.

Органи отговорни за прилагането на Комуникационния план

Управляващият орган ще е отговорен за общото прилагане на Комуникационния план. Агенциите и службите на МЗХ, както и РА ще поемат част от организацията на информационните и публични мерки. Националната селска мрежа и мрежата за ЕПИ ще бъдат включени, чрез звеното за управление на НСМ и Координационния Комитет към НСМ. Останалите звена на МЗХ ще подпомагат (при нужда) дейността на Управляващия орган при организирането на конференции, семинари, дискусии, както и публикуването на печатни материали и ползването на национални и регионални масмедии и ще отговаря за директното възлагане на поръчки с медиите и радиата. УО и РА на централно и на регионално ниво постоянно ще предлагат експертни съвети на бенефициентите на базата на наредбите за прилагане на мерките и наръчниците за бенефициенти. НССЗ активно ще съдейства с пълна информация относно кандидатстването по ПРСР. Също така, чрез участието в дейностите на Комитета по наблюдение и неговите работни групи, както и в Националната селска мрежа и мрежата за ЕПИ, УО ще осигури участието на други органи и партньори като информационни предаватели - местни и регионални власти, професионални организации, икономически и социални партньори, НПО (особено организации, които работят за защита на околната среда).

В изпълнение на чл. 54 от Регламент (ЕС) 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета, ще бъде разработен Комуникационен план, който ще е част от Плана за действие на Националната селска мрежа, и който ще се фокусира върху осигуряване на популяризиране и информация относно ПРСР (2014-2020 г.), и върху осъществяването на информационни и комуникационни дейности, насочени към широката общественост.

Прилагането на специфични дейности като медийните кампании и отпечатването и разпространението на печатни материали ще се възлага на независими професионални организации.

По мярка „Техническата помощ“ могат да бъдат наемани професионални консултанти, които да доразработят и усъвършенстват цялостния подход, съдържанието и информационните канали, които ще се използват в настоящия Комуникационен план, както и ще подпомагат работата по неговото изпълнение.

Всички наредби за прилагането на мерките ще включват приложение с инструкции за вида на техническите характеристики на информационните и публични дейности, така че бенефициентите да могат да изпълнят техните задължения.

Задължения на бенефициентите

Посочените по-долу изисквания ще бъдат част от договорните отговорности на бенефициентите, в съответствие с изискванията за информираност и публичност:

- Ако проекта финансиран по ПРСР е с инвестиционна стойност над 50 000 евро, бенефициента трябва да постави обозначителна табела в размер не по-малък от А3 формат.
- Обозначителна табела трябва да бъде поставена и в седалището на МИГ финансиран по ЛИДЕР.
- Билборд трябва да се постави и за инвестиции в инфраструктура или строителство, чиято стойност надвишава 500 000 евро.

Билбордовете и табелите трябва да се поставят на видно място не по-късно от 3 месеца след завършването на дейността, и да съдържат описание на проекта/дейността и елементите описани по-долу. Информацията трябва да заема поне 25% от билборда или табелата.

Технически характеристики на информационните и публични дейности

УО ще осигури информационните и публични дейности да съдържат изброените по-долу елементи:

- Европейския флаг в съответствие с графичните изисквания и заедно с обяснението на ролята на Общността посочени в Приложение III на Прилагащия Регламент (ЕС) № [...]
- За дейностите и мерките, финансирани по оста Лидер, трябва да се използва логото на ЛИДЕР.
- В случай на информация, предоставена чрез електронни средства-интернет сайтове, трябва да посочват приноса на ЕЗФРСР като минимум на заглавната страница, както и да включват хипервръзка към сайта на Европейската Комисия относно ЕЗФРСР.
- Всички публикации за ПРСР, трябва да съдържат на заглавната си страница ясна индикация за участието на Общността, както и емблемата на Общността, ако са използвани и национални или регионални емблеми. Тези изисквания трябва да се спазват и за информацията разпространена чрез електронни медии.
- Ако проекта или част от него са финансирани по линия на повече от един Европейски фонд, то табелата/билборда ще изписва подпомагане от Европейския структурен и инвестиционен фонд (ЕСИФ).

15.4. Механизми за съгласуваност между дейностите, предвидени по линия на стратегиите за местно развитие, мярка „Сътрудничество“ и мярка „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“

За изпълнението на стратегиите за воденото от общностите местно развитие, местните инициативни групи могат да прилагат различни мерки от ПРСР 2014-2020, като няма да има разграничаване по вида на интервенциите и бенефициентите с тези, определени в програмата. Така за бенефициенти, попадащи в обхвата на одобрени местни инициативни групи, подкрепата по мерките на национално ниво е допълнена при прилагането на стратегии за водено от общностите местно развитие. По този начин се постига синергия и по-голям ефект от прилагането на ПРСР и на стратегиите за воденото от общностите место развитие.

В стратегиите за водено от общностите местно развитие няма да се включват мерки от ПРСР, предвиждащи фиксирани плащания и мерки, свързани със схеми за плащания на площ, в т. ч. мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия”, включваща подмерки 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски производители” и 6.2 „Стартова помощ за неземеделски дейности”.

Местните инициативни групи не са допустими бенефициенти по мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от ПРСР на национално ниво, но мярката може да бъде включена в стратегиите за водено от общностите местно развитие и МИГ могат да са допустим бенефициент по нея.

Местните инициативни групи не са допустими бенефициенти по мярка 16 „Сътрудничество“ от ПРСР.

В стратегиите за водено от общностите местно развитие могат да бъдат включени дейностите по чл. 35 от Регламент (ЕС) № 1305/2013, с изключение на включените в мярка 16 „Сътрудничество” от ПРСР подмерки 16.1, 16.2 и 16.4 с оглед ясната демаркация и намаляване на административната тежест за местните инициативни групи при проверките за недопускане на възможността за двойно финансиране.

За недопускане възможността за двойно финансиране няма да се позволява подкрепа по стратегията за водено от общностите местно развитие и по ПРСР 2014 – 2020 г. за едни и същи дейности.

Всеки проект, включен в стратегиите за воденото от общностите местно развитие се проверява за отсъствие на двойно финансиране по съответните мерки към ПРСР 2014-2020, преди неговото одобрение.

15.5. Гарантиране на ефективно, ефикасно и координирано прилагане на ЕЗФРСР и дейности за постигане намаляването на административната тежест на бенефициентите

Опитът от прилагането на Програмата в програмния период 2007-2013 г. показва, че причините за установените грешки са свързани както с дейността на Управляващия орган и на Разплащателната агенция, така и с бенефициентите и се основават най-общо на неспазване на изискванията за допустимост и по-конкретно на неспазване на: системата на контрол и административни процедури; агроекологичните, ангажименти, специфичните изисквания към инвестиционните мерки или правилата за обществени поръчки, изискванията при подготовката на документите за кандидатстване и за отчитане на проектите или подаване на неточни декларации за площ, поради недостатъчна информираност на бенефициентите; и т.н.

Междинната и текущите оценки на ПРСР (2007-2013) идентифицираха най-общо причините и препоръчаха предприемането на корективни действия както по отношение минимизирането на установените грешки в условията на Програмата, така и за опростяване и хармонизиране на правилата и процедурите за нейното прилагане, което има съществено влияние върху грешките.

В тази връзка, механизмът за въздействие върху основните причини и предприетите действия по опростяване на прилагането на ПРСР (2014-2020) трябва да обхващат всички ключови участници в изпълнението на политиката за развитие на селските райони, както от страна на администрацията, така и по отношение на бенефициентите, в т.ч. Управляващия орган, Разплащателната агенция, Комитета по наблюдение, браншовите и партньорски организации и фермерски асоциации, Националната селска

мрежа, преките бенефициенти и др., между които трябва да има координирани усилия за постигане на очакваните резултати.

С оглед минимизиране на първопричините за установените в програмния период 2007-2013 г. най-често констатирани грешки и предприемане на действия по опростяване на прилагането се предвижда предприемането следните коригиращи и превантивни мерки и действия в изпълнението ПРСР (2014-2020):

- **По отношение на програмирането:**

- Опростяване на мерките и повишаване на тяхната управляемост и възможност за контрол в т.ч. опростяване условията и критериите за допустимост и облекчаване изискванията към бенефициентите;
- Създаване на кратки, точни, ясни и лесно приложими разпоредби и създаване на стройна нормативна уредба за прилагането на Програмата, с цел минимизиране промените на нормативните актове.

- **По отношение на управлението и прилагането на Програмата:**

- Детайлизиране на насоките на ЕК на национално ниво по отношение на „термините”, за тълкуването на които са възникнали неясноти и трудности през настоящия период 2007-2013 г. (напр. иновации).
- Унифициране на правилата по ПРСР (2014-2020) с другите ОП за публичните бенефициенти, напр. изискванията за ЗОП и т.н. – изработване на общо приложими нормативни правила и подход за администриране на заявленията за подпомагане по мерки, които имат сходни изисквания.
- Подобряване на ИТ инструментите и електронния обмен на данни между органите, участващи в изпълнението на ПРСР, с цел обогатяване на наличната информация за бенефициентите и намаляване риска от поява на грешки. Изграждане на електронни връзки с други администрации (вкл. създаване на допълнителни електронни регистри), които не участват пряко в процеса по изпълнението на Програмата, но данните, които администрират имат отношение към прилагането на Програмата. Осигуряване на електронен обмен на данни, вкл. електронен обмен на данни между администрацията и бенефициентите.
- Прилагане на методология за оценка на обосноваността на разходите по допустимите 3 начина (референтни цени, сравнение на оферти и оценяваща комисия).
- Подобряване на системата за вътрешен контрол и процедурите за координация, чрез подобряване на действащия вътрешен контрол (т.е. заявленията за плащане, по-строги проверки, обществени поръчки, недопустими разходи); създаване на вътрешни работни групи или фокус-групи, които да проследяват изпълнението на одиторски и на други контролни органи препоръки, разглеждане на процедурите и формулярите (т.е. правилата за обществените поръчки).
- Преработване и подобряване на системата за корекции при плащанията, с оглед прилагане на санкции, пропорционални на тежестта на нарушението;
- Опростяване на подхода спрямо разходите, чрез използване на опростени варианти за разходите като - фиксирани суми, стандартни таблици за разходите за единица продукт и др., което ще доведе до намаляване на риска от грешки, както и на административната тежест за бенефициентите и ще улесни усвояването на средствата. За целта ще се ползват изготвени от Комисията Насоки за опростени разходи за Европейските структурни и инвестиционни фондове.

- Осигуряване на прогнозируемост и последователност при отварянето на приемите чрез създаване на необходимата организация, включително чрез нормативни разпоредби, така че приемите по мерките да са обявени в достатъчно ранен период преди самия прием, както и създаване на организация за цикличност на приемите.
- **По отношение на бенефициентите на Програмата:**
 - Създаване на кратки, точни и ясни разпоредби, лесно разбираеми и приложими от бенефициентите.
 - Въвеждане на електронна система за подаване, както на заявления за подпомагане, така и за заявки за плащане.
 - Въвеждане на система за електронен подпис на договорите и документите, която да е при поискване от бенефициента.
 - Намаляване на изискуемите документи, чрез рационализиране на критериите за допустимост, произтичащи от националната нормативна уредба.
 - Създаване на опростени правила за допустимост на бенефициентите, подкрепени с опростяване на заявленията и създаване на възможност за обработка за проектите на местно ниво за някои от мерките.
 - Осигуряване на административен капацитет за предоставяне на безплатни консултации за попълване на заявленията за кандидатстване и заявките за плащане в областните дирекции на РА.
 - Провеждане на обучения и консултации, в т.ч обучение и консултиране по конкретни теми, както по отношение различните условия на прилагането на проекти и допустими разходи по мерките, така и относно - декларацията за плащане и допустимост на площите; разбиране на ангажиментите по агро-екологични договори; правилата за обществените поръчки и задълженията на бенефициентите във връзка с тяхното спазване и др;
 - Провеждане на активни информационни и медийни кампании и изготвяне на материали (ръководства, брошури, диплянки и др.) относно условията за кандидатстване, недопустимите разходи, добри практики; създаване на „екипи на колела“ за информиране на бенефициентите и мобилни екипи от експерти, които да достигат до най-отдалечени и изолирани селски райони, за да предоставят пряко необходимата информация и обучение.
- **По отношение на административния капацитет:**
 - Изграждане на постоянно действаща мрежа за обучение на служителите в администрацията на УО и на РА по конкретни теми, свързани с прилагането на мерките и цялостното прилагане на Програмата, включително приложимото национално и европейско законодателство. С цел оптимизиране на процеса и обезпечаване на правилното прилагане, обучения следва да се проведат и за подобряване обмена на информация и данни между органите, участващи в управлението и прилагането на Програмата; подобряване на проверките и контрола в т.ч относно обосноваността на разходите и цените; правила за прилагане на обществените поръчки; процедури за обработка на исканията за плащане към бенефициентите.
 - Въвеждане на кратки срокове за кореспонденция вътре в административните структури, отговорни за управлението и прилагането на Програмата, като това правило залегне в правилниците за работа на тези звена.

15.6. Техническа помощ

Техническата помощ осигурява средствата, необходими за изграждането на административен капацитет, ефективното управление и прилагането на Програмата. Тя ще бъде използвана в съответствие с Чл. 51 и Чл. 52 от Регламента на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони № 1305/2013 за дейности, свързани с подготовката, управлението, наблюдението, оценката, информацията и комуникацията, работата в мрежи, разрешаването на жалби и контрола и одита на Програмата.

Ще бъдат подпомагани следните дейности:

- Дейности свързани с организиране на заседанията на Комитета по наблюдение (КН) на ПРСР (2014-2020 г.) и работните групи към него, включително разходите (пътни и ношувки), свързани с участие на членовете на Комитета, членовете на работните групи към КН, както и на други лица, чието участие в заседанията на Комитета и/или работните групи е обосновано и необходимо;
- Дейности, свързани с организиране на заседанията на тематични работни групи, свързани с програминирането и изпълнението на ПРСР.
- Извършване на анализи, проучвания, изследвания и други технически доклади от външни изпълнители, необходими на Управляващия орган, Комитета по наблюдение и/или неговите работни групи, и на Разплащателната Агенция, за целите на ефективното управление, наблюдение и прилагане на ПРСР (2014-2020 г.);
- Изготвяне и разпространение на информация относно ПРСР чрез:
 - Изготвяне, разпространение и публикуване на материали за информираност и публичност;
 - Подпомагане на подготовката и изпълнението на Комуникационния план (описан в Раздел 15.2. на Програмата) (вкл. и наемане на външна експертна помощ за разработване и/или допълнително прецизиране/изменения), в това число предвидените дейности за публичност на Програмата, включващи начините за кандидатстване по мерките на Програмата, популяризиране на добри практики и др., както и изпълнението на нейните цели и приоритети.
- Обезпечаване на висококачествени преводачески услуги за нуждите на ПРСР (2014-2020 г.);
- Организиране (в това число разходи за организация, подготовка/размножаване на информационни и др. материали, пътни, дневни, квартирни) на непланирани публични събития, по инициатива на УО и/или на потенциални бенефициенти и/или социално-икономически партньори, осъществяването на които се поема от МЗХ;
- Организиране и участие в обучение на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението и оценката на ПРСР (2014-2020 г.), в т. ч. сътрудничество между УО и подобни структури в държавите членки

на ЕС (в това число разходи за организиране на обученията и разходи за участие – пътни, пълен пансион, квартирни и такси за обучение);

- Разработване, инсталиране, модернизиране и поддръжка на компютърни системи за управление, наблюдение и оценка (включително за закупуване на техника и програмни продукти), както и наемане на външни експерти за изпълнението на тези дейности. Разходи за наемане на помещения (ако е приложимо);
- Организиране и провеждане от Управляващия орган или Разплащателната агенция на комисии за оценка и избор на проекти, вкл. и заплащане на хонорар на външните за МЗХ и РА членове на комисиите;
- Подготвителни дейности, свързани с пре-дефинирането на обхватът на другите необлагодетелствани райони, които са различни от планинските;
- Изготвяне на оценките, описани в Раздел 9 „План за оценки“;
- Дейности за намаляване на административната тежест и повишаване на административния капацитет на бенефициентите;
- Участие на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението, и оценката на ПРСР (2014-2020 г.) в международни прояви, които са директно свързани с развитието на селските райони (вкл. и такса за участие);
- Участие на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението, и оценката на ПРСР (2014-2020 г.) в технически срещи със службите на ЕК, и в комитети/ работни групи на ЕК, разходите за които не се възстановяват от ЕК;
- Разходи за индивидуални брутни месечни заплати на персонала, изпълняващ дейности, пряко свързани с управлението, наблюдението, оценката и контрола на ПРСР (2014-2020 г.) и разписани в длъжностните им характеристики, на месечна база.

Плащанията по тази точка ще бъдат съпроводени с необходимите счетоводни документи и ще бъдат ограничени в рамките на периода на прилагане на ПРСР (2014-2020 г.). Сумите ще бъдат изплащани на годишни дялове за целия период на изпълнение на ПРСР.

За щатния персонал, ангажиран с дейности, пряко свързани с управлението, наблюдението, оценката и контрола на ПРСР, ще бъде допустимо да получава допълнително възнаграждение с непостоянен характер пропорционално на времевата ангажираност и въз основа на постигнати резултати, които ще бъдат оценявани от ръководителя на съответната административна структура или упълномощено от него лице и измервани съгласно механизъм, разработен при спазване на принципите за прозрачност. За щатния персонал, работещ на непълно работно време по задачи, свързани с изпълнението на ПРСР и изброени по-горе, само персонала с минимум 50% заетост по ПРСР ще бъде допустим за допълнително финансово стимулиране с непостоянен характер. То няма да се дублира с други подобни национални схеми за стимулиране и ще бъде съпроводено с необходимите счетоводни документи.

- Наемане на допълнителен персонал, необходим с оглед засилване на капацитета на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола,

наблюдението и оценката на ПРСР към УО и РА и разходи за възнагражденията за този персонал, както следва:

- Допълнителен персонал към УО - дирекция „Развитие на селските райони” на МЗХ;
- Допълнителен персонал към РА.

Допълнителният персонал към УО и РА ще изпълнява ясно разграничени дейности, пряко свързани с управлението и прилагането на ПРСР, на основата на сключен договор с УО/РА, но няма да има статута на постоянни служители. Срокът на договорите на тези служители няма да надхвърля крайната дата на допустимост на разходите по ПРСР. Участие на администрацията, ангажирана в управлението, изпълнението, контрола, наблюдението и оценката на ПРСР, в международни прояви (вкл.обмяна на най-добри практики) в областта на развитието на селските райони, които са директно свързани с прилагането на помощта за развитие на селските райони в България;

- Участие на администрацията, ангажирана в управлението и управление на прилагането на ПРСР в работни срещи със службите на ЕК и в комитетите/работните групи на ЕК, разходите за участие на които не се възстановяват от ЕК;
- Разходи за създаване и функциониране на Националната селска мрежа, след 31.12.2015 г.;
- Разходи за работа в мрежа и разрешаване на жалби;
- Наемане на независими консултанти (организации/експерти) за изпълнение на краткосрочни и дългосрочни задачи, свързани с управлението и прилагането на ПРСР;
- Наемане на консултанти/(организации/експерти) от други страни-членки на ЕС за обмяна на опит с администрацията при управлението, наблюдението, контрола и оценката на ПРСР (2014-2020 г.);;
- Дейности, свързани с организирането и провеждането на процедурите за възлагане на обществените поръчки и сключването на договорите за дейностите по линия на мярка „Техническа помощ“ (в т.ч. за изготвяне на технически задания);
- Дейности, свързани с организацията и провеждането от Управляващия орган или Разплащателната агенция на комисии за оценка и избор на проекти, вкл. и заплащане на хонорар на външните за МЗХ членове на комисиите;
- Разходи за подготвителни дейности, свързани с пре-дефинирането на обхватът на другите необлагодетелствани райони, които са различни от планинските;
- Разходи за извършване на оценките, описани в Раздел „План за оценки“;
- Разходи за намаляване на административната тежест на бенефициентите;
- Разходи, свързани с проверки на място (пътни и нощувки);
- Разходи за изготвяне и изпълнение на Антикорупционна стратегия за целесъобразност на използването на помощта от ЕЗФРСР;

- Дейности, свързани с подготовката на следващия програмен период (след 2020г.).

Прилагането на дейностите по линия на техническа помощ ще бъдат организирани съгласно Закона за обществените поръчки, за дейности попадащи в обсега му, или съгласно приложимото национално законодателство за дейности, които не попадат в обхвата на ЗОП.

Бюджет, възлизащ на 54 500 000 евро от ЕЗФРСР е разпределен в ПРСР (2014-2020 г.) за дейностите по линия на техническа помощ. Финансовата помощ, отпусната за тези дейности, е в размер до 100% от общите допустими разходи. Бюджетът на мярката е определен на база опит от прилагането на мярката, като са взети предвид темповете и нивата на договориране на заявленията и на разплащане на разходите по мярка 511 „Техническа помощ“ от ПРСР за периода 2007-2013 г.

В рамките на бюджета на мярката „Техническа помощ“ ще бъде заделена сума за **създаване и обслужване на Националната селска мрежа, която ще възлиза на 5.5% от бюджета на мярката „Техническа помощ“.**

Размерът на бюджета на Националната селска мрежа, е определен на база неофициален анализ на УО, сумиращ средствата, определени за създаденото с договор от 09.11.2012 г. Звено за управление на НСМ и спрямо дейностите, извършени от създаването на Звено за управление, дейностите предвидени да бъдат изпълнени от него до 31.12. 2015 г. (приключване на договора с Изпълнителя), както и върху размера на дейностите, предвидени да се изпълняват от Звеното за управление на НСМ след края на 2015 г.

Дейности по мярката „Техническа помощ“	Дял от бюджета на мярката „Техническа помощ“ (%)
Дейности за подпомагане управлението, наблюдението, оценката, обучението на персонала и прилагането на ПРСР (2014-2020 г.)	94.5%
Национална селска мрежа	5.5%

Бенефициенти

- Дирекция РСР - Управляващ орган на ПРСР;
- ДФ „Земеделие“ - Разплащателна агенция;

16. Действия за въвличане на партньорите

Действия, предприети за привличане на партньорите	Предмет на проведените консултации	Обобщение на резултатите от консултациите с партньорите
Създаване на Тематична работна група (ТРГ) за разработване на ПРСР(2014-	Провеждане на процедура за избор на членове на ТРГ на базата на изготвени и одобрени	Избрани и утвърдени членове на ТРГ

2020) с участие на партньорите	механизъм и методика за реда и условията за избор на неправителствени организации	
6 заседания на ТРГ	Обсъждане с партньорите на: 1.правила и график за работа на ТРГ, проекти на регламентите и териториалния обхват на ПРСР (2014-2020); 2.дефиницията на селски район, SWOT анализа, интервенционна логика, анализа на нуждите; 3.проекта на анализ и стратегия на ПРСР (2014-2020); 4.коментарите от работата на фокус групите и предложените мерки; 5.първи вариант на ПРСР 2014-2020; 6.промени в програмата след отразените коментари на ЕК, ТРГ и предварителната оценка.	1.Приети процедурни правила и индикативен график за работа на ТРГ; 2.сформирани екипи от УО, РА и партньорите за разработване на ПРСР (2014-2020); 3.подобрени анализ и стратегия, след отразяване на получените коментари от 3-то заседание на ТРГ; 4.подобрени варианти на мерки след отразяване на коментарите от 4-то заседание на ТРГ, свързани с работата на фокус групите; 5.подобрен първи вариант на програмата след отразяване на получените коментари от 5-то заседание; 6.подобрен вариант на програмата преди официалното и изпращане в ЕК.
Фокус групи	Обсъждане на конкретни предложения за подобряване на частите на ПРСР (2014-2020) от членовете на съответния екип, състоящ се от представители на УО, РА и партньорите	Подобрени стратегия, анализ, мерки на ПРСР (2014-2020) и преглед на предварителните условия
Привличане на партньори със съвещателен глас	Обсъждане на теми, поставени от заинтересовани партньори, които не са членове на ТРГ	Подобрени текстове на ПРСР (2014-2020)
Представяне на ПРСР на две заседания на КН	1.Обсъждане на анализа и стратегията 2.Обсъждане на проекта на ПРСР(2014-2020)	Обсъден проект на ПРСР (2014-2020)
Достъп до информация, прозрачност	Регулярно публикуване на материалите и документите за дейността на КН и ТРГ, както и проекта на ПРСР (2014-2020) на страницата на ПРСР. Провеждане на обществено обсъждане на проекта на ПРСР	Осигуряване на прозрачност и достъп на членовете на КН, ТРГ и широката общественост до последните варианти на работните документи

Партньорството с компетентните национални, регионални и местни власти, икономическите и социалните партньори, представителите на гражданското общество и други организации е организирано съгласно чл. 5 на Регламент (ЕС) 1303/2013 г. и

Европейския кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове.

В изпълнение на чл. 5 от Постановление № 5/18.01.2012 г. и Решение № 328/25.04.2012 г. на Министерски съвет и във връзка с писмо на министъра по управление на средствата от Европейския съюз, МЗХ създаде организация и проведе процедура за сформирание на **Тематична работна група за разработване на Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (ТРГ по ПРСР (2014–2020))**. В състава на ТРГ бяха поканени и включени представители на:

- Централното координационно звено, Сертифициращите органи по оперативните програми, Разплащателната агенция по Програмата за развитие на селските райони и Одитния орган по оперативните програми за програмния период 2007 - 2013 г.;
- Ведомствата, отговорни за политиките, по които ще се финансират мерки от съответната програма;
- Дирекция „Стратегическо развитие и координация” в администрацията на МС;
- Дирекция „Икономическа и финансова политика” на Министерството на финансите;
- Националният статистически институт;
- Комисията за защита от дискриминация;
- Регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2;
- Национално представителните организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда;
- Национално представителните организации на и за хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
- Националното сдружение на общините в Република България;
- Академична общност;
- Неправителствени организации.

МЗХ проведе процедура за избор на представители на неправителствения сектор, съгласно Механизма за избор на неправителствени организации, чиито представители участват в състава на работните групи за разработване на Договора за партньорство и програмите на Република България за програмен период 2014 – 2020 г., утвърден от министъра по управление на средствата от ЕС. Съгласно този механизъм бяха изключени неправителствени организации, регистрирани по ЗЮЛНЦ в частна полза. Голяма част от неправителствените организации, работещи в сектор земеделие, хранително-вкусовата промишленост и горите са регистрирани в частна полза по ЗЮЛНЦ. За да се предотврати изключването на заинтересувани лица – бъдещи бенефициенти и партньори от участие в процеса на програмиране на ПРСР (2014–2020), МЗХ поиска от министъра по управление на средствата от ЕС, неправителствени организации, работещи в частна полза, от сектор земеделие, хранително-вкусовата промишленост и горите да бъдат допуснати за членство в ТРГ. За целта бе изработена Методика за реда и условията за избор на неправителствени организации, работещи в областта на земеделието, хранително-вкусовата промишленост и горите, с която НПО, регистрирани по ЗЮЛНЦ в обществена и в частна полза, могат да бъдат членове на ТРГ. След съгласуване с министъра по управление на средствата от ЕС, МЗХ проведе процедура за избор на НПО за членове на ТРГ, съгласно Механизма и Методиката. Процедурата стартира с обява на 22 ноември 2012 г. на интернет сайтовете на МЗХ, на ПРСР и на единния информационен портал за Структурните фондове в България. Със заповед на министъра на земеделието и храните бе създадена Комисия за сформирание

на Тематична работна група за разработване на ПРСР (2014 – 2020), която избира НПО за членове на ТРГ като:

- определи членовете на ТРГ, съгласно Механизма и Методиката;
- изготви поименна заповед на членовете на ТРГ;
- изготви Правила за организацията и дейността на ТРГ.

Сформираната ТРГ за разработване на ПРСР (2014-2020) наброява 77 членове с право на глас.

Съгласно чл. 5 ал.(6) от ПМС № 5/18.01.2013 г. на заседанията на ТРГ се канят и заинтересовани лица, проявили значителен интерес към дейността на ТРГ – бъдещи бенефициенти, партньори и групи, които по различни причини нямат представител в ТРГ. Същите участват с експертни мнения в дискусиите и техните становища се взимат предвид при разработването на програмата.

Материалите за заседанията на ТРГ се предоставят на членовете съгласно правилата за работа и заедно с протоколите от заседанията на КН и ТРГ и с проекта на ПРСР (2014-2020) се публикуват на страницата на програмата.

От началото на 2013 г. се проведеха 5 присъствени заседания на ТРГ, които протекоха съгласно утвърдените правила за работа на ТРГ. Бяха сформирани 7 екипа, в които се включиха представители на УО, РА и партньорите. Всеки екип проведе серия от фокус групи за обсъждане и подобряване на разработените стратегия, анализ и мерки на ПРСР (2014-2020), направен бе и преглед на предварителните условия на ЕК. Резултатите от фокус групите бяха обсъдени на заседанията на ТРГ. След третото, четвъртото и петото заседания на ТРГ 345 боря писмени становища, препоръки и коментари полученои от партньорите бяха анализирани, обобщени, приети или обосновано отхвърлени от УО.От тях 227 коментара бяха приети напълно или чатично и това допринесе за подобряване на Програмата. В резултат на този непрекъснат процес на консултации с партньорите, с ЕК и с екипа за предварителната оценка на програмата първият пълен вариант на ПРСР (2014-2020), с включени всички части на програмата и тематичната подпрограма, беше обсъден на петото заседание на ТРГ, което се проведе на 10 февруари 2014 г. На 6-то заседание на ТРГ ще се обсъди финалния вариант на ПРСР (2014-2020), след отразяване на последните коментари на ЕК, ТРГ и предварителната оценка и преди официалното и изпращане в ЕК.

Проектът на ПРСР (2014-2020) ще бъде представен за публично обсъждане, на което ще бъдат поканени както партньорите, така и широката общественост.

Заседанията на Комитета за наблюдение на ПРСР 2007-2013 бяха използвани интензивно за консултации с партньорите при изработването на ПРСР(2014-2020):

- на заседанието на КН на ПРСР на 24.09.2013 г. беше приета информацията за подготовката на ПРСР (2014-2020);
- на заседанието на КН на 29 април 2014 г. беше обсъден проектът на ПРСР (2014-2020).

Принципът на партньорство е заложен и в дейностите по прилагане и изпълнение на ПРСР (2014-2020). Партньорите ще бъдат въввлечени при разработването на наредбите и при подготовката на критериите за оценка/избор на проекти по ПРСР (2014-2020). Участието на партньорите в наблюдението и оценката на програмата ще се осъществи в рамките на Комитета за наблюдение на ПРСР (2014-2020) и излъчените от него работни групи. Партньорството с Националната селска мрежа и Местните групи за действие ще се осъществява както чрез обмен на информация, така и в непрекъснат процес на консултации и съвместни действия.

17. Национална селска мрежа

Национална селска мрежа

Националната мрежа за развитие на селските райони в Република България ще действа съгласно националния контекст и политика за развитие на селските райони, както и административната и социалната култура на заинтересованите страни на местно, регионално и национално ниво, и ще посреща съществуващите нужди на потребителите. Мрежата ще бъде движещият партньор на Министерството на земеделието и храните при определяне на приоритетите в развитието на селските райони и промените, които трябва да се направят в действащата политика, с оглед подобряване на ефекта от нейното провеждане; подобряването на диалога с гражданското общество, разширяване на участието във вземането на решения и в процеса на планиране, програмиране, наблюдение и изпълнение на политиката за развитие на селските райони; информирането на широката общественост и потенциалните бенефициенти за политиката за развитие на селските райони и възможностите за финансиране; насърчаването на иновациите в селското стопанство, производството на храни, горското стопанство и селските райони.

Организации и публични власти като съставна част от Националната селска мрежа

Основният принцип за участие в Националната селска мрежа е организираното и представително членство на организации и институции, ангажирани с устойчивото местно и регионално развитие, насърчаването на заетостта и подобряването на качеството на живота в селските райони. Другият основен принцип, който предопределя типа участници в Националната селска мрежа, е свързан с представителство на всички настоящи и потенциални бенефициенти по ПРСР (2007-13 г.) и ПРСР (2014-2020 г.).

Участниците в Националната селска мрежа могат да бъдат представени в три общи категории:

1. Организации, които представляват различните категории потенциални бенефициенти по приоритетите на ЕС за развитие на селските райони, заинтересовани пряко или косвено от прилагането на мерките по Програмата.

1.1 Представителите на организации като потенциални бенефициенти в рамките на първи, втори, трети, четвърти и пети приоритет на ЕС са асоциации на фермери, земеделски камари, групи производители и асоциации на земеделски и горски кооперации, включително консултантски организации, асоциации на собственици на гори; преработвателни браншови организации, нестопански организации, работещи в областта на опазване на околната среда, агроекологични и горски научни институти; земеделски изследователски институти; обучаващи организации в областта на земеделския и горския сектор.

1.2 Представителите на организации като потенциални бенефициенти в рамките на приоритет шест на Съюза са местни, регионални или национални нестопански организации и техни мрежи; НПО, работещи в областта на устойчиво местно развитие и селски райони; включващи организации занимаващи се с дискриминирани групи (т.е. роми); сдружения на бизнес производители и браншови организации; НПО в областта на селския туризъм, опазване на околната среда, съхраняване на културното

наследство; организации за обучение и организации за професионално обучение, общини, асоциации на общини.

1.3 Представители на организации като потенциални бенефициенти по ЛИДЕР са Местни инициативни групи и тяхната неформална мрежа; и други бенефициенти по стратегията за местно развитие.

2. *Администрация: Министерството на земеделието и храните, РА и техните регионални и местни структури; други министерства и техните регионални структури, имащи отношение към развитието на селските райони; общини и кметства; Националното и регионалните сдружения на общините в селските райони.*

Националната селска мрежа ще дава възможност за участие и представителност на всички служители на администрацията в страната.

3. *Консултантски организации и оперативни групи в рамките на Мрежата за Европейско партньорство за иновации (ЕПИ).*

Националната селска мрежа ще дава възможност за участие от страна на всички представители на партньорските организации с пряк или косвен интерес в развитието на селските райони.

4. *Членовете от Споразумението за партньорство: компетентни регионални, местни, градски и др. обществени власти; икономически и социални партньори; представители на гражданското общество в т.ч. партньори за опазване на околната среда, Неправителствени организации и организации работещи против дискриминацията и в полза на равенството.*

Структура и управление на НСМ:

Функции и роля на Координационния Комитет на НСМ:

Ролята на Координационният комитет е да взема основните решения за дейността на мрежата. Ще се състои от максимум до 15 члена – представители на всички основни групи заинтересовани страни на мрежата и на МЗХ, които ще участват в него на доброволен принцип. Координационният комитет ще избира председател от членовете си на ротационен принцип за мандат от 2 години. Председателят представлява НСМ в Комитета за наблюдение на ПРСР (2014-2020 г.). Основните задачи на Координационният комитет са да дава препоръки за избора на приоритетите и темите за работата на Мрежата, да разглежда и одобрява Плана ѝ за действие, вкл. и Комуникационния план и техните изменения, които ще се извършват в процеса на прилагането им; да получава и разглежда текущите доклади; да следи напредъка на Програмата и предлага съвети за промените; да съветва УО по въпросите свързани с НСМ и да осъществява, със съдействието на ЗУ, самооценка на цялостната дейност на Мрежата.

Експертна група за подхода ЛИДЕР

Към Координационният комитет ще се създаде специална експертна група за подхода ЛИДЕР, с членове представители на основните групи заинтересовани страни (УО; МИГ, прилагали стратегии за местно развитие; МИГ, разработили стратегии за местно развитие, но не получили финансиране; новосформирани МИГ през новия програмен период; НПО за местно развитие и читалища; министерства, финансиращи „Водено от общността местно развитие“). Експертната група за подхода ЛИДЕР ще подпомага Координационния съвет и ЗУ на НСМ по приоритетите и темите за работа на НСМ, свързани с МИГ и подхода ЛИДЕР. Дейността на експертната група е на доброволен принцип, и е с мандат от 2 години, съответстващ на мандата на Координационния комитет.

Експертна група по Европейско партньорство за иновации (ЕПИ)

Към Координационният комитет ще се създаде и специална експертна група за ЕПИ, която е изцяло нов вид дейност и ангажимент за НСМ, залегнал в Регламент 1305/2013г. Експертната група за ЕПИ ще е с членове - представители на основните групи заинтересовани страни (УО; Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ); Научни институции в областта на земеделието, горското стопанство, включително технологии, икономика и др.; Научни институции в областта на хранително-вкусовата промишленост, включително технологии, икономика и др.; Научни институции в областта на опазване на околната среда, включително технологии, икономика и др.; земеделски производители; представители на заинтересованите страни-членове на НСМ). Експертната група за ЕПИ ще подпомага Координационния комитет и ЗУ на НСМ по приоритетите и темите за работа на НСМ, свързани с ЕПИ и оперативните групи като определяне на специфичния фокус и теми за обмен на опит и знания, идентифициране и разпространение на добри иновативни проекти и практики, обучение на оперативните групи, набиране на идеи за пилотни проекти и други. Дейността на експертната група е на доброволен принцип, и с мандат от 2 години, съответстващ на мандата на Координационния комитет.

Функции и роля на ЗУ на НСМ:

Ролята на Звеното за управление на НСМ е да създаде условия за успешна комуникация и насърчаване на сътрудничеството между физическите лица, организации и институции, имащи отношение към развитието на селските райони на всички нива – местно, регионално, национално и европейско. Техническото подпомагане, оперативна и информационна координация между участниците в Националната селска мрежа ще се осъществява от това Звено, което ще осигури и необходимия човешки ресурс и експертни изисквания. Външния орган, който ще поеме тази функция след изтичане на настоящия договор с италианската компания „Агротек СпА“, ще бъде избран чрез обществена поръчка, при спазване на Закона за обществените поръчки.

Звеното за управление ще осъществява следните дейности:

- Техническа и/или методическа помощ за участниците в НСМ и Европейската мрежа за ЕПИ;
- Подкрепа за междутериториално и транснационално сътрудничество;
- Обмен на информация между националните селски мрежи и Европейската мрежа за развитие на селските райони;
- Набиране и разпространение на добри практики от страната и ЕС;
- Комуникация и публичност.

Неразделна част от екипа на Звеното за управление на НСМ са 28 регионални координатори, които са разположени на територията на цялата страна. Те действат като информационна точка и канал на НСМ за съответната област. На областно ниво, координаторите осигуряват връзка с други мрежи и/или отделни участници в сферата на развитието на селските райони. Регионалните координатори насърчават набирането на членове и включването на членовете на Мрежата на регионално ниво, в изпълнение на Плана за действие на мрежата. Също така, участват в идентифицирането на добри практики от прилагането на ПРСР (2014-2020 г.), и в организиране и провеждане на регионални мероприятия.

Ангажиране на партньорите и дейност на Тематичните работни групи

Ангажирането на партньорите и заинтересованите лица в областта на развитието на селските райони, ще се осъществява чрез тематичните работни групи (ТРГ), които ще представят интересите на членовете на Националната мрежа на национално ниво. Тематичните групи в обхвата на Мрежата, спомагат за осъществяването на интегриран и междусекторен подход при обсъждането и реализацията на политиките за развитие на селските райони в България. В рамките на ТРГ се дава възможност за обсъждане, консултиране и участие на заинтересованите социално-икономически партньори в процеса на формиране на националните политики в областта на развитието на селските райони. Тематичните направления в рамките на Мрежата не разделят участниците в различни групи, а по-скоро представляват гъвкаво и взаимосвързано взаимодействие между участниците.

Тематичните работни групи работят на **доброволен принцип в рамките на определен мандат по отношение на:**

- Конкретен обхват на проучване, анализ и/или доклад по определената тема;
- Експертен състав – обичайно участниците в тематичните работни групи са до 12 експерта, които активно участват в срещите;

- Период на дейност, достатъчен за подготвянето на материалите и обсъждането им с експертния състав, не по-дълго от една година.

ЗУ- НСМ е координатор на дейността на Тематичните работни групи.

Темите, върху които се фокусират тематичните работни групи следва да са свързани с политиката за развитие на селските райони и нейното прилагане, както и да са от общ интерес за по-голям брой членове на мрежата. Темите могат да се предлагат от членовете на НСМ, от членовете на Координационния Комитет и експертните групи към него, експертите на Звеното за управление на НСМ и от координаторите на регионалните звена, както и по инициатива на Управляващия орган на ПРСР. Постъпилите предложения за теми се обобщават от експертите на ЗУ на НСМ и се одобряват от Управляващия орган на Програмата за развитие на селските райони (2014-2020г.). Приоритет се дава на теми от национален и/или регионален интерес, които могат да послужат на широк кръг заинтересовани лица, членове на мрежата и са релевантни към периода, в който се предлагат.

Управление и наблюдение на дейностите, свързани с Националната селска мрежа и оценка на работата на Мрежата

Управление:

Стратегическите решения по дейностите, изпълнявани от, НСМ ще бъдат взимани от Координационния Комитет на НСМ, с одобрението на Комитета по наблюдение на ПРСР (2014-2020 г.). Дейностите на НСМ ще бъдат по-детайлно описани в Плана за действие на НСМ, а Комуникационния план на НСМ ще съдържа детайлно описание на информационните и комуникационните дейности на Мрежата, които ще са насочени към широката общественост.

Планът за действие и Комуникационният план на Мрежата, ще бъдат разглеждани и одобрявани от Координационния комитет на Мрежата, а като ключов орган, насочващ прилагането на ПРСР на принципа на партньорството, Комитета по наблюдение, по предложение на УО на ПРСР, ще съгласува и приема предложените средства за информация/комуникация и др., които да бъдат използвани от НСМ,

Наблюдение:

Наблюдението на цялостната дейност на НСМ ще се извършва от УО на ПРСР (2014-2020г.) и ще е финансирано по линия на мярка „Техническа помощ“ от Програмата.

Оценка:

Предвидената за извършване оценка на ефективността, ефикасността и въздействието от работата на НСМ е описана в Раздел 9 „План за оценки“ на Програмата.

Цели и дейности на Плана за действие на НСМ

Основните категории дейности които ще бъдат включени в Националната селска мрежа в България, ще се съставят от УО и ще бъдат по-детайлно разписани в Плана за действие на НСМ, вкл. и в Комуникационния план, съгласно изброените отговорности:

1. Идентифициране, анализ и осигуряване на информация на добри практики, приложими в България, разработване на теми касаещи иновации, енергия от възобновяеми източници, заетост в селските райони;

2. Идентифициране и обмен на опит и знания, включително в областта на административни правила, процедури и прилагащи механизми в рамките на ПРСР (2014-2012 г.);
3. Разработване и разпространение на теми, касаещи наблюдението и оценката, вкл. и дейности, свързани със споделянето и разпространението на резултатите от наблюдението и оценката на Програмата;
4. Осигуряване на информация за потребителите на мрежата – потенциалните бенефициенти по мерките на ПРСР (2014-2020 г.);
5. Подготовка и провеждане на семинари и осигуряване на експертна помощ за развитие на капацитета на потенциалните бенефициенти;
6. Укрепване и разширяване на обхвата на Мрежата в периода на действие на Програмата;
7. Организиране на изследвания за нуждите на Програмата; в т.ч. дейности и анализи нужни при подготовката за следващия програмен период;
8. Съдействие в процеса на обучение и укрепване на капацитета на местните инициативни групи по подхода ЛИДЕР. Улесняване и стимулиране проектите за между-териториалното и транс- национално сътрудничество на МИГ, както и в процеса на търсене и намиране на партньори във връзка с мярката за сътрудничество по чл. 35;
9. Осигуряване на платформа за общуване и обмяна на идеи между представителите на съветническите и иновативните подпомагащи звена;
10. Представяне на Националната селска мрежа на България в Европейската мрежа за селските райони;
11. Дейности по сътрудничество с други Национални селски мрежи;
12. Дейности по сътрудничество с Европейската мрежата за ЕПИ;
13. Насърчаване на иновациите в селското стопанство, производството на храни, горското стопанство и селските райони.

Допустими разходи

Мрежата ще се финансира със средства от ТП по ПРСР и ще покрива:

- Избор на Звено за управление на мрежата след 31 декември 2015 г.;
- Оперативно функциониране на Звеното и създаване и поддържане на оперативни структури на Мрежата;
- Подготовка на План за действие на мрежата за периода 2014-2020 г. и неговото прилагане, вкл. и Комуникационен план за периода 2014-2020 г., включващ популяризиране и информация относно ПРСР (2014-2020 г.), както и информационни и комуникационни дейности, насочени към широката общественост;
- Създаване и/ или надграждане на съществуващата интегрирана база данни с примери за проекти и интернет портал за мрежата с цел да се подпомогне обмена на знания, опит и добри практики обхващащи всички приоритети на ПРСР (2014-2020 г.);
- Дейности насочени към повишаване участието на заинтересованите страни в областта на развитието на селските райони;

- Дейности насочени към насърчаване на иновациите в селското стопанство, производството на храни, горското стопанство и селските райони и осигуряване на платформа за общуване в рамките на ЕПИ;
- Дейности по сътрудничество между представителите на съветническите и иновативните подпомагащи звена;
- Дейности по укрепване на капацитета на местните инициативни групи по подхода Лидер, включително улесняване и стимулиране на проектите за между-териториалното и транс- национално сътрудничество на МИГ, както и търсенето и намирането на партньори във връзка с мярката за сътрудничество по чл. 35.

Бюджет на НСМ

Бюджета предвиден за подпомагане на мрежата е в размер на 5.5 % от бюджета на мярката „Техническа помощ“ на ПРСР (2014-2020 г.).

Бюджета за Мрежата ще се използва за покриване на разходите за функциониране и развиване на мрежата и разходите за прилагане на Плана за действие, вкл. и Комуникационния план на НСМ. Размерът на текущите разходи на НСМ не трябва да надвишава 25 % от общия бюджет на Мрежата. УО на ПРСР ще продължи да следи управлението на НСМ, така че делът на текущите разходи ще се спазва в рамките на договорения размер.

18. Оценка на предварителни условия за проверяемост, контролируемост и риск от грешки

Ще бъде допълнено на по-късен етап.

19. Преходни разпоредби

19.1. Описание на преходните условия по мерки

Мерките с продължаващи многогодишни ангажименти, сключени в рамките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г. в съответствие с Регламент (ЕО) 1698/2005 за подкрепа на развитието на селските райони чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, при които периодът за плащане продължава след крайния допустим срок за плащания по Програма за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г., ще бъдат признати и уредени в рамките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г., в съответствие с Регламент (ЕС) № 1310/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно определяне на някои преходни разпоредби във връзка с подпомагането на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), за изменение на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на

Европейския парламент и на Съвета по отношение на ресурсите и тяхното разпределение за 2014 г. и за изменение на Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета и Регламенти (ЕС) № 1307/2013, (ЕС) № 1306/2013 и (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета във връзка с прилагането им през 2014 г.

- **Мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“**

По сключените по мярката договори за предоставяне на финансова помощ в периода 2012 – 2014 г. вторият транш на финансовата помощ трябва да бъде изплатен след крайния допустим срок за плащания по ПРСР 2007-2013 г. Разходите за изплащане на втория транш от помощта ще бъдат отнесени към бюджета на подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски производители“ от ПРСР 2014-2020 г. В съответствие с чл. 88 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 за договорите в процес на изпълнение ще се прилагат условията, уредени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

- **Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“**

Финансовата помощ по мярка 141 е в размер левовата равностойност на 1500 евро годишно за период максимум 5 години. По сключените по мярката договори за предоставяне на финансова помощ през 2013 г. второ, трето, четвърто и пето плащане следва да бъдат извършени след крайния допустим срок за плащания по ПРСР 2007-2013 г. Разходите за извършване на второ, трето, четвърто и пето плащане на помощта ще бъдат отнесени към бюджета на подмярка 6.3 „Начална помощ за стартиране на стопанска дейност за развитие на малки стопанства“ от ПРСР 2014-2020 г. В съответствие с чл. 88 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 за договорите в процес на изпълнение ще се прилагат условията, уредени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

- **Мярка 142 „Създаване на групи на производители“**

Финансовата помощ по мярката е под формата на годишно плащане, отпускана за пет последователни години, считано от датата на признаване на организацията на производителите. За периода 2007-2013 г. по мярката са сключени 4 договора на обща стойност 884 699 лв., извършено е 1 плащане на стойност 28 408 лв. Разходите за следващите плащания по сключените договори ще бъдат отнесени към бюджета на мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите“ от ПРСР 2014-2020 г. В съответствие с чл. 88 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 за договорите в процес на изпълнение ще се прилагат условията, уредени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

- **Мярка 211 „Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони“ и мярка 212 „Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони“**

Финансовата помощ по мерките се предоставя под формата на ежегодни компенсаторни плащания за хектар допустима площ при условие, че земеделските стопани извършват земеделска дейност в съответния необлагодетелстван район за период от най-малко пет последователни години от първото компенсаторно плащане. Разходите за всички допустими заявления по мерките, извършени след крайния допустим срок за плащания по ПРСР 2007-2013 г. ще бъдат отнесени към бюджета на

мярка 13 „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения”. В съответствие с чл. 88 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 за заявленията в процес на изпълнение ще се прилагат условията, уредени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

- **Мярка 214 „Агроекологични плащания“**

Финансовата помощ по мярката се предоставя под формата на компенсаторно плащане за хектар при поемането на петгодишен агроекологичен ангажимент от страна на земеделските стопани. Разходите по поетите и изпълнявани ангажименти за всички допустими заявления по мярката, извършени след крайния допустим срок за плащания по ПРСР 2007-2013 г. ще бъдат отнесени към бюджета на мярка 10 „Агроекология и климат“ и мярка 11 „Биологично земеделие“. В съответствие с чл. 88 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 за заявленията в процес на изпълнение ще се прилагат условията, уредени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

- **Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи”**

Финансовата помощ по мярката се предоставя за инвестиции, извършвани върху всички неземеделски земи на територията на цялата страна, включително и за създаване на горски култури, тяхното отглеждане и поддържане до 5 години след залесяването. Разходите за следващите плащания по сключените договори ще бъдат отнесени към бюджета на мярка 8 ”Инвестиции в развитието на горските територии и подобряване на жизнеспособността на горите”, подмярка 8.1 „Залесяване и създаване на горски масиви – разходи за създаване“ и подмярка 8.2 „Залесяване и създаване на горски масиви – разходи за поддръжка“. В съответствие с чл. 88 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 за заявленията в процес на изпълнение ще се прилагат условията, уредени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

19.2. Индикативна таблица на продължаващите плащания

Мерки	Общ размер на планираните средства в периода 2014-2020 г., ЕЗФРСР, евро
Мярка 6 Развитие на стопанството и стопанската дейност	4 250 000
Тематична подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства в Република България 2014-2020 г., подмярка 6.3 „Начална помощ за стартиране на стопанска дейност за развитие на малки стопанства”	12 750 000
Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите”	350 000
Мярка 13 „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения”	49 114 463
Мярка 10 „Агроекология и климат“ и мярка 11 „Биологично земеделие“	55 890 000

20. Тематична подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства в Република България - 2014-2020

Проект 11/11/2013

1. SWOT анализ и идентификация на потребностите

1.1 SWOT анализ

1.1.1. Подробно описание на състоянието на малките земеделски стопанства

1.1.1.Национална дефиниция на малко земеделско стопанство

За целите на политиката през периода 2014-2020 се използва следната дефиниция на малки стопанства:

- Икономически размер, измерен в стандартен производствен обем (СПО) ⁵. от 2 000 до 7 999 евро и
- Регистрация като земеделски производители съгласно Закона за подпомагане на земеделските производители.

Избраната дефиниция цели да насочи подпомагането към малки стопанства с потенциал за развитие. По тази причина е възприет долният праг от 2 000 евро СПО, под който преобладават стопанства с много ниска степен на пазарна ориентация. Основната част от най-малките стопанства нямат стремеж за развитие или планират да се оттеглят от земеделието.

Горният праг е определен за насочване на подпомагането към стопанства с ограничени икономически ресурси и сходни структурни проблеми. Отчетено е също, че горният праг на размера на малките стопанства е долен праг за подпомаганите стопанства на младите фермери.

1.1.1.2. Брой и териториално разпределение на малките стопанства

Броят на малките стопанства, съгласно националната дефиниция, към които е насочена Тематичната подпрограма, е 85 770, което е 23,2% от всички стопанства в България⁶. Почти всички малки стопанства развиват дейност като физически лица или еднолични търговци, като има само 520 стопанства, които са юридически лица. От всички малки стопанства, 69,3% са с размер до 3 999 евро, а останалите 30,7% имат размер от 4 000 до 7 999 евро.

⁵Стандартен производствен обем (СПО) означава стойността на продукцията, която отговаря на средната стойност за даден район за всеки един земеделски продукт

⁶Ако не е посочено друго, всички данни в анализа са от Преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 г.

В периода 2005-2010 г. броят на малките стопанства е намалял значително с около 68 хиляди, или 44,3%. Спадът на броя на малките стопанства е значително по-висок от средния за България (Таблица 1).

Таблица 1 Брой на стопанствата по години

	2005	2007	2010	2005/2010
България	534 610	493 130	370 490	-30,7%
Малки стопанства	153 900	119 590	85 770	-44,3%
от 2 000 до 3 999 евро СПО	108 720	81 490	59 480	-45,3%
от 4 000 до 7 999 евро СПО	45 180	38 100	26 290	-41,8%

Източник: Агостатистика, МЗХ.

Разпределението на малките стопанства по райони за планиране (NUTS2) в общи линии съответства на разпределението на всички стопанства в страната (Таблица 2). В Южен централен регион развиват дейността си 27,5 хил. малки стопанства или 32% от всички малки стопанства в страната. В останалите региони малките стопанства са между 11 и 12 хиляди.

Таблица 2 Разпределение на стопанствата по райони за планиране

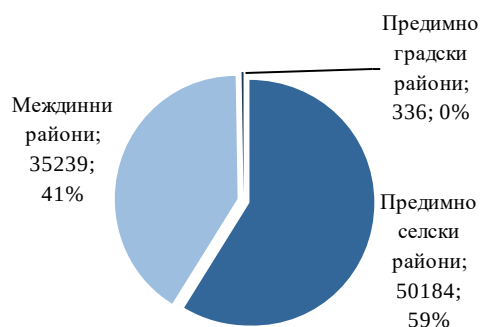
Район за планиране	България		Малки стопанства	
	брой	%	брой	%
Северозападен	51 340	13,9%	10 910	12,7%
Северен централен	43 320	11,7%	12 070	14,1%
Североизточен	43 780	11,8%	11 050	12,9%
Югоизточен	56 980	15,4%	12 260	14,3%
Южен централен	109 510	29,6%	27 480	32,0%
Югозападен	65 560	17,7%	11 980	14,0%
Общо	370 490	100,0%	85 770	100,0%

Източник: Агостатистика, МЗХ.

В планинските райони на страната развиват дейност 22,1 хил. малки стопанства, или 25,8% от всички.

В предимно селски районни на ниво на NUTS2 са 59% от всички малки стопанства, а 41% са в междинни райони, което съвпада със средното разпределение на всички стопанства в България (Фигура 1).

Фигура 1 Разпределение на малките стопанства по тип на района

Източник: Агостатистика, МЗХ.

1.1.1.3 Използвана земеделска площ и общ стандартен производствен обем в малките стопанства

Използваната земеделска площ в малките стопанства е 203 930 ха или около 5% от общата в България. Разпределението на площите по вид на ползване като цяло съответства на средното за страната: 64,3% е обработваема земя, 26,0% – постоянно затревени площи, 8,4% – трайни насаждения и 1,2% – семейни градини.

Средният размер на използваната земеделска площ (ИЗП) в малките стопанства е 2,4 ха, сравнено с 12,1 ха средно за всички стопанства.

През периода 2005-2010 г. използваната земеделска площ в малките стопанства намалява с около 20%, но се наблюдава благоприятна тенденция на значително увеличаване на средния размер на ИЗП в едно стопанство (от 1,6 ха на 2,4 ха).

Общият стандартният производствен обем (СПО) в малките стопанства е 308.8 млн. евро, което е 12,2% от националния. Близко половината се създава от малките стопанства с размер от 4 000 до 7 999 евро (Таблица 3).

Таблица 3 Общ стандартен производствен обем по размер на стопанството (2010 г.)

<i>Размер</i>	Малки стопанства		Общ стандартен производствен обем		Среден икономически размер (евро СПО на стопанство)
	брой	%	(млн.евро)	%	
от 2 000 до 3 999 евро СПО	59 480	69,3%	164,1	53,1%	2758
от 4 000 до 7 999 евро СПО	26 290	30,7%	144,7	46,9%	5503
Общо	85 770	100,0%	308,8	100,0%	3600

Източник: Агостатистика, МЗХ.

Средният икономически размер на малките стопанства е 3 600 евро СПО, което е близо два пъти по-малко от средното за стопанствата в България.

1.1.1.4 Специализация и икономическо състояние на малките стопанства

В структурата на малките стопанства през 2010 г. най-висок дял имат стопанствата със смесен тип производство – 40,7%. Специализирани стопанства за животинска продукция са 32,7%, а тези със специализирано производство на растителни култури са 26,6% (Таблица 4).

Таблица 4 Структура на малките стопанства по тип на производство (2010 г.)

Тип производство	България		Малки стопанства		
	брой	%	брой	% от малките	% от всички
1	2	3	4	5	6=(4)/(2)%
Специализирани стопанства за растителни култури	113 720	30,7%	22 850	26,6%	20,1%
Специализирани стопанства - животинска продукция	117 230	31,6%	28 020	32,7%	23,9%
Смесени стопанства	138 580	37,3%	34 940	40,7%	25,2%
<i>Смесени култури – растениевъдство</i>	14 610	3,9%	4 020	4,7%	27,5
<i>Смесено животновъдство</i>	50 180	13,5%	8 350	9,7%	16,6
<i>Смесени култури и животновъдство</i>	73 790	19,9%	22 570	26,3%	30,6
Некласифицирани стопанства	980	0,3%	0	0,0%	0,0%
Общо	370 490	100,0%	85 770	100,0%	23,2%

Източник: Агостатистика, МЗХ.

В годините след присъединяването на България към ЕС се наблюдават значителни промени в структурата на малките стопанства по тип на производствена специализация. Броят и делът на малките стопанствата, специализирани в производство на животинска продукция и на смесените стопанства намалява значително, а се увеличава броят и делът на стопанствата специализирани за растителни култури (Фигура 2). През периода 2007-2010 г. броят на стопанствата, специализирани за растителна продукция е нараснал с 25%, а техният дял сред всички стопанства – с около 11 процентни пункта.

Фигура 2 Динамика на малките стопанства по тип на производство

Източник: Агостатистика, МЗХ.

Малки стопанства в растениевъдството

Разпределението на обработваемата земя по видове култури във всички видове малки стопанства е дадена на Таблица 5. През 2010 г. основният дял от обработваемата земя е заета с зърнени (49,3%), технически (25,4%) и фуражни (11,9%) култури. През периода 2005-2010 г. се наблюдава тенденция за намаляване на дела на площите със зърнени култури и увеличение главно на дела на техническите култури. Както може и да се очаква, делът на малките стопанства в площите заети със зърнени и технически култури в България е много малък (под 4%), а делът им в фуражните култури е около 15%.

Таблица 5 Структура на обработваемата земя и трайните насаждения в малките стопанства

Култури	2005		2007		2010		
	ха	%	ха	%	ха	%	% от общото в България
Обработваема земя	199 670	100,0%	163 790	100,0%	131 180	100,0%	4,2%
Зърнени култури - общо	122 890	61,5%	93 520	57,1%	64 630	49,3%	3,6%
Обикновена пшеница и лемец	56 710	28,4%	47 510	29,0%	35 800	27,3%	3,2%
Царевица за зърно	41 460	20,8%	27 040	16,5%	12 960	9,9%	4,1%
Ечемик	16 720	8,4%	11 410	7,0%	9 440	7,2%	3,7%
Картофи	7 030	3,5%	7 070	4,3%	3 620	2,8%	26,7%
Технически култури - общо	36 840	18,5%	28 550	17,4%	33 290	25,4%	3,1%
Слънчоглед	17 620	8,8%	12 800	7,8%	16 380	12,5%	2,2%
Други маслодайки култури	4 320	2,2%	5 020	3,1%	4 970	3,8%	25,6%
Тютюн	13 820	6,9%	9 490	5,8%	8 270	6,3%	33,6%
Ароматни и медицински растения и подправки	890	0,4%	910	0,6%	2 910	2,2%	4,0%
Пресни зеленчуци, дини, пъпеши, ягоди	7 640	3,8%	7 730	4,7%	6 560	5,0%	26,8%
Фуражни култури	18 090	9,1%	17 730	10,8%	15 560	11,9%	14,7%
Други култури	1 750	0,9%	1 340	0,8%	570	0,4%	6,1%
Угари	5 380	2,7%	7 810	4,8%	6 910	5,3%	6,5%
Трайни насаждения	13 420	100,0%	15 210	100,0%	17 220	100,0%	17,3%
Овощни и ягодоплодни насаждения	4 170	31,1%	7 560	49,7%	10 120	58,8%	22,2%
Лозя	9 220	68,7%	7 620	50,1%	6 910	40,1%	13,2%
Други	30	0,2%	30	0,2%	190	1,1%	10,5%

Източник: Агостатистика, МЗХ.

На малките стопанства се падат около една трета от площите заети с тютюн през 2010 г. Площите с тютюн в малките стопанства намаляват с около 40% през периода 2005-2010 г., но продължават да имат доста висок дял – 6,3% от обработваемата земя на малките стопанства.

С пресни зеленчуци, дини, пъпеши, ягоди е заета около 5% от обработваемата земя на малките стопанства, като на тях се пада малко повече от една четвърт от земята с такива култури в България.

Площите с трайни насаждения във всички малки стопанства са 17,2 хил. ха, като през периода 2005-2010 г. има значително увеличение на площите (30%). Около 60% от площите са заети с овощни и ягодоплодни насаждения и останалите са лозя, като през последните години се наблюдава увеличение на площите и дела на овощните насаждения и намаляване на лозята.

Специализираните и смесените малки стопанства за растениевъдна продукция са около 27 хиляди (26,6% от всички малки стопанства) и обработват около 105 хил.ха (51,2%) (Таблица 6). През периода 2005-2010 г. се наблюдава малък растеж на броя на тези стопанства (7,3%) и значително увеличение на ИЗП (42,4%).

Таблица 6 Специализирани и смесени за растениевъдна продукция малки стопанства (2010 г.)

Тип производство	Брой		ИЗП			СПО	
	брой	%	ха	%	ха/ стопанство	млн.евро	%
Специализирано производство на зърнени, маслодайни и протеинови култури	3960	14,7%	44100	42,2%	11,1	17,2	16,4%
Специализирано полско растениевъдство от общ характер	7980	29,7%	31760	30,4%	4,0	29,9	28,4%
Специализирано градинарство	7710	28,7%	4180	4,0%	0,5	31,4	29,8%
Специализирани стопанства за трайни насаждения	3200	11,9%	12140	11,6%	3,8	11,6	11,0%
Смесени култури (растениевъдство)	4020	15,0%	12360	11,8%	3,1	15,1	14,4%
Общо	26870	100,0%	104540	100,0%	3,9	105	100,0%

Източник: Агостатистика, МЗХ.

Най-голяма е подгрупата на стопанствата специализирани в *полско растениевъдство от общ характер*. Общо те са близо 8 000 или 29,7% от всички, като на тях се пада 30,4% земеделската площ и 28,4% от общия стандартен производствен обем в малките стопанства в растениевъдството. В тази подгрупа са включени различни по специализация стопанства, включително 2 500 стопанства специализирани в производство на тютюн, и 1 360 специализирани стопанства за полски зеленчуци. Средният размер на ИЗП в при тях е 4 ха, но се колебае значително в зависимост от специализацията – 1,5 ха в стопанствата за тютюн, 2,1 в стопанствата за полски зеленчуци, 5,9 ха за кореноплодни зеленчуци и 7,2 ха при стопанствата с комбинирани полски култури. През периода 2005-2010 г. се наблюдава окрупняване на тези стопанства, като има значително намаление на техния брой(-36,4%), съпроводено с нарастване на ИЗП (57,1).

Малките стопанства, специализирани в *зърнени, маслодайни и протеинови култури* са около 4 000 или 14,7% от малките стопанства в растениевъдството. Тези стопанства обработват 42,2% от земята в групата, като техният земеделски размер е няколко пъти по-висок от средния – 11,1 ха на стопанство. През периода 2005-2010 г. техният брой, нараства с 49,4% , а ИЗП с 28,9%.

Малките стопанства специализирани в *градинарство* са 7 700 или 28,7% от всички, но те са много малки по размер (0,5 ха). Те обработват едва 4% от ИЗП, но създават 29,8% от общия СПО. Броят стопанства в тази подгрупа отбелязва най-голям ръст през периода 2005-2010 г. (125,4%), като ИЗП нараства с малко по-нисък ръст (75,6%), което води до известно намаляване на техния среден размер.

Специализираните в *трайни насаждения* малки стопанства са 3 200 като използват 11% от земята, обработвана от стопанствата в растениевъдството и създават 11,6% от общия производствен обем. Броят на тези стопанства и ИЗП нараства през периода 2005-2010 г., съответно с 11,9% и 104,7%, което води до увеличаване на средния размер на стопанството от 2,6 ха на 3,8 ха.

Смесените стопанства с различни растителни култури са около 4 000 и на тях се пада 11,8% от ИЗП и 14,4% от СПО. В тази подгрупа не се наблюдава съществено изменение на броя на стопанства между 2005г. и 2010г.

Като цяло се наблюдава растеж на броя на стопанствата, специализирани в производството на зърнени и маслодайни култури, градинарство и трайни насаждения. Във всички типове стопанства, специализирани в растениевъдство има растеж на използваната земеделска площ, като измененията в структурата не са големи. Делът в ИЗП на стопанствата с полски култури, градинарство и трайни насаждения нараства с 1 до 3 пункта, и съответно намалява делът на стопанствата с зърнени и маслодайни култури и на смесените стопанства с растениевъдна продукция. Наблюдава се и тенденция за окрупняване на растениевъдните стопанства (с изключение на тези, специализирани в градинарство).

Малки стопанства в животновъдството

Преобладаващата част от малките стопанства (83,5%) отглеждат селскостопански животни. В тях общо се отглеждат 228,2 хил. животински единици, което представлява 19,9% от общият брой в България (Таблица 7). Малките стопанства, отглеждат 22,1% от млечните крави в България, 30,6% от овцете, 26,6% от козите. В малките стопанства са 54,1% от пчелните кошери.

Като цяло стопанствата са много малки по размер. Средно те имат по 3,2 животински единици, като в стопанствата с размер от 2 000 до 3 999 евро те са 2,5, а в тези 4 000 до 7 999 евро – 4,6 животински единици.

Таблица 7 Селскостопански животни в малките стопанства (2010 г.)

Вид	Брой стопанства	Брой животни	% от общото за България	Средно на едно стопанство
Общо селскостопански животни	71 730	228 240 ¹	19,9%	3,2 ¹
Еднокопитни	28 060	34 360	30,5%	1,2
Едър рогат добитък - общо	39 230	134 350	22,9%	3,4
<i>Млечни крави</i>	36 130	75 330	22,6%	2,1
Овце	27 790	432 560	30,6%	15,6
Кози	14 890	103 600	26,6%	7,0
Свине	26 230	79 610	11,9%	3,0
Кокошки носачки	47 100	760	9,6%	16,1
Зайци, женски за разплод	8 410	64 120	44,3%	7,6
Пчелни семейства	8 970	318 750	54,1%	35,5

Забележка: 1) животински единици.

Източник: Агостатистика, МЗХ.

Малките стопанства, със специализирано или смесено производство на животинска продукция са близо 59 хил., или 74,4% от всички малки стопанства, с общо 214,8 хил. животински единици в тях (Таблица 8). Близо две трети от тези стопанствата са специализирани в говедовъдство и смесени – растениевъдство и животновъдство.

Таблица 8 Малки стопанства в животновъдството (2010 г.)

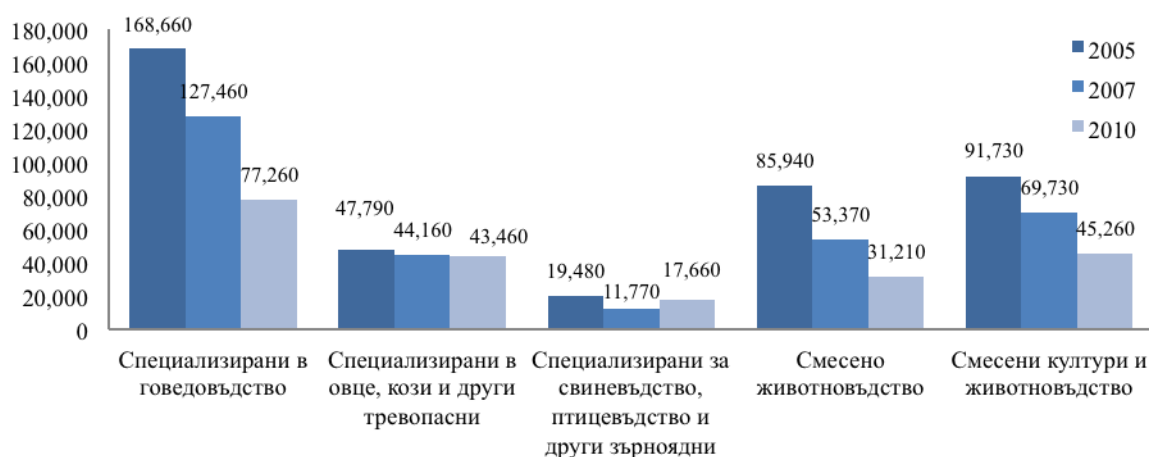
Тип стопанство	Брой		Условни животински единици			СПО	
	брой	%	ж.е.	%	ж.е./ стопанство	млн. евро	%
Специализирани в говедовъдство	15250	25,9%	77260	36,0%	5,1	55,3	27,2%
Специализирани в овце, кози и други тревопасни животни	6390	10,8%	43460	20,2%	6,8	26,2	12,9%
Специализирани стопанства за свиневъдство, птицевъдство и други зърноядни	6380	10,8%	17660	8,2%	2,8	20,4	10,0%
Смесено животновъдство	8350	14,2%	31210	14,5%	3,7	27,4	13,5%
Смесени култури и животновъдство	22 570	38,3%	45260	21,1%	2,0	74,2	36,5%
Общо	58940	100,0%	214850	100,0%	3,6	203,5	100,0%

Източник: Агростатистика, МЗХ.

Като цяло се наблюдава устойчива тенденция за намаляване на броя на животните в специализираните и смесените стопанства за животинска продукция, което е свързано с намаляване на техния брой. През 2010 в сравнение с 2005 г. има 2,2 пъти по-малко стопанства и 1,9 пъти по-малко животински единици. Броят на животинските единици на едно стопанство слабо се увеличава между 2005 и 2010 г. от 3,2 на 3,6 единици.

Броят на стопанствата и отглежданите животни намалява във всички подгрупи стопанства (Фигура 3). Най-силно е намалението на животните в смесените животновъдни стопанства – 3,2 пъти и говедовъдните стопанства – близо 2,8 пъти. По-слаб, но също така висок е темпът на намаление на броя на смесените растениевъдно-животновъдни стопанства – почти два пъти и на стопанствата специализирани в отглеждането на овце, кози и други тревопасни животни – 1,4 пъти.

Фигура 3 Динамика в изменението на общият брой условните животински единици по типове стопанства

Източник: Агростатистика, МЗХ.

В сектора на животновъдството основни фактори, които ограничават конкурентно-способността на стопанствата са малкият размер, слабата обезпеченост с оборудване и високите разходи за постигане на изискванията на ЕС в областта на качеството и безопасността на храните, опазването на околната среда и хуманното отношение към животните.

Други доходоносни дейности в малките стопанства

Много малък е броят и дялът на малките стопанства, които развиват неземеделски дейности, пряко свързани със стопанството, което е типично за всички земеделски производители в България. Неземеделските дейности, които се развиват са главно услуги за други стопанства, преработка на земеделски продукти и аквакултури.

1.1.1.5 Работна сила в малките земеделски стопанства

През периода 2005-2010 г. се наблюдава много голям спад на заетостта и на вложения труд в малките стопанства, който е предизвикан главно от намаляването на броя на стопанствата. Постоянно заетите със земеделски дейности в малките стопанства намаляват от 335 820 през 2005 г. на 175 980 през 2010 г. или с 47,6%. В същия период вложеният труд в малките стопанства спада с 49,6% и през 2010 г. е 103 500 годишни работни единици (Таблица 9).

Таблица 9. Работна сила в земеделските стопанства – заети лица и отработено време

	2005	2007	2010	2005/2010
	Лица			
Постоянна работна сила - общо	335 820	257 840	175 980	-47,6%
Семейна работна сила	333 850	256 060	173 600	-48,0%
Постоянно заета несемейна работна сила	1 970	1 780	2 370	20,3%
	Годишни работни единици			
Постоянна работна сила - общо	205 560	145 300	103 500	-49,6%
Семейна работна сила	203 950	143 750	101 610	-50,2%
Постоянно заета несемейна работна сила	1 610	1 550	1 890	17,4%
Сезонна работна сила	4 780	3 760	3 630	-24,1%

Източник: Агрозистатистика, МЗХ.

Малките земеделски стопанства са семеен бизнес. Почти цялата заетост (99%) се осигурява от членове на семейството на стопанина. Средно в едно стопанство са заети 2 лица – собственикът и неговия съпруг/съпруга, а вложеният труд е 1,2 годишни работни единици.

Работата в стопанството е единствена заетост за собствениците на 28,4 хил. малки стопанства, или 33,1% от всички (Таблица 10). Този дял е по-висок в по-големите стопанства от 4 000 до 7 999 евро СПО – 40,5%. В около една пета от стопанствата земеделската дейност в стопанството е единствена заетост на съпругата/съпруга на собственика на стопанството.

Таблица 10. Значимост на дейността в стопанството за собственика и неговото семейство

	от 2 000 до 3 999 евро СПО		от 4 000 до 7 999 евро СПО		Общо малки стопанства	
	брой	%	брой	%	брой	%
Единствен или основен източник на заетост	17 710	29,8%	10 660	40,5%	28 370	33,1%
Собственикът има друга основна заетост	38 970	65,5%	13 750	52,3%	52 720	61,5%
Собственикът има друга допълнителна заетост	2 550	4,3%	1 560	5,9%	4 110	4,8%
Собственикът не е управител на стопанството	20	0,0%	20	0,1%	40	0,0%
Стопанството е юридическо лице	230	0,4%	290	1,1%	520	0,6%
Съпругът/съпругата не е зает(а) извън стопанството	12 250	20,6%	5 950	22,6%	18 200	21,2%
Съпругът/съпругата има друга основна заетост	29 740	50,0%	12 300	46,8%	42 040	49,0%
Съпругът/съпругата има друга допълнителна заетост	1 410	2,4%	710	2,7%	2 120	2,5%
Стопанството е юридическо лице	250	0,4%	310	1,2%	560	0,7%
Няма съпруг/съпруга	15 830	26,6%	7 020	26,7%	22 850	26,6%

Източник: Агрозистатистика, МЗХ.

Много малък дял от стопаните имат земеделско образование или квалификация, което е характерно и за останалите стопанства в страната. С висше земеделско образование са 0,7%, 3,1% са с базисно/основно, а останалите 96,2% нямат земеделско образование, а само практически опит.

Практическият опит и традициите в земеделието на постоянно заетите са предимство на малките стопанства. Такива са и високата мотивация, търпение и готовност за работа, ориентиране към дългосрочни цели.

Принос за стабилността на стопанствата има и връзката на стопаните с местните общности и предпочитанията към начина на живот в селските райони. Показателно в това отношение е, че съгласно проведеното през 2012 г. поучаване на представителна извадка на малки земеделски стопанства 85% от анкетираните заявяват, че винаги са живели в същото населено място, а 96% нямат планове да мигрират в близките 5-10 години. Освен това за една трета от стопаните земеделието е част от предпочитания начин на живот⁷.

Засилената миграцията на трудоспособно население от селските райони, а също и непривлекателните условия на труд и ниските доходи в земеделието намаляват предлагането на работна сила в земеделието. По тази причина стопаните изпитват трудности с намирането на квалифицирана сезонна работна ръка.

⁷Изследването е проведено през 2012 г. в рамките на проект за подготовка на стратегия за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. На въпрос „Поради каква основна причина Вие лично се занимавате със селскостопанска дейност?“ 17% от представителите на малките стопанства отговорят, че се занимават със земеделска дейност, тъй като печелят добре, 33% - тъй като обичат природата и животните, а 50% изтъкват други причини.

1.1.1.6 Пазарна ориентация и достъп до пазарите на малките стопанства

Малките стопанства се различават по степен на пазарна ориентация. Общо повече от две-трети от стопанствата произвеждат основна част от продукцията си за пазара. Делът на пазарно-ориентираните малки стопанства е значително по-висок при стопанствата с икономически размер от 4 000 до 7 999 евро (близо 90%).

През последните години се наблюдава благоприятна тенденция за увеличаване на дела на пазарно-ориентираните малки стопанства. Делът на малките стопанства, които използват повече от половината от продукцията си за лично потребление е намалял от 50,4% през 2005 г. на 27,8% през 2010 г. (Таблица 11) Делът на малките стопанства, произвеждащи основно за лично потребление е по-висок в стопанствата със специализирано и смесено животновъдството (35,5%) и значително по-нисък в растениевъдството (8,6%).

Таблица 11 Малки стопанства, потребяващи повече от половината от произведената продукция

Размер на стопанството	2005		2007		2010	
	брой	% от всички МЗС	брой	% от всички МЗС	брой	% от всички МЗС
от 2 000 до 3 999 евро СПО	60 080	55,3%	41 970	51,5%	20 260	34,1%
от 4 000 до 7 999 евро СПО	17 470	38,7%	11 270	29,6%	3 600	13,7%
Стопанства със специализирано или смесено растениевъдство	4030	16,1%	3 710	15,9%	2 310	8,6%
Стопанства със специализирано или смесено животновъдство	71120	55,2%	47 740	49,6%	20 900	35,5%
Общо	77 550	50,4%	53 240	44,5%	23 860	27,8%

Източник: Агостатистика, МЗХ.

Малките стопанства в растениевъдството продават предимно на търговци на едро, а в животновъдството на преработватели. Поради по-високите разходи за дистрибуция и по-голямата пазарна сила на посредниците и преработвателите, малките производители не получават най-добрата пазарна цена. Малките партии и непостоянното качество на продукцията също влошават пазарните позиции на тези стопанства. Липсата на умения и знания на малките стопанства за проучване на пазарите, слабата информираност за пазарната конюнктура и маркетинг на продукцията също влошава техните пазарни позиции и намалява способността на земеделските производители да отговорят бързо и адекватно на пазарните тенденции.

Проблем за малките стопанства е липсата на дългосрочни договори с преработватели и търговци на едро⁸. Според собствениците на малки стопанства основни причини за липсата на дългосрочни договори са нестабилността на пазарните цени, рискът за неизпълнение на договорните задължения от страна на стопанствата и недостатъчната правна сила на договорите.

Недостатъчно активно работеща е системата от земеделски тържища в страната. В страната има изградени земеделски тържища, но не всички от тях функционират по

⁸Данните на проведено проучване на земеделски производители през 2012 г. показват, че 43% от малките стопанства работят без предварителен договор, а други 30% рядко/за част от продукцията си имат предварителни договори.

своето предназначение. Не са разработени другите елементи на системата за търговия със земеделски стоки – аукциони, фючърсни договори и др., което затруднява продажбите на земеделска продукция, както и конкурирането на земеделските производители и търговци при сключването на сделки.

В градските центрове в България няма специализирани пазари на местни производители. Функциониращите пазари на открито продават главно продукция, закупена от тържища, която е с различен произход и не осигуряват възможност за пряка връзка между производителя и потребителя.

През последните години проблем за малките стопанства е разширяването на териториалното покритие, гъстотата и пазарния дял на големите вериги супермаркети. Малките производители не са в състояние самостоятелно да предложат редовна доставка в достатъчно големи партии, каквито те търсят, и съответно губят пазарни позиции.

Малките стопанства са подложени и на практики на нелоялна конкуренция, като нерегламентиран внос на земеделска продукция с влошено качество и ниски пазарни цени; продажби на земеделска продукция на нерегламентирани пазари и злоупотреба с пазарна сила на посредници.

Въпреки политиката за подкрепа на групи и организации на производители, те са много слабо разпространени в страната, поради нежеланието на производителите да се обединяват и липсата на подпомагане за тяхното инициране и създаване. Към края на 2012 г. има само 3 признати организации на производителите. Липсата на ефективни организации на производители не позволява на малките стопанства да се възползват от възможностите за европейско финансиране в сектора и влошава пазарните им позиции.

В България директните продажби от производители са много слабо развити. Преобладават главно директни продажби по неформални канали. Развитието на директните продажби се спира от законодателната рамка, която поставя високи изисквания към производителите, ограничава обема и дела на продукцията от животински произход, която може да бъде предложена за директна продажба, а също и регионите, в които тя може да се предлага за продажба⁹. По тази причина в страната има само 230 производители регистрирани за директни продажби съгласно националното законодателство, от които 170 са производители на пчелни продукти. В много малка степен местните храни и директните продажби са интегрирани в стратегиите за развитие на туризма.

В България има много слабо развитие на схемите за доброволно сертифициране на продукти и храни, а също и на късите вериги за доставка. Това ограничава развитието на стратегии на малките производители, които са свързани с добавяне на стойност на основата на качеството и произхода на продукцията.

Това развитие не съответства на очакванията на българските потребители, които в по-голяма степен от средно европейското ниво отдават значение на качеството и произхода на хранителните продукти. Проучванията на Евробарометър, проведени през 2011 и 2012 г., показват значителен интерес на българските потребители към произхода на храните и здравословното хранене, което разкрива възможност за разширяване на пазара на местни продукти и продукти със сертифициран произход или качество. Въпреки ниските доходи 98% от българските домакинства определят качеството като важен фактор при избора на храна, а 78% дори го посочват като много важен

⁹Наредба № 26 от 14 октомври 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход.

фактор. Произходът на храните е много важен фактор при избора на храни за 74% от потребителите в България, като за 41% той е много важен фактор¹⁰.

Почти всички от българските потребители (97%), смятат че местните храни са полезни, и затова развитието на местните пазари и канали за дистрибуция трябва целенасочено да се насърчава. Проучванията показват, че потребителите обичат да купуват местни храни по ред причини – убеждение, че те са с по-високо качество, желание за подкрепа на местните фермери и загриженост за околната среда. Развитието на пазарите на местни продукти се спира от това, че повече от половината от потребителите (52%) имат проблеми с идентификацията на произхода на стоките, и затова почти всички (96%) смятат, че би било полезно да има система за идентификация на продуктите, които са с местен произход¹¹. Тези настроения са свързани и с убеждението на близо половината от българите, че малките стопанства имат принос за опазване на социалния живот и подобряване на икономическото положение в селските райони.

1.1.1.7 Инвестиции и достъп до външно финансиране

Малките стопанства разчитат основно на собствени средства за финансиране на текущите разходи и инвестиции. Те имат ниска кредитоспособност, поради липсата на активи, които могат да служат за обезпечаване на кредита и високия риск на земеделската дейност. Високата цена на кредита, сравнена с доходността на развиваните земеделски дейности, ограничава търсенето на външно финансиране от малките стопанства¹². От друга страна, ниската задлъжнялост на стопанствата определя тяхната стабилност и високата автономност при взимане на инвестиционни решения.

Разчитането само на собствени финансови средства е ограничаващ развитието фактор. Недостигът на вътрешни финансови ресурси възпира инвестициите в закупуването на земя, земеделска техника, а също и диверсифицирането към нови дейности. Тя е и важен фактор, който спира кандидатстването по инвестиционни схеми за безвъзмездна помощ, които изискват префинансиране на инвестициите.

Инвестиционната активност се ограничава и от липсата на умения на стопаните да планират инвестиционни проекти, да развиват пазарите и да управляват по-големи производствени единици. Въпреки това около 80% от изследваните от НССЗ малки земеделски производители имат желание да реструктурират своето стопанство, като 83% от тях искат да увеличат размера на стопанството без промяна на специализацията, а останалите желаят да променят специализация без увеличаване на размера¹³.

Основен източник на оборотен капитал в земеделските стопанства е натрупаният доход от предходни години. Сезонността на производството определя неравномерни постъпления на парични приходи в земеделските стопанства и чести ликвидни проблеми, които влияят негативно върху производителността.

¹⁰Eurobarometer Europeans Attitudes towards Food Security, Food Quality and the Countryside , 2012.

¹¹Eurobarometer, The Common Agricultural Policy, 2011, special barometer 368.3.

¹² По данни на проведено през 2012 г. проучване на малки земеделски стопанства, 80% от анкетираните никога не са кандидатствали за кредит, 2,5% са кандидатствали, но са получили отказ и само 18% са ползвали кредити за оборотни средства и/или инвестиции.

¹³НССЗ, Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите пред малките земеделски стопанства във връзка с предоставяните от Национална служба за съвети в земеделието комплекти съветнически услуги по мярка 143 „предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” по ПРСР за периода 2007-2013г. и бъдещата дейност на НССЗ по ПРСР 2014-2020г., 2013 г

Въпреки че малките земеделски стопанства функционират при по-високи нива на риск, техните стопани нямат опит и желание да прилагат методи за управление на риска. Причина за това са недоверието към застрахователните организации; високите разходи за застраховане, които не могат лесно да се покрият от оперативния капитал на стопанството, както и ниската информираност относно механизмите за управление на риска, а и липсата на традиции на прилагането им.

1.1.1.8 Достъп до информация, консултантски услуги и трансфер на иновации

Съвети в земеделието

Системата за съвети в земеделието в България е основана главно на дейността на Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ). НССЗ е специализирана в предоставянето на консултантски услуги, актуална информация и обучение на земеделските стопани. Тя има 27 териториални офиса в областните центрове (NUTS 3) и персонал от 80 души, от които 69 консултанти. Съгласно Постановление № 185 на Министерския съвет от 2011 г. (ДВ, бр. 52 от 2011 г.) НССЗ има право да назначи до 25 експерти извън утвърдената численост на персонала при спазване на разпоредбите на трудовото законодателство. Точният брой на назначения извънщатния персонал зависи от успешното прилагане от НССЗ на дейностите по мярка 143 от ПРСР. Към 12.02.2013г. са назначени 24 експерти-консултанти на трудов договор. Освен това тя поддържа постоянни контакти с над 40 експерти, които привлича за предоставяне на специализирани консултации или провеждане на информационни събития и обучение. Офисите на НССЗ работят в тясно сътрудничество с Областните дирекции „Земеделие“ и други регионални структури на администрацията.

Общият брой на предоставените консултации на земеделски стопани е близо 55 000 през 2011 г. и 75 000 през 2012 г. Потребностите на малките стопанства от съветнически услуги за превръщането им в икономически жизнеспособни единици са приоритет в консултантска дейност на НССЗ. По данни от Годишните отчети на дейността на НССЗ повече от 90% от консултациите, предоставени от НССЗ през 2011-2012г. са предназначени за малки стопанства с размер до 4 икономически единици. През 2012 г. са предоставени повече от 70 000 консултации на малки стопанства, като половината от тях са свързани с мерки по ПРСР. Предоставени са близо 20 000 специализирани консултации като сред тях преобладават консултациите в областта на аграрната икономика, растениевъдството и поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние. Проблем при осигуряването на равен достъп на малките земеделските производители до съвети в земеделието е недостатъчният капацитет на НССЗ и липса на офиси на по-ниско общинско ниво, които да обслужват по-трудно достъпните планински, полупланински и погранични територии.

НССЗ провежда широк кръг информационни събития – семинари, лекции, дискусии, тематични срещи, работни срещи и участия с щандове на международни и национални изложения. За периода от 2007 до 2012 г. са проведени близо 3 500 информационни събития.

Към НССЗ функционира и Център за професионално обучение, който годишно осигурява обучение на около 1 000 земеделски стопани.

Трансфер на технологии

Селскостопанска академия е държавна организация за научни изследвания, на която е възложено осъществяването на научни и приложни изследвания в областта на земеделието, рибарството и аквакултурите и хранителната промишленост. Тя има 44 звена, от които 26 научни института, в които работят 640 изследователи с научни степени.

Приоритет в дейността на Селскостопанската академия е трансферът на научни знания и постижения към практиката. Към институтите и опитните станции на Селскостопанска академия са създадени бюра за научно обслужване, които извършват научно приложна, консултантска, проектантска и маркетингова дейност. Популяризирането на иновациите се осъществява чрез демонстрации, открити фермерски дни, семинари и конференции, и издателска дейност.

За осъществяване на информация и популяризиране на научно-приложни постижения през 2012 г. са изградени 77 демонстративни полета и ферми, където се провеждат открити дни и срещи със земеделски производители. Демонстративните полета и ферми, а също и провежданите открити дни дават възможност за сравняване и избор на сортове, породи селскостопански животни от национална и световната селекция, на нови машини, технологични решения, на поливна техника, растителнозащитни мероприятия, съобразно климатичните фактори на района. Демонстрират се сортове, устойчиви на болести, неприятели, високи и ниски температури, както и на засушаване.

Друг метод в научно приложната дейност на Селскостопанската академия са договорите със земеделски производители за оказване постоянна методична и консултантска помощ. В рамките на тези договори се предоставя научна и консултантска дейност за установяване на състоянието на отделни селскостопански култури; за решаване на технологични проблеми; препоръки за сортова структура; за породи селскостопански животни и технологии в животновъдството, за нови насоки в механизацията и поливната техника и др. Броят на тези договори е все още малък – 168 през 2012 г.

Малките земеделски стопанства в недостатъчна степен се ползват от съществуващите възможности за трансфер на технологии, тъй като имат ограничени човешки ресурси и в недостатъчна степен на осъзнават на ползите за развитието на стопанството от прилагане на модерни производствени методи.

1.1.1.9 Поуки от подпомагането на малките стопанства през периода 2007-2013

През програмния период 2007-2013 г. развитието на малките стопанствата се подпомага по няколко мерки на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 (ПРСР), насочени към насърчаване на преструктурирането и кооперираното, облекчаване на достъпа до информация, обучение и консултантски услуги.

Важно значение за сектора има *Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на преструктуриране”*, която цели преструктуриране на полупазарните стопанства и повишаване на тяхната жизнеспособност и пазарна ориентация. Мярката подпомага стопанствата с малък икономически размер (от 1 до 4 икономически единици), като им предоставя финансова помощ в размер левовата равностойност на 1 500 евро годишно за период максимум 5 години.

За целия програмен период по тази мярка са подадени 9446 заявления за подпомагане и са одобрени 8634, на обща стойност на публичните разходи 54, 94 млн.евро¹⁴. Целите на мярката за броя на подпомогнатите стопанства са изпълнени на 92%. Междинните оценки показват, че най-голям интерес към мярката има от полупазарните стопанства в растениевъдството, на които се падат приблизително 60% от всички подадени заявления, а останалите 40% са равномерно разпределени между пчеларство, животновъдство, и смесени стопанства. Около 90% от одобрените заявления са за стопанства с размер до 5 ха.

Поуките от прилагането на мярката показват, че е необходимо време и добре фокусирана информационна кампания, за да се активира интересът на малките стопани. Прилагането на мярката започва през м. септември 2008 г., но до края на 2010 г. са подадени само 1650 заявления за подпомагане. Проведената информационна кампания, включително и тази по линия на НССЗ, оказва силно влияние върху повишаване на интереса за кандидатстване.

Допълнителен стимул и увереност на потенциалните кандидати дава преодоляването забавянето в разглеждането заявленията за подпомагане и реалното изпълнение плащанията по одобрените проекти през 2011 г. В това отношение принос за успешното усвояване на бюджета на мярката има децентрализацията на кандидатстването за подпомагане. От 2011 г. приемът заявленията за подпомагане и плащане се обработват в областните дирекции на Държавен фонд „Земеделие” - Разплащателна агенция, което значително съкращава сроковете за обработка и предотвратява натрупването на много чакащи заявления. Регламентираният срок за одобрение на проекти по мярката е до 4 месеца, но след децентрализацията на прилагането обикновено одобрение се получава до 2 месеца. Тези фактори водят до много голямо увеличаване наброя на кандидатите през 2011 и 2012 г, когато те са съответно 2 280 и 5 500.

По данни на текущата оценка важно значение за високото изпълнение на целта за броя на подпомогнати стопанствата има подпомагането на изготвянето на заявленията и бизнес плановете. През програмния период 2007-2013 г. те са изготвяни от НССЗ, с финансиране от бюджета на ПРСР, като за кандидатите по мярката услугите на НССЗ са безплатни.

По данни от текущата оценка, мнението на подпомогнатите стопани е, че мярката в голяма степен ги подпомага в модернизацията и разширяването на дейностите и навлизането на пазара. Оценкаите на ефективността на мярката показват, че размерът на подпомагането е недостатъчен за реструктуриране на стопанствата и е необходимо осигуряване на допълнителна подкрепа по мерки на Програмата, насочени към модернизиране на земеделските стопанства и диверсификация на дейностите¹⁵.

Друга мярка на ПРСР, насочена към малките стопанства е *Мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния”*. Тя цели да улесни достъпа на земеделските стопанства до средства на ПРСР, и постигане съответствие с изискванията и стандартите на ЕС. НССЗ е избрана за единствен бенефициент по мярката. Помощта се изразява в предоставянето от страна на НССЗ на пълен комплект от съветнически услуги на земеделски производители, допустими за кандидатстване по четири мерки от ПРСР. Съветническите услуги включват изготвяне на бизнес план и

¹⁴До края на 2013 г. са подадени 9 446 заявления за подпомагане и са одобрени 8 634, на обща стойност на публичните разходи 54,94 млн.евро, което представлява 92% изпълнение на индикатора за брой подпомогнати.

¹⁵Д.Николов, Социално-икономическа устойчивост на полупазарните стопанства, 2009-2010г.

попълване на заявление за подпомагане, съвети за изпълняване на условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние; съвети за преодоляване на проблемите на опазването на околната среда в земеделието.

През програмния период 2007-2013 НССЗ (към 30.09.2013г.) е предоставила на земеделски производители 19 827 комплекта съветнически услуги (КСУ), от които 9 341 – по Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”, 4 406 – по Мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери”, 2 841 – Мярка 214 „Агроекологични плащания”, 206 – Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”, 1 536 – КСУ относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление, 1 492 - КСУ за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството. Прилагането на мярката има значителен ефект върху засилване на интереса за кандидатстване и осигуряването на достъп на малки стопанства до ресурсите на ПРСР, а също и за подобряване на техните земеделските практики и знания.

Кандидатстването на малки земеделски стопанства по инвестиционните мерки на ПРСР (121 „Модернизиране на земеделските стопанства” и 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”) е затруднено поради липсата на опит на малките стопанства в подготовката на проекти. Както беше посочено, те имат големи трудности при осигуряване на префинансиране на инвестициите и финансиране на собствения принос. Проблем за малките стопанства е и подготовката на инвестиционни проекти и управлението на проектната документация, а също и административната тежест.

Поуките от прилагането на тези мерки са, че е необходимо облекчаване на процедурите за кандидатстване и административната тежест за по-малките стопанства, за да се осигури техния достъп до подпомагане.

Мярка 142 „Създаване на организации на производители” има много ниско усвояване на бюджета поради липсата на интерес, който както вече беше посочено се дължи на трудностите при коопериране на дребните земеделски стопанства, липсата на взаимно доверие, недостатъчните умения за управление на маркетингова организация (водене на счетоводство, управление на търговско дружество/кооперация) и др. Друг проблем е липсата на подпомагане за инициране и развитие на групите, с използване на подходящи за характеристиките на целевата група методи.

1.1.2 Силни страни

На основата на анализа могат да се обособят следните силни страни на малките стопанства в България:

Висока мотивация, гъвкавост и независимост при управление на дейността и взимане на решения;

Опит и традиции в производство на продукти, които са традиционни за българското земеделие и търсени от българските потребители;

Производствени практики насочени към получаване на продукция с високо качество;

Производствени практики, насочени към опазване на природните ресурси;

Връзка с местните общности и предпочитание към начина на живот в селските райони;

Изградена система за съвети в земеделието, наука, образование и обучение

Тези силни страни влияят положително върху жизнеспособността и стабилността на малките стопанства и имат силен принос за устойчивото развитие на селските райони в България.

1.1.3 Слаби страни

Слабите страни на малките стопанства идентифицирани в анализа и изброени по-долу водят до по-ниска производителност, по-високи разходи, по-ниска конкурентно-способност и доходи на малките земеделски стопанства. За нуждите на програмирането слабите страни са разделени в следните три групи.

1. Конкурентоспособност и жизнеспособност на стопанствата

Физическо и морално остаряло оборудване и ниска степен на механизация на производството;

Неефективен мащаб на производството (на част от стопанствата);

Неподходяща специализация в производства, които имат намаляващ пазар или конкуренция от производители с по-ниски разходи(на част от стопанствата);

Неблагоприятна възрастова и образователна структура на управителите на стопанствата;

Недостиг на квалифицирана работна сила;

Липсваща или лошо поддържана напоителна инфраструктура;

Недостатъчен оборотен капитал;

Ниска кредитоспособност.

Част от слабите страни, изброени по-горе определят по-ниската производителност и Конкурентоспособност на малките стопанства, а друга част от тях намаляват възможностите на стопанствата да реагират на промените в пазарна среда или да се възползват от възникващите пазарни възможности.

Пазарни позиции и вертикалното и хоризонтално коопериране

Производство на разнородна по вид и качество продукция, в малки обеми и липса на стандартизация;

Слабо коопериране между производителите;

Слаба интеграция между земеделието и преработвателния сектор;

Неразвита система за търговия на местни продукти и къси вериги за доставка;

Ограничителна нормативна рамка за директни доставки.

Част от слабите страни, свързани с пазарните позиции и достъпа до пазарите са вътрешно присъщи на малките стопанства, а други са специфични за средата в България. Като цяло те влияят на жизнеспособността на стопанствата, тъй като оставят малък дял от добавената стойност в стопанствата и ограничават възможности им за

диверсификация на източниците на доходи и развитие в нови перспективни пазарни ниши или разширяване на основните пазари.

3. Трансфер на знания и иновации

Недостатъчно използване /търсене на информация, консултантски услуги и обучение;

Затруднен достъп до съвети в земеделието на стопанства от отдалечени от областните центрове населени места;

Неразвита система за трансфер на технологии към малки земеделски стопанства.

Слабите страни в областта на трансфера на знания определят ограниченото търсене и използване на външни услуги, информация и влияят негативно на навлизането на нови технологии, растеж на производителността и ефективното използване на производствените ресурси.

1.1.4 Възможности

Устойчиво нарастване на интереса на потребителите към произхода на храните и здравословното хранене

Устойчивото нарастване на интереса на българските потребители към произхода на храните и здравословното хранене разкрива възможност за успешно прилагане при част от малките стопанствата на стратегии за добавяне на стойност на основа качество и произход, включително биологични продукти, местни храни, канали за преки продажби.

Устойчиво нарастване на интереса на потребителите към услугите, свързани с алтернативния туризъм

Разширяване на пазара на социални услуги, включително грижи за възрастни и хора с увреждания

1.1.5 Заплахи

Нестабилни пазарни цени

Пазарът на земеделски продукти се характеризира с големи колебания през последните години, което прави трудно управлението на приходите от продажби на земеделска продукция, увеличава риска и намалява желанието за инвестиции.

Нарастване на цените на ресурсите

Цените на основните производствени ресурси се увеличават значително през последните години, като тази тенденция се очаква да продължи, което излага на риск малките стопанства, които имат много ниска норма на възвращаемост.

Увеличаване на пазарният дял на веригите супермаркети

Увеличаването на пазарния дял на веригите супермаркети намалява търсенето на продукцията на малките стопанства, които не са в състояние да предложат редовна доставка в достатъчно големи обеми.

Увеличена конкуренция от големите земеделски стопанства

Увеличената сила на големите земеделски стопанства повишава цените и ограничава достъпа до ресурсите (земя, работна сила) на малките стопанства, поради техните ограничени ресурси.

Глобално изменение на климата

Тенденцията на повишаване на глобалната температура ще изискват промяна в специализацията на земеделските стопанства, изменение на земеделските практики и въвеждане на по-добро управление на риска.

1.1.6 Индикатори на контекста

№	Индикатор	Стойност	Единица	Година	Забележка
17	Земеделски стопанства				
	България	370 490	Брой	2010	
	Малки стопанства	85 770	Брой	2010	
	Икономически размер на стопанствата				
	<2000 СПО	255 110	Брой	2010	
	Малки стопанства– 2000-7999 СПО	85 770	Брой	2010	
	от които			2010	
	2000 – 3999 СПО	59 480	Брой	2010	
	4000 – 7999 СПО	26 290	Брой	2010	
	>8 000 СПО	29 620	Брой	2010	
	Среден физически размер				
	България	12,1	хаИЗП/стопанство	2010	
	Малки стопанства	2,4	хаИЗП/стопанство	2010	
	Среден икономически размер				
	България	6 846,8	евроСПО/стопанство	2010	
	Малки стопанства	3599,8	евро СПО/стопанство	2010	
	Среден брой заети (лица)				
	България	2,0	лица/стопанство	2010	
	Малки стопанства	2,1	лица/стопанство	2010	
	Среден брой заети (ГРЕ)				
	България	1,1	ГРЕ/стопанство	2010	
	Малки стопанства	1,2	ГРЕ/стопанство	2010	
18	Използвана земеделска площ				
	България - общоИЗП	4 475 530	ха	2010	
	Малки стопанства - общоИЗП	203 930	ха	2010	
19	Площи за биологично производство				
	сертифицирани				
	България	4 010,0	хаИЗП	2010	
	Малки стопанства	XX	хаИЗП	2010	
	в процес на сертификация				
	България	2 220,0	хаИЗП	2010	
	Малки стопанства	XX	хаИЗП	2010	
20	Поливни площи				
	България	4 010,0	хаИЗП	2010	
	Малки стопанства	XX	хаИЗП	2010	
21	Животински единици				
	България	1 149 470,0	ж.е.	2010	
	Малки стопанства	228 240	ж.е.	2010	

No	Индикатор	Стойност	Единица	Година	Забележка
22	Работна сила Заета работна сила/вложен труд				
	България	738 900	лица	2010	
	България	389 110	ГРЕ	2010	
	Малки стопанства	175 980	лица	2010	
	Малки стопанства	103 500	ГРЕ	2010	
23	Възrastовa структура на управителите на стопанствата				
	България				
	дъл < 35 г.	6,9	% от всички управители	2010	
	коефициент <35 / >= 55 г.	11,0	Брой млади управители на 100 възрастни управители	2010	
	Малки стопанства				
	дъл < 35 г.	XX	% от всички управители	2010	
	коефициент <35 / >= 55 г.	XX	Брой млади управители на 100 възрастни управители	2010	
24	Земеделско образование на управителя на стопанството				
	България				
	дъл на управителите с основно, средно и висше земеделско образование	3,4	% от всички	2010	
	дъл на управителите до 35 г. основно, средно и висше земеделско образование	5,7	% от всички	2010	
	Малки стопанства				
	дъл на управителите с основно, средно и висше земеделско образование	XX	% от всички	2010	
	дъл на управителите до 35 г. основно, средно и висше земеделско образование	XX	% от всички	2010	

20.1.2 Оценка на потребностите

1.2.1 Оценка на потребностите за трансфер на знания и иновации

Анализът показва, че слаба страна на малките стопанства е липсата на специализирано земеделско и агроикономическо образование на собствениците и недостиг на квалифицирана работна сила. Поради това *подобряването на достъпа и използването на информация, консултантски услуги и обучение* е важна потребност на малките стопанства.

Малките стопанства имат потребности от информация, обучения и консултантски услуги в различни области, свързани с иновациите, методите на производство и управлението на стопанствата. Проучванията на потребностите и натрупаният опит през програмния период 2007 – 2013 г. показват, че за малките стопанства са приоритетни следните области:

Бизнес и маркетингови умения:

- организация и управление на стопанството;
- водене на счетоводство в областта на земеделието;
- изготвяне на инвестиционни проекти;

- маркетинг на произвежданата земеделска продукция в т.ч. актуална пазарна информация и възможности за участие в организации на производители;
- управление на риска в стопанството в т.ч. възможности за застраховане на земеделската продукция, информация за агро-метеорологичната прогноза и необходимите превантивни мерки и действия за справяне с потенциални природни рискове;

Технология на производството:

- технологии за производство в растениевъдството и за отглеждане на животни;
- фитосанитарни изисквания и водене на растителнозащитни мероприятия;
- ветеринарномедицински въпроси (хуманно отношение към животните, стандарти за хигиена, болести по животните и др.);

Опазване на околната среда и предотвратяване и адаптация към климатичните промени

- опазване на качеството водите и икономично използване на водните ресурси;
- опазване на почвите и почвеното плодородие;
- третиране на отпадъците;
- биологично производство;
- опазване на биоразнообразието;
- мерките от кръстосаното спазване;
- прилагане на добри земеделски практики.

При малките стопанства проблем е не само осигуряване на достъп до знания, а и стимулиране на търсенето им. Поради това приоритетни форми са персоналните консултации, краткосрочните информационни събития и обучени и демонстрации.

Повишаването на знанията за нови технологии и насърчаването на технологичния трансфер е друга потребност за устойчивото развитие на малките стопанства. В това отношение е необходимо да се увеличи активността на научните организации за създаване или пренасяне на нови продукти и технологии, подходящи за малките земеделски стопанства и да се развие взаимодействието със структурите на НССЗ, които могат да бъдат свързващото звено между научните организации и земеделските стопани.

В областта на иновациите потребност е развитието на интегративни форми за трансфер на иновации като изграждането и включването на малките стопанства в териториални и секторни сдружения и клъстери.

1.2.2 Оценка на потребностите, свързани с подобряване на икономическите резултати, реструктуриране и модернизирването на малките стопанства

Потребностите на малките стопанства се различават според сектора на дейността, но като цяло основните потребности са както следва.

Модернизация на физическия капитал

Увеличаване на размера на производството / достигане на минимален ефективен размер

Развитие на нови за стопанството земеделски култури с пазарен потенциал и/или преход към биологичното производство

Тази потребност е особено валидна за стопанства специализиращи в култури, които имат нисък пазарен потенциал, като тютюн, или производства, където икономиите от мащаба са силен конкурентен фактор – зърнени култури и стопанствата с малък размер, които не могат да увеличат достатъчно размера си.

Разнообразяване на дейностите чрез развитие на неземеделски дейности

1.2.3 Оценка на потребностите за коопериране и по-добро интегриране на малките стопанства в хранителната верига

Част от проблемите, свързани с конкурентноспособността на малките стопанства произтичат от техния малък икономически размер и лоши пазарни позиции при преговори с доставчици и клиенти и липса на дългосрочни отношения с преработватели и други клиенти. Слабите връзки в хранителната верига пречат на планирането на развитието на стопанствата и намаляват стимулите за инвестиции.

Липсата на традиции в кооперирането и недоверието в кооперативните форми за маркетинг на продукцията пречи за развитието на групи и организации на производителите в България. В същото време липсва подпомагане на организирането и кооперирането на производителите, като финансиране на пред проектни проучвания, които да направят реалистична оценка на ползите от съвместните дейности или общото използване на ресурсите или за подпомагане на изграждане на връзки между производителите.

За оползотворяване на възможностите свързани с засилване на интереса на потребителите към местните храни и качеството на храните има необходимост от подпомагане на създаването на пазари за местни храни. В това отношение има потребност както от развитие на системите за идентификация на тези храни, местни пазари на производители и подходяща промоция сред потребителите.

20.1.3. Описание на стратегията

2.1 Обосновка на избраните цели, приоритети и фокусни области

2.2.1 Цели и приоритети на подпрограмата

Малките земеделски стопанства са източник на доходи и заетост и важен стабилизиращ фактор за икономиката на селските райони, изпитващи натиска на намаляване и застаряване на населението, ниска заетост и недостатъчното предлагане на работни места. Те имат важен принос за опазване на природната среда и ландшафта и предотвратяване на изоставянето на земята в необлагодетелствени райони. Те имат значителен дял в земеделското производство в България, особено в трудоемките сектори като производство на зеленчуци, трайни насаждения и животновъдството.

Малките земеделски стопанства разполагат с ограничени ресурси, имат значителни структурни проблеми и са изправени пред предизвикателствата за приспособяване към увеличената глобална конкуренция и промени в климата. Те имат потенциал за развитие и биха могли да се възползват от благоприятните тенденции в развитието на пазарите за качествени и местни храни, туристически услуги и отдих.

Това определя подпомагането на развитието на малките земеделски стопанства като важна цел на политиката за развитие на селските райони в България. Адресирането на

потребностите на малките стопанства в отделна тематичната подпрограма има следния принос за ефикасността и ефективността на подкрепата:

- Подобряване на насочването на интервенциите и гарантиране на адекватен достъп на малките стопанства до ресурси за развитие;
- Осигуряване на по-висок интензитет на подпомагане, необходим за стимулиране на търсенето на подкрепа и компенсиране на по-големите структурни проблеми на тези стопанства;
- Стимулиране на развитието на специализирани услуги за малките стопанства – информация и обучение, съветнически услуги и трансфер на иновации и технологии;
- Намаляване на административната тежест при кандидатстване чрез разработване на опростен бизнес план /заявление за кандидатстване, подходящи за малки стопанства и децентрализация на прилагането;
- Увеличаване на обществената информираност за ролята на малките стопанства в опазването на жизнеността на населените места и общностите в селските райони и опазване на природната среда и биоразнообразието и повишаване на обществената ангажираност за осигуряване на устойчиво развитие на малките стопанства.

Стратегическата цел на тематичната подпрограма е подпомагане на реструктурирането, повишаване на жизнеспособността и устойчивото развитие на малките земеделски стопанства. Тази стратегическа цел ще се постига чрез интервенции в две приоритетни области:

- Улесняване реструктурирането и модернизацията на малките стопанства;
- Поощряване на кооперирането и интегрирането на малките стопанства в селскостопанската и хранителната верига
-

- **Фигура 4 Цели и приоритети на тематичната подпрограма и принос за приоритетите на ЕС за развитие на селските райони**

Подпрограмата предвижда съвкупност от интервенции, които пряко адресират два приоритета на ЕС за развитие на селските райони (Таблица 12).

Таблица 12 Приоритети на ЕС за развитие на селските райони и цели на подпрограмата

Приоритет на ЕС за развитие на селските райони	Фокусна област	Цели на тематичната подпрограма
Приоритет 2: Повишаване на жизненоспособността на стопанствата и конкурентноспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички райони, както и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите	2.А- Подобряване на икономическите резултати на всички стопанства и улесняване на преструктурирането и модернизирането на стопанствата, особено с оглед на увеличаването на пазарното участие и ориентация и на диверсификацията в селското стопанство	Улесняване на преструктурирането и модернизацията на малките стопанства
Приоритет 3: Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и маркетинга на селскостопански продукти, хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство	3.А- Подобряване на конкурентноспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската хранителната верига посредством схеми за качество, добавяне на стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи на производителите и организации	Поощряване на кооперирането и интегрирането на малките стопанства в селскостопанската хранителната верига

Подпрограмата допринася също за останалите приоритети на ЕС за развитие на селските райони.

Тя пряко допринася за *Приоритет 1* чрез осигуряване на достъп на малките стопанства до специализирани знания, обучение и подпомагането на трансфера на иновации за производство.

Тя допринася и за *Приоритети 4-5* като подпомага повишаването на знанията и инвестициите на земеделските стопани в устойчивото управление на природните ресурси, включително за повишаване на ефективността на използването на ресурсите, опазване на качеството на водите и почвите, третиране на отпадъците.

Устойчивото развитие на малките стопанства подпомага също запазването на заетостта и източниците на доходи на домакинствата в селските райони и на жизнеността на селските общности и по този начин пряко допринася за *Приоритет 6* за балансирано развитие на икономиката на селските райони, поддържане на заетостта и социалното включване.

2.2.2 Логика на интервенциите

Приоритет 1 *Улесняване на преструктурирането и модернизацията на малките стопанства* е насочен към повишаване на производителността, обема на производство и добавената стойност, произвеждани в малките стопанства. Това ще се постига чрез адресиране на няколко приоритетни потребности на малките стопанства: подобряване на достъпа и използването на информация, консултантски услуги и обучение,

обновяване и разширяване на производствените ресурси, подобряване и адаптация на производствените методи и диверсификация на дейностите.

Преструктурирането и модернизацията на малките стопанства изисква развитие на физическия капитал, разнообразяване на икономическите дейности и развитие на човешките ресурси и достъпа до знания поради това в рамките на този приоритет са обособени три подцели:

1. Подобряване на трансфера на знания;
2. Обновяване и разширяване на производствените ресурси и дейности;
3. Подпомагане на развитието на неземеделски дейности.

Фигура 5 **Логика на интервенциите по Приоритет 1**

Първата подцел е насочена към подобряване на качеството на човешките ресурси и осигуряването на консултантска помощ за подобряване и обновяване на методите на производство и продуктите. Интервенциите в рамките на тази подцел допринасят за повишаване на производителността на стопанствата чрез повишаване на квалификацията на собствениците на стопанствата и насърчаване на прилагането на подобрени технологии. Освен те ще подпомагат диверсификацията на дейностите в земеделските стопанства чрез осигуряване на достъп до съвети за планиране на инвестициите, избора на ефективни технологии и развитието на дейности и продукти с добра пазарна перспектива. За повишаване на доходите на стопанствата ще допринесе и осигуряването на достъп до услуги за подобряване на управлението на стопанството и маркетинга на продукцията.

Втората подцел в рамките на приоритет 1 е за обновяване и разширяване на производството и продуктите на малките стопанства. Чрез стимулиране на инвестициите в нова техника и технологии, увеличаване на размера на производството се цели повишаване на конкурентноспособността на стопанствата и повишаване на техните доходи.

Третата подцел е за подпомагане на разнообразяването на дейностите на земеделските стопанства. В рамките на тази подцел интервенциите ще са насочени към стимулиране на инвестиции за използването на възможности за развитие на неземеделски дейности, които са насочени към преработка на произвежданите земеделски продукти, или използване на ресурсите на селските територии (отдых, туризъм) или търсенето на местното население.

Приоритет 2 на подпрограмата цели поощряване на кооперирането и интегрирането на малките стопанства в селскостопанската и хранителната верига и адресира потребността за осигуряване на дългосрочни връзки с пазарите, развитие на качеството

и маркетинга, за да се отговори на нарасналата глобална конкуренция и да се използват нови пазарни ниши. Подобряването на връзките в хранителната верига и на пазарните позиции на малките стопанства пряко допринася до увеличаване на производството и доходите. То има и съществено значение за стимулиране на иновациите и инвестициите в стопанствата, които се ограничават от несигурността за пазарите и пазарните условия.

В рамките на приоритет 2 ще се подпомага изграждането на дългосрочни връзки с преработващата промишленост, кооперирането на производителите за обслужване и развитие на перспективни пазари или нови пазарни ниши.

Принос за подпомагането на развитието на стопанствата ще имат и останалите интервенции по Програмата за развитие на селските райони 2014-2020:

- значителен дял от малките стопанства работят в райони с природни ограничения и имат принос за поддържането на редки и местни породи животни и ще получат допълнително подпомагане по мерките на ПРСР, адресиращи развитието на земеделието в необлагодетелствани райони.
- производителността и качеството ще се подпомагат и чрез интервенции на ПРСР за развитие хидромелиоративната инфраструктура;
- подпомагането на инвестиции, целящи подобряване качеството на живот в селските райони също ще допринася за стабилността на малките стопанства, доколкото намалява стимулите за емиграция, особено на младите хора;
- Оживлението на териториите и подобряването на връзките в общностите чрез прилагане на подхода ЛИДЕР ще подпомага интервенциите по Подпрограмата и особено важно за ефективността на прилагане на мерките по втория приоритет на подпрограмата.

Други съпътстващи мерки са свързани с облекчаване на регулаторната рамка и премахване на пречки, които увеличават разходите на малките стопанства и пречат за развитието на техните пазари.

2.2 Избор, комбинация и обосновка на предлаганите мерки във всяка фокусна област

Тематичната подпрограма включва два типа мерки:

1. Мерки, които са специфични за подпрограмата и за тях ще могат да кандидатстват само малки стопанства от целевата група. Това са:
 - Консултантски услуги, услуги по управление и услуги по заместване в стопанство (чл.16);
 - Инвестиции в материални активи (чл.18);
 - Развитие на стопанствата и предприятията (чл.20).
2. Мерки от основната програма, по които ще има специални компоненти или приоритети, насочени към малките стопанства, но ще е допустимо участието и на други земеделски стопанства (по-малки или по-големи от допустимите по подпрограмата):
 - Трансфер на знания и действия за осведомяване (чл.16);
 - Създаване на групи и организации на производители (чл.28);
 - Сътрудничество (чл.36).

Втората група мерки ще се прилагат по основната програма, за да не се усложнява контролът при прилагане на ПРСР, а също и за да не се спира обединението на малките стопанства с останалите земеделски производители и/или изграждането на териториални или секторни мрежи на производители.

Четири мерки са програмирани по линия на *Приоритет 1* за улесняване *преструктурирането и модернизацията на малките стопанства*.

Таблица 13 Мерки по приоритет 1: Улесняване преструктурирането и модернизацията на малките стопанства

Цел /Мерки	Подмерки
Цел 1.1: Подобряване на трансфера на знания	
Консултантски услуги, услуги по управление и услуги по заместване в стопанство (чл.16)	Помощ за осигуряване на консултантски услуги (чл. 16, код 2.1)
	Помощ за изготвяне на консултантски услуги (чл. 16, код 2.2)
	Помощ за обучение на консултанти (чл. 16, код 2.3)
Цел 1.2: Развитие на производствените ресурси и дейности	
Развитие на стопанствата и предприятията (чл.20)	Стартова помощ за развитието на малки стопанства (чл. 20, код 6.3)
Инвестиции в материални активи (чл.18)	Помощ за инвестиции в стопанството (чл. 18, код 4.1)
Цел 1.3: Развитие на неземеделски дейности	
Инвестиции в материални активи (чл.18)	Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селскостопански продукти (чл. 18, код 4.2)
Развитие на стопанствата и предприятията (чл.20)	Инвестиции в създаването и развитието на неземеделски дейности (чл. 20, код 6.4)

Трансферът на знания и подобряване на качеството на човешките ресурси ще се подпомага чрез 2 мерки.

Чрез мярката за *консултантски услуги* (по чл.16) ще се осигури достъп на малките стопанства до нови знания и съвети за производството и управлението на стопанството. В рамките на тази мярка ще се подпомага и разработването на инвестиционни проекти и заявления за подпомагане по инвестиционните мерки на подпрограмата. Част от ресурсите по тази мярка ще се използват и за развитие на капацитета на доставчиците услуги, за да се осигури равнопоставен достъп на малките стопанства от всички райони и да се развият специализирани услуги, които съответстват на техните потребности.

Малките стопанства ще имат и достъп до мярката за *трансфер на знания и осведомяване* (чл.15), която ще се прилага само по основната програма, за да не се утежнява администрирането. В рамките на тази мярка ще има специализирани модули за обучение на земеделците и осигуряване на информация чрез развитие на форми, които са подходящи за малките стопанства – демонстрация на ново оборудване, технологии и сортове, информационни събития, краткосрочни курсове за обучение и др.

По линия на втората подцел на Приоритет 1 са включени две мерки, които насърчават инвестициите и развитието на земеделските дейности в стопанствата. И двете мерки целят осигуряване на ресурси за подобряване на производствената база, разширяване на производството и ефективността на стопанствата.

За да се осигури разширяването на дейността и ефективността на стопанствата помощ ще се предоставя по мярката *Стартова помощ за развитието на малки стопанства* (чл. 20, код 6.3) като стопанствата ще могат да използват средствата, както за инвестиции в дълготрайни активи, така и за текущи разходи, необходими за изпълнение на бизнес плана.

Инвестициите във физически активи ще се подпомагат и чрез мярката за *помощ на инвестиции в стопанството* (чл. 18, код 4.1).

По тези две мерки приоритет ще имат:

- Колективните инвестиции на групи земеделски производители;
- Стопанства, които са част от териториална или продуктова верига, подпомагана чрез мярката за насърчаване на сътрудничеството (чл.36)
- Производствени сектори, при които размерът на производството не влияе в голяма степен върху конкурентноспособността или неговото влияние може да бъде намалено чрез коопериране на производителите. Това са следните сектори: производство на плодове и зеленчуци, дини, пъпеши, ароматни и медицински растения и подправки, пчелен мед.
- Диверсификация на дейностите или увеличаване на размера на стопанството на земеделските стопанства в животновъдството;
- Малки стопанства в райони с природни ограничения, като полупланински райони, земи с висока природна стойност и Натура 2000 зони;
- Проекти, интегриращи хоризонталните приоритети за иновации, опазване и възстановяване на околната среда, включително биологично производство, икономия на ресурси и адаптация към климатичните промени.

В рамките на третата подцел на Приоритет 1 малките стопанства ще имат достъп до *инвестиционна подкрепа за стартиране или развитие на неселскостопански дейности в селските райони* (чл. 20, код 6.4), което ще осигурява възможности за диверсификация на дейността на стопанството или стартиране нов бизнес от членовете на домакинството на стопаните. По тази подмярка особено ще се насърчава развитието на женското предприемачеството, което адресира проблема за ниската и непълна заетост на жените в селските райони и допринася за подобряване на достъпа до услуги на селското население.

На малките стопанства ще се осигурява възможност за изграждане на мощности за преработка на земеделски продукти по мярката за *Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селскостопански продукти* (чл. 18, код 4.2), което ще им позволи увеличаване на доходите чрез добавяне на стойност към произвежданите продукти и навлизане на нови перспективни пазари.

Мерките по втория приоритет на подпрограмата ще се прилагат в рамките на основната програма. Мерките, които ще допринасят за този приоритет са

- Създаване на групи и организации на производители (чл.28);
- Сътрудничество (чл.36).

2.3 Описание на адресирането на хоризонтални приоритети

Хоризонталните приоритети за опазване на околната среда, адаптацията към промените в климата и иновации ще бъдат интегрирани на всички етапи на прилагане на Подпрограмата чрез:

- Повишаване на информираността на целевата група за ползите от иновациите, икономичното използване на ресурсите и опазването на околната среда;
- Стимулиране на разработването на проекти, които интегрират хоризонталните приоритети;
- Приоритизиране на проектите, които добавят стойност като допринасят за хоризонталните приоритети;
- Стриктно спазване на законодателството в областта на околната среда и опазване на биоразнообразието;
- Мониторинг и оценка на приноса на прилаганите мерки за хоризонталните приоритети и своевременно предприемане на мерки за корекция, ако е необходимо.

В комуникационната кампания ще се отделя специално внимание на важността и ползата от ориентирането на проектите към иновации, опазване и възстановяване на околната среда и адаптация към промените в климата.

За подпомагане на кандидатите за интегриране на пресечените теми в проектите, за всяка мярка или групи мерки ще се разработят Ръководства/указания, които да показват най-подходящите практики и инвестиции допринасящи за пресечените теми.

Иновациите в производствените практики, новите технологии и продукти са приоритет по всички мерки на Подпрограмата. Част от мерките пряко допринасят за иновациите в стопанствата чрез осигуряване на обучение, консултантски услуги и насърчаване на инвестициите за обновяване на технологиите. Освен това за стимулиране на иновациите в малките стопанства ще се използват следните методи:

- Популяризиране на иновативни технологии и методи на производство, включително и чрез проекти на Селскостопанска академия (демонстрационни проекти, информационни събития) и Службата за съвети в земеделието;
- Стимулиране на развитието на специализирани услуги за трансфер на технологии в малките стопанства;
- Включването на малки стопанства в продуктови и териториални клъстери, насочени към трансфер на технологии.

Интегрирането на хоризонталните цели за опазването и възстановяване на околната среда, икономично използване на ресурсите и адаптация към промените в климата ще бъде извършвано чрез:

- Подпомагане на проекти, които имат минимално влияние върху околната среда и стриктен контрол за спазване на действащото законодателство;
- Насърчаване на прилагането на методи и практики на производство, щадящи околната среда и водещи до икономия на водни и енергийни и други ресурси;
- Насърчаване и подпомагане на инвестициите в стопанствата, които развиват дейности или оползотворяват възможностите, свързани с устойчивото развитие – нови източници на енергия, оползотворяване на отпадъците и други.

За да се гарантира включването на проблемите на околната среда и адаптация УО ще разработи насоки добри практики и препоръки, които ще разпространява чрез интернет, публикации и информационни материали, в приоритетните области:

- Опазване на качеството водите и икономично използване на водните ресурси;
- Опазване на почвите и почвеното плодородие;
- Третиране на отпадъците;
- Опазване на биоразнообразието.

2.4 Таблица на логиката на интервенция

Приоритет 2: Повишаване на жизнеспособността на стопанствата и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички райони, както и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите

Фокусна област	Количествена цел	Комбинация мерки
Фокусна област 2.А - - Подобряване на икономическите резултати на всички стопанства и улесняване на преструктурирането и модернизирането на стопанствата, особено с оглед на увеличаването на пазарното участие и ориентация и на диверсификацията в селското стопанство		Консултантски услуги, услуги по управление и услуги по заместване в стопанство (чл.16)
		Инвестиции в материални активи (чл.18)
		Развитие на стопанствата и предприятията (чл.20)

Приоритет 3:Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и маркетинга на селскостопански продукти, хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство

Фокусна област	Количествена цел	Комбинация мерки
3.А- Подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската и хранителната верига посредством схеми за качество, добавяне на стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи на производители и организации и междубраншови организации	Тези мерки ще се прилагат в рамките на основната програма с компоненти, насочени към малките земеделски стопанства	Трансфер на знания и действия за осведомяване (чл.15)
		Създаване на групи и организации на производители (чл.28)
		Сътрудничество (чл.36)

3. Индикатори за мониторинг

Мерки, които са специфични за подпрограмата и за тях ще могат да кандидатстват само малки стопанства от целевата група

Приоритет 2.Повишаване на жизнеспособността на стопанствата и конкурентноспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички райони, както и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите		
Приоритетна област 2А. Подобряване на икономическите резултати на всички стопанства и улесняване на преструктурирането и модернизирането на стопанствата, особено с оглед на увеличаването на пазарното участие и ориентация и на диверсификацията в селското стопанство		
	Показатели	стойност 2014-2020
	Индикатор за резултат	
	Публични разходи – евро	
Мерки	Показатели за дейности и разходи	Стойност 2014-2020
Консултантски услуги, услуги по управление и услуги по заместване в стопанство (чл.16)	публични разходи – евро (% от бюджета на подпрограмата)	
Помощ за осигуряване на консултантски услуги (чл. 16, код 2.1)	Консултантски услуги - брой	17 000
	публични разходи – евро (% от бюджета на мярката)	
Помощ за изготвяне на консултантски услуги (чл. 16, код 2.2) б	публични разходи – евро (% от бюджета на мярката)	
Помощ за обучение на консултанти (чл. 16, код 2.3)	публични разходи – евро (% от бюджета на мярката)	
Инвестиции в материални активи (чл.18)	публични разходи – евро (% от бюджета на подпрограмата)	
Помощ за инвестиции в стопанството (чл. 18, код 4.1)	подпомогнати бенефициенти - брой	4000
	публични разходи – евро (% от бюджета на мярката)	
Помощ за инвестиции в преработка/търговия на селскостопански продукти (чл. 18, код 4.2)	брой подпомогнати бенефициенти	1000
	публични разходи – евро (% от мярката)	
Развитие на стопанствата и предприятията (чл.20)	публични разходи – евро (% от бюджета на подпрограмата)	
Стартова помощ за развитието на малки стопанства (чл. 20, код 6.3)б	брой подпомогнати бенефициенти	10 000
	публични разходи – евро (% от мярката)	
Инвестиции в създаването и развитието на неземеделски дейности (чл. 20, код 6.4)	брой подпомогнати бенефициенти	1 000
	публични разходи – евро (% от мярката)	

4. Описание на всяка една от избраните мерки

4.1 Описание на общите условия, прилагани към повече от една мярка

По всички мерки от подпрограмата с изключение на мярка „консултантски услуги” могат да кандидатстват само земеделски стопанства, които отговарят на следните условия:

- Икономически размер, измерен в стандартен производствен обем (СПО) от 2 000 до 7 999 евро, и
- Кандидатите трябва да са регистрирани като земеделски производители, съгласно Закона за подпомагане на земеделските производители.

По подпрограмата се прилагат всички общи условия за допустимост на дейностите и разходите, описани в Раздел 8.1 на ПРСР.

Мерките включени в Тематичната подпрограма за малки стопанства са включени като операции в Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г.